

Ord. Prof.
Dr. SADI IRMAK

FAUST

GOETHE

Johann Wolfgang von Goethe

FAUST

Yohann Wolfgang von Goethe

FAUST

(İki bölümü bir arada)

Türkçeye çeviren, önsözü ve açıklamaları yazan:

Ord. Prof. Dr. Sadi İRMAK

İKİNCİ BASKI

İSTANBUL KİTABEVİ

Beyazıt PK. 5 Tel: 22 81 44

İ S T A N B U L

1 9 7 3

Dizgi - Baskı:

FATİH YAYINEVİ MATBAASI

Telefon: 27 23 72

**Alibaba Türbe Sokak No. 21/3
Nuruosmanlıye — İstanbul**

Goethe ve Faust' u üzerine düşünceler

«Avrupa ruhunun korunmasında
en yüksek otorite, Goethe'dir.»

Paul Valery

«Dünyaya hâlis bir Alman olarak
göründü, kendi ulusuna karşı
Avrupalılığa temsil etti.»¹

Thomas Mann

«Goethe'de insanlığın
bütün yetenekleri ve
faziletleri toplanmıştır.»

Wieland

Goethe, 1749 da Frankfurt'ta doğdu, 1832 de Weimar'da öldü. Onun yaşadığı zaman parçası, büyük siyasî olaylar halinde beliren beşerî kaynaşmalara sahne oldu. Aynı dönem büyük şahsiyetlerin toplandıkları tarihî bir zamandır. Goethe doğduğu zaman orta çağın bazı kuruluşları son izleri ile yaşıyorlardı². O «Cin tutmasından» dolayı son idamlara tanık olmuştur. Devrenin en önemli siyasî olayları, yedi sene harplerinin sona ermesi, büyük Fransız ihtilâlinin patlak vermesi ve Napolyon elinde Avrupa siyasî birliğinin bir çeşit provasının, cebri bir biçimde, yapılmış olmasıdır.

Goethe, teknik çağının başlangıç yıllarını da görmüştür. 1819 da ilk buhar gemisi Avrupa'dan Amerika'ya yola çıkmıştı. Pasifikle Atlantik arasında buhar gemilerinin işletmesine yarayan bir kanal açılması gerekliliğini ilk ileri sürenlerden birisi, de Goethe idi. İngiltere'de yapılmış olan ilk demir yolunun küçük bir modeli, Goethe'nin odasını süsleyen

(1) Goethe, kendisi şöyle demişti: «Weimar' lıyım, Dünya vatandaşıyım.»

(2) «Goethe erzählt Sein Leben 1958» isimli eserden.

eşyalardan birisi idi¹ Demek oluyor ki zaman bakımından Goethe'nin devrini iki çeşit ihtilâl karakterize etmektedir. Birisi Fransız devriminde kendini gösterip, bütün dünyanın malı olacak olan büyük siyasî fikirlerin doğurduğu zihnî inkilâb, diğeri orta çağı tamamen tasfiye edip insanlığa yepyeni ufuklar açmış olan teknik inkilâp. Goethe bu iki hareketin içinde yuğruldu.

Goethe'nin kafasına şekil veren mutlu etkenlerden birisi de bir çok büyük dehalarla çağdaş olmasıdır. Goethe doğduğu zaman Bach, ömrünün son yılını yaşıyordu (1750). Kant hayatta idi. Goethe ile şahsen karşılaşmamış bile olsa, eserleriyle onun üzerinde derin bir etki yapmış olduğuna şüphe yoktur (Kant'ın ölümü 1804). 1809 da Lamarck ünlü eseri (Felsefî Hayvanat) ı yayınlamış ve evrim nazariyesine yepyeni ufuklar açmıştı.

Hugo, Byron, Schubert, Mozart, Beethoven ve hele Schiller, Goethe'nin çağdaşlarıdır. Bunlardan başka Lamartin, Balzac, Stendal ile de yakın fikrî ve şahsî ilişkileri olmuştur. Goethe doğduğunda Robert Schumann 22 yaşında idi. Klara Schuman Goethe'nin huzurunda piyano çalmıştır.

Karl Marks 1800 de doğmuştu. Metternich onun çağdaşlarından. Bütün bu çağdaşlar arasında en önemlisi şüphesiz Napoleon'dur. Goethe, Napoleon'dan yirmi yaş büyüktü. 1808 de bu iki büyük insan buluşup görüştüler. İhtilâl fikirleri Goethe'nin psikolojisine ve bağlı olduğu sosyal çevreye uygun değil idi ise de, bu hal onun Napoleon hakkında derin bir hoyranlık beslemesine engel olmamıştır.

İşte kısa çizgileriyle Goethe'nin yaşadığı dönemin fikri kesiti ve başlıca şahsiyetleri. Bu zaman çerçevesini bu şekilde toplu olarak görmenin faydası bellidir. Çünkü insan, yaratılışının ve irsiyetin bir eseri olduğu kadar, sosyal çevrenin de bir evlâdıdır. Goethe de ve bilhassa Faust'ta görülen bir çok fikirlerde bu çevrenin izlerini bulmak mümkündür.

(1) «Goethe' par lui même 1959» isimli eserden.

Kişisel çevresi

Goethe, bir servet ve fikir aristokrasisine mensubdur. Kendisi der ki: «Babamdan hayatın ciddî yönetimini, annemden hayal kurma ve hikâye anlatmanın tadını tevarüs ettim.» Bu samimî otoanalizden anlaşılır ki Goethe, daha ziyade annesinin eseridir. Çünkü annesi ona büyük bir san'at irsiyeti nakl etmekle kalmamış, aynı zamanda bütün ömrü boyunca, hatta çok defa babasına rağmen, onun san'at cephesinin gelişmesine yardım etmiştir. Bir çok başka dehalarda da gördüğümüz gibi, şair Goethe de, daha ziyade annesinin eseridir.

Goethe, çocukluğunu rahat ve mutlu geçirdi. Arasıra Frankfurt'ta Hirschgraben sokağındaki, bu gün restore edilmiş olan evinin sokağa bakan penceresinden, babasından azar işitmiş, belki de dayak yemiş olmaktan başka, bir şikâyeti olmayacak olan bir devirde zengin ve hatırlı bir ailenin çocuğu olmanın bütün zevklerini tatmıştır. Üniversitede hukuk öğrenimine devam ederken, ilk aşklarını da yaşamaya başladı. Ve artık hayatının sonuna kadar ömür sahnesi bir an bile kadın ve aşk heyecanından uzak kalmadı. Bu aşklardan birisi, Werther'i ilham etmiş olma bakımından sanat tarihinde de yer tutmuştur¹.

Büyük ve başarılı adamların hayatında çok defa olduğu gibi, hayırlı bir raslantı onun hayatına yepyeni ve mutlu bir yön vermiş oldu: Bir toplantıda kendisinden sekiz yaş küçük olan Weimar prensi August Wilhelm ile tanıştı. Bu prens, babasının erken ölümü ile genç yaşta Weimar hükümdarı oldu ve ilk iş olarak Goethe'yi Weimar'a davet etti. O zaman altı bin nüfuslu olan bu küçük kasaba, artık Goethe için sürekli bir yurt olacaktır. Hatta bu kadar da değil. Goethe, aynı Weimar'a çağdaşlarından Schilleri ve Wieland'ı da çağıracaktı.

Goethe, hukuk öğrenimi yapmıştı. Fakat hukuk onu sarmadı, nitekim kısa bir süre avukatlık yaptıktan sonra, bu mesleği iç eğilimlerine uygun bulmayarak bir tarafa bıraktı ve artık bir daha ona dönmedi. Hukuk öğreniminden sonra

(1) Lotte Kestner'e olan tâhlisiz aşkı.

Goethe bir süre de felsefe ve ilâhiyat öğrenimi ile de meşgul oldu¹. Fakat bunlardan tatminini bulamadı. Faust'ta o zamanın felsefi görüşlerini gülünçleştiren pasajlara rastlanır. Faust'ta felsefe, belli şeyleri ağıdalandırmak yoluyla insanı sersemleten bir şey gibi gösterilir. Belki bu nedenledir ki Kant'ın etkisi altında kalmakla beraber belli bir felsefî yöne bağlı kalmamıştır.

Goethe'nin hayatını anlatırken, İtalya'nın onun üzerinde yaptığı etkiyi söylememek çok hatalı olur. Kendisinin de türlü vesilelerle itiraf ettiği gibi, Goethe'yi Goethe yapan, bu İtalya seyahatleridir. Bu seyahatlerinden yepyeni fikirler ve bambaşka bir düşünce şekli ile dönmüştür.

Goethe'nin sosyal ve ailevi çevresini böylece özetledikten sonra, san'atı üzerinde bir tahlil denemesine geçebiliriz.

Goethe'nin san'atı

Goethe, kendisi hakkında bir eleştiri yazmış olan bir yazarın kullandığı bir deyim pek beğenmişti². Bu deyim (Gegenständliches Denken) yani bir objeye bağlı ve ondan ayrılmayan bir düşünce şekli idi. Bu, sadece objektif demek değildir, aynı zamanda reel bir varlıktan kaynağını alan ve ona bağlı kalan bir düşünce tarzıdır. Goethe, bu deyim kendi san'at benliğine o kadar uygun bulmuştu ki; «bir tek kelime, bazen bir ömre şâmil bir tesir icra eder» demişti.

Goethe sonraları; «ben objekt'i temsil ederim, Schiller ise subjekt'i demişti³.» Buna bakarak onu sadece bir realist, belki de Alman edebiyatının ilk realisti saymak hatıra gelir. Ama bu eksik bir hüküm olur. Tipik bir simbolist olmamakla beraber bilhassa Faust'un ikinci cildinde ve hele bazı baladlarında sembolik ifadede büyük bir usta olduğu görülür. Bu en güç ve nankör san'at kolunda soğukluğa, bayağılığa, gündeliğe düşmek tehlikesi pek fazladır. Onun için değil midir ki dünya edebiyatında gerçek ve başarılı simbolistlerin sayısı pek az

(1) Bunun izleri bilhassa Faust'ta görülür.

(2) Eckermann: Goethe ile sohbetler.

(3) Mektuplarından.

kalmıştır. Faust'un özellikle Walpurgiz gecesı Brokkende bir dağ âlemi parçalarında her tabiat olayı ve her insan karakteri ayrı bir sembolle canlandırılmıştır. Hatta denebilir ki bütün Faust insan dramının sembollerle ifadesinden başka bir şey değildir. Bununla beraber Goethe'nin san'atında tabiatçılığı ihmal etmek hata olur. Her Alman'ın ruhunda derece derece yer alan doğa hayranlığı onda zirvesini bulur. «En gayri tabii şey dahi tabiattır» sözü onun olduğu gibi, pek hayran olduğu Lord Byron hakkında söylediğı (Natur und nichts anders)¹ yani «tabiat ve başka hiçbir şey değil» sözü kendi iç âlemini de en iyi bir şekilde ifade eder. Tabiatı olduğu gibi görmek ve göstermek, insan hayatını, dünyayı, öteki âlemleri, hatta âhireti de büyük tabiatın cüzleri olarak ele almak ve ahenkli bir bütünlük içinde hepsinin yerini ve rolünü göstermek... Bizim kendi görüşümüzce Goethe'nin san'atta ülküsü bu olmuştur. Vaki o tezli romanlar da yazmıştır. Meselâ (Gönül yakınlıkları)². Kıssadan hisseye nevin-den yazıları da vardır. Fakat asıl Goethe, bu yazılarda görülmez. Onun hüviyeti daha ziyade tabiatı olduğu gibi gösterirken meydana çıkar, o kadar ki, Eckermann'a şöyle der: «Almanlar eserimde hep idée ve tez ararlar, halbuki bir eserde bunlar ne kadar az bulunursa, o kadar iyidir. Kendinizi eserdeki izlenimlere verin, keyiflenin, kederlenin, yaşayın ve öğrenin» Başka bir sohbetinde de şöyle diyor: «Ben şair olarak abstre bir şeyi canlandırmayı hiç düşünmedim. İçimde hissî, canlı, rengarenk yüzlerle izlerimi toplarım ve bunları hayalimde tamamlayarak hareketli bir üslûpla anlatırım, okuyanlarda aynı izlenimi uyandırmaya çalışırım.»

Goethe'ye göre bu âlem, mümkün olan âlemlerin en iyisidir. —Leibniz— Çünkü bu âlemden her şey kusursuz bir ahenk içindedir. Ve bütün varlıklar bir birini tamamlamaktadır. Biliyoruz ki, bu âlemi, mümkün olan âlemlerin en fenası veya en

(1) Eckermann: Gespraech mit Goethe.

(2) Wahlverwandschaften.

(3) Mektupları'ndan.

basiti veya tek mümkünü şeklinde tanımlayanlarda olmuştur. [Einstein, Planck, Heisenberg].

Goethe'yi her türlü zorlamalara ve devrimlere karşı yapan sebebi de bu tabiat anlayışında aramak hatalı olmaz sanırız. O, kendisi; «Ben devolasyonları sevmem, çünkü yıktığı değerler, yarattığından fazladır»¹ demiştir. Bu bakımdan da Schiller'le iki zıt kutup teşkil ederler. O, Schiller'in terbiye kusurlarına ve sosyal adaletsizliklere karşı bir ihtilâl ifade eden (Haydutlar) ını san'at eseri olarak beğenmiş, fakat fikir olarak şüpheli, hatta zararlı bulmuştur². Aynı düşüncelerle o zaman Almanya'da moda olan ve geçmişin bütün eserlerine, görüşlerine ve üslûbuna karşı bir ayaklanma ifade eden (Strum und Drang) yani coşkunluk ve devolasyon edebî hareketine ancak kısa bir zaman katılmıştır. Gerçi Alman dilinde yaptığı şey genellikle en büyük ihtilâl olarak ifade edilir. Başkalarını hiç beğenmemeye meyyal olan Nietzsche bile Alman dilinin baş mimarı olarak Goethe'yi kabul eder³. Gerçekten Alman diline her türlü duyguları ifadeye elverişli bir yumuşaklık ve genişlik veren, odur. Bu bakımdan Goethe'nin san'atını, kelimenin en geniş anlamında klâsik olarak ifade etmek doğru olur. Ondan evvel, Alman dili Fransızcaya nazaran çok geride kalyordu. Bir çok nu'anslar Fransızca olarak veya Fransız kelimeleriyle ifade ediliyordu⁴. Hattâ bütün Alman saraylarında Fransızca ve Fransız esprisi bir nevi yarı resmî konuşma, hattâ yazışma dili halinde idi. İşte böyle bir dili, olgun bir edebiyat dili haline getirmiş olanların başında Goethe bulunmaktadır. Dile ve edebiyata getirdiği bu şekil mükemmelliği bakımından onun san'atına klâsik adını vermek şüphe yok ki çok yerindedir. Goethe'de romantik bir hüviyetin de bulunduğu şüphesizdir. Vakıa kendisi; «Klasizm sıhhat, romantizm hastalıktır» der, fakat bu hüküm, iç bünyesi-

(1) Goethe erzâhet Sein Leben.

(2) Mektupları'ndan.

(3) Nietzsche: «İkinci üslûpçu da benim» dir. Mektupları.

(4) Kısmen Goethe'de de görülür.

ne uygun değildir. Yalnız Hugo ile açılan romantizm devrini ömrünün sonunda anlamıştır.

Goethe'nin kişiliği

Goethe, mutlu bir yıldız altında doğmuş ve ömrü boyunca bolluk içinde yaşamıştır. Bunun yanında onu çok yaratıcı bir san'at adamı yapmış olan etkenlerden birisi de kısa bir devre müstesna, bütün ömrünce taşkın duygulardan ve sarsıntılardan uzak ve «sükûnetli bir gözlemci» halinde yaşamış olduğunu da hatırlamalıdır. Kendisine Werther'i ilham etmiş ve onu intihar uçurumunun kenarına kadar getirmiş olan tek talihsiz aşk devresi¹ bir tarafa bırakılırsa, hislerinde büyük sarsıntı geçirmemiştir. O gerçi bir oportunist değildir. Fakat hayatın pürüzlü savaşlarından kaçınmasını ve çevresine sempatik olmayı bilmiştir. Bunda hayatı olduğu gibi alış, revolyoner fikirlere eğilimli olmayışı rol oynamıştır. Uzun ve durgun yaratıcılık devresinin maddî olduğu kadar manevî mü-kâfatlarını da daha hayatta iken idrâk etmiştir. «Şiir Prensi» ona, kamu vicdanının yönelttiği bir ünvan olmuştur. Rıza Tevfik'in Hâmid hakkında yazdığı «Amelen Zevkperestti»²; sözü Goethe hakkında da söylenebilir sanıyoruz. Ömrü dolgun, renkli ve mutlu geçmiştir. His hayatı da fânilerin güç anlayacağı bir şekilde idi. Yeğeninın İsviçre dağlarında bir kazaya kurban gittiği günü, evinde tertiplenen mükellef ziyafeti ertelediği bilinmektedir³. Belki bu çap adamlarda sevinç ve keder verecek olaylara içten egemenlik, başka ölçüler yaratmaktadır, belki de olayın kendisi değil, onun içten yaşanması veya yaşandığının tasavvur edilmesi önemlidir. Bu tasavvurlarla birçok eserlerinde elemli sahneler, kalbleri burkacak bir kuvvette anlatılmıştır³. Bizim Hâmid'in Makber'i vaktinden önce yazması, «Duhteru Hindu» yu Hindistan'ı görmeden kaleme alması, bu türlü his yaşayışının diğer örnekleridir. Belki burada bu büyük adamları normal fânilerden

(1) Lotte ile (Werther)

(2) «Hâmid ve efkârı felsefyesi»

(3) Eckermann: Goethe ile sohbetler.

ayıran esash bir nokta üzerinde bulunuyoruz. Eğer yanılmıyorsak insanüstü (Überrnensch) sözü de ilk olarak Goethe'nin Faust'unda görünür. Bunun gibi Demon karakterine ait çizgileri de Goethe'de bol bol buluruz. Eckermann'ın «Mefisto bir demon mudur?» sualine Goethe «hayır» demiştir. «Çünkü Demon, yalnız fenalıkla değil, iyilikde de büyük eserler yaratan ve ilham edendir».

Goethe ve tabiat bilimleri

Goethe, universel bir san'at adamı hüviyeti ile herşeyden önce bir tabiat hayranıdır. Bütün ömrü san'atta yaratıcılık faaliyeti yanında tabiat araştırmaları ile geçmiştir. Weimar'da kendisini ziyarette gelen konuklara yalnız nâdide edebiyat ziyafetleri vermekle kalmıyor, aynı zamanda zengin mineral ve fosil kolleksiyonlarını da gösteriyordu. Bu kolleksiyonlar hakkında kendisi şöyle diyor: «Bunları ben bir kapris ve bir heves olarak değil, tam bir plân ve programa göre topladım. Ve bu kolleksiyonun her parçasından yeni bir şey öğrendim». Tabiat ilimlerinde gözlemin ilderde oynayacağı rolü sezmişti. Schiller diyor ki: «Onda öyle kuvvetli bir gözlemci bakış vardı ki, bütün sükûnet ve olgunluğu ile dikkatini gözlem edeceği obje üzerine toplardı¹.»

Bu işte kendisine araç olan iki şeyi Goethe, ömrü boyunca kutsal tutmuştur: Işık ve göz. Işığı yaratan güneş için diyor ki: «Güneşe ibâdet edebilir misin diye sorsalar, derhal: «evet» derim. Çünkü güneş en yüksek varlığın en yüce belirtisidir. Ben güneşde ışığa ve yaratıcı kuvvete tapabilirim¹. Schopenhaver'in: «Güneş ancak gören için vardır» sözüne karşı, Goethe: «Hayır, güneş olduğu için göz vardır» cümlesi ile karşılık vermiştir. Hatta yine Goethe: «Işık ile gözün akrabalığını kimse inkâr edemez. Ama bu ikisinin aynı şey olduğunu kabul etmeye alışmak daha zordur» demiştir. Sonraları daha ileri giderek: «Gözü, ışık yaratmıştır» demiştir.

Tabiat gözlemleri Goethe'yi organizmalar âleminin temel

(1) Eckermann.

problemlerine de götürmüştür. Bu hayat, bu bitkiler ve hayvanlar nereden gelmiştir ve nereye gidiyor? Goethe: «Bitkilerin Metamorfozu» ve «Hayvanların Metamorfozu» başlıklı şiirlerinde bu suale bir cevap aramaktadır. Ona göre bitkiler ve hayvanlar en basit ana şekillerden «Urform» türemişlerdir. Toprak, iklim ve «derunî sâik» basit ana formlardan gittikçe çeşitleri artan yeni formlar yaratmıştır. Hattâ böyle bir anaç bitki formunu Padova'da bir bitkiler bahçesinde bulmuş olduğuna kânidir. Bütün bitki organları yapraktan gelişmiştir. İşte Padova'daki bahçede böyle bir anaç yaprak bulduğuna inanmıştır. Goethe, bununla da kalmıyarak Almanya'dan getirdiği tohumları İtalya'da toprağa ekmiş ve gelişen bitkilerin hayatını yakından izlemiştir.

Goethe, sistemli bir araştırmanın ürünü olarak değil, rastlantı ile başlayan bir sezisle evrim nazariyesini ilk olarak, yani Lamarck'dan önce, ortaya atmayı başarmıştır. Vakti bir organik evrimin var olduğu ve basit formlardan gittikçe anlaşılması güçleşen, yeni organizma türlerinin meydana geldiği çok eskiden beri bilinmektedir. Eski Yunanlıları bir tarafa bıraksak bile, bu fikir Mevlâna tarafından ifade edilmiş ve daha kesin bir ifadesini onsekizinci yüzyılda Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın «Mârifetname» sinde bulmuştur. Fakat mesele bir evrimin varlığını ifade etmekle bitmiş olmuyor. Önce böyle bir başkalaşmaya bir sebep aramak, sonra da onun ne şekilde vuku bulduğunu göstermek gerekir. Goethe, evrimi ebedî bir tabiat vetiresi olarak kabul eder. Kafatasının, omurların bir başkalaşmasından meydana geldiğini ileri süren Goethe olduğu gibi, orta çenenin oluşumu ve bunun evrimde oynadığı rolü anlatan da yine odur. Hemen söylemeliyiz ki, Goethe'nin seziste böylece öne geçmiş olması, Lamarck'ın ve Darwin'in büyük başarılarını küçültmez. Çünkü onlar, bu evrimin nedenlerini ve motiflerini de ortaya koymuşlardır.

Goethe, bir tabiat ilimleri bilgini midir? Yoksa dikkatli bir tabiat gözlemcisi midir? Araştırmalarında izlediği metod, bilimsel olarak kabul edilemez. Çünkü tek vakıaları sis-

temli bir tarzda toplayıp, müşterek noktaları bir araya getirerek bir hükme varmamakta, yani cüzden küle gitmemektedir, tersine olarak kafasında doğan bir fikre, bir peşin hükme, tabiatla deliller aramaktadır. Yani bilimsel metodun tersine olarak, külden cüze gitmektedir. Bununla beraber yaptığı zengin gözlemler ilmin ilerlemesine, büyük ölçüde yardım etmekte kalmamış, karşılaştırmalı morfoloji, karşılaştırmalı biyoloji, paleontoloji gibi bağımsız bilimlerin doğmasına yol açmıştır.

Goethe'de, tabiatla san'at bir bütün teşkil eder. Her ikisinin de izlediği yol aynıdır. Denebilir ki, tabiat ilimleri onda san'at kudretini artırmış, ve san'atkârlık ruhu da tabiat incelemelerini teşvik etmiştir. Bu özelliği ile daha genç yaşlarda tabiat için yazdığı bir makale vardır ki son derece dikkate değer:

«Tabiat! Biz onunla çevrili ve sarılıyız. Bizim arzumuzu almadan ve bize haber vermeden bizi kendi dansının çenberine alır ve koşturur. Nihayet yorularak onun kollarına düşeriz.

Tabiat, hiç durmadan yeni şekiller yaratır. Bu gün mevcut olan bir şey, evvelce hiçbir zaman var olmamıştır ve yarın da görülmeyecektir. Her şey yenidir. Ama tabiatte yine de her şey eskisi gibi kalır. Tabiat, ara vermeden bir oyun oynar. Oyununu kendi görüyor mu? bilinmez, ama yine de bir kenarda duran bizler için oynar! Onda ebedî bir hayat, bir oluş ve bir hareket vardır. Ama yine de yerinden kılmıdalmaz O.

O, her şeydir. Kendi kendini mükâfatlandırır ve cezalandırır. Kendi kendisini sevindirir ve kederlendirir.

Tabiat, bir bütündür. Fakat hiç bitmiyen bir bütündür. Her an en uzak hedefe doğru koşar ve her an hedefindedir.»

Goethe, başka yazılarında tabiat için iki tanımlama daha ileri sürer:

«Tabiat ulûhiyetin canlı elbisesidir. Faust.»

«Tabiat, tanrının el yazısıdır.»

Tabiat bilimleri ile Goethe, her zaman amatörce uğraş-

mıştır. Bu uğraşları arasında bir s a n ' a t k â r olarak dikkatini en çok çeken konulardan birisi de ı ş ı k olmuştur. Goethe ömrü boyunca ı ş ı ğ ın türlü belirtileriyle ilgilenmiştir. Hemen her eserinde ı ş ı k cilvelerine ve oyunlarına yer ayırmıştır. Hatta İsviçre ve İtalya seyahatlerinde çıktığı her tepede güneşi seyir etmiştir. Bu geniş ve zengin gözlemlere dayanarak bir de ı ş ı k teorisi ortaya atma teşebbüsüne girmiştir. Fakat, bunda hayatının en büyük hatasını yapmıştır. Kendisinden çok evvel gelmiş olan Nevton, beyaz ı ş ı ğ ın yedi rengin karışmasından meydana gelen bileşik bir ı ş ı k olduğunu anlatmasına, hatta beyaz ı ş ı ğ ı prizmadan geçirerek ilmî bir surette çözümlenmesine rağmen, Goethe, hayatının sonuna kadar beyaz ı ş ı ğ ı basit olarak görüşte ısrar etmiştir.

Goethe'de san'at, ilim ve tabiat birbirine kaynaşmış olduğu gibi, tanrı kavramı ile san'at kavramı da birbiri içinde eriyen bir bütündür. Şu tanınmış söz onusudur:

«Sanat ve ilim sahibi olanın zaten dini vardır. Bunlara sahip olmayanlar bir din aramalıdır.» Goethe dar kafalı bir hristiyan olmadığı gibi bir athé de değildir. Yalnız Allah anlayışı bütün büyük kişilerde olduğu gibi kendisine göredir. Weimar'da kendisini ziyarete gelen birisine şöyle demiştir:

«Ben, bilimsel araştırmalarda din dışındayım. Hissen hristiyanım».

Faust'un, Margaret ile ilk konuşmalarından birisinde de bu görüşün ifadesine rastlanır. Gretciğin «tanrıya inanır mısın?» soruna Faust şu cevabı verir: «Her şeyi saran, her şeyi muhafaza eden varlık, seni ve beni de ihata edip tutmuyor mu? Üstümüzde gök kubbe yok mu? Altımızda toprak sağlam durmuyor mu? Ebedî yıldızlar dostça ışıkları ile gökte parlamıyorlar mı? Seninle göz göze geldiğim zaman bütün varlığım ve kalbim sana akmıyor mu? Ve yanında görünen ve görünmeyen şeyler ebedî bir seyir içinde örülmüyor mu? İşte kalbini alabildiğine, bu duygularla doldur, bu hislerle mutlu oluyorsan, onun adına saadet, gönül, aşk veya tanrı, ne dersen de. Ben bir ad bulamıyorum, his her şeydir.»

Bu, şüphesiz bir ortodoks dindarın, Allah anlayışı değil-

dir. Bir tabiat âliminin anlayışdır. Şu da var ki, mü'minin ve âlimin Allah anlayışları netice itibarile aynı kaynaktan gelir.

Bu Allah görüşü, Goethe'yi o devirde doğmuş olan Fransız materyalizmine meyl etmekten alakoymuştur. Goethe, vakıa Werter'in cenazesine papazı sokmaz. Faust'ta da papazlara hayranlıktan eser görülmez. Fakat bu antipati, dine karşı olmayıp taassuba karşıdır. Denebilir ki Goethe, hayatında iki şeyden nefret etmiştir: Taassub ve hoyratlık. Kelime hazinesi içinde hemen hemen en sık kullandığı söz «huzur» dur. Bu, onun ruhî meylini açıklar. Devrimlerde de hoyratlık gördüğü için onlara antipati beslemiştir. Çünkü ona göre devrimler, «sâkin gelişimi» bozan şeylerdir.

Goethe ve zamanımız

Şüphe edilemez ki Goethe, bu gün, yaşadığı devreden daha fazla tanınan, daha fazla sevilen, kısacası, daha popüler bir simadır. Çünkü Goethe, dünyanın ilk büyük humanistlerinden birisi olduğu gibi, Alman olduğu kadar belki ondan fazla Avrupalıdır.

Avrupa, yüzyıllarca, yüzlerle düğ, prens, kral, imparator kumandasında boğuşmalar geçirdikten ve din fikir taassublarına milyonlarca kurban verdikten sonra, aynı bir kültür ailesinin mensubu olduğunu idrâke başlamıştır. Ve şiddetli doğum sancıları içinde «Avrupa devletleri federasyonu» fikri gerçekleşme safhasındadır. İşte bu fikrin tohumunu ekmiş olanlardan birisi ve belki en büyüğü, şüphe yok ki Goethe'dir. Din ve milliyet taassublarının, milletleri merhametsizce kanlı savaflara attığı bir devrin evlâdı olan Goethe: «Ben Weimarlıyım ve dünya vatandaşıyım»¹ diyebilmiştir. Ona bu fikirler nerden gelmiştir? Şüphe yok ki birinci kaynak çok geniş bir kültürdür. Avrupa medeniyetini doğurmuş olan Grekolatin eserlerini tetkik etmekle kalmamış, eserleri ile onu âdeta diriltmiştir. Faust'un ikinci cildi ve çeşitli baladlar, bu iddianın delilleridir. Her İtalya seyahatinde Avrupa kültürünün

(1) Goethe külliyyatı.

köklerine bir az daha yaklaştırmıştır. Ve bununla da kalmayarak o kültür kıymetlerini kendi dilinde canlandırmıştır.

Goethe, kültürünü üniversal bir hale getirmek için İngiliz kaynaklarına da baş vurmuştur. Özellikle Lord Byron'un eserlerini okumak ve sevmekle kalmamış, onu kendi memleketinde de tanıtmıştır. Bayron'un hür ve insancıl fikirleri yüziünden başına neler geldiği bilinmektedir. O macera Goethe'de derin tesirler bırakmıştır. Goethe'nin kültür kaynaklarından birisi de Fransız edebiyatıdır. O devrin Fransız edebiyatı Avrupa kültürüne hâkim bulunuyordu. Böyle olmakla beraber, Werter ve Faust çevirileri, Fransa'da büyük hayranlık uyandırmıştır. Goethe'nin Fransızca'daki kuvveti de bilinmektedir.

Goethe, Avrupa'nın manevî cephesini yaratmış olan Yunan, Latin, İngiliz ve Fransız kültürlerine nüfuz etmekle de kalmıyarak «doğu - batı divanı» nda görüldüğü gibi doğuya ve doğulunun psikolojisini de anlamak için büyük gayret sarf etmiştir. Ve isabetli olarak görmüştür ki, teknik bakımından daha o zamanlar Avrupa'dan geri kalmış olan doğu âleminde, eski kültür mihrakları olarak zengin hayat tecrübeleri mevcuttur. Ve doğulu bunu en kesif bir vecize dili ile anlatmayı bilmiştir. Bu gün hâlâ, doğu ve doğulu deyince, haremden öteye geçemeyen birçok Avrupalı aydının varlığı düşünülürse, 150, 200 sene evvel Goethe'nin ulaştığı olgunluk seviyesi büsbütün dikkati çeker.

Nihayet Goethe, Avrupa'nın içinde kendine göre bir varlık olan İslav âlemini de ihmal etmemiş olduğunu «Sırp Şiirleri» başlıklı yazısında gösterir.

İşte Goethe, tam anlamı ile çok yönlü ve üniversal olan böyle bir kültürün adamıdır. Bu şartları haiz olan bir insanın hümanist olması tabiidir. Bizce hümanizmin en iyi tarifi, insanları birbirinden ayıran noktalardan ziyade, birleştiren noktalara dikkat etmektir. Dünya tarihi büyük ve ibretli bir deneme sahnesi olarak, fertlerin, milletlerin, toplulukların, birbirinin boğazına sarılmasında, ayırıcı noktaların, taassub-

la ön plâna alınmış olmasının büyük rolünü gösterir¹. Zamanımızda popüler olan ve iki acı dünya savaşından esinlenmiş olan bir vecizeye göre «savaş, önce insanların kafasında başlar.» Gelecek savaşları önlemenin ve insanlığı huzur içinde evrime götürmenin başlıca vasıtası bu hümanist ruhu geliştirmektir. İşte bu bakımdan büyük örnekler ve ışık kaynakları ararken, Goethe'nin küçük kişiliği üstünde durulacağı şüphesizdir. Onun içindir ki, Goethe bu gün kendi yaşadığı çağdan daha popülerdir, demek cesaretinde bulunuyoruz.

Faust'a dair

Faust için Goethe: «baş meşgalem» demişti. Gerçekten, on bin küsur mısralı bu eser, altmış bir yılda tamamlanmıştır. Konunun ilhamı onda daha pek genç yaşlarda iken belir-meye başlar. konu işlenmemiş değildir. Goethe, gençliğinde doktor Faust namındaki efsâne kitabını okumuş ve aynı konuda o tarihlerde sık sık gösterilen kukla oyununu seyir etmiştir. Goethe, Faust'u yazmaya daha Frankfurt'ta iken başlamış olmak gerekir. Çünkü 1775 de Weimar'a geldiği zaman, yanında o zamana göre tamamlanmış Faust'u beraber getirmişti. Bu gün (ilk Faust «Urfaust») namı ile anılmakta olan bu metin, bu günkü esere nazaran çok kısa ve eksiktir. Goethe, bunu Weimar sarayında okumuş ve dinleyenler tarafından çok beğenilmiştir. Nitekim sarayda düşes Amalia'nın nedimelerinden olan bayan Göckhausen o metni Goethe'nin müsaadesi ile kopye etmiştir. Bu kadının ölümünden uzun yıllar sonra meydana çıkmış olan bu metin, ilk Faust'u² teşkil eder. Goethe, zaman zaman Faust'tan bazı parçaları yayınlamıştır. Meselâ «Faust, ein fragment», yani «Faust'tan bir parça», sonra Helena efsânesi yayınlanmıştır. Fakat eser bütün halinde kendi hayatında yayınlanmamıştır. Ölümünden iki, üç gün önce Wilhelm von Humbul'da şunları yazıyor. «Faust konsepsionu bende doğalı 60 yılı geçiyor. Fakat eseri dâima

(1) Din harpleri, din uğruna katliamlar (Bartelmi gecesı, tarikat mücadelesi v. s.)

(2) Urfaust

yanımda taşıyarak zaman zaman bana en enteresan görünen yerleri işledim. Şüphe yok ki benim değerli, kadir bilir okuyucularıma kendi hayatımda bu eserin tamamını sunmak, onların mukabelesini öğrenmek beni çok memnun edecekti. Fakat yaşadığımız günler o kadar abes ve karma karışık ki, uzun bir emeğin ürünü olan bu eser, bu gün yayınlansa idi bir yıkıntı gibi, bir yere atılacak ve unutulacaktı. Dünyanın kade-rine karma karışık fikirler hâkim bulunuyor.»

Denebilir ki Goethe, bu en büyük eserini bitirmeye âdeta kıyamıyor. Yoksa elbette 60 yıldan daha kısa zamanda tamamlanabilirdi. Bu gecikmenin başlıca sebebi, Goethe'nin bütün iç gelişmesini bu eserde tesbit etmek arzusudur. Goethe ise, son nefesine kadar evrime devam etmiş bir insandır. Eserin kendisinin gerisinde kalmasına gönlü bir türlü razı olmamıştır¹. Böylece ancak ölümünden iki gün evvel tamamladığı müsveddeleri bir zarfın içine toplayarak mühürlemiş ve kendinden sonra gelecek kuşaklara bir nevi vasiyet olarak bırakmıştır. Bunda bilhassa ikinci cildde yaptığı bazı eleştirme-lerin toplumda uyandıracak tahmin ettiği acılardan kaçınmak arzusu da rol oynamış olabilir.

Faust, bir bakıma Goethe'nin ta kendisidir. Yani onun hayat tecrübelerinin sadık bir kolleksiyonudur. Fakat öte taraftan Goethe'nin üniversal eseridir. Bu bakımdan bütün insanlığın dramıdır. Hatta daha ileri gidilerek evrenin romanıdır, demek de mümkündür².

Bir eserin yazılması 60 yıl sürerse, onda yekpareliği korumanın ne kadar güçleşeceği kendiliğinden anlaşılır. Nitekim bu endişe hem Goethe, hem de onun en sadık dostu ve da-

(1) Ölümünden üç gün evvel, mühürlü Faust paketini bir kere daha açmış ve bir şeyler eklemiştir.

Cristopher Marlow - Faust Gilseren etüdü. Nicolaus Lenan, Faust.

(2) Yunus ve Hâmid'in ölümü, Fuzulî'nin aşkı, Şekspir'in insan karakterini, Corneille'in duygu gelişmelerini birer şaheser olarak terennüm ettiler; İnsan dramının birer cephesini gösterdiler. Faust'ta bunlara ilâveten evren bir küll olarak alınmaktadır.

nışmanı olan Schiller'de mevcuttu. Nitekim 1788 de yazdığı bir mektupta şunları söylemektedir: «Tabiidir ki eseri şimdi yazmak veya 15 yıl önce bitirmiş olmak arasında büyük fark vardır. Fakat, ümid ediyorum ki bu gecikme yüzünden eser, değerinden kaybetmiyecektir. Çünkü eseri birleştirecek bağı tekrar bulduğumu ümid ediyorum. Bu gün tamamladığım bir parçayı eskilerin arasına koyduğum zaman, hangisinin evvel, hangisinin sonra yazılmış olduğunu kimse anlayamaz!»

Faust'un tamamlanmasını her şeyden önce Schillere borçluyuz. Schiller, nerde bulunursa bulunsun, Goethe'yi eseri tamamlamaya ve biran evvel tamamlamaya teşvik etmiştir. O da yekpareliğin te'mini endişesindedir. Bir mektubunda «eser o kadar yayıldı, genişledi ki, birleştirici fikir bağı bulmak çok zor olacaktır» diyor. Fakat gariptir ki, yayınlanan parçaların uyandırdığı hayranlık ne kadar fazla olmuşsa, eseri bitirmeme cehdi de o kadar fazla olmuştur. Goethe, âdetâ, çağdaşlarının hayranlığından korku duymuş gibidir. Bunun nedeni, belki eseri kendi kuşağı için değil, gelecek kuşaklar için yazmak istemesidir.

Faust, iki bölümdür. Goethe kendisi birinci bölüm için «subjektif», ikinci bölüm için «objektif» demiştir. Birinci bölümde basitlik değil fakat, sadelik hâkimdir. Anlaşılması büyük bir zorluk göstermez. İkinci bölüm, çapraşıktır. Eserin ve fikrin bütünlüğü ile bağlantısı güçtür. Tiyatro tekniği bakımından hâkim olunması imkânsızdır. Goethe, eserin bütününi sahneye koymayı düşünmüştür. Fakat on bin mısradan fazla olan eseri bir gecede oynatmak mümkün olmadığı gibi gerçek anlamı belirtecek bir temsil bütünlüğü gerçekleştirmek de kabil değildir. Onun için ayrıca sahne eserleri yazılmasına lüzum hasıl olmuştur ki, en iyilerinden birisi Paul Mederow'in yazdığı sahne kitabıdır¹. Bu sahne kitabı oynanması imkânsız ve bütünlük intibasını güçleştirecek parçaları bir ta-

(1) Seniha Bedri Göknıl tarafından Türkçeye başarı ile çevrilmiştir.

rafa bırakarak mümkün olduğu kadar ahenkli bir bütün meydana getirmeye çalışmıştır. Bununla beraber, Faust trajedisini tek bir motifde toplamak mümkün değildir. Eserin birinci bölümünde olaylar tek bir motif etrafında geçtiği halde, ikinci bölüm çok büyük bir yaygınlık gösterir¹. Bunda iki sebep aramak lâzımdır. Birisi Goethe'nin bütün teminatına rağmen, yazılması 60 yılı alan bir eserde bütünlük temininin fiilen imkânsız olması, ikincisi de, belki Goethe'nin kasden bu eseri tek bir teze bağlamaya gönlü râzı olmayarak, insan hayatına neler girerse hepsini bu kitapda toplamak arzusudur. Eğer benzetmek gibi görülmezse, bizim Hâmid'in Tarık ile İbni Musa'sı arasındaki farkı andırır. Bu eserlerin ikisinde de Islâmiyetin büyüklüğü terennüm edilmekte ise de, Tarık da sınırlı şahıslar ve sınırlı hareketlerle konu koyu ve heybetli bir şekilde ortaya konduğu halde, İbni Musa'da kişilerin ve aksiyonların bolluğu içinde dâva dağılmaktadır.

Goethe, isterse bir konuyu, nasıl haşmetli ve heybetli bir sadelik ve bütünlükle işleyebileceğini Werter'de göstermiştir. Onun için diyoruz ki Faust'un ikinci cildinde görülen karmaşıklık ve dağınıklık manzarası, eserin kendi sürüklemesi değildir. Bizzat Goethe tarafından ihtiyar edilmiştir. Bir insanlık dramı, hatta bir evren dramı olarak düşündüğü Faust'ta hiçbir şeyin eksik kalmamasını istemiştir. Birçok eleştiriciler özellikle ikinci kısım için cild cild eserler yazmışlardır. Goethe bunun böyle olacağını bilmiş ve şüphe yok ki bazı kısımları kitabına bu maksatla koymuştur. Nitekim Eckermann ile bir konuşmasında bu ikinci kısım için «filologları çok uğraştıracak, gelecekte de bir çoklarını muamma çözmek için gayrete mecbur edecektir» demiştir.¹

Eserin ana konusu, sadedir. Faust, zamanının bütün bilimlerini tahsil edip bitirmiştir. Artık öğrenilecek bir bilim kalmamıştır. Fakat görmektedir ki gerçeği bulma sahasında bi-

(1) Önce motif olarak bilim iştıyakı alındığı halde ikinci ciltte buna imar tutkusu eklenir. Arada da bütün insan karakterleri sembollerle ifade edilir.

tün bu bildiği şeyler kendisini bir adım bile ileriye götüremiştir. Halbuki zamanının olanaklarından çok ileriye göz diken bir ihtirasla salt gerçekleri anlamak ve tam bilgi sahibi olmak arzusundadır. Öyle ya insan eski felsefeye göre «bir küçük kâinat» ve «Tanrının bir tasviri» olduğuna göre, niçin gerçeklere nüfuz edemesin?¹ İşte bu dert içini yakmaktadır. Fakat yapılacak şey nedir? Normal bilgi edinmek yollarından bir hayır gelmiyeceğini anlamıştır. Böylece son umut olarak, kendisini büyüçülüğe vermiştir. Ruh kuvveti sayesinde arzu ettiği bilgileri elde edebileceğini ummaktadır. Faust'un kafasında böyle bir inkilâb vuku bulurken, gökte de tanrı ile şeytan arasında bir bahis tutuşulmaktadır. Şeytan, Faust'u da kolayca baştan çıkaracağını, onu asli kaynağından uzaklaştırıp, sapıklığa sürüklüyebileceğini ve kendi yeğeni gibi sonunda onun da isteyerek toz, toprak yiyeceğini iddia etmektedir. Tanrı ise, insanın yaradılış itibarı ile iyi olduğunu ve yeryüzünde bir gaye için çalışırken yanılabilceğini, fakat şeytan araya girse dahi yine kendi ruhunun iyiliği sayesinde doğru yolu bulabileceğini bilmektedir. Bu itibarla şeytanı Faust üzerinde dilediği denemeyi yapmakta serbest bırakmıştır.

Faust, büyüçülükle uğraşırken, alışılmış şekilde, ruh çağdırmaya başlıyor. Bu çağdırmaların birinde Mefisto karşısına çıkıyor. Faust, hayattan bezgindir. Hiçbir şeyden tad almamaktadır. Oysa Mefisto, ona parlak vaadlerde bulunmaktadır. Nihayet aralarında bir sözleşme yapılıyor. Faust diyor ki beni istediğin yere götür. Eğer bir an gelip ben ona «dur geçme, ne kadar güzelsin» diyecek kadar bir mutluluk duyarsam, artık ölmeye razı olurum. İstersen beni zincirlere vur. İşte bütün eser, bu iki konunun etrafında dolaşır. Yani eserde şu soruların cevapları aranır: 1 — İnsan tam olarak nefisini şeytana teslim edip sapıklığa düştükten sonra, kendi kuvveti ile doğru yolu bulabilir mi, bulamaz mı?

(1) Nesimi ve Hallac'a «en - el - hak, ben de tanrıyım» dedirmiş olan görüş.

2 — *Bir ölümlü insan için «Dur geçme, ne güzelsin» देनेcek anlar var mıdır? Ve ne şartlar altında var olabilir?*

Bu bahislerden sonra, Mefisto, mel'un teşebbüslerine başlar. O ana kadar kitaplarının içinde kapalı kalmış olan Faust'u «küçük» ve «büyük» âlemlerde dolaştırır. Sefil meyhanelerden, en lüks saraylara kadar, her yere sokar. Bir taraftan da Faust'u türlü içkilere alıştırır. Bir büyüücü kadına hazırlattığı bir aşk içkisini içirdikten sonra, onun karşısına masum Margaret'i çıkarır. Goethe, 25 yaşındaki bir gencin heyecanı ile bu kızcağızı sever. Kız da masum duygularla bu aşka karşılık verir. Bu yüzden rahatça başbaşa kalabilmeleri için annesinin fincanına Faust'tun verdiği zehri damlatır. Kadıncağz ölür. Margaret, Faust'tan olan çocuğunu boğar. Bu yüzden Margaret'in kardeşi de Faust tarafından öldürülür. Böylece Faust'un eli kana boyanır, Margaret'i hapishaneden kurtarma denemesi başarılı olmaz. Birinci bölüm bu suretle biter. İkinci bölümde olayı bu yekparelikte izlemek mümkün olmaz. Araya Yunan güzeli Helena girer. Faust, ona da âşık olur. Fakat aradığı tam mutluluğu burada da bulamaz. Nihayet Incil'in bir sözüne göre bir düşünceye başlar. Yani yaradılışın ilk eseri söz müdür, anlam mıdır, faaliyet midir? Goethe, beşeri mutluluğu faaliyette bulur. Bir bataklık sahayı, bir bayındır haline getirmeyi tasarladığı anda bir nevi murada erer. Ve zamana «Dur, geçme çok güzelsin» der.

Eserin temeli budur. Birçok yazarlar, bahisleri kimin kazanıp, kimin kaybettiği üzerinde birbirini tutmayan fikirler ileri sürmüşlerdir. Gerçi Goethe, muayyen bir tez ileri sürmekten kaçınmış ise de Tanrı'nın insanlığa güvenen tezinin bahsi kazandığı şüphesizdir.

Mefisto'nun Faust'la yaptığı anlaşmaya gelince, ilk bakışta Mefisto bu bahsi kazanmış gibidir. Çünkü; bir toprak parçasını imar etmenin zevki ile mest olan Faust, hakikaten zamana «Dur, geçme, ne güzelsin» demiştir. Bazı yazarlar buna bakarak Mefisto'nun bu ikinci bahsi kazandığını kabul ederler. Gerçi, şekil bakımından öyledir. Fakat Mefisto, hiç şüphesiz bahsi böyle bir vesile ile hazanmaktan ise, kazan-

mamayı tercih ederdi. Çünkü, Faust'u asıl «öz kaynağından» ayırmak için bunca emek harcadığı halde, sonunda Faust, insanlığını idrâk ederek, tamamen beşerî bir hazza kendini vermiştir. Bu bakımdan bizce, Mefisto, burada da yenilgiye uğramıştır.

Eserin genel çevrevesini bu şekilde gözden geçirdikten sonra başlıca kahramanlarını ele alabiliriz.

Faustus latince de mutlu demektir. Efsanede ve kukla oyunundaki Faust, görülmemiş bir bilgi ihtirası içinde kıvranan karamsar bir tipi anlatır. Bilim uğruna bütün ömrünü harcamış, nefsine bütün dünya hazlarını yasak etmiş ve tam anlamı ile yalnız bir ömür geçirmiş olmasına rağmen, amacına ulaşamamış olmanın ıstırapı içindedir. Bu hal içinde şeytana teslim olduktan sonra, onun âkıbeti çeşitli Faust efsanelerinde türlü türlü şekillerde gösterilmiştir. Bir kısmında şeytana uyan Faust, büsbütün perişan bir sonuca sürüklenir. Lessing'in yazdığı Faust'ta tanrı tarafından kurtarılır. Goethe, Faust'tu acı tatlı, bin bir sınavdan geçirdikten, hatta gözlerinin kör oluşunu yazdıktan sonra, ebedî ruhunun melekler tarafından göklere çıkarıldığını anlatır. Bu, bir kurtuluş demektir. Acaba her ilim adamında bir az doktor Faust gizli değil midir? Gerçek ilim adamı, elde edebildiği bilgi ile yetinemez. Durmadan yeni gerçekler peşinde koşmak, onun belgisidir. İşte bu nedenledir ki Faust, yaşamış ve daima yaşayacak olan bir insan tipini simgeler.

Mefisto, bazı çeviriciler tarafından «şeytan» kelimesi ile çevrilmiş ise de, ona şeytan demek yerinde olmaz kanısındayız. Çünkü bir defa şeytan, İslâmiyetin getirdiği bir kavramdır. Mefisto tipi ise, İslâm'dan önce efsanelere girmiş bir varlıktır. Faust'ta Mefisto sadece fenalıklara sürükleyen bir hüviyet olmakla kalmaz, aynı zamanda bir çeşit azrail rolünü de oynar. «İnsan soyunu göme göme tüketemedim» demesi bunu gösterir. Sonra, Goethe nazarında doğa varlıkları birbirini bütünleyen şeylerdir. Hayrın yanında şer, doğumun yanında ölüm, birer bütünlük unsuru ve birer zorunluluktur. Bu nedenle Goethe, Mefisto'ya zorunlu bir habis olarak bakar. Doğa-

nın genel düzeni içinde, onun da bir misyonu olduğunu kabul eder. Bu nedenle Mefisto'yu, Mefisto olarak bırakmak gerekir.

Önsözü bitirirken, bu çeviri üzerine birkaç şey söylemek gerekiyor.

Şüphe yok ki her çeviri, bir cür'ettir ve bir az Nasrettin Hocamızın ünlü fıkrasını hatırlatır; Hoca eşğine binmiş, çocuğunu yaya yürütmüş, ayıplamışlar, çocuğu bindirmiş, kendisi yaya yürümüş, yine tenkid etmişler, ikisi de binmiş veya yürümüş yine ayıplamışlar. Çevirede kelime kelime metin mi, anlam mı, yoksa espri mi ön plânda olmalı? Şüphe yok ki en önemli nokta, kelime değil, hatta anlam bile değil, eserin espri'sidir. Şu halde tasarruf eden ve sadece espri ve ruhu ön plânda tutan bir çeviri yapmak gerek. Şu da var ki, bu ölçüde bir çeviri tasarrufu yapabilmek için eleştirmeci'nin anlayışına güvenmek lâzımdır. Sözlüklere bakıp - eserin havasına değil - en başarılı çevirilerin yere vurulduğu ülkelerde buna kimse cür'et edemez. - ne yazık! - Goethe diyor ki: «En iyi çeviri, tercüme edilemiyecek ayrıntılara varabilendir.» Fakat bu tasarruf hangi sınırlara kadar caizdir. Hele, morfolojisi, esprisi, tarihi birbirinden tamamen ayrı iki dil karşılaştığı zaman, bu zorluk daha büyür. Nihayet Faust on bin beyitlik bir manzumedir. Bir manzumenin nesre çevrilisinde, ruh ve esprisi ne kadar iyi yansıtılsa da, ahenge ve estetiğe ait birçok değerlerin ve güzelliklerin kaybolması önlenemez.

İtiraf etmeliyim ki Faust'u, Türkçemize nazım olarak ve sâdece esprisine sadık kalınarak çevirmeyi tercih ederdim.

Biz, ortalama bir yol tuttuk. Şüphe yok ki birçok yerlerini başka türlü söylemek olanağı vardı. Ve daima da olacaktır. Biz yukarda anlattığımız Goethe esprisine elden geldiği kadar sadık kalmaya çabaladık. Bizden önce Türkçemizde Goethe hakkında yazılmış olan eserleri sevgi ile anarım. Bunlar arasında Galib Bahtiyar, Hüseyinzâde Ali'nin kısmî çevirileri ve A. ADIVAR'ın Faust tahlil denemesi, H. A. Yücel'in «Bir dâhinin romanı», Seniha Bedri Göknil'in Faust tiyatrosu

çevirisi, Burhanettin Batıman'ın Faust hakkındaki eseri hele Recai Bilgin'in tam çeviri olma onurunu taşıyan tercümesinden, ayrıca Faust hakkında yayınlanmış Almanca ve Fransızca başlıca kaynaklardan yararlandık. Bu konuda benden önce sarfedilmiş olan emekleri şükranla anmayı mutlu bir görev biliyorum.

Sadi IRMAK

S U N U Ş

Vaktile, gençliğimde, hayal, meyal görünmüş olan belirsiz¹ karaltılar² yine yaklaşıyorsunuz. Bu defa sizi tutmayı denesem mi? O vehme kalbimde hâlâ bir eğilim var mı? Üşüyorsunuz! Peki öyle ise! Sis ve duman içinden bana doğru yükseldiğiniz gibi hükmedin bakalım!

Kafilenizin çevresinde esen büyüğü nefesten içimin, gençlikteki gibi, titrediğini duyuyorum.

Beraberinizde sevinçli günlerin görüntülerini getiriyorsunuz. Bazı aziz gölgeler beliriyor: İlk aşk ve ilk dostluğun izleri de eski ve yarı unutulmuş bir masal gibi, canlanıyor. Hayatın dehliz gibi dolambaçlı akışından sızlanışlar tekrarlanıyor ve güzel saatlerin mutluluk hülyasiyle avunurken benden önce göçmüş o iyi insanların adları anılıyor.

İlk şarkılarımı dinlemiş olan ruhlar, sonrakileri işitmiyorlar artık. O dost kafilesi toz toprak olmuştur ve, heyhat, ilk yankının sesi sönmüştür!.

Acılarım artık tanımadığım bir kalabalığa sesleniyor. Onların övmeleri bile içimi burkuyor. Şiirlerimden zevk almış başkaları da, eğer yaşıyorlarsa, dünyada darmadağınık dolaşıp duruyorlar ve beni o sâkin ve aziz ruhlar âlemine, çoktan unutulmuş bir özleyiş sarıyor. Bir Eol Harp¹ gibi

(1) Almancasında «değişen» Fransızca «belirsiz» denmiştir. Biz belirsiz demeyi tercih ettik. «Hayal meyal görünen» kastediliyor.

(2) Almancasında Gestalt, Fransızcasına Form denmiştir. Gestalt hiçbir dile tam çevrilememiştir. Varlık, sima, biçim, şekil karaltı demektir.

(1) Rüzgârın tellerine çarpmasile ses veren bir Harp, Uç köşeli eski bir müzik âleti. Eski Mısır ve Yunanistan'da ilkel şekilleri kullanılmış ve XVII. nci yüzyılda geliştirilerek 46 telli bir saz haline getirilmiştir.

uğuldayan türküm, belirsiz seslerle havada yayılıyor. Beni bir ürperme alıyor, gözyaşlarım coşuyor, hoşgörüsüz kalbimin yumuşadığını duyuyorum. Sâhib olduğum şeyleri uzaklaşmış görüyorum ve kaybolmuş şeyler benim için birer gerçek oluyor.

TIYATRODA ÖNTEMSİL

Müdür, Tiyatro şairi, Şen adam

Müdür: Bana üzüntülü, sıkıntılı anlarımda çok defa yardım etmiş olan siz ikiniz, söyleyin bakalım, Alman diyarlarında giriştiğimiz işten ne umuyorsunuz¹. Halkın hoşuna gitmeyi çok isterdim. Çünkü o yaşar ve yaşatır. İşte direkler dikilmiş, tahtalar çakılmış, herkes bir şölen umudu içinde. Rahatça kuruldukları koltukta kollarını kaldırıp, şaşılacak şeyler seyretmek isterler. Halkın ruhunu okşayacak şeyi ben bilirim ama, hiçbir zaman bu kadar zor durumda kalmamıştım. Halk, gerçi en iyi eserlere alışık değildir, ama pek çok şey okumuştur. Nasıl yapalım da oyunumuz taze ve canlı ve fikir bakımından da hoşla gider olsun. Yünlü elbette, halkın kulübemize seller gibi aktığını ve itiş kakış, bağıra çağıra, girmeyi iyilik severlik saydıkları dar kapımızdan geçmeye uğraştığını ve güpegündüz, daha saat dört olmadan, kasaya ulaşmaya çalıştığını ve kıtlık günlerinde fırınlar önünde ekmek kapışır gibi, bir biyet almak için âdeta parçalandıklarını görmek isterim.

Çeşit çeşit halk yığınları üzerine bu büyüleyici etkiyi ancak şair yaratabilir. Dostum, bugün yap işte bunu!

Şair: Yüzlerini görünce ilhamımı kaybettığım o karma karışık kalabalıktan söz açma bana. Bizi, istemediğimiz birgirdaba sürükleyen o kafilenin yüzünü gösterme bana.

Saf sevincin yalnız şair için çiçek açtığı ve kalbimize bir inayet olan aşkın ve dostluğun tanrı elile yaratıldığı o huzurlu gök yüzüne götür beni.

Ah! Kalbimizin derinliğinde doğarak dudağın mahcubluk-

(1) O devirde temaşa faaliyeti hemen başlıca gezginci truplarla yürütülürdü. Weimar'a bu truplar sık sık gelirdi. Goethe, Weimar tiyatrosunun idaresile yakından uğraşmıştır.

la fısıldadığı, gâh başarılı, gâh başarısız şeyleri, şu yabani «an» m zorbalığı yutuveriyor. Bir eser çok defa içimizde yıllarca kaldıktan sonra tamamlanarak ortaya çıkabilir. Parıldıyan şey, o an için doğmuştur. Halis bir değer ise, gelecek kuşaklar için saklanır.

Şen adam: Şu «gelecek kuşak» lâfını duymasam! Ben gelecek kuşaktan dem vuracak olsam, şimdikini kim eğlendirecek? Bu nesil eğlenmek ister, ve bunu elde etmesi lâzımdır. Sanırım ki, akıllı uslu adamlar için şimdiki zaman değerlidir. Halkın zevki hoşça anlatmasını bilene nankörlük etmez! Şair daha fazla tesir yapmak için karşısında kalabalık bir kütle arzu eder. Onun için akıllı olun ve örnek olacak gibi hareket edin. Muhayyelenin ahengini, akıl, idrâk, duygu ve ihtiras gibi bütün seslerle bir koro halinde yansıtm. Ama deliliği de işe katmayı unutmayın!

Müdür: Hele çok vak'a gösterin. Herkes seyre geliyor ve çok şey görmek istiyor. Gözler önünden halkı hayrete düşürecek çok şeyler geçirdiniz mi dâvâyı kazandınız gitti! Artık çok sevilen adam olursunuz. Kitleyi ancak bol vak'a göstererek feth edebilirsiniz. Herkes, bu yığından kendine göre ve kendiliğinden bir şey seçer. Çok şey gösteren, herkese bir şey vermiş olur. Ve herkes evimizden memnun ayrılır. Bir piyes mi göstereceksiniz, onu parçalara bölünüz! Böyle bir türlü yemeğini kotarmayı başarmalısınız! Bu, düşünüldüğünden daha kolay olur. Siz eseri bütünlüğü ile verseniz de ne çıkar? Halk onu nasıl olsa didikleyecektir.

Şair: Bu işin ne kadar kötü olduğunu ve gerçek sanatçıya hiç yakışmadığını duymuyorsunuz! Görüyorum ki, o soylu bayların uydurmacılığı size bir formül olmuş!

Müdür: Bu serzeniş beni üzmez. Kuvvetli bir etki yaratmak isteyen adam, en iyi vasıtayı kullanmalıdır. Bu iş okadar da zor değildir. Kimin için yazdığınızı bir düşünün! Bize kimisi can sıkıntısından gelir, kimisi tıka basa bir yemekten sonra uğrar. En fenası da, gazete okuduktan sonra gelenlerin çokluğu. Bize bir maskeli baloya gider gibi koşarak gelirler.

Adımlarını hızlandıran şey, tecessüsdür. Bayanlar da kendilerini ve süslerini göstererek, ücret almadan, oyunda rol alırlar.

Şairlik tahtınızda ne hayal kurup duruyorsunuz? Dolmuş bir tiyatronun tadını bilir misiniz siz?

Velinimetlerimizi yakından görün! Kimi soğuk, kimi kabadır, kimisi temsilden sonra oynayacağı iskambili düşünür, kimisi bir kadının koynunda geçireceği coşkun gecenin umudu içinde. Böyle bir maksat için, zavallı deliler, sevimli ilham perilerini ne diye azaba sokarsınız? Size söylüyorum: Çok şey gösterdiniz, pek çok şey! Hedefinize böyle ulaşırsınız. Seyircileri şaşırtmaya bakın, onları tatmin güttür!

Size ne tesir eder? Hayranlık mı, yoksa ıstırab mı?

Şair: Sen git de kendine başka bir uşak ara. Şair, kendisine tabiatın ihsanı olan en yüksek hakkı, insanlık hakkını, senin uğrunda günahkârca feda mı etmeli?

O, bütün kalbleri ne ile karekete geçirir, bütün unsurları nasıl yener? Göğsünde doğan ve kalbinin içinde bütün dünyayı kavrayan ahenkle değil mi? Eğer tabiat, ipliği bütün uzunluğunca, kayıtsız bükerek mekiğe zorlarsa ve bütün unsurlar ahenksiz bir kalabalık halinde gamlı ve karma karışık sesler verirse, kim daima aynı sırayı düzenli harekete geçirerek bir ritme sokar? Kim cüzleri muhteşem bir akord kuracak tarzda ve bir bütün halinde dizer? Kim, ihtirasların fırtınasını coşturur ve akşam kızılığını en güzel şekle parıldatır? Kim bütün güzel ilkbahar çiçeklerini sallayarak sevgilinin yoluna serper. Kim alelâde yaprakları örerek her liyakat için, bir onur tacı meydana getirir? Kim, göklerini güvenliğe alır, ve tanrıları birleştirir?

Şairde beliren insanlık gücü değil mi?

Şen adam¹: Öyle ise, bu güzel kuvvetleri kullanıp, bir aşk macerasına girer gibi, şairlik sanatınızı yönetsenize!

(1) Düşündüğünü mizahî bir edâ ile açık açık ifade ederek aktiklonun'un yürümesine ve gerçeğin belirmesine hizmet eden bu tip eski sahne eserlerinde ev eski saraylarda sık görünür.

İki insan rastgele birbirine yaklaşıp, bir şeyler duyarlar, ve orada biraz kalırlar. Sonra bir sergüzeşte dalarlar. Bir mutluluk hissi doğar, sonra saldırışlar başlar, derken bir hayranlık peyda olur ve dert başlar. Böylece de gözle kaş arasında bir roman doğuverir. Biz de işte böyle bir temsil verelim. Hareketlerle dolu insan hayatma bir el atmak yeter! Bu romanı herkes yaşar, çoğu farkmda olmaz. Neresinden yakalarsanız, ilgi çeker bu! Renk renk manzaralar, az aydınlık, çok uydurma ve bir zerrecik de gerçek. Herkesin susuzluğunu giderecek ve neş'e verecek en iyi içki böyle hazırlanır. Sonra oyunumuzun karşısında gençliğin seçme tabakası toplanır. Ve ortaya konan şeyleri dinler. Sonunda her ince ruh, eserinizden melankolik bir gıda emer. Bazen şu, bazen bu, heyecana kapılır. Ve herkes, kalbindekinin bir örneğini görür. Halk henüz, ağlamaya da, gülmeye de aynı derecede hazırdır. Onlar hamle ve harekete yer verirler. Görünüşe sevinirler. Ama işi bitmiş olanlara hiç bir şey beğendiremezsin. Oluş halinde bulunanlar ise, daima müteşekkir kalırlar.

Şair: Öyle ise bana, kendimin de oluş halinde bulunduğum ve şarkılarla dolu bir pınarın durmadan yeni şeyler yarattığı, sisin bana dünyayı peçelediği, tomurcuğun henüz harikalar vaad ettiği ve bütün vâdileri dolduran çiçeklerden binlercesini kopardığım zamanları geri getirin! O zamanlar ben, bir şeye sahip değildim. Ama bendeki bana yeterdi; Gerçeği bulma isteği ve yalanın keyfi! Bu, ele avuca sığmaz ihtirasları, o derin, acılı saadeti, kinin kuvvetini ve aşkın kudretini kısacası gençliğini bana geri verin!

Şen adam: Aziz dostum, savaşta düşmanlar etrafını çevirirse, en güzel kızlar zorla boynuna sarılırsa, sürat koşusunda tâ uzaklarda, güç erişilen bir hedefde, zafer tacı sana gülümserse, baş döndürücü danslardan sonra, gecelerini ziyafet sofralarında içerek geçirirsen, gençliğe mutlaka ihtiyacın olur. Ama bilinen saz havalarma cesaret ve sevinçle katılmak ve çizdiğin hedefe doğru sevimli dolambaçlarla yürümek... Yaşlı, baylarım, sizin ödeviniz budur. Ve bu yüzden size daha az hürmet edilecek değildir. İhtiyarlık denildiği gibi, adamı çocuklaştırmaz, tersine, bizi gerçek çocuklar olarak bulur!

Müdür: Lâf yeter. Artık işe başlayalım! Birbirinizi iltifatlarla boğacağınıza faydalı bir iş görebilirsiniz! Ambiyansdan o kadar çok bahsetmek neye yarar? Kararsız olana o hiç görünmez. Madem ki kendinize «şairim» diyorsunuz, şiire kumanda verin bakalım! Bize lâzım olan şeyi biliyorsunuz: Tesirli içkiler yudumlamak istiyoruz. Haydi bakalım, onu hazırlayın! Bu günün işi yarına bırakılmamalı, ve hiç bir gün boş geçirilmemelidir. Azim, hemen istekle, imkânın yakasından yakalamalı ve bir daha elinden kaçırmamalıdır. O, tesirine devam edecektir, çünkü buna mecburdur.

Bilirsiniz ki bizim Alman sahnelerinde herkes dilediğini dener. Onun için bugün dekorları ve makineleri esirgemeyin, büyük ve küçük gök ışığını kullanın, yıldızları israf edebilirsiniz; Su, ateş, kayaduvarı, hayvan ve kuş da eksik değil! Böylece dar salaşımızda yaratılışın büyük çemberinde yürüyün ve ölçülü bir süratle cennetten dünya yolu ile cehenneme doğru yol alın!

GÖKTE ÖNKONUŞMA

Tanrı, gök sâkinleri, sonra Mefisto

Üç büyük melek öne geçerler

Rafael¹: Güneş, her zamanki gibi kardeş kürelerin yarı-
şan ahengi içinde ses veriyor ve mukadder yolunu gürleyen
bir hızla tamamlıyor... Kimse hikmetini anlayamasa da, onu
seyretmek meleklerle güç veriyor. Kavranılmaz yükseklikteki
eserler, ilk günkü gibi görkemli!

Gabriel: Yeryüzü de bütün güzelliği ile, hızlı, inanılmaz
derecede hızlı dönüyor... Cennet aydınlığıla derin ve korkunç
gece karanlığı birbirini izliyor. Deniz, kayaların dibinden
geniş akıntılar halinde köpürüyor ve kürelerin edebî hızda
hareketile, kaya ve deniz beraber sürükleniyor.

Mihael: Ve denizden karaya, karadan denize fırtınalar,
birbirile yarış ederek, gürlüyor. Ve etraflarında en derin tesir-
lerden bir zincir meydana getiriyorlar. Gök gürültüsünün önün-
den şimşek gibi bir saldırış çakıyor. Fakat, tanrımız, senin
elçilerin, gününün sessiz seyrini kutluyorlar.

Üç melek beraber: Kimse hikmetini bilemese de, onu sey-
retmek meleklerle güç veriyor ve senin büyük yüksek eser-
lerin ilk günkü gibi görkemli duruyor!

Mefisto²: Tanrım, yine bize yaklaşıp halimizi sorduğun

(1) Büyük melek isimlerini islâmlıktaki benzeri isimlerle çevirmeyi
doğru bulmadık, aynile muhafaza ettik.

(2) Mefisto, bir cephesile şeytana benzer, fakat şeytan olarak çe-
virlisi bize doğru görünmedi. Bir kere şeytan islâm dininin kavram-
larındandır, gayesi islâmî bir tipe isim olarak verilemez. Sonra Mefisto
tam şeytan da değildir. Örneğin o, azraile benzer bir rol de oynamakta
aynı zamanda ifritlik etmektedir.

ve genellikle beni görmekten memnun olduğun için, kalabalığın içine ben de karıştım. Af et, herkes benimle alay etse de, ben parlak sözler söyleyemem. Şayet gülmeyi unutmamış olsaydın, benim gevezeliğime sen de gülerdin. Güneşlerden ve âlemlerden söz açmasını beceremem ben. Yalnız insanların kendilerini nasıl azâba soktuklarını görüyorum. Dünyanın küçük tanrısı, hep aynı halde. Ve ilk günkü gibi acaip. Eğer ona gök ışığından bir zerre vermemiş olsaydın, bir az daha iyi yaşayacaktı. O, buna «akıl» diyor ve onu sadece, her hayvandan daha hayvanca yaşamak için kullanıyor. Yüksek müsaadenizle söyleyeyim, o bana daima uçan ve uçarken titreyen ve çayırların arasına karıştığı zaman o bayat türküsünü tutturan uzun bacaklı Ağustos böceği gibi gelir! Burnunu sokmadığı pislik yok!

Tanrı¹: Bana söyleyecek başka bir şeyin yok mu? Hep şikâyet mi gelirsin sen? Dünyada beğendiğin bir şey yok mu?

Mefisto: Hayır efendim! Orasını, her zamanki gibi, berbat buluyorum. İnsanlara, kara günlerinde acıyorum. Hatta bu zavallılara eziyet bile edemiyorum.

Tanrı: Faust'u tanıyor musun?

Mefisto: Şu doktoru mu?

Tanrı: Kulumu.

Mefisto: Gerçek, o size özel bir tarzda hizmet ediyor. Delinin yemesi, içmesi, dünyaca değil. Uzakların özlemile yanıyor. Deliliğinin yarı yarıya farkında. Gökten en güzel yıldızları ve yerden en yüce zevkleri istiyor. Ve bütün uzaklar ve bütün yakınlar çırpınan kalbini tatmin etmiyor.

Tanrı: O bana şimdi zihni karışmış bir halde hizmet ediyorsa da, onu yakında aydınlığa ulaştıracam. Bahçıvan bilir ki, fidan yeşerirse, gelecek yıllar onu çiçek ve meyve bezeyecektir.

(1) Allah, İslâmî bir havramdır, Putperestlik, hatta hristiyanlık âleminin yaratıcı kavramına tam uymaz. Tanrı kelimesi ise islâmdan önce Türklüğün yaratıcı görüşünü temsil eder. Bu nedenle bu kelime de burada tam uygun değilse de zornnlu olarak kullanılmıştır.

Mefisto: Nesine bahse girersiniz? Onu, usulca kendi yoluma çekme müsaadesini bana vererseniz, bahsi kaybedersiniz.

Tanrı: O, dünyada yaşadıkça bu işten men edilmeyeceksin. İnsan araştırıp, çalıştığı müddetçe yanılabilir.¹

Mefisto: Bu konuda size teşekkür ederim. Çünkü ölümlerle hiç bir zaman severek meşgul olmadım. En çok sevdiğim şey, taze ve dolgun yanaklardır. Cenaze için ben yokum. Benim halim, kedinin fareye karşı tutumu gibidir.

Tanrı: Öyle olsun! Onu sana bırakıyorum. O ruhu asıl kaynağından çek, yakalayabilirsen, kendi yoluna sürükle. Sonunda iyi bir insanın belirsiz çabalarla doğru yolu bulabileceğini itirafa mecbur kal. Ve karşımda mahcub ol!²

Mefisto: Pek âlâ! Bu iş uzun sürmez. Tuttuğum bahisten korkmuyorum. Amacıma ulaşırsam, zaferle göğsümün kabarmasına müsaade edersin. Yeğenim, o uğursuz yılan gibi, o da seve seve toz toprak yiyecektir.

Tanrı: Sen o zaman da karşıma serbestçe çıkabilirsin. Senin gibilerden hiç nefret etmedim. İnkârcı ruhlar içinde beni en az üzen ifrittir. İnsanın çalışması kolaylıkla gevşeyebilir. O hemen kesin dinlenmez. Onun için ona, arkadaş olarak, uyarıcı ve arzuları teşvik edebilecek ve bir ifrit olarak iş görmek zorunda olan birisini veriyorum.

Ama sizler, gök yüzünün öz evlâdları, canlı ve zengin güzelliklerin zevkine varınız. Ebedî olarak tesir eden ve yaşayan bir oluş, sevgi kollarile sizi kavıyor. Titrek belirtiler içinde yüzen şeyi daima düşüncenizde canlandırın.

[*Gök kapanır, büyük melekler dağılır.*]

Mefisto: (yalnız) Arasına ihtiyar³ görmeyi severim. Ve onunla bozuşmaktan sakınırim. Büyük tanrının şeytanla böyle insanca konuşması ne hoş!

(1) İnsan yaratılışı itibarile iyi midir, fena mıdır? tartışmasında Goethe tanrı dilile, insanın iyi ve necat bulmaya lâayık olduğı tezini tutuyor. Tanrıya ve yüksek ahlâk düstûrlarına isyan ettiğı zaman dahi belirsiz meyil ve gayretleriyle iyiliğe ve tanrıya temayül yolunu bulacaktır.

(2) Tanrı ile şeytan bahse tutuşmuş oluyorlar. İleride ayrıca Faustla şeytan da anlaşma şeklinde bir bahse girecekler.

(3) Burada ihtiyar kelimesi, tabiidir ki, yaratıcı, Tanrı anlamındadır.

FAUST

Tragedinin birinci bölümü

Gece - yüksek tavanlı dar, gotik bir oda

Faust, masasının başındaki iskemlesinde, huzursuz

Faust: Ah... İşte, felsefeyi, hukuku tıbbı, ve ne yazık, ilâhiyatı da, ateşli bir çalışma ile iyice, tahsil ettim. Ama, ben zavallı deli, işte yine o'yum. Ve eskisinden daha akıllı değilim.

Gerçi bana üstad, hatta doktor diyorlar ve on yıl var ki çömezlerimi, burunlarından tutup, yalan yanlış, bir aşağı bir yukarı sürükleyip duruyorum. Ve görüyorum ki hiç bir şey bilemiyoruz. İşte bu, nerdeyse kalbimi parçalıyacak¹⁾.

Gerçi, bütün bilgiçlerden, doktorlardan, hocalardan, yazarlardan ve papazlardan daha akıllıyım ve hiç bir çekinceme ve kuşku içimi kemirmiyor, ne cehennemden ne de ifritten korkum var, ama buna karşılık, bütün sevinçlerimi yitirmiş bulunuyorum.

Doğru bir bilgi edinebileceğimi, insanları iyileştirecek ve esenliğe ulaştıracak bir şeyler öğretebileceğimi hayal edemiyorum..

Ne param, ne malım, ne de dünya onur ve nimetlerinden payım var.

Bir köpek bile böyle yaşayıp durmak istemez.

İşte bunun için, kendimi büyücülüğe verdim ki, ruh gücü ve ağızla bazı sırları öğreneyim, soğuk terler dökerek bilmediklerimi saymak zorunda kalmıyayım, âlemi en içinden tutan kuvveti kavriyayım ve bütün yaratıcı kuvvetleri ve tohumları göreyim de kelime oyunlarından kurtulayım.

Şu masanın başında nice geceler yolunu uyanık beklediğim Dolunay, kitap ve kâğıt yığınları üstünden görünen gamlı dost, ıstırabıma bu son bakışın olsaydı!

(1) Salt bilgi ve salt gerçeğe varma ihtirası. Halbuki Kant zaman ve mekân gibi a priori bağlantılar dolayısıyla mutlak bilgiye varılınıyacağını tesbit etmiş. Du Boi Reymond ise duygu organlarının yetmezliği dolayısıyla iğnorabimus - bilemiyeceğiz - demişti.

Ah... Dağ tepelerinde, senin sevimli ışığında yürüsem, mağaraların etrafında perilerle uçuşabilsem, çemenler üstünde senin alaca ışığında dolaşabilsem ve bütün bilgi yükünden sıyrılıp senin çiğ'inde yıkanarak sağlığa kavuşabilsem!

Eyvah!... sevimli gök ışığının bile, renkli camlardan bulanık geçebildiği bir zindanda, bu mel'un karanlık duvar deliğinde miyim hâlâ! Kurtların kemirdiği, tozla kaplı kitap yığınlarının yüksek tavana kadar doldurduğu, solmuş kâğıtların çevrelediği bu delikte miyim? Bardaklar, kutular ve dedelerden kalma eski püskü eşya ile tıka basa dolu şu odada mıyım hâlâ! Bu da bir dünya ha! Buna da bir dünya diyorlar ha!... Sonra da niçin, kalbin korku ile burkuluyor ve niçin anlaşmaz bir acı bütün yaşama hamlelerini kesiyor diye hâlâ soruyorsun? Tanrı insanı canlı tabiat içinde yaşasın diye yarattığı halde seni duman ve kokuşma içinde hayvan iskeletleri ve ölü kemikleri çevreliyor!

Fırıla, kaç!... Geniş âleme çık! Nostradamus'un¹ kendi elile yazdığı şu büyümlü kitabın kılavuzluğu sana yetmez mi? Onun sayesinde yıldızların hareketini kavrayacaksın Ve tabiat sana hocalık ederse, ruhunun gücü açılacak ruhların birbirine nasıl seslendiği anlayacaksın.

Şurada kuru kuruya düşünüp durmak beyhûde! Seni kutsal işaretler aydınlatacaklar.

Ey etrafımda uçuşup duran ruhlar, sesimi duyuyorsanız cevap verin!

[*Kitabı açar ve Makokosmos" işaretine bakar.*]

Bu bakışla bütün gönlümü nasıl bir mutluluk dolduruyor! Bütün sinir ve damarlarımdan alev alev taze ve kutsal bir yaşama saadeti fışkırıyor!

İçimdeki fırtınayı dindiren, zavallı kalbimi sevinçle dolduran, büyümlü bir biçimde çevremdeki doğa kuvvetlerinin sır-

(1) Nostradamus: Michel de Nostre - Dame. Ünlü hekim ve müneccim (1503 - 1566) Saint Remy'de doğmuş, Salon'da ölmüştür. Katerin Medici ve Charles IX saraylarında yaşamış mistik ve müneccim.

(2) Evrenin tümü, Eski büyümlü kitaplarda dünyaların ve yıldızların birer alem ve işareti vardı.

larını bana açan, bu işareti yazmış olan, acaba, bir tanrımıydı? Yoksa ben de bir tanrı mıyım? İçimde bir ışık doğuyor!

Bu temiz çizgilerde yaratıcı tabiatı, ruhumun önüne açılmış görüyorum.

«Ruhlar âlemi kapah değildir. Senin duyguların kapalıdır. Senin ruhun ölüdür. Haydi, çömez, fâni kalbini, irkilmeden, sabah kızallığında yıka.» demiş olan hakimi ancak, şimdi anlıyorum.

[*İşarete bakar.*]

Nasıl, her şey bir bütünde örülüyor, bir varlık öteki varlıkta yaşıyor ve iz bırakıyor? Nasıl gök kuvvetleri inip çıkıyorlar, ve birbirlerine altın kovayı sunuyorlar? Bereket kokan titreyişlerle gökten yere nasıl iniyorlar? Ve ahenkli sesleriyle âlemi nasıl çınlatıyorlar!

Nasıl bir oyun bu? Ama ah, sadece bir oyun!

Sonsuz tabiat, seni nerenden tutayım?

Yer ve gökün desteği, bütün canlılığın kaynakları ve yorgun kalbimin sığınağı göğüsler, sizi nerenizden tutayım? Siz böyle gür akarak âleme hayat verirken, ben size boş yere mi yalvarıyorum?

[*Üzüntülü, kitabın sayfalarını çevirir, Arz ruhunun işaretini görür.*]

Bu işaret bana nasıl bambaşka bir etki yapıyor? Dünya ruhu, sen bana daha yakınsın! İşte hemen, gücümün arttığını his ediyorum. Taze şarap içmiş gibi alevlendiğimi duyuyorum.

Hayata karışmak, dünya sevinç ve derdine katlanmak, fırtınalarla boğuşmak, gemi çatırdayarak batarken acze düşmek cesaretini buluyorum kendimde!

Üstümde bulutlar toplanıyor. Ay, yüzünü gizliyor. Lâmba sönüyor. Dumanlar çıkıyor. Başımın etrafında kırmızı ışıklar çakıyor, tavandan bir ürperiş boşanıyor ve beni kaplıyor.

Duyuyorum işte, çağırdığım ruh, yakınında dolaşıyor. Ortaya çık. Bak, kalbim nasıl çarpıyor. Bütün duygularım yeni bir heyecanla nasıl alt üst oluyor! Bütün kalbimle sana teslim olduğumu his ediyorum. Hayatıma da mal olsa, ortaya çıkmalısın, görünmelisin.

[*Kitabı eline alarak ruh remzini esrarlı bir telâffuzla okur. Kırmızı bir alev çıkar. Alevin içinde ruh belirir.*]

Ruh: Kim çağırıyor beni?

Faust: (Yüzünü öteye çevirerek.) Korkunç surat!

Ruh: Beni küremin üstünden emerek kuvvetle kendine çektin: Ya şimdi?

Faust: Eyvah, ben buna dayanamam!

Ruh: Beni bulmak, yüzümü görmek, sesimi işitmek için nefesin kesilircesine yalvarmıştın. Bu yalvarışına dayanamadım. İşte karşıdayım. Ey İnsanüstü seni acınacak bir korku kaplamış. Ruhunun feryadı nerde? Kendi içinde bir dünya yaratan onu taşıyıp besleyen, sevinçli bir titreyişle coşan ve kendisini biz ruhlara eşit bir düzeye yükseltmeye uğraşan kalbin nerede?

Sesi bende cınlayan ve var kuvvetile beni çeken Faust neredesin?

Soluğundan ürpererek hayat çukurlarında titreyen, korkuyla kıvrılmış şu solucan sen misin?

Faust: Alevdeki hayal, senden kaçayım mı? Benim işte, Faustum. Senin eşitinim.

Ruh: Hayatın fırtınalarında ve olaylar sağanağında oraya buraya atlar, iner, çıkarım. Doğum ve ölüm, ebedî bir deniz, değişik bir örgü, ateşli bir hayat!

İşte böyle zamanın gürleyen tezgâhında çalışırım ve Tanrının canlı kisvesini dokurum¹.

Faust: Geniş âlemi dolayıp duran işlek ruh. Kendimi sana ne kadar yakın hissediyorum!

Ruh: Sen anladığın ruha benziyorsun. Bana değil.

[*Kaybolur.*]

Faust: (Yere yıkılırken)

Sana değil de kime? Tanrının örneği olan ben², sana bile benzemiyor muyum?

[*Kapı vurulur.*]

(1) Tanrının canlı kisvesi, tabiattır.

(2) Wagner, ortaçağ çömezidir. Hocasına bağlı ezberci - skolâstik tipi temsil eder.

Ah. Felâket! Biliyorum; Bu, çömezimdir. En güzel mutluluğum yok oldu. Bu hayal âlemini, şu sinsi sokulgan târumar etmeli miydi?

Wagner:

[*Elinde fener, geceliği ve takkesile içeri girer. Faust isteksiz, yüzünü o tarafa çevirir.*]

Wagner: Bağışlayın. İnşadığınızı işittim. Her halde bir Yunan trajedisi okuyordunuz. Bu sanattan biraz pay almak isterim. Çünkü, ona bugün çok değer veriliyor. Bir komediye-nin, bir papaza ders verebilir diye, övüldüğünü çok işittim.

Faust¹: Evet ama bâzan olduğu gibi, ya papaz bir komedi-yen ise?

Wagner: Ah... İnsan kendi müzesinde mahpus ise ve dün-yayı bir dürbünle bile değil de, tâ uzaklardan, hatta bir bay-ram gününde, göremezse, sözle âlemi nasıl idâre edebilir?

Faust Yeteneği kendinizde hissetmezseniz zorla elde edemezsiniz. O söz gönülden doğmaz ve büyük bir rahatlıkla dinleyicilerin kalplerini fethetmezse bir şey elde edemezsiniz. Hep oturduğunuz yerde kalırsınız. Başkalarının artıklarından çe-şitli şeyleri karıştırarak başka lezzette bir çorba hazırlayınız ve kül yığincıklarınızı ölgün ışıklar çıkıncaya kadar üfleyiniz. Hoşunuza giderse bununla çocukları ve maymunları hayran edebilirsiniz. Ama, söz gönlünüzden doğmazsa, kalbleri birbi-rine bağliyamazsınız.

Wagner: Hatibin başarısını sağliyan şey, yalnız konuşma-dır. Alıyorum ki ben daha çok gerideyim.

Faust: İnsan dürüst bir kazanç aramalı. Davul gibi boş gürültü çıkaran bir deli olmamalı. Akıl ve sağ duyu, fazla sanat göstermeye lüzum olmadan da kendisini ifade edebilir. Gerçekten, bir şey söylemek arzunuz ciddi ise, kelimeler pe-şinde koşmaya ne hacet? Evet, insanlığa bir gösteriş yapma-ya çalışan tımtırlı nutuklar, güzün kuru yapraklarını hı-sıldatan sis rüzgârı gibi tatsızdır.

(1) İnsanı küçük evren âlemi suğra olarak kabul etmek ülu-hiyetin bir tasviri, hattâ bizzat üluhiyetten bir parça saymak eskî şark felsefesinde de görülür. Hallac'ın «enelhak» ben tanrıyım demesi gibi (mlr'ati huda).

Wagner: Ah, rabbim, sanat uzun, ömür kısadır. Eleştiriler yapıp dururken, çok defa kafam ve kalbim dara geliyor. Kaynaklara kadar ulaşmaya yarayacak araçları elde etmek ne güç! Yolun daha yarısına varmadan zavallı bir çömez in ömrü tükenir.

Faust: Parşömen, bir yudumu, susuzluğu ebediyen dindiren kutsal pınardır değil mi? O, senin kendi ruhundan kaynamazsa, susuzluğun geçmiyecektir.

Wagner: Bağışlayın, zamanların anlayışını kafamızda canlandırmak, bizden önce bir hakîmin neler düşündüğünü anlamak ve sonra kendimizin nasıl daha yükseklerle ulaştığımızı görmek, ne zevkli şey!.

Faust: Evet, evet. Yıldızlar kadar yükseğe! Dostum geçmiş zaman bizim için yedi mühürlü bir kitaptır. Zamanların düşünüşü dediğiniz şey, hakikatte, o zamanları yansıtan insanların kendi ruhudur. İşte bu da çok defa gerçekten bir feoattir. İlk bakışta sizden kaçarlara. Bir süprüntü küfesi, bir hurda mahzeni, olsa olsa kuklanın ağzına yakışacak somurtkan ahlâkî vecizelerle süslü bir komedi, bir tuluatçılık, bir saray meddahlığından ibarettir.

Wagner: Ama dünya, insanın kalbi ve kafası. Herkes bunları biraz anlamak ister.

Faust: Buna da anlamak denirse, evet! İşin gerçeğini kim söyleyebilecek? Bunu bilen bir iki kişi de, kalblerindekini saklayamadılar, duygularını ve görüşlerini akılsızca halk kütlesine ifşa ettiler. Ve bu yüzden çarmıha gerildiler, veya yakıldılar. Dostum, vakit gece yarısını geçti, konuşmayı bu defalık burda keselim.

Wagner: Bana kalsa sizinle böyle bilgince görüşmeleri sürdürürdüm. Ama yarın paskalyanın ilk günü. Bir iki soru daha sormama izin verirsiniz. Öğretime büyük gayretle sarıldım, gerçi çok şey biliyorum. Ama her şeyi bilmek istiyorum. (Çıkıp gider.)

Faust: (Yalnız)

Hep kabuğa yapışıp kalan şu kafa, nasıl da bütün umutlarını yitirmiyor. Hırslı ellerile defineler kazıp çıkarmaya uğraşırken, bir solucan bulduğuna bile sevinebiliyor!

Etrafımızı, ruhların sardığı bir anda, böyle bir insan sesinin çılması caiz midir? Ama olsun; insan oğullarının en zavallısı, bu defalık sana müteşekkirim. Aklımı bozacak bir perişanlıktan beni kurtarmış oldun.

Ah... Karşımda beliren ruh, o kadar büyük idi ki, kendimi bir cüce gibi gördüm.

Ben, üluhiyetin örneği fânilikten sıyrılarak ebedî yaradılışın aynasına kendimi çok yakın vehm ediyor ve ilâhî bir parlaklık ve açıklık içinde kendi benliğimin tadına varıyorum. Kendimi bir melekten de üstün, serbet gücümü tabiatın damarlarından geçirip yaratıcı bir tanrı olmaya yeltenmek gibi bir vehimle kibirlenen ben, nasıl cezalanmalıyım? Yıldırım gibi bir söz beni silip süpürdü.

Sana benzemek gibi bir kibre düşmemeliyim! Seni çekecek güce sahip olsam bile, seni tutmaya gücüm yetmiyecekti.

O kutsal anda kendimi o kadar büyük ve o kadar küçük hissetmiştim! Sen beni insafsızca, belirsiz insanlık kaderine geri çevirdin.

Nelerden vaz geçmeliyim? O arzuya boyun eğmeli miyim? Bunları bana kim öğretir?

Ah... Bizim hareketlerimiz de, acılarımız gibi, hayatımızın yürüyüşüne engel oluyorlar.

Zekânın tadabileceği en muhteşem şeye, daima bir yabancı madde musallat oluyor.

Bu dünyanın iyilik tarafına ulaşırsak bile, onu, yalan ve vehimden ibaret sayıyoruz.

Bize hayat bahşeden duygular, dünyanın kargaşılığı içinde donup kalıyor.

Hayal, umut dolu cesur bir uçuşla ebediyetlere doğru açıldığı vakit, bütün mutluluklar zamanın kasırgası içinde birbiri ardından söndükçe ona küçük bir sâha yetiyor. Üzüntü, her kalbin derinliklerine yerleşiyor, ve orada gizli acılar yaratıyor. Huzursuz çırpınarak huzuru ve zevki kaçırıyor. O daima yeni maskeler takmarak, bazan mal mülk kadın ve çocuk, bazan da ateş, su, haşer ve zehir şeklinde görünüyor. Senin

de kendine dokunmayan bu belâlar karşısında ve hiç bir vakit kaybetmediğin şeyler için daima ağlaman gerekiyor.

Ben, tanrılara benzemediğimi hissediyorum. Ben ancak toprağı eşerek beslenen ve yolcunun ayakları altında yok olup gömülen bir solucana benzerim!

Beni hapseden, bu yüksek duvarı yüzlerce rafta bana daraltan, toz toprak değil mi? Beni sıkın şu tahtakurusu yuvasındaki binlerce hurda eşya değil mi?

Aradığımı burada bulacağım ha!

Her yerde insanların dert çektiklerini ve ancak sayılı bir iki kişinin mutlu olduğunu binlerle kitaptan mı öğreneceğim?

Boş kafa taşı, karşımda öyle ne sırtıyorsun? Senin beyninin de, benimki gibi, bir zamanlar, perişanlıkla gün aydınlığını aradığını ve akşam karanlığında hakikat arama şevki içinde, yolunu sapıttığını mı söylemek istiyorsun?

Ey tekerlekli, dişli, pistonlu âletler, siz de benimle alay ediyorsunuz! Önümdeki kapıyı açacak anahtarlar olmalı idiniz. Ama dişleriniz tam olduğu halde bir türlü açamıyorsunuz! Gün ışığında bile esrarlı olan tabiat, sırlarını vermiyor. Ve onun sana ifşa etmediklerini öğrenmek için kaldıraç ve burgu ile zorlaman beyhude!

Ey kullanmadığım hurda âlet. Babam seni kullanmış diye burada duruyorsun. Ey eski kâğıt tomarı, sen de bu masada şu fersiz lâmba yandıkça isleneceksin.

Bu öteberiyi, içinde ter dökeceğime, bir an önce elden çıkarsam daha iyi olurdu.

Atalardan sana kalan şeylere sahip olman için, onları kullanman gerek. Faydalanılmayan mal, ağır bir yükür. Ancak şu anın yarattığı şey, ise yarayabilir.

Ama gözlerim niye şu noktaya takılıp kalıyor? Yoksa o karşıdaki şişecik¹ gözleri çeken bir miknatis mıdır?

Karanlık ormanda ay doğmuş gibi, içim birden bire neden ışıklanıverdi?

(1) Zehir şişesi.

Ürperişle elime aldığım eşsiz şişecik, seni selâmlarım.
Sende insan zekâ ve sanatını yüceltirim.

Ey aziz uyutucu, usarelerin özü, Ey bütün öldürücü, ince kuvvetlerin özeti, Ustana teveccühünü göster!

Seni görüyorum, ıstırablarım hafifliyor,
Seni tutuyorum, ihtirasım sönüyor,
Ruhumun kasırgaları yavaş yavaş diniyor,
Açık denizlere doğru sürükleniyorum.
Dalgalar ayaklarımın altında ayna gibi parlıyor,
Yeni bir gün, beni yeni ufuklara çekiyor.
Bir ateş arabası hafif yalpalarla bana doğru uçuyor,
Kendimi esir'in içinden geçip yeni yollara açılmaya ve
temiz bir hayatın yeni âlemlerine ulaşmaya hazır buluyorum.
Ne yüce hayat, ne tanrısal mutluluk!

Sen bir solucan olduğun halde buna nasıl lââyık oldun?

Evet, sen dünyanın mutlu güneşine sırtını çevirmek cesaretini göster,

Herkesin, önünden sıvışmayı sevdiği kapıları kırmaya cesaret et.

İnsan haysiyetinin tanrısal yücelik önünden kaçmayacağını göstermenin zamanı geldi işte!

Muhayyelenin, kendi kendisini ıstıraba mahkûm ettiği karanlık çukurun önünde titrememek, dar ağzının etrafında bütün cehennem alevlerinin fışkırdığı geçide girmek, yok olmak bahasına da olsa, bu adıma karar vermek zamanıdır şimdi!

Ey temiz billur kadeh. Nice yıllardır hatırıma getirmedığım eski rafından in, gel!

Sen, ataların sevinçli günlerinde parıldardın ve elden ele geçtikçe, somurtkan misafirlere neşe verirdin. Üstündeki zengin sanatkârca resimlerin haşmeti ve senden içenlerin üstündeki yazıları mısra mısra anlatmaları, seni bir yudumda boşaltmaları, nice gençlik gecelerimin hatırasıdır.

Seni şimdi ben kimseye sunmıyacağım. Ve üzerindeki sanat eserinin için nükteler yapmıyacağım.

Şurada esmer bir dalga gibi, boşluğunu dolduran bir usare var ki, çabuk sarhoş eder.

Kendimin hazırladığı ve seçtiği bu son yudumu gönülden bir bayram selâmı olarak sabahın onuruna içiyorum.¹

[Kadehi ağzına götürür, bu esnada çan ve koro sesleri duyulur°.]

Melekler korusu:

İsa dirildi!
Varlıklarını,
Atalarından kalma ve öldürücü
Günahlar sarmış olan
Fâniler, sevin sin!

Faust: Bu derin uğultu, bu tatlı ses, nasıl kadehi zorla ağzımdan çekiyor!

Boğuk sesli çanlar, Paskalyanın ilk bayram saatini mi haber veriyorsunuz?

Korolar, vaktile mezar karanlığı etrafında meleklerin dudaklarında çınlayan teselli şarkılarını yeni bir birleşmenin müjdesi olarak mı söylüyorsunuz?

Kadınlar korusu²:

Vücuduna sürmüştük
En güzel kokuları,
Ve onu yere gömmüştük
Biz sadık kulları!
Tenine sarmıştık
İnce ve pak kefeni
Şimdi boş buluyoruz medfeni!

Melekler korusu:

İsa dirildi!
Onu seven,
Ve dert ve şifa verici,

(1) İntihar maksadile.

(2) Paskalya yortusu başlar.

(3) Bu şiir çevirileri, şiir veya manzume olsun diye değil, sadece terennüm edileceğini göstermek için ve nazım şekillerine bağlı kalınmadan yazılmıştır.

Öğretici,
Sınavlardan geçmiş olan,
Bahtiyardır, şimdi!

Faust: İlâhî sesler, böyle gür ve tatlı, beni bu toz toprağın içinde ne diye arıyorsunuz? Müminlerin bulunduğu yerde çınlasanız daha iyi! Ben tanrısal bildiriye işitiyorum tabii. Ama benim olanağım yok. Mucize, imânın en sevimli yavrusudur. Bu tatlı müjde haberinin geldiği âlemlere gitmeye cesaret edemiyorum. Ama gençliğimden beri alışık olduğum bu ses, beni tekrar yaşamaya çağırıyor. Eskiden bu derin bayram huzuru içinde göklerin sevimli busesi anlıma konardı. Çanlarm o dolgun sesi, seziş dolu çınlardı. Ve bir dua en yüksek bir zevk olurdu. Kavranılmaz aziz bir özlem ,beni orman ve çimenler arasına gitmeye iterdi. Ve bir gözyaşı seli içinde, benim için bir dünyanın doğduğunu görürdüm. Bu ilâhî, gençlere, neşeli oyunlarını ve ilkbahar bayramının mutluluğunu müjdelerdi.

İşte beni, son ve ciddi adımdan, çocukluk duygularile bu hatıralar alıkoydu.

Aziz tanrıçalar, çınlamaya devam edin!

Gözyaşım coşuyor. Ben yine dünyanın oldum.

Gençler korusu:

O heybetli varlık
Açıp mezarını,
Haşmetle göklere uçu artık.
Tatmakta oluşun zevkini
Yakındır yaratıcı sevince...
Ah, toprağın koynunda,
Dertler içimizi yakmakta
Ümmetini bıraktın
Bu dert dünyasında.
Ah, büyük üstadımız,
Senin kaderine ağlarız.

Melekler Korusu:

İsa dirildi,
Ölümün kucağından!
Siz de sıyrılın sevinçle, şimdi,
O ağır zincirlerinizden!

Ey onu sevenler,
Hamd edenler
Onunla bir sofrada yiyenler¹,
Vaizlerimde mutluluk vaad edenler
Müjde, kurtarıcı size yakın,
O size geldi, bakın!

Şehir kapısı civarı çeşit çeşit gruplar gezmede

Bir kaç çırak: Ne diye oraya gidiyoruz?

Başka çıraklar: Biz, avcı yurduna gidiyoruz.

İlk çıraklar: Biz de değirmene doğru gitmek istiyoruz,

Bir çırak: Size havuzlu kahveyi öğütlerim.

İkinci çırak: Oranın yolu hiç güzel değil!

Ötekiler: Sen ne yapıyorsun?

Üçüncü çırak: Ben arkadaşlarla gidiyorum.

Dördüncü çırak: Kule köyüne gidin. Kızların en güzelini, biranın en âlâsını, dövüşün de en daniskasını orada bulursunuz.

Beşinci çırak: Keyf düşkününü herif, derin yine mi kaşınıyor? Ben oradan nefret ederim!

Hizmetçi kız: Hayır hayır, ben şehre dönüyorum.

Başka hizmetçiler: Onu kavaklarda buluruz herhalde.

İlk hizmetçi kız: O beni açmaz. Hep senin yanında yürür ve yalnız seninle dans eder. Senin keyfinden bana ne?

İkinci hizmetçi: Bugün herhalde yalnız değildir. Kıvrıkcık saçlı gencin beraber olacağını söylüyordu.

Öğrenci: Şu yürekli kızların yürüyüşüne bak. Yıldırım gibi. Gel beraber şunları izleyelim. Okkalı bir bira, keskin bir tü-tün, ve süslü bir kız. Bana keyf verenler de bunlar!

Şehirli kız: Şu güzel delikanlılara bakın! Bu, gerçekten bir rezalet. En iyi refakate sahip olabilirlerdi, halbuki hizmetçilerin peşinde koşuyorlar.

(1) İsa peygamberin son akşam yemeğine telmih.

İkinci öğrenci (birinciye):

Bu kadar acele etme, şu arkadan iki kız geliyor, pek şık giyinmişler, birisi benim komşum, tutkunum o kıza. Ciddi ciddi yürüyüp gidiyorlar ama, sonunda bizi yanlarına kabul ederler.

İlk öğrenci: Hayır birader¹, hayır. Ben tekellüfü sevmem. Çabuk ol da avımızı kaçırmıyalım. Cumartesi günü süpürge sallayan el, pazar günü seni en iyi okşayacak eldir!

Şehirli: Hayır, yeni belediye başkanını beğenmiyorum. İşte karşıda. Gün geçtikçe daha tersleşiyor. Şehre ne faydası oluyor bunun? İşler günden güne bozulmuyor mu? Her zamandan fazla itaate ve her zamandan fazla vergi ödemeye zorunlu kalıyoruz.

Dilenci: (Mâni söyler.)

İyi kalbli baylar,
Güzel bayanlar,
Dilerim kutlu bayramlar,
Lütfen yüzüme bakın
Ve beni dardan kurtarın.
Boşa gitmesin bu şarkılar,
Sadaka veren ne bahtiyar!
Bayram yaparken herkes,
Sevinsin biraz da şu bikes!
Sevincinden bayramın
Bana da bir pay ayırın!

Başka bir şehirli: Pazar ve bayram günleri savaştan ve muharebe patirtısından daha tatlı bir konuşma bilmem! Tâ uzaklarda, Türkiye'de, milletlerin birbirleriyle vuruşmasını konuşmak ne zevkli! İnsan pencereye yaslanır, şarabını çeker. nehirde çeşit çeşit gemilerin akıp gidişini seyreder. Akşam olunca, neşeyle eve döner. Ve barışı ve barış zamanlarını takdis eder.

Üçüncü şehirli: Evet komşum, ben de öyle yaparım. Var-

(1) O devrin üniversite öğrencileri birbirlerine birader diye hitap ediyorlardı.

sın herkes birbirinin kafasını paralasın. Ve her şey altüst olsun! Yeterki bizim evde her şey yerli yerinde kalsın.

Yaşlı adam (Kibar kızlara) :

Aman ne süslenmiş, körpe kız! Kim size vurulmaz? Ama o kadar kibirlenme, sizin ne istediğinizi ben bilirdim ama!

Şehirli kız: Agate, haydi, böyle acuzelerle sokağa çıkmam ben. Gerçi o Sen Andreas gecesinde müstakbel sevgilimi bana göstermiştin, ama!

Başka bir kız: Müstakbel sevgilimi bana da camın içinde göstermişti. Cesur arkadaşlarının yanında asker gibi dimdik birisi. Ama o zamandan beri etrafıma bakıyorum, öyle birini göremiyorum.

Askerler:

Ben askerim,
Kuleli, siperli kaleler,
Güzel ve nazlı kızlar,
Fethetmek isterim.
Ne hoştur bu emekler,
Ve ne parlak ödüller,
İşte geçiyor erler!

Barışta ve savaşta,
Boru seslerimiz çınlamalı,
Kaleler ve güzel kızlar
Bizim olmalı.
Ne hoş bu emekler,
Ve ne parlak ödüller,
İşte geçiyor erler!

[*Faust, Wagner'le.*]

Faust: İlk baharın sevimli ve diriltici bakışıyle dereler ve ırmaklar buzdan kurtulmuş, vâdilerde bir umut saadeti yeşeriyor. İhtiyar kış zâaf içinde, yalçın dağlara çekilmiş. Yeşillenmeye başlayan vâdilere oradan geçici, cansız, buz sağnakları yollayabiliyor. Fakat güneş artık beyaza müsamaha etmiyor. Her yerde yeni bir hayat yeşeriyor. Güneş her yeri renklerle bezemek istiyor. Henüz kırlarda çiçek görünmüyorsa da, süs-

lû insanlara rastlanıyor. Bu tepelerden yüzünü şehre çevir de bak. Geniş, karanlık şehir kapısından rengârenk bir kafile geliyor. Bugün herkes güneşlenmek istiyor. Halk İsa'nın dirilişini kutluyor. Çünkü kendileri de dirilmişlerdir! Basık evlerden, loş izbelerden, damların ve çatıların baskısından, kutsal gecelerin kiliselerinden gün ışığına çıkmışlardır.

Bak işte, bahçe ve kırlara nasıl birbirini ezercesine doluyorlar. Irmak da, enine boyuna yüzen şen sandallar görünüyor. Batacak kadar dolmuş olan son kayık önümüzden geçiyor. Uzak dağ patikalarında bile renkler pırıldıyor. Artık köy seslerini duymuyorum. Burası halkın gerçek cenneti. Büyük, küçük herkes «ben burada insanım, burada insan olmak hakkımdır» diye coşuyor.

Wagner: Bay doktor, sizinle yürüyüşe çıkmak hem şerefli, hem de faydalı oluyor, ben yalnız buralara gelmeyi ve kalabalığa karışmayı sevmem. Çünkü her kalabalığa düşmanım. Keman zırlıtısı, bağırıp çağırma, top yuvarlama patırtılarından tiksiniyorum. Sanki kötü ruhların emrindeymiş gibi tepiniyorlar, ve bunun adına keyf çatma ve şarkı söyleme diyorlar.

Köylüler (İhlamur ağacının altında oyun ve terennüm):

Çoban cepkenini giydi,

Dansa gitti.

«Eğlence böyle olur», dedi!

İhlamurun dört bir yanı hemen doldu,

Herkes çılgın bir dansa koyuldu

Yuh hey, yuh hey!

Şen tur böyle gidiyordu,

Çoban, ite kaka, ilerliyordu,

Derken dirseğile, bir kıza çarptı,

Genç kız «budala» diye ona çattı,

Yuh hey, yuh hey!

Bir sağa bir sola dans yürüdü

Ve bütün etekler havaya uçtu,

Yanaklar kızardı, vücutlar ısındı

Sevgililer böyle kucaklaştı.

Yuh hey, yuh hey!

Başbaşa verip fısıldaşmayın öyle
Nice gençler nişanlısını aldatmadı mı böyle
Kandırmadı mı onu bir türkülle,
Yankılar kalıyor ıhlamlarlarda.
Yuh hey, yuh hey!

Yaşlı köylü: Bay doktor, böyle bir günde, büyük bir bilgin olarak, bu kalabalığın içine katılışınız ne lutüfkârlık! Buna şükran olarak size taze şarapla doldurduğumuz şişelerin en güzelini sunuyorum. Ve temenni ediyorum ki, o yalnız susuzluğunuzu dindirmekle kalmasın, her damlası, ömürünüze ömür katsın.

Faust: Serinletici içkiyi alıyorum, ve size teşekkür ediyor ve esenlik diliyorum.

[*Halk, Faust'un etrafında halkalanır.*]

Yaşlı köylü: Gerçekten, şu mutlu günümüzde yanımıza gelmekle pek iyi ettiniz. Siz kötü günlerimizde de yanımızda bulunmuştunuz. Aramızda niceleri vardır ki, veba salgınını durduran babanız, ecelin elinden çekip kurtarmıştır Siz, o zaman genç bir adamdınız. Her hasta evine uğrardınız. Oradan çoklarının cenazeleri çıkardı. Siz ise sağ ve salim çıkardınız. Nice güç imtihanları başarmıştınız. Kurtarıcımıza göklerdeki kurtarıcı yardım ediyordu.

Köylüler (Hep birden) :

İyiliğini gördüğümüz zâte esenlik ve daha uzun zaman yardım etme olanağını bulmasını dileriz.

[*Faust Wagner'le yürüyüşe devam eder.*]

Faust: Göklerdeki yardımcının ve bize yardım gönderen ve yardım etmeyi öğretenin karşısında eğiliriz.

Wagner: Ey büyük adam, bu halkın hürmeti karşısında kimbilir nasıl duygulanıyorsun? Kabiliyetini böyle kullanabilenlere ne mutlu! Babalar oğullarına seni gösteriyor. Herkes seni soruyor, sana koşuyor. Kemanlar susuyor, dans duruyor, karşına sıralanıyorlar, sen yürürken kasketler havaya uçuyor. Nerde ise, velî huzurunda imiş gibi diz çökecekler.

Faust: Bir kaç adım yukardaki kayanım dibinde mola verelim. İşte şurada, çok defa yalnız, düşüncelere dalar ve iba-

det ve oruçla kendimi tâzib ederdim. Zengin bir umut, sağlam bir imân ile gözyaşı dökerek içimi çeker, ellerimi oğuşturur, göklerin tanrısından vebaya son vermesini niyaz ederdim. Halkın bu gösterisi, bana şimdi alay gibi geliyor. Bizim baba oğul, bu şerefe ne kadar az lâıyk olduğumuzu içimde okuyabilsen!

Babam, şerefli ve esrarengiz bir adamdı. Tabiat ve onun kutsal çevreleri hakkında samimiyetle, ama kendine göre, derin derin düşünürdü. Yanında simyacılarla¹ karanlık bir odaya kapanır, ve karma karışık formüllere göre o iğrenç ilâcı hazırlardı. Cesur bir güveyi² olan kırmızı arslanı³, ılık suda zambakla evlendirir, sonra açıkta yanan bir alevle onları bir zıfaf odasından⁴ ötekine geçirirdi. Sonra şişenin içinde renk renk, genç ece görünürdü. İşte babamın ilâcı buydu. Ama içen hasta ölürdü. Kimin şifa bulduğunu soran yoktu! İşte biz, baba oğul, bu cehennemî şurupla bu vâdilerde ve tepelerde, ortalığı vebadan daha şiddetli kasıp kavurduk. Ben kendim, ilâcı binlerce insana verdim. Hepsi öldüler. Küstah katillerin övüldüğünü görmek de başıma geliyor.

Wagner: Buna ne diye üzülyörsünüz? İyi bir insan, kendisine öğretilen sanatı vicdanî ve tam bir tarzda uygulamakla görevini yapmış olmaz mı

Gençliğinde babana saygı gösterirsen, ondan sevgi görürsün ve büyüdüğünde ilme hizmet edersen, oğlun daha ileri hedeflere ulaşır.

Faust: Ah! Bu aldanış deryasından çıkıp kurtulmayı umabilenlere ne mutlu! İnsan neyi bilmezse ona ihtiyacı oluyor, ve neyi bilirse onu kullanamıyor! Ama bırak, şu güzel saatleri bu hüznlerle harap etmiyelim!

Bak, yeşil çevreli kulübeler akşam güneşinde nasıl pa-

(1) Ortaçağ simyacıları madenleri altına çevirmek, ebedi hayat iksirini bulmak ve hastalıklara karşı şuruplar hazırlardı. Bu bendde geçen deyimler o devirden kalmadır.

(2) Altın mürekebl.

(3) Bir gümüş mürekkebi olabilir.

(4) Doney şişesi.

rılıyor. Günün ömrü tükeniyor. Güneş çekiliyor, batıya yöneliyor, oraya yeni bir hayat bahsediyor.

Ah... Güneşi daima izlemek için beni yerden kaldıracak kanadım yok. Olsaydı, ebedî akşam kızılığında huzur içindeki dünyayı ayaklarımın altında hissedecek, bütün tepeleri kızarmış, bütün vâdileri sükûna kavuşmuş ve gümüş ırmağı, altın nehre akar görecektim. Artık vahşi dağlar, bütün uçurumlarıyla, üluhiyete benzeyen bu yürüyüşe engel olamıyacaktı¹.

Daha şimdiden, deniz ılık körfezleriyle, hayran gözlerime açılıyor. Ama, ilâhe artık batmış görünüyor. Yalnız içimde yeni bir arzu uyanıyor. Önümde gündüz, arkamda gece, üstümde gök, altımda dalgalar, onun ebedî ışığını içmek için koşuyorum.

Güneş batarken ne güzel bir hülyaya dalıyor insan!

Heyhat, ruhun kanatlarma, bedenim kanatları o kadar kolay uyamıyor! Ama, üstümüzde mavi boşluklarda uçan tarla kuşu, şakrak sesile öter, çamlı yalçın tepeler üstünde kartal, kanatlarını açıp gerer ve ibibik kuşu, denizler ve vâdiler üstünden yuvasına dönerken, duygularımızın yukarlara, ilerlere yükselmesi, doğuştan alışkanlığımızdır.

Wagner: Benim de böyle derin derin düşündüğüm saatler olmuştur. Ama böyle birşey hiç duymadım. Kırkları ve ormanları zevkle seyretmekten çabuk bıkarız. Kuşun oyunlarına ise, hiç imrenmem. Ama fikrî zevkler, bizi kitaptan kitaba, sahifeden sahifeye nasıl başka türlü taşır! O zaman kış geceleri aziz ve güzel olur. Tatlı bir duygu organlarımıza sıcaklık verir. Ve hele bir de kâğıt tomarını açtın mı, bütün gökler yanına inmiş gibi olur

Faust: Sen yalnız bir emel biliyorsun. Ötekini hiç öğrenme! Ah... Benim göğsümde iki ruh vardır. Birisi öbüründen ayrılmak ister². Birisi şiddetli bir aşk zevkile ve bütün organ-

(1) Uçağa hasretin ne zengin ifadesi!

(2) Hâmid'in: İki şahsım ben itikadımca,

Biri hemişe mübeşşer, biri mükedderdir.

beyti de aynı duyguyu ifade eder.

larile, dünya hayatına yapışır. Diğerisi ise, toz toprak içinden fırlayıp ulu atalar diyarına yükselmek ister. Ah... Yerle gök arasında hakimâne mekik dokuyan ruhlar varsa, nefis kokulu yuvalarından yere inseler ve beni yeni ve renkli bir hayata ulaştırırsalar. Evet, bir büyüğü cübbem olsaydı da, beni yabancı diyarlara uçursaydı. O bana en zarif elbiselerden, hatta bir kıral mantosundan daha kıymetli gelirdi!

Wagner: Sisli bir daire içinde sel gibi yayılan ve her taraftan insana bin çeşit felâket getiren o güruhu çağırma. Kuzeyden kopup gelen cinler, ok gibi sivri dilleri ve keskin dişleriyle sana saldırırlar.

Doğudan gelenler, her tarafı kurutarak ciğerlerini oyarlar güneyden gelenler, çölden tepene dalga dalga alev yağdırırlar. Batı güruhu ise önce serinlik verir, sonra seni de tarla tapanı da suya boğarlar. Onlar kötülük yapmaktan ve bizi kandırmaktan hoşlandıkları için itaat eder görünmeyi severler ve gökten inmiş gibi bir tavır takınırlar. Ve yalan söylerken melekler gibi kulağımıza fısıldarlar.

Ama artık yolumuza koyulalım. Ortalık karardı. Hava serinledi. Sis iniyor. İnsan, evin kıymetini akşam daha iyi anlıyor.

Ne duruyorsun öyle? Şaşkın, uzaklara bakışın neden? Akşam esmerliğinde sana böyle dokunan şey nedir?

Faust: Ekinlerin içinde dolaşan şu kara finoyu görüyor musun?

Wagner: Çoktan görüyorum ama, aldırmiyorum.

Faust: Ona iyi bak. Ne olduğunu tahmin edersin?

Wagner: Kendi tarzında efendisinin izini arayan bir fino.

Faust: Etrafımızda geniş helezonlar çizerek bize yaklaştığını görüyor musun?

Wagner: Ben bir siyah finodan başka bir şey görmüyorum. Sizin bir görme galatınız olacak.

Faust: Bana öyle geliyor ki, ayaklarımızın etrafına bir bağ çekmek için usulca sihirli düğümler atıyor.

Wagner: Ben, efendisinin yerinde iki yabancı gördüğü için, güvensiz ve korkulu, bir köpeğin etrafımızda sıçradığını görüyorum.

Faust: Çenber daralıyor. İşte bize çok yaklaştı.

Wagner: Gördüğün bir hayalet değil. Şüphelenerek üren, karnını yere sürten, kuyruğunu sallayan bir köpek. Bunlar, hep köpek huyları.

Faust: Buraya gel, bize arkadaş ol.

Wagner: Pek maskara bir hayvan. Sen durdun mu o bekler, ona bir şey söylersin, sana tırmanır. Bir şey kaybet getirir. Bir değneğin ardmdan suya atlar.

Faust: Sen haklısın. Onda ruhtan bir eser görmüyorum. Hepsi alıştırmadan ibaret.

Wagner: İyi terbiye edilmiş bir köpeği, bir hâkim bile beğenir. Öğrencilerin akıllı arkadaşı olan o hayvan, senin sevgine de lâyıktır.

Şehir kapısından geçerler.

Faust, finosu ile beraber, okuma odasında.

Faust: İçimizde, sezislerle dolu, kutsal bir korku ve bir iyilik hissi uyandıran gecenin kapladığı kırları ve bayırları bıraktım. Artık vahşi istekler ve her türlü huzursuzluklar uykuya dalmıştır. İnsan sevgisi harekete geçmiştir. Allah sevgisi uyanmıştır.

Köpeğim, uslu dur! Oraya buraya koşup durma. Kapının eşiğinde ne kokluyorsun öyle? Sobanın arkasma yat. Yastıklarımın en yumaşığını sana veriyorum. Dışarda, dağ yollarında koşup sıçrayarak bizi eğlendirmiş olmana karşılık, şimdi ben de seni makbul ve uslu bir konuğum olarak ağırliyacığım.

Ah... Dar hücremizde lâmba sevimli ışığını serpmeye başlayınca, göğsümüz ferahlıyor. Kendi kendisini bulan kalbimiz huzura eriyor. Akıl yine hâkim olmaya ve umutlar yeşermeye başlıyor. İnsan hayat pınarlarına özlem duyuyor. Ah... Bu özlem!

Köpeğim, mırıldanma. Şimdi bütün ruhumu kaplayan kutsal seslere köpek sesi uymaz. İnsanların anlamadıkları

şeyle alay etmelerine ve çok defa kendilerine üzüntü veren iyi ve güzel karşısında homurdanlarına alışmışız. Köpek de onlar gibi mırıldanıyor!

Fakat heyhat, bütün iyi niyetime rağmen, gönlümde bir tatmin bulamıyorum. Ama nehir neden kuruyor da, biz yine susuzluğa mahkûm oluyoruz?

Bu hususta çok denemelerim var. Ama bu noksan telâfi edilebilir. Dünya ötesini takdir etmeyi öğreniyor ve Ahdi cecidde¹ en güzel ve en vakarlı ifadesini bulmuş olan bu İlahî tebliğe özlem çekiyoruz. Esas metnini elime almak ve bu kutsal metni samimî bir duyguyla sevgili Almancaya tercüme etmek arzusunu duyuyorum.

[*Kitabı açar ve okumaya başlar.*]

«Başlangıçta söz verdi²» diye yazılı. Daha ilk satırda takılıyorum. Okumaya devam etmem için bana kim yardım eder? Söze bu kadar yüksek değer vermeye imkân yok. Aklımı kullanarak onu başka türlü çevirmeliyim.

«Başlangıçta anlam vardı». Bu satırda iyi düşün. Kalemin pek hızlı yürümesin. Her varlığı yaratan ve birleştiren şey, anlam mıdır? Daha doğrusu «başlangıçta kuvvet vardı» demekti. Ama bunu yazarken de böyle bırakmaktan beni men ediyor bir şey. Ruh yardım ediyor bana. Birdenbire ilhama kavuşuyor meseleyi çözüyorum. Ve iç rahathlğıle «başlangıçta fiil ve icraat vardı³» diye yazıyorum.

Fino, odayı seninle paylaşacaksam hırlamayı, vızlamayı bırak. Yakınımda böyle can sıkıan birisine tahammülüm yok. Birimizden birisi odayı terketmeli. Konukseverlik hakkım istemiyerek kaldırıyorum. Kapı açık. Çıkmakta serbestsin.

Ama, ne görüyorum? Tabiatte böyle şey olağan mı? Bir hayalet mi, bir gerçeklik mi o? Köpek nasıl uzuyor, genişli-

(1) İncil

(2) İncilin ilk cümlesi.

(3) Nitekim Faust'da hakikî necatı faaliyette ve eser yaratmada bulacaktır. Goethe derki: «kendinin ne olduğunu anlamak mı istiyorsun? Bir iş yap, derhal görürsün». Ziya Paşa'nın «Ayinesi iştir kişinin» mısraı da aynı anlama gelir.

yor, ve yerinden zorla kalkıyor. Bu bir köpek vücuduna benzemiyor artık. Eve nasıl bir hayalet getirmiğim?

Ateşli gözleri, korkunç dişleriyle bir Nil aygırına benziyor. O... Ben seni biliyorum. Böyle bir cehennem zebanisinin hakkından ancak «Süleyman anahtarı» gelir.

Koridorda periler¹:

İçerde birisi mahpus,
Girme yanına sus!
Faka basmış bir tilkiye benziyor,
İçerdeki vaşak korkudan titriyor!
Ama dikkat!
Uçuşun, yukarıya aşağıya,
Oraya buraya,
İsterseniz ödemek ona borcunuzu,
Hapiste bırakmayın kurtarıcınızı!

Faust: Şu hayvanla karşılaşabilmek için dörtlü mâniye ihtiyacım var.

Semender tutuşsun²,
Su perisi bükülsün,
Hava perisi yok olsun,
Cin de uğraşsın dursun!

Elemanları, onların niteliklerini ve kuvvetlerini tanımayanlar ruhlara hâkim olamaz.

Semender yok ol alevde³,
Su perisi, titre büzül de,
Hava perisi, ışılda gökde
Cin, sen de beni destekle öyle.

Köpekte bu dörtlerden hiç birisi yok! Sakin yatıyor ve bana sırtıyor. Henüz ona acı vermedim,ama daha tesirli büyüler yapayım da görsün!

Arkadaş, sen bir cehennem kaçkını mısın? Öyle ise kara hayaletlerin önünde iğildikleri şu işarete bir bak! İşte tüylerin kabarmaya başladı. Her yerden atılmış yaratık. Hiç bir

(1) Bunlar şiir değil, cin, peri tekerlemesidir.

(2, 3) Bunlar şiir değil, cin, peri tekerlemeleridir.

zaman doğmamış, tarifi imkânsız, bütün göklerden atılmış ve alçakça hançerlenmiş olan ona hiç bakabilirm isin?

Sobanın ardına tıklmış, bir fil gibi şişiyor, bütün odayı dolduruyor. Artık nerede ise sis halinde eriyecek.

Tavana kadar çıkma. Efendinin ayaklarında yat. Görüyorsun, seni kuru kuruya korkutmuyorum. Seni kutsal alevle dağlıyorum. Üç defa kırmızı ateşi ve becerikliliğimin en güçlüsünü göstermeme lüzum bırakmadan itaat et.

[*Sis dağılırken, bir orta çağ çömezi kıyafetinde Mefisto, sobanın arkasında görünür.*]

Bu gürültü ne? Efendime ne hizmette bulunabilirim?

Faust: Finonun aslı buymuş demek! Gezgin bir çömez. İşte buna gülerim.

Mefisto: Bilgin üstadı selâmlarım. Beni çok terlettiniz.

Faust: Senin adın ne?

Mefisto: Sözü o kadar küçümseyen ve görünüşten uzaklaşarak işin derinliğine dalmak isteyen birisinin ağzından bu söz bana pek yavan görünüyor.

Faust: Efendiler, sizin gibilerinin içyüzünü adlarından anlamak mümkündür. Size ifrit, arabozucu, yalancı denirse kim olduğunuz anlaşılmış olur. Peki ama sen kimsin?

Mefisto: Daima kötülük yapmak istediği halde, hep iyilik yapan o kuvvetin bir parçasıyım.

Faust: Bu bilmece ile ne demek istiyorsun?

Mefisto: Ben, daima inkâr eden bir ruhum. Bunda da haklıyım. Çünkü yaratılan her şey, mahvolmaya lâyıktır. Onun için hiç bir şey yaratılmasa daha iyi olurdu. İşte sizin günah, yıkıcılık, kısaca kötülük dediğiniz şeyler, benim asıl unsurumdur.

Faust: Sen kendine parçayım diyorsun. Oysa karşımda bir bütün olarak duruyorsun.

Mefisto: Sana basit bir gerçeği söylüyorum. İnsan, bu küçük delilik âlemi, kendisini bütün sayıyorsa, ben başlangıçta her şey olan parçanın bir parçasıyım. Aydınlığı doğurmuş olan karanlığın bir parçasıyım. O mağrur aydınlık ki kendisini doğurmuş olan karanlığın elinden yerini ve fezası-

nı almak ister; Ama başaramaz. Çünkü ne kadar uğraşsa cisimlere yapışır kalır. O, cisimlerden fışkırır. Cisimleri güzelleştirir. Yörüngesinde onu bir cisim durdurur. Ve umarım ki çok geçmez cisimlerle birlikte yok olur.

Faust: Senin necib görevlerini şimdi anladım. Sen büyük şeyleri mahvedemezsin. Küçüklere musaallat olursun.

Mefisto: Elbette böylece çok bir şey yapmış olmuyorum. Yokluğun karşısına çıkan bu battal dünyaya, dalgalar, fırtınalar, zelzeleler, yangınlarla nelere teşebbüs ettiysem, yine bir şey yapamadım. Sonunda kara ve deniz yerinde kalıyor Hele o mel'un hayvan ve insan nesli yok mu? Ona hiç bir şey yapılamıyor. Ne kadar çoğunu gömdüm, yine de yeni ve taze bir kan devredip duruyor. Bu böyle giderse çıldıracağım! Kuru da, yaşta, soğukta, sıcakta, havada, suda, topraktan binlerle tohum filizleniyor. Eğer alevi de kendime saklamamış olsaydım, bende pek bir şey kalmıyacaktı.

Faust: Sen daima hareketli, şifalandırıcı ve yaratıcı kuvvetin karşısına hile ile sıkılmış ifrit yumruğunu beyhude sallıyorsun. Hercümercin garib evlâdı, kendine başka bir iş ara!

Mefisto: Gelecek seferler bu konuda daha fazla görüşürüz. Bu defalık gidebilir miyim?

Faust: Niçin sorduğunu anlamıyorum. Seni artık tanımış oldum. İstedikim gibi ziyaretime gelebilirsin. İşte pencere, işte kapı ve işine yararsa, işte baca!

Mefisto: İtiraf ederim ki, dışarı çıkınama bir küçük engel var. Eşiğinizdeki şu cin ayağı¹.

Faust: Şu beş köşe işareti seni rahatsız ediyor ha! Hele bak! Cehennem evlâdı, bu sana engel oldu ise içeri nasıl girebildin? Böyle bir cin nasıl aldatılabildi?

Mefisto: İyi bakın, beş köşenin² çizgileri iyi çizilmemiş, şu dışarıya bakan açı, gördüğüm gibi, biraz açık kalmış.

Faust: Rastlantı bunu iyi yapmış! Sen şimdi benim tutsağımın ha! Bu epeyce bir başarı.

(1) Önleyeceği kabul edilen bir tılsım işareti.

(2) Alemin sembolü.

Mefisto: Köpek içeri sıçrarken bir şeyin farkında olmamıştı, ama şimdi değişti. Şeytan evden çıkamıyor?

Faust: Peki pencereden niye çıkmıyorsun?

Mefisto: Şeytanların ve hayaletlerin bir kuralı bu. Ancak girdikleri yerden çıkabilirler. Girmede serbestiz ama, çıkmada değil.

Faust: Cehennemin de kuralları mı var? Ne iyi şey! Öyle ise, sizinle bir anlaşma yapabiliriz. Hem de güvenle!

Mefisto: Sana vâdedeceğim şeyin tadını çıkaracaksın. Bu zevkinden bir şey eksilmiyecek. Ama bu kısaca anlatılamaz. Oturup konuşmamız lâzım. Bu defalık beni serbest bırakmanızı rica ederim.

Faust: Biraz daha kal burda, ve bana güzel bir masal söyle.

Mefisto: Gitmeye mecburum. Yakında yine gelirim. O zaman istediğini sorabilirsin.

Faust: Ben sana bir engel çıkarmıyorum. Sen, kendi kendini hapsettin. Şeytanı yakalayan, onu sıkı tutmalıdır. Yoksa, bir daha ele geçiremez.

Mefisto: Arzu edersen sana arkadaşlık etmek üzere burda kalmaya hazırım. Yeter ki, hünerlerim sana hoşça vakit geçirsin.

Faust: Âlâ. Yeter ki hünerlerin hoşça gitsin.

Mefisto: Dostum, sen bu bir saatte zekân için renksiz bir yıldan daha fazla kazanç sağlayacaksın. Nermin ruhların sana söyleyecekleri şarkılar ve gösterecekleri manzara-lar, boş bir büyücü oyunu olmayacak. Hattâ, burnun da bundan hoşlanacak. Sonra damağın da tat duyacak. Ve keyfinden bayılacaksın. Hazırlığa ihtiyaç yok. Hep buradayız. Haydi hemen başlayalım.

Periler:

Karanlık kubbeler çekilin,
Mavi göğü örtmeyin,
Şu kopkoyu bulutlar da kalksın
Güneşler daha tatlı ışınsın.
Yıldızlar daha hür parıldasın!

Tanrının çocukları uçun,
Ruh gibi güzel, başımızdan geçin
Özlemler, emeller, ardından koşun!
Fistanlar, kurdeleler
Çardaklarda uçuşuyor,
Ve sevişen nişanlılar,
Bir ömür için andlaşıyor!
Çardaklar, sıra sıra,
Üstlerinde üzüm yüklü asma,
Sonra olgunlaşır üzümler,
Dolar sıra sıra küfeler,
Köpüklü şarap, dereler gibi akar,
Ve temiz taşlardan sızar!
Güzel, yakut kayalar,
Tepeleri arkada bırakır,
Ve göllere uzanır,
Yeşil yamaçlara yaslanır!
Ve kanatlar,
Neşeyle cırpar,
Güneşlere uçar!
Korular halinde coşanları dinlediğimiz,
Kırlarında dansedenleri gördüğümüz,
Adalara doğru uçar!
Kimisi dağlara tırmanır,
Kimizi yüzer göllerde,
Yaşamak sevinci gönüllerde,
Ah ne saadet!

Mefisto: Uyuyor! Aferin size şirin, havaî çocuklar. Tatlı şarkınızla onu ne güzel uyuttunuz! Bu konser için size teşekkür ederim. Faust, sen daha şeytani zaptedecek adam değilsin!.

Onu tatlı hayallerle avutun,
Ve bir çılgınlık deryasına götürün.

Ama şu eşğin büyüsunü bozmak için bir fare dişine ihtiyacım var. Onu uzun uzun büyülemeye gerek yok. İşte şuracıkta bir tanesi tıkırdıyor, hemen sesimi duyacaktır.

Farelerin, sineklerin, kurbağaların, tahta kurularının, pirelerin elebaşısı sana emir veriyor: Meydana çık ve şu eşiğe damlatılmış yağı yala!

İşte, sıçrayarak geliyorsun. Hemen işe başla. Beni büyüleyen aç, şu öndekidir. Bir daha ısır, tamam!

Faust, biz gelinceye kadar sen rüya görmeye devam et!

Faust (Uyanır):

Yine mi aldatıldım. Bir rüya, beni aldatıp şeytanı haçırıldıktan ve fino da ortadan kaybolduktan sonra böyle mi bırakıp gider?

Okuma odası Faust, Mefisto

Faust: Kapı vuruluyor, beni yine kim tedirgin edecek?

Mefisto: Benim.

Faust: Gir.

Mefisto: Bunu üç defa söylemelisin.

Faus: Gir, işte.

Mefisto: İşte böyle hoşuma gidiyorsun. Umarım ki iyi geçineceğiz. Senin vehimlerini uzaklaştırmak için kırmızı işlemeli elbise, sert ipekten bir manto giyerek, şapkamın üstüne horoz tüyü, belime de uzun, sivri bir kılıç takıp genç bir asilzade rolünde geldim. Sen de böyle giyin ki peşin hükümlerden sıyrılıp, hayatın ne olduğunu anlayasın!

Faust: Ne giyersem giyeyim, bu sınırlı dünya hayatının acısını çekeceğim! Ben sadece oyunla vakit geçirecek kadar genç ve isteksiz yaşıyamıyacak kadar yaşlı değilim, dünya bana ne bahsediyor? Hep mahrumiyetlere katlanmak, benim nasibim bu. Ömür boyunca, her saat kulağa kısık sesle ulaşan nakarat bu. Sabahları hep korku ile uyanırım. Geçerken tek bir arzumu bile yerine getirmeyecek olan ve bir sevinç belirtisini bile inatçı bir aksilikle harabeden, kalbimin yaratıcılığını, binbir çirkin gaile ile baltalayan gündüzü görünce, ağlamak gelir içimden! Gece ortalığa çöktüğü zaman da, yatağıma endişelerle uzanırım. Çünkü yatakta da istirahat mu-

kadder değil. Vahşi rüyalar beni korkutur. Göğsümdeki tanrı¹, en içimden beni tahrik eder. Bütün kuvvetlerimin üstünde yerleşen akıl, dışarda beni faaliyete getiremiyor. Böylece hayat, benim için bir yük oluyor. Ölümü özlüyorum. Hayattan tiksiniyorum!

Mefisto: Ölüm, yine de makbul bir konuk değildir.

Faust: Zafer parıltısı içinde iken ölümün, başına kanlı zafer tacını bağladığı ve çılgınlaşan bir danstan sonra, bir kızın kollarında yakaladığı insan ne bahtiyardır! Ben de, ruhun yüksek kudreti önünde heyecandan tikanarak, böyle can verebilseydim!

Mefisto: İyi ama, şu gece yarısı, esmer usareyi içmemiştin!

Faust: Casusluk etmek galiba hoşuna gidiyor.

Mefisto: Ben, her şeyi bilen değilim, ama çok şey bilirim.

Faust: O korkun hercümerç anında, tatlı, tanıdık bir ses, beni çekti ise, çocuk duygularının kalıntısı, mutlu zamanların hatırasıyla beni aldattı ise, ruhu çekici bir büyücülükle saran ve onu kamaştırıcı ve riyakâr kuvvetleriyle bu yaşlı izbe-ye sürgün eden her şeye lânet ediyorum!

Lânet, ruhun kendisi hakkında beslediği o yüksek fikre,

Lânet, duygularımızı zorlayan görünüşün göz kamaştırıcılığına,

Lânet, rüyalarımızda bizi aldatan ve bir ömür boyunca kandıran şeref hülyasına,

Lânet, mal, mülk, kadın, çocuk, uşak ve hizmetçi şeklinde bizi okşayabilen şeylere,

Lânet, bizi hazinelerile cesur hareketlere teşvik eden ve fuzuli eğlenceler için altımıza döşek seren servete,

Lânet, üzümlerdeki iksire,

Lânet, aşkın o en derin hazzına,

Lânet, umuta lânet imana, ve lânet, her şeyden önce, sabra... Lânet!

(1) «Kalblerde bir Tanrı vardır ki yapmamız ve yapmamamız gereken şeyleri bize fısıldar. Ah, o temiz sese uymayı böyle unutmamış olsaydık». Goethe.

Periler korusu:

Yazık, yazık ne yaptın?,
Bir yumrukta dünyayı yıktın,
Yari tanrı sen onu parçaladın!
Biz onun yıkıntısını taşıyoruz âdeme,
Düşürdü kayıp çocuklar bizi mateme!
Kursun onu en güçlü âdemoğlu yeniden,
Göğsünde yanan yaman ateşten!
Şen bir hayat yeniden başlasın,
Ağızlarda yeni şarkılar cınlasın!

Mefisto: Bunlar benimkilerin küçükleri. Hele bak yaşlılar gibi nasıl sezişle eğlence ve çalışma öğütüyorlar. Seni, duygularının ve kanının donduğu inzivadan, geniş dünyaya çıkmek istiyorlar. Hayatını sırtlan gibi kemiren, kaderinle uğraşmaktan vazgeç. Beraber bulunduğun en fena bile sana insanlar içinde bir insan olduğunu hissettirir. Ama seni bayağı kalabalığın içine atmayı kasetmiyorum. Ben, büyüklerden birisi değilim. Ama, benimle birlikte hayat yolunu yürümek istersen, derhal emrine girmeye âmadeyim! Sana arkadaşlık ederim, yerinde görürsen uşağın ve hizmetçin olurum.

Faust: Buna karşılık sana ne ödemeliyim?

Mefisto: Buna daha çok vakit var.

Faust: Hayır, hayır, ifrit bir bencildir. Ve başkasına faydalı bir şeyi Allah rızası için yapmaz. Şartını açıkça söyle, söyleyemezsen böyle hizmetçi eve tehlike getirir!

Mefisto: Ben senin hizmetine girmek, bir işaretinle durmadan, dinlenmeden koşmak isterim. Öte dünyada bir daha birleşirsek, aynı hizmeti sen bana yaparsın!

Faust: Öte dünya umurumda değil! Bu dünya yıkıntı haline geldikten sonradır ki, öte dünya ortaya çıkabilir! Benim sevinçlerimin kaynağı bu dünyadır. Ve, dertlerimin üstüne ışıldayan, bu güneştir O dertlerden kurtulabilirsem, artık ne olursa olsun! Artık sevenler, tiksinenler olacakmı, ve o dünyaların bir üstü ve bir altı olacak mı! Umurumda olmaz!

Mefisto: Bu yolda cesaretin varsa, bana bağlan. Bu günlerde hünerlerimi zevkle seyredeceksin. Daha hiç bir insanın görmediği şeyleri sana vereceğim.

Faust: Zavallı şeytan, bana ne verebileceksin? Bir insanın yüksek amaçlara doğru çırpınan ruhunu senin gibilerin anladığı görülmüş şey midir? Ama yine de doyurmayan yemeğin, elinde civa gibi kayan kırmızı altının, hiç bir zaman kazanılamıyacak bir kumarın, koynunda iken, gözcüklerle komşuya işaret eden bir kızın, ilâhların hoşlanacağı kadar güzel bir akanyıldız gibi kayıveren türkün var mı? Sen bana koparılmadan çürüyen meyveyi, her gün yeniden yeşeren ağaçları göster.

Mefisto: Böyle bir görev, beni ürkütmez. Bu gibi hazineleri ben sana sağlayabilirim. Aziz dost, rahatça güzel bir yatak yiyebileceğimiz zaman da gelecek.

Faust: Bir defa olsun tatmin edilmiş halde tembellik yatağına uzanabilsem, ölüm umurumda olmaz! Beni kendime beğendirecek tarzda yüzegülen zevklerle kandırabilirsen, artık son günüm gelmiş olsun. Bu hususta bahse tutuşurum.

Mefisto: Pek âlâ.

Faust: ver elini öyle ise. Eğer o (an) a «dur geçme, ne güzelsin» diyecek olursam, beni artık zincirlere vurabilirsin. O zaman yok olmaya razıyım. Artık ölüm çanlarım çalabilir. Sen de hizmetini bitirmiş olursun. Artık saat vurabilir, yelkovan düşebilir, benim için vakit tamam olabilir'.

Mefisto: İyi düşün, bunu unutmıyacağız.

Faust: Bunda tamamen haklısın. Ben günahkârca bir taşkınlık yapmıyorum. Bunda direndiğim için, işte bir uşak oluyorum. Senin mi, başkasının mı, bunu sormam bile.

Mefisto: Ben hemen bugün doktorların ziyafetinde senin emrinde çalışacağım. Yalnız bir şartla: Ölüm var, kalım var, bir iki satır yazı isterim.

Faust: Yazılı bir şey de istiyorsun ha, ukalâ! Sen henüz bir erkeğin ve bir erkek sözünün ne olduğunu hiç anlamadın mı? Ağzımdan çıkan sözün hayatımın sonuna kadar kutsal

(1) Faust'la Mefisto arasında ünlü anlaşma. Mefisto'nun bundan sonraki bütün çalışması Faust'u bu cümleyi söyletmeye sevketmektir. Bu da, Mefisto'nun arzu etmediği şartlar altında vâki olacaktır.

kalması yetmez mi? Dünya bütün sellerile sürüklenirken, beni bir vaad mi bağliyacık? Ama bu kuruntu kalbimizden geliyor. Kim kendisini ondan ayırmak isteyebilir? Sadakati, kalbinin temizliğinde saklayabilen ne mutludur! Hiç bir fedakârlık onu pişman etmez. Yalnız yazılı ve mühürlü bir parşömen kâğıdı, herkesin çekindiğı bir heyülâdır. Bunda, söz, daha kalemin ucunda iken donar. Hakimiyet mühür mumu ve deri parçasına kalır. Kötü ruh hangisini üstün tutuyorsun? Maden mi, mermer mi, deri mi, kâğıt mı? Yazıyı keski ile mi, hakkâk kalem ile mi, yazı kalem ile mi yazayım? Beğendiğini seç.

Mefisto: Neden böyle ateşli ve abartılmış konuşuyorsun? Her kâğıt parçası kâfidir. Bir parçacık kanınla da imzalarsın.

Faust: Bu saçma şey sana yetecekse, kabul.

Mefisto: Kan, pek ayırık bir üsaredir.

Faust: Anlaşmayı bozarım diye korkma. Bütün gücümle erişmeye uğraştığım amaç, sana vâdettiğim şeydir. Ben fazla gururlanmıştım. Halbuki sadece senin akranını. Büyük ruh, beni hoş gördü. Tabiat benden gizleniyor. Düşünce-min bağı koptu. Bütün ilimlerden tiksiniyorum. Ateşli ihtirasımı şehvetin derinliklerinde dindir. Nüfuz edilemeyen örtüler içindeki harikaları göster. Kendimizi zamanın çağlayışı ve olayların akışı içine bırakalım artık. Haz ve elem, başarı ve başarısızlık istediğı gibi, birbirini kovalasın. İnsan, durup dinlenmeden faaliyette bulunur.

Mefisto: Siz ölçü ve hedef tanıımıyorsunuz. Her sofrada çimlenmek ve hemencecik bir şeyler yakalamak istiyorsunuz. Canınız istiyorsa buna erişebilirsiniz. Elinizi uzatmanız yeter, çekingen olmayın.

Faust: Duyuyorsun işte, sevinçten bahis yok; Kendimi içime dalmağa, en ziyade elem veren hazzı, sevgi doğuran ki-ne, kuvvet veren üzüntüye adayorum. Bilgi ihtirasından kurtulan kalbim, artık gelecekte hiç bir kedere kapalı olmamalıdır. Bütün insanlığın kaderini kendi içimde yaşamak istiyorum. Ruhumla, en yüksek ve en derin şeyleri kavramak, insanlığın hazlarını ve elemelerini göğsümde toplamak, kendi

benliğimi onların benliği haline getirmek, sonunda da onlar gibi yok olmak istiyorum¹.

Mefisto: Ah! İnan bana! Binlerce yıldır bu katı lokmayı çiğnedim, kimse beşikten mezara kadar süren emeklemeleri csnasında bu ekşi hamuru hazmedemez. Bizlere inan, bütün bunlar, yalnız bir tanrı için yapılmıştır. O, kendisi ebedî ışık içindir ve bizi ise, karanlıklara salmıştır. Halbuki siz, yalnız gece ve gündüze değer veriyorsunuz.

Faust: Ama ben bunu istiyorum.

Mefisto: Çaresine bakınız. Yalnız bir şeyden endişem var. Zaman kısa. sanat uzundur. Ders almanızı öğütlerim. Bir şairle arkadaş olun. O bay, düşüncelere dalsın ve bütün soylu nitelikleri, şerefli başınıza yığsın. Arslan cesaretini, geyik süratini, İtalyanın ateşli kanını, kuzeylinin sebatını; O, size âlice-naplıkla hilekârlığı birleştirmeyi ve ateşli gençlik heyecanile bir emele âşık olmayı öğretsin. Ben bile, böyle bir üstadı tanımak ve ona küçük evren adını takmak isterdim.

Faust: Bütün duyguların yöneldiği insanlık tacını elde edemiyceksem, benim işim ne?

Mefisto: Sen neysen o'sun. Başına milyonlarla bukleli peruk taksan, bacağına kol yüksekliğinde çizmeye soksan, yine hep olduğun gibi kalırsın?

Faust: Anlıyorum, insan, zekâsının bütün hazinelerini kendimde boş yere toplamışım. Sonunda şöyle oturduğum zaman, içimden yeni bir kuvvet kaynamıyor. Bir kıl kadar yükselmiş, sonsuza yaklaşmış değilim.

Mefiston: Aziz efendim, bu konuları herkesin gördüğü gibi görüyorsun. Hayat zevki elimizden kaçmadan, daha kur-naz davranmalıyız.

Ne? Cellât, elim, ayağım, başım senindir ama, taze taze zevkini sürdüğüm her şey, benim olmaktan çıkar mı bu yüzden? Meselâ, ben altı beygir satın alabilirsem, onların kuvveti de benim olmuyor mu? Bu takdirde tek bir insan olduğum halde, yirmi dört bacağım varmış gibi koşabilirim. Onun için

(1) Yani Faust, «insanlık macerasını tam olarak yaşamak istiyorum» diyor. Bu sebepten Faust eseri, insanlığın dramıdır.

haydi, cesaret, bütün düşünceleri bir tarafa bırak, ve benimle birlikte dünyaya dal. Sana şunu da diyeyim ki, fazla derin düşünen bir adam, etrafında yeşil çayırılar olduğu halde, bir kötü ruh tarafından çorak yerlerde dolaştırılan bir hayvana benzer.

Faust: İşe nasıl başlayacağız?

Mefisto: Buradan hemen çıkalım. Bu ne biçim işkence yeri böyle? Kendini ve gençleri bunaltmakta ne mâna var? Bu ne biçim hayat? Sen burasını komşuna bırak. Boş şeylerle kendinizi üzüyorsunuz. Bilebildiğin şeylerin en iyisini, zâten çocuklara söyleyemezsin ki. İşte onlardan bir tanesinin sesini koridorda duyuyorum.

Faust: Onu görmem mümkün değil.

Mefisto: Zavallı çocuk, çoktandır bekliyorum. Buradan üzgün gitmemeli. Gel, cübbeni, takkeni ver bana. Bu kıyafet bana çok yaraşır.

(Giyinir.) İşi şimdi benim kurnazlığıma bırak. Yalnız bir çeyrek saat vakte ihtiyacım var. Bu müddet içinde sen de güzel bir yolculuğa hazırlan.

[*Faust gider.*]

Mefisto: (Faust'un uzun cübbesi içinde.)

Aklı, bilimi, insanın en yüksek gücünü değersiz gör bakalım! Göz boyacılığı ve büyücülüklerle yalanın ruhundan yardım um. Şimdiden avucumun içindesin. Kader ona öyle bir ruh vermiş ki, içi içine sığmaz, daima ileriye özler, aceleci hamlelerle dünya sevinçlerinin üstünden atlar geçer. Onu sefalet hayatının içinden geçireyim ve alelâde şeyler göstereyim. Önümde uçsun. Susuzluğunu gidermesini boş yere yalvararak kendisini şeytana teslim etmese idi, yine yok olacaktı.

[*Bir öğrenci gelir.*]

Öğrenci: Buraya az evvel geldim. Herkesin saygı ile andığı bir kimse ile tanışmak ve inanarak konuşmak istiyorum.

Mefisto: Nezaketinizden duyulandım. Ama, karşınızda herkes gibi bir adam var. Çevrenizle temasa geçtiniz mi?

Öğrenci: Rica ederim, beni yanınıza kabul edin. Buraya iyyin iyyet, yeter para, ve taze bir hevesle geldim. Hatta, an-

nem bırakmak istemedi. Burada faydalı bir şeyler öğrenmek istiyorum.

Mefisto: Tam yerine gelmişsiniz.

Öğrenci: Doğrusu, buradan ayrılmak istiyorum. Bu duvarlar, bu odaların içi, hiç hoşuma gitmiyor. Pek sıkıntılı, hiç bir yeşillik, ağaç görünmüyor. Bu salonlarda ve sıralarda görme, işitme, düşünme yeteneğim kaybolacak!

Mefisto: Bu, alışmaya bağlı. Çocuk da annesinin memesini ilk defa istiyerek almaz. Fakat az sonra, emmek hoşuna gider. Siz de böyle, hikmetin göğsünde aynı şeyi göreceksiniz. Gün geçtikçe daha fazla zevk alacaksınız.

Öğrenci: Ben hikmetin boynuna sevinçle sarılmak isterim. Ama söyleyin bana, ona nasıl ulaşırım?

Mefisto: Hele önce hangi fakülteyi seçtiğinizi söyleyin.

Öğrenci: Büyük bir bilgin olmak, yerde, gökte ne varsa anlamak, bilim ve sanatı kavramak istiyorum.

Mefisto: Tam yerini bulmuşsunuz. Yalnız sakın yolunuzu şaşırmayın.

Öğrenci: Var kuvvetimle bu işe sarılacağım. Yalnız güzel pazar ve bayram tatillerinde biraz dinlenmek ve eğlenmek hoşuma gider.

Mefisto: Zamanı iyi kullanmalı. O, çok çabuk geçer. Fakat düzen size zaman kazanmayı öğretir. Dostum, size öğütlerim, önce mantık dersleri alın. Bu derste, aklınız terbiye görür. Adeta İspanyol çizmesine sokulmuş gibi, düşünme yolunda adımlarını temkinli atar, bir oraya, bir buraya saparak hatalara düşmez, sonra yemek, içmek gibi çoktan bildiğiniz ve kendiliğinden yaptığınız şeylerde bile bir, iki, üç diye saymaya lüzum olduğunu size öğretirler¹. Gerçi düşünme fabrikası bir ayağın bin ipi birden harekete geçirdiği, mekiğin bir sağa, bir sola fırladığı, iplerin görünmeden aktığı, ve bir hamlede binlerle düğüm atıldığı bir dokuma şaheseridir. Filozof ortaya çıkar, ve ilki şu, ikincisi bu, üçüncüsü şu, dördüncüsü

(1) Skolâtik mantık ve felsefe, bediî şeyleri bile söz kargaşalığına muğlak hale getirir ve insanı sersemleştirir demek. Goethe, felsefe öğrenimi yaparken aynı gözlemi kendî hocalarında yapmıştır.

şu, ve birinci ve ikinci olmasa idi, üçüncü ve dördüncü olmazdı der. Bu bilgileri her yerde öğrenciler överler. Ama yine de bir dokumacı olamazlar. Canlı bir şeyi anlayış ve nitelendirmek isteyen, önce içindeki ruhu uzaklaştırmaya çabılıyor. Küllün cüzlerini ele alıyor. Ama ne yazık, bu cüzler arasında ruhî bir bağ kalmıyor artık. Buna kimya bilimi; Entecheresin natura (tabîî ameliye) diyor. Ve, kendi kendisile alay ediyor. Ne yaptığının farkında olmuyor.

Öğrenci: Bu fikrinizi iyi anlıyamadım.

Mefisto: Gelecek defalar her şeyi basitleştirmeyi ve sınıflandırmayı öğrenecek ve daha iyi kavrayacaksınız.

Öğrenci: Bu sözlerden o kadar sersemledim ki, kafamın içinde bir değirmen taşı dönüyor sanki!

Mefisto: Sonra, her şeyden önce metafizik'e başlamalısın. Onda, insan kafasına sığmayan şeyleri, akıllıca kavramayı öğrenirsin !Havsala alsın, almasın, her şey için gösterişli bir deyim bulmaya çalışacaksın. Ama bu sömestr, önce düzeni sağlamaya çalış. Günde beş saat ders alırsın. Çan çalınca sınıfta olmalı. Daha önce madde madde her şeyi ezberledin mi, her şey yoluna girer. Hoca, kitapta olmayan bir şeyi söylemez. Sonra yazı yazma hususunda, sanki kutsal ruh dikte ediyormuş gibi gayretli olmalısın¹.

Öğrenci: Bunu ikinci bir defa söylemenize gerek kalmıyacak. Yazmanın ne kadar faydalı olduğunu bilirim. Ak üstünde kara ne varsa, insan güvenle evine götürebilir.

Mefisto: Hele bir kere fakültenizi seçin.

Öğrenci: Hukuk ilmi ile başım hoş değil.

Mefisto: Bunda sizi pek ayıplamam. Bu ilmin ne olduğunu bilirim. Kanunlar ve haklar, irsî bir hastalık gibi, kuşaktan kuşağa geçerler. Ve, memleketten memlekete, göbekten göbeğe, sessizce atlarlar. Akıl, divânelik; hayır, işkence şeklinde gösterilir. Sen de, o kuşağın torunlarından olduğun için vay haline! Bizimle beraber doğmuş olan hukuka gelince, ne yazık, bunlardan bahseden olmuyor²!.

(1) Skolâstik öğretme metoduyla alay ediyor.

(2) Tabîî haklar teorisine telmih.

Öğrenci: Sözleriniz hukuka karşı nefretimi arttırıyor¹. Size öğrenci olabilene ne mutlu! Nerde ise, ilâhiyat öğrenimine karar vereceğim.

Mefisto: Sizi yanlış yola itmek istemem. Bu ilme gelince, onda yanlış yola gitmekten korunmak zordur. İçinde ne kadar çok gizli zehir vardır ki, ilâç gibi görünür². En iyisi, bunda da hoca sözüne uymaktır. Yani, kelimelere bağlanıp, böylece güvenli kapılardan imânın tapınağına girersiniz.

Öğrenci: Ama kelime bir kavram ifade etmeli.

Mefisto: Pek doğru, ama insan kendisini bu yüzden sıkıntıya sokmamalı, çünkü, nerde ki kavram yoktur, tam zamanında bir kelime imdada yetişir³. Kelimelerle mükemmel tartışılabilir. Sistemler kurulabilir. Kelimeye pek âlâ imân edilebilir. Ve ondan bir tek harf çıkarılamaz.

Öğrenci: Af edin. Bir çok sorularımla sizi burada tutuyorum. Ama sizi biraz daha rahatsız edeceğim. Bana tıp hakkındaki yerinde fikirlerinizi de söyler misiniz? Üç sene kısa bir süredir. Ve sâha çok geniştir. Ve, insana parmağıle yol gösteren birisi olursa ileriye gitmek mümkündür.

Mefisto: (Kendi kendine):

Bıktım kuru lâftan artık, yine şeytan rolüne dönmiyelim.

Tıbbın espirisini kavramak kolaydır. Büyük ve küçük âlemi incelersen ve sonunda işi oluruna veya Allahın takdirine bırakırsın. Dört bucakta üim aramak için dönüp dolaşmak beyhude.

Herkes ancak öğrenebileceği kadar öğrenir. Yalnız (an) ı yakalayabilen tam adamdır. Henüz sağlığınız yerinde, cesaretiniz de eksik olmasa gerek. Siz kendinize güvenirseniz, başkaları da size canını emniyet eder. Hele kadınları idare etmeyi öğrenin. Her gün yenileşen dertlerini, binlerle ah ve vahlarını hep aynı tarzda tedavi etmelisin. Bir parça itibar göster-

(1) Goethe, kendisi de hukuk öğrenimi yapmışsa da onu sevmemiştir.

(2) Dine karıştırılmış hurafeler.

(3) Goethe'nin bu cümlesi atasözü haline gelmiştir. Kelime, bazan kavram ifade etmez, kavram yokluğunun yerini doldurur. Yani bir çeşit göz boyacılık yapar.

din mi, hepsi sana bağlanır. Kadınları, sizin sanat ve becerikliliğinizin başkalarına üstün olduğuna inandıracak bir ünvan ve şöhretiniz olmalı. O zaman başkalarının yıllarca emek verdiği şeylere siz kolayca konarsınız. Küçük nabızlarını iyi yoklamalısın. Sonra ateşli ve kurnaz bakışlarla, sanki kemerklerini kontrol ediyormuş gibi kalçalarını kavramalısın.

Öğrenci: İşte bu âlâ. Hiç olmazsa işin aslı anlaşılıyor.

Mefisto: Aziz dost, her teori kurudur. Hayatın altın ağacı ise yeşildir.

Öğrenci: Ben böyle hemen gidemem. Hâtıra defterimi senden yararlanmam için gelecek sefer, hikmetinizin bütün esaslarını anlatmanızı rica edebilir miyim?

Mefisto: Elimden geleni kıvançla yaparım.

Öğrenci: Ben böyle hemen gidemem. Hâtıra defterimi size sunmalıyım. Bir şeyler yazmak lütfunu esirgemeyin.

Mefisto: Peki.

[*Yazar ve defteri iade eder.*]

Öğrenci (Okur):

«Siz de tanrı gibi olacak, hayır ve şerri bileceksiniz.»

[*Kitabı saygı ile kapar ve veda eder.*]

Mefisto: Sen hele o eski söze ve benim bir yılan olan yeğenime uy, bir gün gelir, Allahın benzeri olmanın cezasını çekersin.

[*Faust gelir.*]

Faust: Şimdi nereye gideceğiz?

Mefisto: Neresini istersen. Önce küçük dünyayı, sonra büyük dünyayı görürüz. Bu bedeva inceleme gezisi ne kadar faydalı ve eğlenceli olacak!

Faust: Yalnız ben şu uzun sakalımla o hafif hayat tarzına uyamam. Bu teşebbüste başarılı olamayacağız. Zaten yanında kendimi o kadar küçük hissederim ki! Onun için hep şaşıracağım.

Mefisto: Aziz dostum. Her şey düzelir. Sen nefsine güvendiğin anda, yaşamının sırrını anlamış olacaksın.

Faust: Evden nasıl çıkacağız? Atın, araban, uşağın nerde?

Mefisto: Mantomuzu açacağız, o bizi havada taşıyacak.

Yalnız bu cüretli adımımızda fazla yük alma yanına! Hazırlı-
yacağım bir parça ateş havası, bizi bu dünyadan havalandı-
racak. Hafif olursak çabuk yükseliriz. Yeni hayat yolunu
kutlarım.

Leipzig'de Auerbach meyhanesi
Şen delikanlıların¹ içki âlemi

Frosch: İçen yok mu, gülen yok mu yahu? Surat asmayı
öğretirim ben size. Başka günler alev saçıyordunuz, bugün ısı-
lanmış samana benziyorsunuz.

Brander: Kabahat sende. Bir eğlence bulamıyorsun. Hiç
bir muziplik, hiç bir domuzluk yaptığın yok.

Frosch: (Kafasına bir bardak şarabı döker.)

İşte sana ikisi de.

Brander: Domuz oğlu domuz.

Frosch: Bunu istiyordun ya. İşte dediğin oldu.

Siebel: Kavga çıkaran defolsun burdan. Neş'e ile şarkı
söyleyin, kafayı çekin, ve bağrışın. Hulla, hulla.

Altmeyer: Eyvah yokoldum. Pamuk yetiştirin, herif ku-
lağıma su püskürttü.

Siebel: Kubbe çınlamalı ki, sesin kuvveti anlaşılsın.

Frosch: Doğru, doğru. Her şeyi hoş görmeyenler çıkın
burdan.

Altmeyer: Tralalla, tralalla...

Frosch: Hançereler akortlu.

[*Terennüme başlar.*]

«Kutsal Roma İmparatorluğu, nasıl oluyor da, hâlâ yıkıl-
mıyor?»

Brander: Ne berbat bir şarkı. Siyasî bir şarkı, gamlı bir
şarkı. Bir Roma İmparatorluğunun işlerine bakmaya zorunlu
olmadığımız için her sabah tanrıya şükredin. Ben imparator
veya başbakan olmayışımı kâr sayıyorum. Ama bir baş da lâ-
zım. Kendimize bir elebaşı seçelim. Hangi niteliğin önemli ol-
duğunu, ve insanı yücelttiğini bilirsiniz.

Frosch: (Terennüm eder.)

(1) Bu tipler, zamanın öğrencileridir.

«Bayan bülbül haydı uç. Sevgilime binlerle selâm götür.»

Siebel: Sevgiliye selâm yollamak yok. Bu bahsin açılmasını istemem.

Frosch: «Sevgiliye selâm ve öpücük», sen buna engel olmazsın.

[*Terennüm eder.*]

Sürgüyü aç, durgun gecede,
Sürgüyü aç, sevgili nöbette,
Sürgüyü kapa, sabah olunca.

Siebel: Şarkını söyle ve öv onu bakalım. Ben kendi payıma gülerim buna. O beni ortada bıraktı, sana da yapacağı bu. Sevgiliye bir ev cücesi gerek.

Cüce, onunla bir yol çaprazında fingerdeyebilir. Ve, Blochberg'den dönen ihtiyar teke dört nala koşarak ona tünaydın diye meleyebilir. Soylu ve temiz bir delikanlı, bu kadına çok fazla. Selâm yollama yerine, onun pencerelerini taşlamalı.

Brander: (Masaya vurur);

Dikkat, dikkat baylar, bana itaat edin. Bilirsiniz ki ben, hayatın tadını çıkarmasını bilirim. İçimizde âşık var. Onların onuruna, usulünce bir şarkı söylemeliyim. Dikkat edin, en yeni tarzda bir şarkı. Son mısrağı hep beraber söyleyelim:

Mutfakta, yuvasında bir fare vardı.
Sadece yağ ve tereyağla geçinirdi,
Doktor Luter gibi bir göbek bağlamıştı.
Ahçı kadın ona zehir verdi,
O zaman dünya başına zindan oldu,
Sanki yüreciğinde aşk vardı.

[*Hep beraber coşarlar ve koro halinde «Sanki yüreciğinde aşk vardı» mısrağını söylerler.*]

Brander:

Fare delikten girer çıkardı,
Ve her tabaktan yalardı,
Böylece yemeğe kanardı.
Buna öfkelenmek faydasızdı.

Nice defalar korkudan sıçramıştı,
Zavallı hayvan artık bundan bıkmıştı.
Sanki yüreciğinde aşk vardı.

Hepsi birden: Sanki yüreciğinde aşk vardı.

Brander:

Korkudan güpegündüz mutfağa girerdi,
Bir gün nihayet içine ateş düştü.
Feci feryatları bastı,
Zehir veren kadın buna gülüyordu.
Fare, delikten son ıslığı çaldı.
Sanki yüreciğinde aşk vardı.

Koro: Sanki yüreciğinde aşk vardı.

Siebel: Basit delikanlılar nasıl da seviniyorlar! Zavallı farelere zehir vermek bir hüner bence...

Frosch: Farelere çok sempatin var galiba.

Altmayer: Kel kafalı şişkoya bakın, bu yıkım onu yumuşattı. Çünkü farenin şişmiş leşini kendine benzetti.

[*Faust ve Mefisto girerler.*]

Mefisto: Seni her şeyden önce, neşeli toplantılara götürmeliyim ki ne kadar kolay yaşanabileceğini göresin. Şu halk için her gün, bir bayramdır. Azıcık zekâ ve çok rahatlık, bu yeter. Herkes dar bir halka içinde yavru kedilerin kuyrukla-rile oynadıkları gibi dansedip dururlar. Başları ağrımadıkça, ve meyhaneci borç verdikçe, keyifleri yerindedir. Ve, üzüntü bilmezler.

Frosch: Bunlar seyahatten geliyorlar galiba. Garip hallerinden belli ki, daha geleli bir saat bile olmamış.

Siebel: Doğru, sen haklısın. Ben Leipzig'imi överim. Orası Paris değildir ama, halkını yetiştiren bir yerdir.

Siebel: Bu yabancılar kim olsa gerek?

Frosch: Dur hele, bir yanlarına gideyim. Bir bardak şarapla heriflerin sırrını, çocuk dişi çeker gibi alırım. Soylu bir evden çıkmış gibi geliyorlar, bana. Gururlu ve memnun olmayan bir halleri var.

Brander: Bahse girerim, bunlar panayır şaklabanıdır.

Altmayer: Belki.

Frosch: Durun, onları söyletirim ben.

Mefisto, Faust'a: Halk, yakasına yapışsa bile, şeytanın farkmda olmaz.

Frosch: Baylar, sizi selâmlarım.

Siebel: Selâma karşılığınız için çok teşekkür. (Hafifçe Mefisto'yu yandan süzer.) Herif, tek ayağı üstünde ne sallanıyor sun öyle?

Mefisto: Yanınıza oturmamıza müsaade eder misiniz? İyi bir şarap bulamıyoruz, bari bu toplulukta eğlenelim.

Altmayer: Çok güç beğenir bir adama benziyorsunuz.

Frosch: Ribbah köyünden yola geç çıktınız galiba. Akşam yemeğini bay Hans'la beraber mi yediniz?

Mefisto: Bugün ona uğrayamadan geçtik. Son görüşmemizde siz yeğenlerinden çok bahsetti. Ve hepinize selâmlar yolladı.

Altmayer: (Yavaşça). Aldın mı ağzının payını, adam bu işten anlıyor.

Siebel: Zehirli yılan.

Frosch: Dur hele, ben onu altederim.

Mefisto: Aldanmıyorsam, usta seslerden bir koro vardı. Bu kubbede şarkı güzel yansır elbette.

Frosch: Siz de virtüöz müsünüz yoksa?

Mefisto: Hayır, haddimiz değil. Ama arzumuz kuvvetli.

Altmayer: Bir şarkı söyleyin.

Mefisto: Hoşunuza giderse.

Siebel: Ama yeni bir şarkı olsun.

Mefisto: Biz, şarkı ve şarabın güzel diyarından, İspanya'dan geliyoruz. (Terennüme başlar.)

Vaktiyle büyük bir kiral vardı,
Onun bir de büyük piresi vardı.
Oğlu gibi severdi.
Bir gün terzisini çağırdı,
Piresine bir kostüm ısmarladı,
Önünde bir de haç asılı idi.
Pire, hemen bir bakan olmuştu.
Bir de yıldız takmıştı.

Kardeşlerini de yanına almıştı.
Onlara da rütbelere sağlamıştı.
Ama saray halkının kaçmıştı rahatı,
Çünkü ezmek pireyi yasak olmuştu.
Ama bizi ısırsa bir pire,
Ezeriz mel'unu, sereriz yere.

Brander: Terzi kellesini seviyorsa, tenbih edin, ölçüyü özenle ve pantolonu hiç buruşuk yapmasın.

Koro, coşar:

Ama bizi, ısırsa bir pire,
Ezeriz mel'unu, sereriz yere.

Frosch: Bravo, bravo, bu güzeldi.

Siebel: Darısı her pirenin başına.

Brander: Parmakları sivriltilip onu yakalayın.

Altmayer: Yaşasın hürriyet, yaşasın şarap.

Mefisto: Hürriyeti takdis için, ben de bir yudum şarap içmek isterdim. Ama şarabınız iyi olsa idi.

Siebel: Bunu bir daha ıstımiyelim.

Mefisto: Patronun şikâyet edeceğinden korkmasam, sizlere kendiliklerimizden bir şeyler sunarım.

Siebel: Verin verin, ben kabul ederim.

Frosch: Dolu bir bardak verin de, sizi övelim. Yalnız bardak küçük olmasın. Bir hüküm vermem lâzımsa ağzım dolmalı.

Altmayer: (Yavaşça); Sanırım Ren'lidirler.

Mefisto: Delecek bir âlet lâzım.

Brander: Fıçılar kapı önünde değil ki! Deleceği ne yapacaksın?

Altmayer: Şu arkada patronun bir sepet dolusu âleti var.

Mefisto: (Deliciyi eline alır, Frosch'a); Söyle ne içmek istersin?

Frosch: Ne demek istiyorsunuz, çeşitli şaraplarınız mı var?

Mefisto: Herkese istediğini tattıracağız.

Altmayer: (Frosch'a); Sen dudağını yalamaya başladın bile.

Froşch: Ben seçeceksem, Ren şarabı isterim. En iyi nimetleri vatan verir.

Mefisto: (Frosh'un oturduğu yerde masanın kenarına bir delik açar.) Tıkaç yapmak için biraz mum getirin.

Altmayer: Ha, bunlar hokkabaz işi.

Mefisto: (Brander'e) Ya siz?

Brander: Ben şampanya isterim. Bol köpüklü olsun.

[*Mefisto deler ve mum tıkaçile kapar.*]

Brander: Daima yabancı şeylerden uzak kalınamaz. Her şeyin iyisi, çok defa uzaklardadır. Halis bir Alman, Fransıza tahammül edemez. Ama şaraplarını severek içer.

Siebel: İtiraf ederim, ekşi şarabı sevmem. Halis tatlı şaraptan bir bardak ver.

Mefisto: (Delerek); Size derhal Tokayer şarabı akacak.

Altmayer: Hayır baylar, benim yüzüme bakın. Görüyorum ki bizi aldatıyorsunuz.

Mefisto: Hayır, hayır; böyle soylu konukları aldatmak fazla cesaret olur. Hemen söyle, size hangi cins şarap sunabilirim?

Altmayer: Hepsi bir. Yalnız uzun uzadıya sorma.

Mefisto: (Acaip jestlerle¹.)

Üzüm asmada,
Boynuz tekede,
Şarap kadehte,
Tahta masa, Şarap ver, serin
Tabiata iyice bak, derin.
İşte bir mucize, yeter ki imân edin,
Çekin tıkaçları bol bol için.

[*Hepsi tıkaçları çekerler, ve herkesin bardağına istediği şarap dolar. Ve «Bize akıyor güzel pınar» derler.*]

Mefisto: Beni artık sakın unutmayın.

Keyfimiz Kanibal vâri hoş,
Bütün kafalar domuzca sarhoş.

(1) Cin, peri tekerlemelerinden.

Mefisto: Bak, ipini koparan halk nasıl eğleniyor.

Faust: Buradan çıkmak istiyorum.

Mefisto: Dikkat et şimdi, hayvanlıkları ne parlak şekilde görülecek.

Siebel: (İçer ve içerken şarabı yere dökülür, bir alev peyda olur.) İmdat, yangın, Cehennem yanıyor.

Mefisto: (Aleve bir işaret yaparak), Dost unsur, sâkin ol. (Etrafındakilere); Bu defalık bir ateş damlasından ibaretti.

Siebel: Ne oluyor? Durun hele, bizi tanımadığımız anlaşıyor. Bunu pahalı ödeyeceksiniz.

Frosch: Bu defalık bıraksak.

Altmayer: Onu buradan yavaşça atsak diyorum.

Siebel: Ne. Burada hokkabazlık yapıyorlar ha!

Mefisto: Otur oturduğun yerde, şarap fıçısı.

Siebel: Bir de kabalık mı yapıyorsun süpürge sapı?

Brander: Dur da ye dayağı.

Altmayer: (Masadan bir tıkaçı çeker, yüzüne alev fırlar), Yanıyorum, yanıyorum.

Siebel: Büyücülük bu, vurun, öldürün herifi.

[*Bıçakları çekerler Mefisto'ya saldırırlar.*]

Mefisto: (Ciddî bir jestle.):

Yanlış biçim, yanlış söz,
Değiştirir yer ve öz,
Hem burda, hem orda olunuz.

[*Birbirlerine şaşkın şaşkın bakarlar.*]

Altmayer: Nerdeyim ben, ne güzel memleket bu?

Frosch: Üzüm bağları, gerçek mi bu?

Siebel: Üzümler de olgun.

Brander: Şu yeşil çardaktaki asmaya bakın, ne güzel üzümler!

[*Birbirlerinin burunlarını yakalarlar ve bıçaklarını çekerler.*]

Mefisto: (Yalnız), Gözünüzden perdeyi kaldırın ve şeytanın sizinle nasıl eğlendiğini görün.

[*Faust'la birlikte kaybolur. Diğerleri birbirinden ayrılır.*]

Siebel: Ne oluyor?

Altmayer: Nasıl?

Frosch: Bu senin burnun muydu?

Brander: (Siebel'e), Seninki benim elimde.

Altmayer: Bir yumruktu ki, kemiklerimi sızlattı; çöküyorum bir iskemle verin.

Frosch: Hayır, söyleyin, ne oldu böyle?

Siebel: Nerde o herif? Elime geçirirsem canı cehenneme.

Altmayer: Ben onu bir fıçıya binip giderken gözümle gördüm. Ayaklarım da kurşun gibi ağır. (Masaya yaklaşır.) Daha şarap gelirse benim olsun.

Siebel: Hepsi yalan ve göz boyaması idi.

Frosch: Halbuki ben şarap içtiğimi hissediyor gibiydim.

Brander: Ya o üzümler neydi?

Altmayer: Gel de şimdi mucizeye inanma?

Büyücüler mutfağı

[*Basık bir ocak üzerinde büyük bir kazan, altında ateş yanar, çıkan buharlar içinde bir çok hayaletler görünür. Ocakın yanında bir dişi şebek, kazanı karıştırır ve taşmamasına dikkat eder. Yanında erkek şebek yavrularile ısınmakta, duvarlar çok garip büyücü âletlerle dolu.*]

Faust, Mefisto

Faust: Bu çılgın büyücülükten tiksiniyorum. Bu hezeyan çölünde mi şifa bulacağımı vâdediyorsun? Ben bir kocakarıdan mı öğüt dinleyeceğim? Bu süprüntü kaynatmacılığı mı otuz senemizi alacak? Başka bir çaren yoksa, vay haline! Ben, umudumu şimdiden kaybettim. Tabiat veya soylu bir zekâ, bir iksir yaratmamış mıdır?

Mefisto: Dostum, işte yine akıllıca konuşuyorsun. Seni gençleştirmek için de doğal bir araç vardır. Ama o başka bir kitapta yazılıdır. Ve acaip bir konudur.

Faust: Onu bilmek isterim.

Mefisto: Pek âlâ. Parasız, hekimsiz, büyüsüz elde edilecek bir çare.

Hemen kırlara çık, toprağı kazmaya ve çapalamaya başla, kendini ve aklını, sınırlı bir saha içinde tut, basit yemeklerle beslen, sığırlarla, sığır gibi yaşa ve hasat yaptığın tarlayı, kendin gübrelemeyi bir kusur sayma. İnan ki, bu seni seksen yaşına kadar genç tutacak en iyi çaredir.

Faust: Ben buna alışıık değilim. Kazma kullanmasını beceremem, dar hayat beni sarmaz.

Mefisto: Öyle ise, yine cadı karısına müracaat!

Faust: Peki ama, bu cadı karısına ne hacet, içkiyi kendin kaynatmaz mısın?

Mefisto: Bu, vakit geçirmek için hoş bir eğlence olurdu. Ben de o esnada bin köprü kurardım. Bu işe yalnız bilgi ve

hüner değil, sabır da gerek. Sâkin bir kafa bununla senelerce uğraşmıştır. Ancak o ince mayalanmayı zaman kuvvetlendirir. Sonra, bu işe gerekli olan şeylerin hepsi büyümlü eşyadır. Onları gerçi şeytan öğretmiştir, ama kendisi yapamaz. (Hayvanlara bakar). Bak ne şirin bir aile! Şu hizmetçi kadın, bu da uşak. (Hayvanlara.) Bayan evde değü galiba!

Hayvanlar: Bacadan çıkıp ziyafete gitti.

Mefisto: Bu serseriliği ne kadar sürer?

Hayvanlar: Biz bacaklarımızı ısıtmaya kadar.

Mefisto, Faust'a: Şu nârin hayvanları nasıl buluyorsun?

Faust: Bundan daha iğrenç bir şey görmedim.

Mefisto: Ama onların bu konuşma tarzı, tam benim sevdiğim tarzıdır. (Hayvanlara.) Söyleyin bana, kerataalar. Böyle karıştırarak köpürttüğünüz şey nedir?

Hayvanlar: Bol bir dilenci çorbası pişiriyoruz.

Mefisto: Epeyce de kalabalığınız var.

Erkek şebek: (Yaklaşıp Mefisto'ya sürtünerek.)

Yuvarlan zarım,
Çok fena halim,
Kazandır beni,
Zengin et beni,
Dolarsa kesem,
Gelir benim neşem.

Mefisto: Bari şu maymun piyangoya katılabilseydi! Kendini ne mutlu sayacaktı! (Bu aralık, şebek yavruları büyük bir küre ile oynarlar, ve onu yuvarlayarak ortaya getirirler.)

Erkek şebek:

İşte dünya böyle
İner, çıkar öyle,
Ve döner, durmadan,
Billur gibi, çınlar vurulunca,
Bin parça olur kırılınca,
Şurası, parlar,
Burası ışıldar,
Sırçadır kırılır,
Parçalar dört yana yayılır.

Mefisto: Şu elek ne olacak?

Erkek şebek: (Eleği indirir.)

Eğer sen bir hırsız olsaydın, derhal teşhis ederdim bununla. (Dişi şebeğe doğru koşar ve onu elekten baktırır.) Şu elekten bak, hırsız tanıdın da adını söylemeye mi cesaret edemiyorsun?

Mefisto: (Ateşe yaklaşarak.)

Erkek şebekle, dişi şebek: Vay miskin vay, tencere nedir, kazan nedir bilmiyor!

Mefisto: Haddini bilmez hayvanlar.

Erkek şebek: Şu yelpazeyi getir de iskemleye otur. (Mefisto'yu iskemleye oturtur.)

Faust: (Bu sırada bir aynanın önünde durur, kâh aynaya yaklaşır, kâh ondan uzaklaşır.)

Gördüğüm nedir? Ne ilâhî bir tablo görüyorum bu büyü-
lü aynada? Ey aşk perisi, kanatlarının en hızlısını bana ödünç
ver ve beni onun diyarına ilet .Ah, ne olur burada kalma-
sam da, ona yaklaşmaya cesaret etsem! Onu hiç olmazsa, bir
sis içinde görebilsem! Bu, en güzel bir kadının tasviri! Müm-
kün mü bu? Kadın bu kadar güzel olabilir mi? Yoksa ben bu,
boyu boyuna uzanmış vücutta, bütün göklerin bir özünü mü
görüyorum? Böyle şey var mıdır yeryüzünde?

Mefisto: Elbette. Bir tanrı altı gün uğraşır ve yarattığı şey
için kendi kendine «aferin» derse, kusursuz bir eser meydana
çıkarmış olur. Sen, şimdilik onu doyunca seyret. Ben sana böyle bir
gerçek güzel tattıracağım, öyle bir güzel ki, onu alıp evine gö-
türebilecek adama ne mutlu! (Faust, hâlâ aynaya bakar. Me-
fisto, iskemlenin üstünde gerinir ve yelpazelenir.) Şurada, bir
kiral tahtında oturuyor gibiyim. Hükümdarlık asâsı elimde,
sadece tacım eksik.

Hayvanlar:

[Aralarında bir çok garip hareketler yaptıktan sonra,
büyük bir patırtı yaparak Mefisto'ya bir taç giydirirler.]

Ne olursun, şu tacı kan ve terle yapıştırmak lütfunda bu-
lun.

[*Tala beraber dolaşırken sakarlıkla onu parçalarlar, ve bu parçaları alarak sıçramaya başlarlar.*]

İşte olan oldu, biz hem konuşur, hem görür, dinlenirken de şiir söyleriz.

Faust: (Aynanın karşısında.)

Eyvah, nerde ise ıldıracağım!

Mefisto: (Hayvanları göstererek.)

Benim de başım dönmeye başlıyor gibi.

Eğer yer olursa taliimiz,
Ve uygun düşerse işimiz,
İşte sen o zaman gr fikirleri.

Faust: Gğsm yanmaya başlıyor, buradan derhal uzaklaşalım.

Mefisto: Bunların şairliklerine diyecek olmadığmı kabul etmeli.

[*Dışı şebeğin ihmal ettiği kazan taşmaya başlar, bir alev, bacayı sarar. Büyücü kadın korkunç bir çığlıkla alevin içinden süzülüp aşağı iner.*]

Büyücü kadın:

Ay, ay, ay, Mel'un hayvan vay!
Unutursun kazanı,
Yakarsın kadını,
Mel'un hayvan var.
Ne oluyor orada?
Sen ne ararsın burda?
Buraya sokulan vahşi,
Yağsın başına cehennem ateşi.

[*Kepeyi kazana daldırır, Faust, Mefisto ve hayvanlara doğru ateş sıçratır. Hayvanlar inlemeye başlarlar.*]

Mefisto: (Elindeki yelpazeyi tersine çevirir, bununla bardakların ve tencerelerin dibine vurur.)

Paralan, parçalan,
İşte lpa, işte kupa,
Bu bir şaka!

Girmiyor mu kulağma?
Tempodur bu şarkına!
Behey hain, seni,
Tanımadın mı beni?
Bildiririm sana haddini.
Tutan olmasa elimi,
Parçalarım ben seni,
Ve, cin kedilerini!
Yok mu korkun şu önlükten,
Ve şu horoz tüyünden?
Yüzümü gizledim mi senden,
Adımı soruyorsun hâlâ benden!

Büyücü kadın: Ah, üstadım, sizi böyle kabaca selâmladığım için, beni affedin. At ayağını görmüyorum da! ya sizin o iki karganız nerde?

Mefisto: Bu defalık kurtuldun, çünkü birbirimizi görmiyeli çok olmuştu. Bütün dünyanın yaladığı kültür, şeytana da sirayet etmiş. O kuzey gulyabanisi kıyafetile artık görünmez oldum. Boynuz, kuyruk ve uzun tırnakları nerde görüyorsun? Bir türlü vazgeçemediğim ayağa gelince, o halk nazarındaki itibarına zarar verebilirdi. Onun için bazı gençler gibi, ben de senelerdir takma bacak kullanıyorum.

Büyücü kadın: (Dansederek.)

Nerde ise aklımı oynatağım. Demek şeytan cenaplarını, yine burada görüyorum ha!

Mefisto: Kadın, bu ismi ağzına almaktan seni menedrim.

Büyücü kadın: Neden, o ne yaptı size?

Mefisto: O çoktan masal kitabına yazıldı. Ama bu, insanların halini düzeltmedi. Fenadan kurtuldular, ama fenalar yine yerinde kaldı. Bana, Baron cenapları dersin, iş olur biter. Ben de öteki asilzadeler gibi asilzadeyim. Asâletimden şüphe etmezsin. Bak işte şu sancak şu da arma.

[*Terbiyesizce bir işaret yapar.*]

Büyücü kadın: (Katıla katıla güler.)

Sizin huyunuz bu, hep böyle çapkınsınız.

[*Mefisto Faust'a.*]

Dostum, bunu iyi kavra, büyücülerle düşüp kalkmanın usulü bu.

Büyücü kadın: Baylar, söyleyin bakalım, ne arzu ediyorsunuz?

Mefisto: Şu belli şaraptan dolu bir bardak! Ama çok eskisinden olsun, yıllar onun kuvvetini arttırır.

Büyücü kadın: Başüstüne, şurada bir şişem var, arasıra ben de tadına bakarım. Artık kötü kokusu da kalmadı, size bundan bir kadehcik vermek isterim.

(Yavaşça.): Ama bu, hazırlıksız içerse, pek iyi bildiğiniz gibi, bir saat bile yaşayamaz.

Mefisto: O iyi bir dostumdur. Ona iyi gelecek bu. Senin mutfağının en iyi yemeklerini ona lâyük görüyorum. Daireni çiz, tekerlemeni söyle ve ona şaraptan bir kâse dolusu ver.

[Büyücü kadın acâip jestlerle bir çember çizer, içine tuhaf bir takım eşya yerleştirir, bu sırada bardaklar şıngırdamaya, kazan ötmeye başlar ve bir müzik پیدا olur. Kadın, sonunda büyük bir kitap getirir, şebekleri çemberin içerisine yerleştirir. Bunlar hem rahle vazifesini görürler, hem de şamdanları tutarlar. Bu işler bitince Faust'a yaklaşmasını işaret eder.]

Faust, Mefisto'ya: Hayır, sen bana şunu söyle, ne çıkacak bundan? Bu acaip eşya, bu delice jestler, bu bayatlamış yalan, bunlar bildiğim ve nefret ettiğim şeyler.

Mefisto: Sen saçmalıyorsun! Bu, işin gülünecek tarafı. Bu kadar somurtkan olma yahu! Şarabın sana yaraması için büyücünün doktor rolünde hokkabazlık yapması lâzım. (Faust'u çemberin içine iter.)

Büyücü kadın: (Tumturaklı bir tavırla kitaptan kaleme almaya başlar.)

Bunu iyi anlamalısın
Birden on yapmayı becermelisin¹.
İki çıkarıp, üçü birleştirmelisin,
Zenginliğe böyle ermelisin.

(1) Tevrat'ın on emrine ve Hristiyanlığın tanrıyı içlemesine telmih.

Dördü kaybedip, beş, altıdan,
Yedi, sekizle işi tamamlamalısın.
Dokuz bir, onu sıfır saymalısın,
Büyücü kerratı budur, anlayasın.

Faust: Bu kocakarı galiba hummaya tutulmuş, sayıklıyor.

Mefisto: Daha bitmesine çok var, ben bilirim, bu kitap hep böyle devam eder. Ben onunla çok vakit kaybettim. Çünkü tam bir çelişki, hem akıllı, hem deli için, daima esrarengizdir; Dostum, bu sanat hem eskidir, hem yeni. Her devirde üçü bir, ve biri üç yapma metoduyla gerçeği bozmak âdetti. Bu tekerlemeler böyle söylenir ve zahmetsizce öğrenilir. Delilerle kim uğraşacak? İnsan sanır ki bir kelime işitti mi onun altında bir şeyler tasavvur etmek lâzım !

Büyücü kadın: (Devam eder.) İlmin yüce kudreti herkes için bir sırdır. Kim zihnini yormazsa ona ihsan edilir. Böyle bir kimse onu emeksiz elde eder.

Faust: Bu kadın bize neler sağmalıyor böyle? Nerede ise başım çatlıyacak. Yüz bin kişilik bir deliler korosunun bir ağzıdan konuştuğunu işitiyor gibiyim.

Mefisto: Yetişir, yetişir usta kâhin. İçkiyi getir ve kadehi ağzına kadar doldur. Şimdi dostuma zararı olmaz bu içkinin. O nice şeyler içmiş ve yüksek aşamalara ulaşmış bir adamdır.

Büyücü kadın:

[*Külfetli törenle bardağa şarap doldurur. Faust bunu ağzına götürürken küçük bir alev peydaholur.*]

Mefisto: Haydi indir şunu gövdeye. Ha gayret! Hemen kalbinde bir ferahlık duyacaksın, şeytanla senli benli iken alevden mi ürkeceksin¹?

Büyücü kadın: (Çemberi bozar, Faust çizginin dışına çıkar.)

(1) Bu içki Faust'da aşk arzusu uyandıracak ve Margaret faciasına sebep olacaktır.

Mefisto: Hemen çıkalım buradan, senin şimdi oturman doğru değil.

Büyücü kadın: Şu yudumcuk size afiyet olsun, ve mutluluklar getirsin.

Mefisto: Eğer ben de sana bir iyilik yapabilirsem, onu bana Valpurgiz gecesinde hatırlatabilirsin.

Büyücü kadın: İşte size bir şarkı, bunu ara sıra söylerseniz bambaşka bir haz duyacaksınız.

Mefisto, Faust'a: Çabuk gel, seni götürüyüm. İçkinin kuvveti hem içine hem dışına işleyebilmek için senin terlemen lâzım. Asıl başıboşluğun tadını çıkarmayı sana sonra öğreteceğim. Çok geçmeden içinde aşk perisinin kımıldadığını, oraya buraya sıçradığını, büyük bir hazla duyacaksın.

Faust: Bırak da şu aynaya çabucak bir daha bakayım. O kadın tablosu ne güzeldi!

Mefisto: Hayır, hayır, tüm kadınların en güzelini yakında canlı olarak karşında bulacaksın. (Kendi kendine.)

Kursağında bu içki durdukça, her kadını bir Helen zannedeceksin.

Sokak

Faust, Margaret oradan geçerler

Faust: Güzel küçük bayanım, size kolumu verip eşlik etmeye ataklık edebilir miyim?

Margaret: Ben ne küçük bayanım, ne de güzelim. Evime yalnız gidebilirim. (Geçip gider.)

Faust: Vallahi çok güzel kız! Böylesini ömrümde görmedim. Afif ve faziletli, bir az da nazlı. O dudakların kırmızılığını, o yanakların parlaklığını ölünceye kadar unutmıyacağım. Gözlerini indirip önüne bakışı kalbimde derin bir iz bıraktı. Hele konuşmayı kestirip atması! İnsanı tutkun edecek bir güzelliği bu!

[*Mefisto çıkagelir.*]

Faust: Beni dinle. Şu kıza bulup bana getirmelisin.

Mefisto: Hangisini.

Faust: Şimdi önümüzden geçeni.

Mefisto: Şunu mu? Bütün günahlarından kendisini beraat ettiren râhibin yanından geliyor. Ben papazın kürsüsüne iyice sokulmuştum, pek masum bir kuzu. Çıkarılacak hiç bir günahı yoktu. Ona benim hükmüm geçmez.

Faust: On dört yaşını geçmiş ya.

Mefisto: Sen, bön âşıklar gibi konuşuyorsun. Her güzel çiçeğe göz koymak ve dünyada elde edilemeyecek şeref, kazanılmıyacak teveccüh olmadığını sanmak bencilliğini gösteriyorsun. Ama kedi her zaman bal yemez ki!

Faust: Ahlâk hocası bayım. Sen bu kanunu başkalarına anlat! Ben sana kesin olarak şunu söylüyorum: Bu tatlı genç kız hemen bu gece kollarımın arasına girmezse gece yarısı seninle bozuşacağız.

Mefisto: Mümkün olan şey var, olmayan şey var. Sadece bir fırsat kollamak için bile en az on dört güne ihtiyacım var.

Faust: Benim yedi saat dayanabilecek sabrım olsaydı,

böyle bir küçük mahlûku ayartmak için şeytana ihtiyacım olmazdı.

Mefisto: Siz âdeta bir Fransız gibi konuşuyorsunuz. Rica ederim, keyfiniz kaçmasın. Sadece vuslat zevki neye yarar? İlk önce etrafında dolaşarak ve bin bir dereden su getirerek o bebeciği yola getirmekten duyacağınız zevk, çok daha fazla olur.

Faust: Bunsuz da benim arzûm var.

Mefisto: Şimdi şakayı da, azarlamayı da bir tarafa bırakalım. Bu güzel çocuğa o kadar tez nail olamazsın. Cepheden hücumla ele geçirilecek bir şey değil o. Hile kullanmamız gerek.

Faust: O melekten bana bir şey getir. Beni onun yatağına götür. Bu aşk zevkimi tatmin için onun göğsünden bir boyun atkısı veya ona ait bir çorap bağı getir bana.

Mefisto: İstiraplarınızı anlamaya gayret ettiğimi görmeyiz için bir an bile kaybetmiyelim, sizi hemen bu akşam onun odasına götüreceğim.

Faust: Onu göreceğim, ona sahip olacağım değil mi?

Mefisto: Hayır, o komşu kadının evinde bulunacak, bu sırada siz yapayalnız, onun teneffüs ettiği hava içinde, gelecek sevinçlerin umudu ve onun hayalile zevke dalacaksınız!

Faust: Gidebilir miyim?

Mefisto: Daha pek erken.

Faust: Ona verilecek bir hediye bul bana. (Çıkıp gider.)

Mefisto: Hemencecik hediye, işte bu kibar bir hareket! Bununla başarılı olacaktır. Bazı güzel yerler ve eskiden gömülmüş bir çok mücevherler biliyorum, onları bir gözden geçirmem gerek. (Gider.)

Akşam

Küçük ve temiz bir oda

Margaret: (Saçlarını örüp bağlar.)

Bugün gördüğüm bayın kim olduğunu öğrenebilsem, neler verirdim! Şüphe yok ki yiğit bir adama benziyor. Her halde soylu bir ailedendir. Bunu alnından okuyabildim. Yoksa o kadar cüretli olamazdı. (Çıkıp gider.)

Faust, Mefisto

Mefisto: Giriniz, sessizce giriveriniz.

Faust: (Bir süre sessiz durduktan sonra.)

Rica ederim beni yalnız bırak.

Mefisto: (Etrafına bakmarak.)

Her genç bu kadar temiz olmaz. (Çıkıp gider.)

Faust: (Etrafına bakmarak):

Bu kutsal yeri dolduran tatlı loşluk, ne hoşsun! Umudun şebnemi ile ömrü sürükleyen tatlı aşk ıstırabı, kalbini kapla. Bu odanın her bucağında nasıl bir sessizlik hissi, nasıl bir düzen ve nasıl bir memnunluk havası esiyor! Bu fakirlikte bu ne zenginlik! Bu mahbeste, bu ne mutluluk!

[*Kendini yatağın yanındaki deri iskemlenin üstüne atar.*]

Geçmiş kuşaklar gibi beni de hazda ve elemde kollarının arasına al. Bu atalar tahtının etrafını, kim bilir kaç kereler çocuk kafileleri sarmıştır? Belki de benim küçük sevgilim, Noel'i kutlamak üzere, o masum hali ve dolgun çocuk yanaklarile şurada dedesinin buruşuk elini öpmüştür.

Ey genç kız; sana bir gün bir anne gibi hocalık eden, masanın üstüne şu örtüyü böyle tertemiz örttüren, hatta kumları bile ayaklarının dibine kıvrım kıvrım serptiren, bir bolluk ve düzen kaynağı olan ruhunu, etrafımda fısıldar hissediyorum. Ey sevimli el, o kadar tanrıalsın ki, şu kulübe senin sayende bir cennet oluyor!

Hele şurası, (yatağın örtülerinden birini kaldırır). Beni nasıl bir zevk ürperişi kaplıyor. Burada saatler geçirmek isterdim. Ey tabiat, sen burada hafif rüyalarla halis bir melek yaratmışsın. Narin göğsü sıcak bir nefesle dolu, o çocuk, burada yatıyor. Ve tanrısal tasvir, kutsal ve temiz bir faaliyetle, burada büyümüştür.

Ya sen Faust? Seni buraya kim getirdi? İçim nasıl ürperiyor. Kalbim nasıl ağırlaşıyor, burada ne arıyorsun? Zavallı Faust, seni artık tanıyamıyorum.

Seni burada sihirli bir hava mı sarıyor? Ben şöyle hemen bir murad almak için can atıyordum, halbuki şimdi bir aşk rüyası içinde eridiğimi hissediyorum. İnsan, üstün kuvvetlerin ve rastlantıların bir oyuncağı mıdır?

Şu anda içeri giriverse bu günahın için nasıl bir ceza çekeceksin, koca çapkın! Ne kadar küçük düşecek ve perişan bir halde onun ayaklarına kapanacaksın.

Mefisto: Gelir.

Çabuk olun, onun aşağıdan geldiğini görüyorum.

Faust: Çıkalım, çıkalım. Ben artık buraya hiç dönmiyeceğim.

Mefisto: İşte size oldukça ağır bir kutu. Bir yerden bulup getirdim. Onu şu dolaba yerleştiriverin. Gerçi çocuk, çocuktur, oyuncağı sever ama, yemin ederim ki buna bayılacaktır. Kutunun içine, birisini elde etmeye yarar, çok güzel şeyler koydum.

Faust: Bilmem ki yapmasam mı bunu?

Mefisto: Ama, çok soruyorsun? Yoksa bu mücevheri feda etmek istemiyor musunuz? Öyle ise şehvetiniz uğrunda günümüzü kaybetmiyelim, beni de böyle zahmetlere sokmayın. Ama ben sizin hasis olduğunuzu sanmıyordum. Başımı kaşıyorum, ellerimi uğuşturuyorum, buna şaşıyorum.

[*Kutuyu dolaba yerleştirir ve kapısını tekrar kilitler.*]

Çabuk, gidelim artık. Bu tatlı genç kızı yürekten bir arzu ile emellerinize boyun eğmek için hemen gidelim. Siz ise sanki içerisi dinleyicilerle dolu bir salona girmişsiniz gibi ve sanki karşınızda fizik ve metafizik, kır saçlarla tecessüm etmiş gibi, durup bakıyorsunuz, hemen gidelim. (Çıkıp giderler.)

Margaret: (Elinde bir lâmba olduğu halde gelir.) Burası ne kadar sıkıntılı, ne kadar küf kokuyor? (Pencereyi açar.)

Dışarısı da o kadar sıcak değil. Bana bir şey oluyor ama, ne olduğunu bilmiyorum! Bari annem de eve gelseydi. Bütün vücudumu bir ürperme kaplıyor. Ben de amma delice korkak bir kadını ha. (Soyunurken şarkı söylemeye başlar.)

Vaktile Tulede bir kiral varmış,
Sadakatile ün salmış,
Karısı ölürken onu anmış,
Bir altın kadeh armağan bırakmış!
Kiral hep onunla içermiş şarabını,
İçerken unutmmuş azâbını,
Ve tutamazmış gözlerinin yaşını,
Sonunda bir gün ölüm döşğine yatmış,
Ülkelerini birer birer saymış,
Hepsini çocuklarına paylaştırmış,
Ama vermemiş kimseye kadehi, elinde tutmuş,
Bir gün sarayında son toplantısını yapmış,
Şövalyelerini etrafına toplamış,
İçmiş son hayat alevini,
Denize fırlatmış kadehini,
Gömülürken kadeh denizin sularına,
Kiral da vermiş ruhunu tanrısına.

[*Elbisesini yerleştirirken dolapta mücevher kutusunu görür.*]

Bu güzel kutu buraya nasıl gelmiş? Halbuki ben dolabı kilitlediğime eminim. Garip şey bu! Acaba içinde ne var? Belki birisi annemden borç almak için rehin olarak getirmiştir. Bandında bir de küçük anahtar asılı. Şunu açmak geliyor içimden.

Bu ne? Aman allahım! Bak hele, ben böyle bir şey ömrümde görmedim. Bir mücevher! Bununla kibar bir kadın en yüksek toplantılara gidebilir. Acaba şu gerdanlık bana yakışır mı? Bu muhteşem şeyler kimin olsa gerek? (Mücevherleri takar, ve aynanın karşısına geçer.)

Bari şu küpeler benim olsa idi! Bunları taktı mı insan. başka türlü oluveriyor. Toy  ocuk, gençlikle güzellik senin ne işine yarıyor? Bunlar gerçi iyi ve güzel şeyler ama, sade bunlarla iş bitmiyor ki! Böylesini yarı yarıya acıyarak  v yorlar. Herkes altına can atıyor. Her şey altına bağlı! Ah, biz fakirler!

Gezinti yeri

**Faust, düşünceli, bir aşağı bir yukarı gezinir.
Mefisto yanına gelir.**

Mefisto: Allah kahretsin. Canı cehenneme. Daha ağır küfürler olsa idi ve onunla sövseydim.

Faust: Neyin var? Seni bu kadar öfkeliendiren ne? Ben ömrümde böyle bir surat görmedim.

Mefisto: Kendim şeytan olmasa idim, hemen bir şeytana teslim olurdum.

Faust: Aklımı mı oynattın sen? Bir çılgın gibi tepinmek sana pek yaraşıyor!

Mefisto: Gretçik için tedarik ettiğim mücevherleri bir papaz aşırması, mücevherleri annesi görmüş, hemen bir korkuya kapılmış. Bu kadın pek iyi koku alır. Her zaman burnunu dua kitabına sokar, her hangi bir malın helâl mı, haram mı olduğunu anlar. Bu mücevherlerin de pek tertemiz şeyler olmadığımı sezinsemiş, «yavrum» demiş «haram mal insanın ruhunu üzer. Kanını kurutur. Bunları Meryem anaya adayalım. O bizi kudret helvasile besler.» Zavallı Margaret de dudağını bükür. «Gerçi bu bir hediyedir, ama bunu buraya getirme inceliğini gösteren bir adam, dinsiz olamaz doğrusu!» der.

Bunun üzerine annesi bir papazı çağırır, o da meseleyi çakar çıkmaz ileri sürülen fikri beğenir ve der ki. «Esenlik bundadır. Feragat etmesini bilen kazanır. Kilisenin sağlam bir midesi vardır. Nice ülkeleri yiyip yutmuş hiç bir zaman, hazımsızlığa uğramamıştır. Aziz bayanlarım, haram malı ancak kilise hazmedebilir.»

Faust: Bu genel bir âdettir. Bir yahudi de, bir kiral da bunu bilir.

Mefisto: Papaz bunun üzerine tokayı, yüzükleri, gerdanlığı, bir kalp akça imiş gibi çekip almış ve bir sepet cevizmiş gibi bir teşekkürle bile lâıyk görmemiş. Onlara ilâhî ödülü vaatetmiş. Onlar da müsterih olmuşlar.

Faust: Ya Gretçik?

Mefisto: Üzüntülü, ne istediğini, ne yapacağını bilmiyor. Gece gündüz, mücevherleri ve hele onu getireni düşünüp duruyor.

Faust: Sevgilinin üzüntüsü bana elem veriyor. Sen ona yeni bir mücevher bulup getir. İlk öncekiler zaten o kadar iyi değildi.

Mefisto: Evet, efendimize göre her şey çocuk oyuncağı.

Faust: Sen benim dediğim gibi yap. Onun komşusu ile teması geç, haydi şeytan, lâpa gibi olma, şeytan ol. Ve yeni mücevherler getir.

Mefisto: Peki bayım, memnuniyetle. (Faust gider.)

Mefisto: Böyle çılgın bir âşık, sevgilisini eğlendirmek için güneşi, ayı, ve bütün yıldızları havai fişek gibi patlatabilir. (Gider.)

Komşu kadının evi.

Marta: (Kendi kendine.)

Sevgili kocamı tanrı affetsin. Bana iyi muamele etmezdi. Aklına esince beni şu ot minderin üstünde bırakıp seyahate çıktı, ve kayıplara karıştı. Doğrusu onu üzecek bir şey yapmazdım. Allah bilir çok da severdim. (Ağlar.) Belki de ölmüştür bile! Ne felâket! bari ölümüne ait bir belge elde edebilseydim. (Margaret gelir.)

Margaret: Bayan Marta!

Marta: Gretçiğim ne var?

Margaret: Nerde ise dizlerim çökecek. Dolabımda yine abanoz bir kutu içinde ilkinden daha kıymetli, şahane şeyler buldum.

Marta: Sakın annene söyleme! Onları da hemen günah çıkartan papaza götürür.

Margaret: Hele bakın bir kere, ne güzel şeyler!

Marta: (Mücevherleri Gretçiğe takar.)

Oh... Ne mutlu yaratıksın!

Marta: Sen sık sık yanıma gelir, bu mücevherleri burada gizlice takarsın. Ve aynanın karşısında bir saatçik gezinirsin. Böylece onun tadını çıkarırız. Sonra bir düğün, bayram vesilesi ile ilk önce küçük kordonu, sonra inci küpeleri takarsın, annen bunun farkında olmaz. Olsa bile bir şeyler uydurup söyleriz.

Margaret: Bu iki kutuyu getiren kim olsa gerek? Bunda bir acaiplik var. (Kapı vurulur.) Aman Allahım, gelen annem mi acaba?

Marta: (Perdenin arkasına bakarak) **Yabancı bir bay!** Buyrun. (Mefisto girer.)

Mefisto: Hemen böyle içeri girmeye cesaret ettiğim için bayanlardan af dilerim. (Margaretin önünden saygı ile geri çekilir.) Ben bayan Marta Schwertlein'i arıyordum.

Marta: Benim. Bir şey mi söyleyecektiniz?

Mefisto: (Yavaşça.)

Sizi tanımış oldum. Bu bana yeter. Kibar bir konuğunuz var, ataklığımı bağışlayın. Öğleden sonra yine gelirim.

Marta: Allah aşkına bak, çocuğum, bu bay, seni soylu bir küçük kız samyor.

Margaret: Ben fakir bir kızım. Yarabbim, bay ne lütufkâr, bu süsler ve mücevherler benim değil.

Mefisto: İş yalnız mücevherde değil. Sizde öyle bir güzellik, öyle bir nazif bakış var ki! Burada kalmama izin verdiginize çok seviniyorum.

Marta: Getirdiğiniz haber nedir? Pek sabırsızlanıyorum.

Mefisto: Size neşeli bir haber vermek isterdim. Ama, ne çare kusura bakmazsınız. Kocanız öldü. Size son selâmımı getirdim¹.

Marta: Ah... Öldü mü? Ah... Benim sadık sevgilim eyvahlar olsun, kocam ölmüş! Aman bana fenalık geliyor.

Margaret: Ah... Sevgili bayan, yeise kapılmayın.

Mefisto: O acıklı öyküyü dinler misiniz?

Margaret: Ben de işte bu sebepten ömrümde hiç sevmek istemiyorum. Böyle bir kayıp beni ezgin edebilirdi.

Mefisto: Her hazzın bir elemin, her elemin bir hazzı olur.

Marta: Onun son anlarını anlatınız.

Mefisto: O şimdi Padova'da aziz Antonyos'un yanında pek kutsal bir yerde, ebedî istirahat döşeginin serinliği içinde yatıyor.

Marta: Bana selâmından başka bir şey getirmediğiniz mi?

Mefisto: Evet, çok önemli bir de ricası var: Ruhu için üç yüz defa dua okutmanız. Bundan başka bir şey yok. Ceplerim de bomboş.

Marta: Ne? Bir mücevheri, bir antika da mı yok? Bir işçi bile aç kalmayı, dilenmeyi gözüne alarak dışından, tırnağından arttırır, keseciğinin dibinde karısına anı olacak bir hediye saklar.

(1) Mefisto bu kara haberi uydurmuştur. Faust'la Margaret'i yalnız buluşturmak için, kadını bu gibi haberlerle oyalamak ister.

Mefisto: Bayan çok müteessirim. Ama o, parasını israf etmiş değildir. Sonra yaptıklarına da çok pişmandı. Ve mutsuzluğunu yana yakıla anlatırdı.

Margaret: Ah, insanlar da hep böyle mutsuz oluyorlar. Şüphesiz ben de onun için dua edeceğim.

Mefisto: Siz hemen evlilik hayatına girmeye lâıksınız. Pek şirin bir kızsınız.

Margaret: A, hayır henüz sırası değil.

Mefisto: Koca olmasa bile şimdilik bir dost olsun. Böyle sevimli bir kızı kollarına almak Allahın en büyük lutfudur.

Margaret: Memleketin âdeti böyle değil.

Mefisto: Âdet veya değil, olur gider.

Marta: Anlatmaya devam edin.

Mefisto: O ölüm döşeginde iken, ben yanında idim. Gübreden farksız çürümüş samandan bir yatakta idi. Ama çilesini fazlasile doldurmuş olarak iyi bir hıristiyan gibi öldü. İçinde dert vardı. Ve «bilseniz» derdi. «Karımı, işimi, gücümü terkettiğim için kendimden nasıl tiksiniyorum. Ah, o anı beni öldürüyor. Bari karım beni dünyada bağışlasaydı.» dedi.

Marta: (Ağlayarak.)

İyi kalpli insan, onu çoktan bağışladım.

Mefisto: Yalnız, «Allah bilir», demiştir, «o benden daha kabahatli idi.»

Marta: İşte bu yalan. Ayağı çukurda iken yalan söylemek, olur şey mi bu?

Mefisto: Eğer yanılmıyorsam, son nefesinde sayıklıyordu. Bana diyordu ki: «Karıma önce çocuk, sonra ekmek temin edeceğim diye, rahat bir nefes alamadım. Ona bol bol ekmek temin ettiğim halde ben kendi payımı rahat yiyemezdim.»

Marta: Demek bütün içten bağlılığımı, sevgimi, gece gündüz çektiklerimi unuttu ha!

Mefisto: Hayır, hayır. Bu fedakârlıklarınızı hatırladı. «Marta'dan ayrıldığı zaman» dedi, «karımla çocuklarım için huşu ile dua ettim. Allah da bize acıdı ve duamızı kabul etti ve gemimiz Türk padişahının hazinesini taşıyan bir gemiyi yaka-

ladı. Ve yiğitlik, ödülünü buldu. Bana da, hakkettiğim pay verildi.»

Marta: Ya, öyle mi? Hani nerde? Acaba bir yere mi gömdü?

Mefisto: Kimbilir hangi rüzgârların elinde kaldı! O yabancısı olduğu (Napoli) 'de gezinirken, bir güzel kız kendisiyle ilgilenmiş ve ona o kadar sevgi ve bağlılık göstermiş ki, adamcağız mutlu bir âkibete eren ömrünün sonuna kadar bu zevkin acısını çekmiş!

Marta: Vay rezil çapkın! Çocuklarının hakkını çalan hırsız. Bütün o zorunluluk ve yoksulluklar onu alçakça yaşamaktan alıkoymamış demek?

Mefisto: Evet ama, bu yüzden öldü işte. Şimdi ben sizin yerinizde olsam, bir yıl bir kenara çekilir, onun yasını tutardım. Ve bu arada da yeni bir sevgili arardım.

Marta: Ah yarabbim! İlk kocam gibisini bu dünyada bir daha bulamam. O sevimli bir delişmendi. Yalnız gezip tozmaya, yabancı kadınlara, yabancı şaraba, bir de o mel'un zar oyununa düşkündü.

Mefisto: Bu kadar çok kusuru siz hoş gördükten sonar, mesele kalmaz. Yemin ederim, bu şartla ben bile sizinle nişanlanabilirim.

Marta: O... Şaka yapmak hoşunuza gidiyor galiba bayım!

Mefisto: (Kendi kendine.) Şimdi çekilip gitme zamanı geldi. Bu kadın şeytanın sözünü bile senet sayabilir. (Margaret'e.) Kalbiniz ne âlemde bakalım?

Margaret: Ne demek istiyorsunuz bayım?

Mefisto: (Kendi kendine.) Ah, iyi kalbli suçsuz çocuk. (Yüksek sesle.) Allaha ısmarladık, bayanlar.

Margaret: Güle güle.

Marta: Şunu da bana çabuk söyleyiverin; Kocamın nerde ve nasıl öldüğüne dair bir belge istiyorum. Ben oldum bittim düzene düşkünüm. Onun ölümünü de haftalık gazetede okumak istiyorum.

Mefisto: Evet aziz bayan, iki kişinin tanıklığı ile her hakikat meydana çıkar. Benim bir de kibar bir arkadaşım var ki

onu da hâkim huzuruna çıkarmak isterim. Onu buraya getireyim.

Marta: Pek iyi olur.

Mefisto: Bu genç bayan da burada olacak değil mi? Arkadaşım yiğit bir delikanlı. Çok gezip görmüş. Genç bayanlara çok nazik davranır.

Margaret: Ben o bayın yanında utancımdan kıpkırmızı kesilirim.

Mefisto: Dünyaların sultanı huzurunda bile yüzünüz kızarmamalı.

Marta: Şu evin arkasındaki bahçemde bu akşam bayları bekliyeceğiz.

Sokak Faust, Mefisto

Faust: Nasıl gidiyor işler, yolunda mı? Yakında olacak mı?

Mefisto: O, bravo, sizi böyle ateşli mi bulacağım? Gretçik yakında sizin olacak! Onu bu akşam komşusu Marta'nın yanında göreceksin. Bu kadın da sanki çöp çatanlık ve çingene-lik rolü için yaratılmış adeta.

Faust: İsabet.

Mefisto: Ama bizden de bir şey isteniyor.

Faust: Bir hizmete değer bu.

Mefisto: Biz sadece kocasının katılaşmış vücudunun Padova'da kutsal bir yerde yatmakta olduğuna dair tanıklıkta bulunacağız.

Faust: Amma akıllısın. İlk önce oraya kadar seyahat etmemiz lâzım.

Mefisto: Ne bönlük, buna ne lüzum var? Sen fazla bir şey bilmeden de tanıklık etmelisin.

Faust: Daha iyi bir tedbir bulamazsan bu plân boşa gidecek demektir.

Mefisto: Kutsal adam, hâlâ mı karşı koyuyorsun? Ve böyle bir fikre saplanıp kalıyorsun? Yalan yere tanıklığı hayatınızda ilk defa mı yapıyorsunuz? Siz tanrıyı, dünyayı, içinde yaşayanları, insanı, onun kafasında ve kalbinde geçenleri büyük bir belâgat, açık bir alın ve ataklıkla anlatıp durmadınız mı? İçinizi iyice yoklayın, göreceksiniz ki, bunlar hakkındaki bilginiz, bay Schwertlein'in ölümü hakkındaki bilginizden fazla değildir.

Faust: Sen bir yalancı ve safsatacısın. Ve hep böyle kalacaksın.

Mefisto: Evet, işin esasını biraz daha derinden bilmese idim! Sen bütün bu namuskârlılığınla yarın zavallı Gretçiği baştan çıkarmıyacak mısın? Ve ona aşk yemini etmiyecek misin?

Faust: Ben bunu gönülden yapacağım.

Mefisto: Pek âlâ ama, ebedî aşktan, sadakatten ve kudreti her şeyden üstün olan arzudan bahsederken de samimî olacak mısın?

Faust: Bırak bunu... Benim bir duygum olursa ve bu duyguya, bu coşkunluğa bir isim bulamazsam, bütün duygularıyla dünyayı dolaşıp, en etkili deyimleri seçerek beni kavuran bu ateşe «sonsuz» veya «ebedî» evet, ebedî dersem, bu da şeytanca bir yalan mı olur?

Mefisto: Haklı olan yine benim.

Faust: Dinle beni ve rica ederim, nefesimi yorma. Şunu iyi bil ki haklı çıkmak isteyen ve yalnız kuvvetli bir çenesi olan bir kimse, bunu daima başarır. Haydi bırakalım bu gevezeliği. Çünkü sen, hele sana muhtaç olduğum için, haklısın.

Bahçe

Margaret, Faust'un kolunda, Marta da Mefisto'nun yanında gezinirler.

Margaret: Hissediyorum ki siz beni koruyor ve utangaç yapmak için alçak gönüllülük gösteriyorsunuz! Seyyahlar âli-cenaplıklarından dolayı böyle şeyleri hoş görmeye alıştırlar. Benim basit konuşmamın sizin gibi gün görmüş bir adamı eğlendiremeyeceğini pek iyi bilirim.

Faust: Senin bir bakışın, bir sözün bana, dünyanın bilgilerinden fazla zevk verir. (Gretçğin elini öper.)

Margaret: Rahatsız olmayınız, siz bu elleri nasıl öpebiliyorsunuz? Onlar o kadar çirkin ve sert ki. Annem pek titiz olduğu için bilseniz ne kadar çok iş görmek zorunluğunda kalmışımıdır. (Geçerler.)

Marta: Siz bayım, hep böyle seyahatte misiniz?

Mefisto: Ne yazık ki iş ve vazife bizi buna zorluyor. Bazı yerlerden ayrılırken ne kadar üzülürüz. Ama yine de kalmak mümkün olmaz.

Gençlik çağında böyle serbestçe dünyayı dolaşmak hoştur ama, ihtiyarlıkta insan tek başına kalıp mezara kadar sürünmekten de hayır gelmez.

Mefisto: Ben bu sonu uzaktan dehşetle görüyorum.

Marta: O halde sayın bay, tam zamanında tedbir almalısınız. (Geçer.)

Margaret: Evet, gözden ırak olan gönülden de ırak olur. Nezaket sizde alışkanlık halini almış. Yalnız sizin benden daha anlayışlı bir çok dostlarınız vardır.

Faust: Ah, güzelim, inan bana, anlayışlı denenler, çok defa kibirli ve dar kafalıdırlar.

Margaret: Nasıl?

Faust: Ne çare ki suçsuzluk ve sadelik hiç bir zaman kutsi

kıymetini kendisi takdir etmiyor. Alçak gönüllülük, kıymetlerini sevgi ile dağıtan tabiatın en yüksek hediyeleridir.

Margaret: Sız beni sadece bir an hatırlayın. Benim sizi düşünmek için yeter vaktim olacak.

Faust: Yalnız kaldığınız çok oluyor demek?

Margaret: Evet, evimiz küçüktür ama, işler görülmek ister. Hizmetçimiz yok. Yemek pişirmek, silip süpürmek, örgü örmek, dikiş dikmek, hem de sabah akşam oraya buraya koşmak lâzım. Annemin de eli o kadar sıkıdır ki. Pek tasarruf yapmaya da zorunlu değiliz, hani Başkalarına nispetle biz daha iyi yaşayabilirdik. Babam epeyce bir servet bıraktı. Bir evceğizimiz ve şehir dışında da bir küçük bahçemiz var.

Şimdi günlerimiz oldukça sakın geçiyor, ağabeyim askerdir. Küçük kız kardeşim de öldü. Benim bu sevgili yavrucukla çok uğraşmam lâzım geldi. Ama her eziyete tekrar seve seve katlanmaya razıyım. Çocukçağızı o kadar severdim.

Faust: Sana benziyor idiyse bir melekmiş demek!

Margaret: Onu ben büyüttüm. Beni çok severdi. Babamın ölümünden sonra dünyaya gelmişti. Annem o zaman o kadar hasta idi ki ondan umudu kesmiştik. İyileşmesi pek uzun sürdü. Onun için zavallı yavruyu kendisi emzirecek halde değildi. Böylece çocuğu süt ve su ile tek başıma ben büyüttüm. Adeta benim çocuğum oldu. Hep benim kollarımda neşelendi, tepindi ve benim kucağında büyüdü.

Faust: Sen bundan her halde en halis saadeti hissetmişsindir.

Margaret: Elbette, ama bazı çok güç saatler de yaşadım, yavrunun beşiği geceleri odamda dururdu. Kımıldadı mı hemen uyanırdım. Ya süt vermek veya yanıma almak lâzım gelirdi. Susmazsa yataktan kalkar, onu kucağında dolastırırdım, üstelik sabah erken çamaşır teknesinin başına geçmek, sonra gidip, öteberi getirmek, ocak başına geçip yemek pişirmek de benim görevimdi. Bu her Allahın günü böyle devam ederdi. Böyle olunca insan daima neşeli olamaz. Ama buna karşılık yemekler lezzetli, uyku da tatlı gelirdi.

Marta: Zavallı kadınların işi zor. Bir yaramazı yola getirmek hayli güçtür.

Mefisto: Senin gibi birisi olsa idi beni uslandıırdı.

Marta: Doğru söyleyin, şimdiye kadar bir şey bulamadınız mı? Kalbiniz bir kimseye bağlanmadı mı?

Mefisto: Atalar sözüdür: «Öz malın bir ocak, vefalı bir kadın, altın ve inciden değerlidir.»

Marta: Yani siz hiç bir heves duymadınız mı demek istiyorum.

Marta: Yani demek istiyorum ki, kalbinizde ciddi bir arzu.

Mefisto: Kadınlara hiç bir zaman şaka yapmak ataklığında bulunmamalıdır.

Marta: Ah... Beni anlamıyorsunuz ki.

Mefisto: Cidden müteessirim, ama anlıyorum ki, siz çok lutufkârsınız. (Geçerler.)

Faust: Küçük meleğim, söyle bakalım, bahçeye girince beni hemen tanıdın mı?

Margaret: Görmediniz mi, gözlerimi yere iğmiştım.

Faust: Gösterdiğim ataklığı ve sen kiliseden dönerken yaptığım arsızlığı bağışlıyorsun değil mi?

Margaret: Böyle bir şey başıma gelmemiştı, şaşırmıştım. Hakkımda kimse fena bir şey söylemezdi. Kendi kendime, «bu adam senin tavrında terbiyeye uymayan bir şeyler mi gördü, ve seni hemen yanına yaklaşıp teklifsizce görüşülebilecek bir kız sandı ve bu ona cesaret verdi.» diyordum. Ama itiraf ederim, kalbimde size bir meyil hasıl oldu. Ama ne olduğunu bilmiyorum. Bununla beraber size daha sert bir cevap veremediğim için kendime çok kızdığım muhakkaktır.

Faust: Benim aziz sevgilim.

Margaret: Bana azıcık müsaade edin, (bir papatya koparır ve yapraklarını birer birer yolmaya başlar.)

Faust: Bu ne olacak, bir demet mi?

Margaret: Hayır, yalnız bir oyun.

Faust: Nasıl?

Margaret: Halime gülmeyin, (papatyayı koparır ve bir

şeyler mırıldanır.)

Faust: Ne mırıldanıyorsun öyle?

Margaret: (Yüksek bir sesle). Beni seviyor... sevmiyor...

Faust: Ah, tanrısal kadın.

Margaret: (Devamla), Seviyor sevmiyor... (Son yaprağı sevinçle kopararak) seviyor!

Faust: Evet yavrum, çiçeğin bu sözünü sen, tanrısal bir Özdeyiş say. Seni seviyorum! Bunun ne demek olduğunu anlıyor musun? O seni seviyor (Gretçiğin iki elini tutar.)

Margaret: Heyecandan titriyorum.

Faust: Hiç korkma, bırak da bu bakışım ve bu el sıkışım sana ifadesi kabil olamayan bir şeyi anlatsın. Kendimizi tamamen ebedî olacak bir mutluluğa bırakalım. Sonsuzluğa kadar. Yoksa onun sonu ezginlik olurdu. Ama hayır hayır, onun sonu olmayacak, hiç olmayacak.

[*Margaret, onun ellerinden sıyrılıp kaçır, Faust bir an düşünceli durduktan sonra onu izler.*]

Marta: Gece oluyor.

Mefisto: Evet, biz de gidelim artık.

Marta: Kalmanızı rica etmek isterdim ama, burası pek fena bir yer. Herkes işi gücü yokmuş gibi, komşunun adımlarını gözetler. Sonra her zaman olduğu gibi, dedikodu yaparlar. Ya bizim çifte kumrulara ne oldu?

Mefisto: Şu karşıdaki yoldan gittiler, bizim şen kelebekler

Marta: Delikanlı kıza tutuldu gibi.

Mefisto: Kız da ona! Dünyanın gidişi bu.

Bahçede bir kulübe

Margaret içeriye atlar, kapının arkasına saklanır, parmak uçlarını dudaklarına basar ve delikten bakar.

Margaret: Geliyor.

Faust: (Gelir.) Ah yaramaz, beni atlatıyorsun. İşte buldum seni. (Kızı öper.)

Margaret: (Faust'a sarılıp öpücüğünü iade eder.)

İnsanların en iyisi! Seni bütün gönlümle seviyorum. (Mefisto kapıyı vurur.)

Faust: (Ayağını yere vurur.) Kimdir o?

Mefisto: İyi bir dost.

Faust: Hayvanın biri mi?

Mefisto: Veda zamanı geldi artık.

Marta: Evet, gece oldu bayım.

Faust: Size eşlik etsem olmaz mı?

Margaret: Annem beni... Allaha ısmarladık.

Faust: Mutlaka gitmeli miyim? Allaha ısmarladık.

Marta: Güle güle.

Margaret: Yakında tekrar görüşmek üzere.

[*Faust'la Mefisto giderler.*]

Margaret: Aman Allahım, böyle bir adam neler de düşünebiliyor? Onun karşısında utanıyorum. Ve her şeye «evet» diyorum. Ben bir zavallı bilgisiz çocuğum. Bende ne buluyor anlayamıyorum.

Orman ve mağara

Faust: (Yalnız başına.)

Ey yüce ruh, senden istediğim her şeyi bana verdin. Ateşin içinden yüzünü bana çevirişin boşuna değilmiş. Bana şahane tabiatı bir malikâne olarak verdin. Onu duymak, ondan zevk almak kudretini bahşettin. Sadece onu soğuk ve hayran bakışlarla seyretmek değil, bir dostun göğsüne bakar gibi onun kalbine bakmak olanağını verdin. Canlı yaratıklar serisini gözlerimin önünden geçirdin. Ve bana sessiz korularda, karada ve denizde yaşayan kardeşlerimi tanıma olanağını verdin. Ormanda fırtınalar patlayıp koca çamları, yanlarındaki ağaçların köklerini ve dallarını sökercesine sallıyor ve o çıtırtının boğuk sesi tepelerde gülerken, sen beni emin bir mağaraya götürdün, ve orada bana beni gösterdin. Ve göğsümdeki gizli, derin harikaları önümde açtın.

Gözlerimin önünde berrak ay, ruhumu okşayarak yükseline, kaya duvarlarından ve nemli çimenlerin arasından geçmiş kuşakların gümüş hayaletleri belirliyor ve seyrine doyum olmaz bir görüntü yaratıyor.

Ah. İnsan için hiç bir şeyin kusursuz olamayacağını şimdi hissediyorum. Sen bana, beni Tanrıya yaklaştıran bu sevinçle birlikte, bana kendimi soğuk bir ataklıkla tahkir ettiren ve fısıldadığı bir kelime ile senin lutuflarını hiçe indiren ve buna rağmen artık vazgeçemeyeceğim o yoldaşı verdin. O, göğsümde, o güzel görüntüye karşı vahşi bir ateş yaktı, böylece ihtirastan zevke sendeliyorum, ve zevkin kucağında ihtirastan ölüyorum.

[*Mefisto gelir.*]

Mefisto: Artık hayattan aldığın nasibi yeter bulmuyor musun? Bunun uzaması size ne zevk verecek? Her şeyi bir kere tatmak kâfidir. Sonra yeni bir şey bulmalıdır.

Faust: Beni şu güzel günde üzmemekten başka bir işin olsaydı ne iyi olurdu.

Mefisto: Peki peki, seni rahat bırakırım, bana ciddî olarak bir serzenişte bulunamazsın. Senin gibi çılgın, vefasız ve haşın yoldaşı olanın kaybedecek bir şeyi olamaz. Bütün günümü sana veriyorum, bayımızın ne gibi şeylerden hoşlandığını, nelerden vazgeçmek lâzım geldiğini suratınızdan okumak o kadar kolay değil.

Faust: İşte bu âlâ. Beni tedirgin ettiğin yetmiyormuş gibi, üstelik bir de teşekkür bekliyorsun.

Mefisto: Zavallı, fânî, hayatını bensiz nasıl idare edecektin? Seni vehim ve hayallerin işkencesinden, uzun müddet tedavi ederek, ben kurtardım. Ben olmasa idim, sen çoktan bu hayattan silinirdin. Mağaralarda, kaya kovuklarında bir baykuş gibi ne arıyorsun? Rutubet kokulu yosunlarla, ıslak taşlar arasında bir kurbağa gibi gıdanı mı arıyorsun? Ne âlâ eğlence! Senin hâlâ doktorluk üstünde.

Faust: Issız yerlerde gezinmenin bana nasıl yeni bir yaşama gücü verdiğini anlıyor musun? Bunu anlamış olsaydın, bu saadeti bana lâıyk görmiyecek kadar şeytan olmazdın.

Mefisto: Ne ilâhî bir zevk! gece karanlığında çiğ altında yatmak, yeri ve göğü coşkunca kucaklamak, kendini bir tanrı sanacak derecede gurura kapılmak, bilgi özlemiyle dünyanın derinliğini nüfuza çalışmak, tanrının altı günde yarattığı şeyleri kendi göğsünde hissetmek, kuvvetine güvenerek bilmem nelerden zevkalmak, sonra aşk heyecanı içinde her şeyin üstünden aşarak, fânîlikten tamamen sıyrılmak ve sonra bu yüksek ilhamı... (bir işaret yapar) nasıl bitireyim, söylemekten çekmiyorum.

Faust: Tuh sana.

Mefisto: Bu hoşunuza gitmiyor demek, terbiyeli ruh, demekte haklısın. İnsan nezih kulakların önünde afif kulakların vazgeçemedikleri şeyi söylememeli. Kısacası, ara sıra kendini aldatma zevkini size bağlıyorum. Ama siz buna uzun müddet dayanamazsınız. Sen yine bitkin bir hale gelmişsin. Bu daha fazla devam ederse, yine çılgınlık veya korku ve endişe içine yuvarlanacaksın. Bu kadarı yeter; Sevgilin odasına kaplanmış oturuyor. Ve her şey ona sıkıntı ve üzüntü veriyor.

Hiç aklından çıkmıyorsun. Seni bütün kalbile seviyor. Aşk ihtirasın, eriyen karlardan peyda olan bir dere gibi taşı, bunu onun kalbine akıttın. Şimdi derenin suları sığlaştı. Ormanlarda taht kuracağına onu büyük efendiye bırakıp zavallı taze kıza aşkının ödülünü versen daha iyi olur sanırım! Zavallı kız vaktini geçiremiyor. Pencerenin kenarında duruyor. Surların üstünden, bulutların geçişini seyrediyor. «Ben bir küçük kuş olsaydım» türküsünü gece yarısına kadar dilinden düşürmüyor. Nâdiren neşeli, çok defa kederli, bazan içini dökünceye kadar ağlama sayesinde biraz sakinleşebiliyor, daima da seni seviyor.

Faust: Yılan, yılan.

Mefisto: (Kendi kendine.)

Seni bir yakalasam hele.

Faust: Rezil, çekil karşımdan! Ve o güzel kadının adını ağzına alma. Onun vücudunda uyandırdığın ihtirasın, yarı çılgın duygularımın karşısına çıkarma.

Mefisto: Ne olacak öyle ise? O senin kaçtığını sanıyor ve hemen hemen de öyle.

Faust: Ben uzaklarda bile olsam, ona yakımdım. Onu hiç unutamıyorum ve hiç bir zaman gözümün önünden ayıramıyorum, hattâ onun dudakları temas etti diye İsa'nın vücudunu bile kıskanıyorum.

Mefisto: Pek doğru dostum. Ben de sizi çok defa güller altında otlayan o ikizlerden dolayı kıskanmıştım.

Faust: Meyancı, defol oradan.

Mefisto: Âlâ, siz beni tahkir ediyorsunuz, ama ben buna gülerim. Erkekle kadını yaratan tanrı bile, bizzat fırsatı hazırlamakla mesleklerin bu en temizini tanımıştı. Haydi gidelim artık. Çünkü durum çok kötü. Siz sevgilinizin odasına gitmelisiniz, ölüme değil!

Faust: Onun kolları arasında ilâhî safanın ne değeri olur? Bırak ta kendimi onun göğsünde ısıtayım. Zaten hep özlemimi çekmiyor muyum? Ben bir çağlayan gibi kayadan kayaya gürleyen, tutkudan kuduran, uçuruma yönelen, gayesiz ve huzursuz bir yabani değil miyim? Öte yanda da o kızcağız, o suçsuz,

belirsiz duygularile, o Alp yaylasındaki kulübeciğinde bütün ev işlerini görerek, kendi küçük âleminde yaşıyor. Ben ise Allahın belâsı, sanki o kayaları tuz buz ettiğim yetmiyormuş gibi, onun huzurunu da tarumar etmek zorunda kaldım. Ey cehennem, sana böyle bir kurban lâzım mıydı? Haydi şeytan, bana yardım et ki bu ıstırap devresi kısalsın. Ne olacaksa hemen olsun! İsterse onun kaderi benim üstüme yıkılsın ve benimle birlikte yok olsun.

Mefisto: Gene nasıl kaynıyor ve alevleniyor, budala, onun yanına git ve onu teselli et. Senin gibi kuş beyinliler, bir çıkar yol görmeyince hemen ölümü gözlerinin önüne getirirler. Yaşasın cesur davrananlar! Sen oldukça da şeytanlaştın hani! Ve dünyada aciz haline düşmüş bir şeytan kadar tuhaf şey olamaz!

Gretçik'in Odası

Gretçik çukruk başında, yalnız.

Bitti artık huzurum,
Gitti elden sükûnum,
Onu nerde bulurum!

Onun olmadığı yer,
Gözümde mezar olur,
Dünya bana dar olur!
Ah! Başım pek perişan,
Duygu, yürek perişan!

Bitti artık huzurum,
Gitti elden sükûnum,
Onu nerde bulurum!

Pencereden bakınam onun için,
Evden çıkınam onun için!
Uzun boyu, yürüyüşü,
Gözlerinin ılık süsü,
Sözlerinin gür büyüğü,
Gülüşü, hele öpüşü!

Bitti artık huzurum,
Gitti elden sükûnum,
Onu nerde bulurum!

Kalbim onu arıyor,
Gözlerim onu soruyor,
Kollarım onu bulsa da,
Kucaklasam, kucaklasam,
Öpsem yüzünü, gözünü,
Hayatıma mal olsa da.

Marta'nın bahçesi

Margaret, Faust

Margaret: Vâdet bana Heinrich.

Faust: Elimden gelen her şeyi.

Margaret: Şimdi söyle bakalım, din hakkında ne düşünüyorsun? Sen iyi kalbli bir adamsın. Ama, sanıyorum ki dini umursamıyorsun.

Faust: Bırak bunu yavrum. Görüyorsun ki seni seviyorum. Ben sevdiklerim için canımı feda ederim. Kimseyi duygusundan ve kilisesinden etmek istemem.

Margaret: İşte bu doğru değil, ona inanmak ta lâzım.

Faust: Mutlaka lâzım mı?

Margaret: Ah... Senin üzerinde etkili olabilseydim, sen mukaddesata da saygılı değilsin.

Faust: Saygılıyım.

Margaret: Ama isteksiz olarak: Duaya ve günah çıkartmaya da gitmemişsindir. Allaha inanıyor musun?

Faust: Sevgilim, Allaha inanıyorum demeye kim cesaret edebilir? Bunu papazlara ve bilginlere bile sorsan alacağın cevap, soranla eğlenmek olur.

Margaret: Demek inanmıyorsun.

Faust: Beni yanlış anlama güzelim. Kim inanıyorum diye ikrarda bulunabilir. Ve kim ona bir isim vermek cesaretini gösterebilir? Ve kim hissettiği halde inanmıyorum demeye ataklık edebilir? Her şeyi tutan, koruyan, devam ettiren o, seni beni, ve bizzat kendisini de tutmuyor mu? Üstümüzde gök kubbeleşmiyor mu? Altımızda yer sağlam durmuyor mu? Ebedî yıldızlar bize dostça bakarak yükselmiyorlar mı? Ben gözümle senin gözüne bakmıyor muyum? Ve her şey senin kafana ve kalbine nüfuz etmiyor mu? Ve her şey ebedî bir sır halinde göze görünerek veya görünmiyerek, yakında dolaşıp durmuyor mu? Kalbini bunlarla ne kadar kabilse doldurup, bu duygularla mutlu oluyorsan, adına ister talih de, gönül de, aşk de, istersen tanrı de, ne dersen de. Ben ona ad bulamıyorum. Duyuş, her şeydir.

İsim ise boş bir gürültü, gök nurunu sislendiren bir dumandır¹.

Margaret: Bunların hepsi iyi ve güzel, papaz da aşağı yukarı bunları söylüyor, yalnız başka kelimelerle.

Faust: Bunu her yerde ve hergün göklerin ışığı altında bulunan bütün kalpler kendi dillerile söylerler. Niçin ben de kendi dilimle söylemeyeyim?

Margaret: Bunları işitince aklım yatar gibi oluyor. Ama, yine bir belirsizlik var. Çünkü sende hristiyanlıktan eser, yok.

Faust: Sevgili çocuk!

Margaret: Yanındaki arkadaşını görünce içimde bir üzüntü duyuyorum.

Faust: Neden?

Margaret: Yanındaki adamdan ruhumun derinliklerine kadar tiksiniyorum. Bu adamın iğrenç suratı kadar hiç bir şey, kalbime ok gibi saplanmamıştır.

Faust: Sevgili bebeğim, ondan korkma.

Margaret: O oldu mu, beynim dönüyor, oysa ben herkese karşı iyi hisler beslerim. Ama sana bakmayı özlediğim zaman, o adamı görünce içimden bir titreme geliyor, sinsinin biri. Eğer ona karşı haksızlık ediyorsam Allah beni bağışlasın.

Faust: Böyle garip adamların bulunması da gerek.

Margaret: Ben onun gibilerle bulunmak istemezdim. Kapıdan girince içeriye şöyle bir yarı alaycı, yarı öfkeli bir tavırla bakıyor. Hiç bir şeye karşı ilişkisi yok. Hiç kimseyi sevmiyeceği de belli. Ben senin kolunda iken içimde ferahlık ve teslimiyetten gelen bir mutluluk duyduğum halde, onun varlığı içimi bulandırıyor.

Faust: Sezişi kuvvetli melek, sen.

Margaret: Bu his beni o kadar üzüyor ki bize doğru yaklaştığı vakit âdeta sana olan aşkım bile sarsılıyor. Sonra o burada iken dua da edemez oluyorum. Bu da içimi kemiriyor. Senin de aynı şeyleri duyman gerek, Heinrich.

Faust: Sen bir kere antipatik bulmuşsun onu.

Margaret: Artık gitmek zorundayım.

Faust: Ah... Bir saatçik olsun, senin yanında kalp kalbe.

(1) Goethe'nin Tanrı anlayışı ve bir nevi «Amentü»südür.

can cana oturtmak nasip olmayacak mı?

Margaret: Ah... Eğer odada yalnız yatmış olsaydım, sana bu akşamı kapının sürgüsünü açık bırakmayı isterdim. Ama annemin uykusu derin değildir, bizi görecekt olursa, hemen o anda ölürüm.

Faust: Meleğim, bunun kolayı var. İşte sana bir şişecik! Onun içeceği şeye bunun üç damlasını damlat, o sevgili kadıncağz derin bir uykuya dalar.

Margaret: Senin hatırın için ben ne yapmam ki? Allah vere de anneme bir zararı olmasa!

Faust: Sevgilim, öyle olsa idi sana verir miydim?

Margaret: İnsanların en iyisi. Ben senin yüzüne bakınca bilmem nasıl bir şey, beni senin arzularına ram ediyor. Senin uğrunda şimdiye dek, o kadar çok şey yaptım ki, hemen yapacağım bir şey kalmadı gibi. (Gider.)

[*Mefisto gelir.*]

Mefisto: O şebek gitti mi?

Faust: Yine mi casusluk ettin?

Mefisto: Hepsini ayrıntılarıyla dinledim. Doktor beyimize epeyce vaız verildi! Umarım ki bundan faydalanırsınız! Kızlar insanın sofı ve dindar olup olmadığına pek meraklılar. Onlar düşünürler ki erkek, Tanrıya itaat ederse, karısına da itaat eder.

Faust: Heyülâ. Şu aziz ve sevgili ruhun kendisine başlı başına mutluluk veren imanı ile çok sevdiği adamı kaybolmuş görme ihtimalinin âzabını çektiğini anlamıyor musun?

Mefisto: Şehvet fıçısı, ihtirash koca, bir kızcağz seni burundan sürüklüyor.

Faust: Uğursuz herif, defol.

Mefisto: Bu kızcağz fizyonomiden iyi anlıyor. Yanında bulunduğum zaman ona bir şeyler oluyormuş! Şu maske de benim gizli kimliğimi açığa vuruyormuş. Şüphesiz o benim bir dâhî, hatta belki bir şeytan olduğumu bile seziyor.

Demek bu gece?

Faust: Bundan sana ne?

Mefisto: Ben de bundan zevk alırım.

Çeşme başında, Gretçik ve Lizcik testilerile

Lizcik: Berbel'den bir haber var mı?

Gretçik: Bir şey duymadım, sokağa az çıkıyorum.

Lizcik: Bugün bana Sibil anlattı. O da nihayet tongaya basmış. Kibarlık taslamanın sonu bu.

Gretçik: Nasıl?

Lizcik: İşin kokusu çıktı. Şimdi karnında bir can daha besliyormuş.

Gretçik: Vay!.

Lizcik: Nihayet hakettiği cezayı buldu. Ne zamandan beri herifin peşini bırakmıyordu. Köy meydanında, dans salonlarında gezip tozmalar, her yerde görünmeler, şarap ve çörek ikramları, güzelim diye övünmeler. Hatta onun armağanını kabul etmekten utanmıyacak kadar hayasızlaşmış. Sözün kısası bir âşıkdaşlık, bir yaranma, şakalaşma filân derken, işte böyle çiçeği dökülüvermiş.

Gretçik: Zavallı çocuk.

Lizcik: Ona da acıyor musun? Bizler iplik büker, dokuma dokurken, ve annelerimiz gece bir yere adımımızı attırmazken o, sevgilisinin kucagında bulunuyordu. Kapı eşiklerinde, karanlık yollarda, vaktin nasıl geçtiğini farketmiyordu. Artık bırak da boynunu büksün ve günahkâr gömleğini üstüne geçirerek gidip kilisede günah çıkartsın.

Lizcik: Onu alırsa delilik etmiş olur. Şirin bir delikanlı başka yerlerde de eğlenebilir. Esasen gitti bile.

Gretçik: İşte bu güzel bir hareket değil.

Lizcik: Onunla evlenenin hali fena olacakmış, delikanlılar gelin tacını yırtacaklarmış. Biz de kapısının önüne saman çöpleri serperiz.

Gretçik: (Evine giderken.)

Bir zavallı kız bir kusur işleyince, ben vaktile onu nasıl cesaretle ayıplardım. Başkalarının suçlarını tenkit yollu, neler söyledim. Böyle bir kızın yüzü bana kapkara görünürdü. Ve ne kadar karartsam gene istediğim kadar kara olmazdı. Bu durum karşısında tanrıya övgü sunar ve övünürdüm. Halbuki şimdi ben kendim bir günahkârım, ama beni bu günaha sürükleyen şeylerin hepsi ne kadar hoş, ne kadar tatlıydı!

Kale civarı

**Duvarın oyduğunda Meryem ananın acı durumunu
tasvir eden bir tablo, önünde çiçek vazoları.**

Gretçik: (Vazolara taze çiçekler yerleştirir.)

Ey acıyla dolu varlık. Yüzünü felâketime çevir. Hançerlenmiş kalbin ve bin bir acıyla oğlunun ölüsüne bakıyorsun, tanrıya bakıyorsun! Onun ve kendinin yıkımına hıçkırıklarla ağlıyorsun.

İçimi acının nasıl oyduğunu kim hissedebilir? Kalbimi burkan, titreten şeyi ve onun özlediğini sen ve ancak sen bilirsin!

Nereye gidersem gideyim, yüreğim yanıyor, yanıyor, yanıyor. Pek yalnız da kalmıyorum. Ağlıyorum, ağlıyorum, ağlıyorum. Kalbim parçalanıyor.

Sabah erken, senin için bu çiçekleri koparıırken, pencere-min önündeki cam kırıklarını gözlerimle ıslattım. Güneş erken, odamı aydınlattığı zaman, beni yatağımda felâketlerimle başbaşa buldu.

İmdat et bana! Rezaletten ve ölümden kurtar beni!

Ah, acıyla dolu varlık, inayet et, yüzünü yıkıma yönelt!

Gece

Gretçik'in kapısı önündeki sokak

Valentin: (Margaret'in kardeşi, asker.)

Bir içki âleminde niceleri övünür, delikanlılar genç kızların güzelliğini g r sesle  ver ve bunu dolu kadehlerle açığa vururlarken, ben dirseğimi masaya dayayıp güvenden gelen bir durgunlukla bir kenarda oturur, bu şamataları dinler, bıyığını burarak güler ve elime dolu kadehimi alarak derdim ki: «Herkes kendine göre ama, bütün bu ülkede benim sevgili Gret iğime benzeyeni, onun eline su d kebilecek olanı var mı?»

Uygun bulma sesleri arasında kadehler şingırdardı. Bazıları da: «Haklıdır, Gretçik bütün bir kuşağın süsüdür» diye haykırırlardı. O zaman başka kızları  venlerin dilleri tutulurdu.

Ya şimdi? Saçlarını yolmak ve duvarlara tırmanmak geliyor içimden. Bütün alçaklar iğneli sözlerle burun kıvrarak bana sövmek istiyor. Hileci bir borçlu gibi, büzülüp oturmaya h k ml y m. Herhangi bir dolayısıyla anlatma karşısında terler döküyorum. Onlara «yalancı» diye bağıramadığım için her şeyi tepelemek geliyor içimden.

şu gelenler kim acaba? Böyle sessizce sokulanlar kim? Aldanmıyorsam o ikisi. Eğer  yle ise, kafalarını patlatacağım. buradan diri  ıkamıyacaklar.

Faust, Mefisto

Faust: Karşıdaki kilisenin tapınma yerinin penceresinde her zaman yanan lâmbanın ışığı nasıl titrek bir alev halinde yükseliyor! Gittikçe kuvvetini kaybeden bu ışığın çevreleri nasıl kararıyor! Ve karanlık etrafa yayılıyor. Geceleri benim kalbimin içerisi de işte böyle karanlık oluyor.

Mefisto: Ben de kendimi yangın merdivenlerine sokular ve duvarlara sürtünerek dolaşan bir kedi kadar hararetili buluyorum. Bu hususta çok namuslu olmama rağmen, içimde biraz hırsızlık, biraz hoyratlık arzusu var. O muhteşem Valpur-giz gecesini özlüyorum. O gecenin zevki şimdiden uzuvlarımı kaplıyor. Zaten öbür gün ona kavuşuyoruz. İşte o gece insan niçin sabahladığını anlar.

Faust: Şu arka tarafta pırıldadığını gördüğüm define acaba şu sırada yer yüzüne mi yükseliyor?

Mefisto: Küçük kasayı oradan çıkarma zevkini yakında tadacaksın. Geçenlerde içersine bir göz attım, arslan resimli parlak altınlar vardı.

Faust: Sevgilimi süslüyecek bir mücevher, bir yüzük filân yok mu?

Mefisto: İnci gerdanlığa benzer bir şey gördüm galiba.

Faust: İşte bu âlâ. Sevgilimin yanına hediyesiz gidersem üzüliyorum.

Mefisto: Bazan da bedava tarafından işin tadını çıkardığınız için hiç keyfiniz bozulmamalı. Şimdi gök yüzünün yıldızlarla pırıl pırıl parıldadığı şu anda size bir şaheser dinleteceğim.

Onu daha iyi kandırmak için size ahlâkî bir şarkı söylüyorum:

Katerin, sevgilinin kapısında,
Ne ararsın böyle seher vaktinde,
Vazgeç iffetin elden gider!
Erkek bir defa murada erer,
Sonra da «adiö» der gider.
Değer veriyorsan namusuna;
Sakla visali nikâhlına.

Valantin: (İlerliyerek.)

Kimi kandırmaya uğraşıyorsun burda, defol alçak fare kapanı! Şu elindeki sazın, sonra da şarkı söyleyenin canı cehenneme!

Mefisto: Gitar ikiye bölündü. Artık tamir edilemez.

Valantin: Şimdi de kafan yarılacak.

Mefisto: (Faust'a.)

Bay doktor haydi bakalım, çekinme, gayret, iyice yanıma sokulun ki sizi idare edeyim. Kılıcınızı çekin ve saldırın. Ben onun vuruşlarını çelerim.

Valentin: Şunu çel bakalım.

Mefisto: Neden çelmiyeyim,

Valentin: Bunu da.

Mefisto: Elbette.

Valentin: Sanki şeytan kılıç atıyor, ne oluyor böyle, elim tutuluyor.

Mefisto: (Faust'a.)

Sapla kılıcım.

Valentin: (Yere düşer.)

Ah...

Mefisto: Kabadayı yatıştı işte. Ama hemen gidelim, derhal ortadan kaybolmalıyız. Çünkü bir katil çılgılığı başlıyor. Ben polisle iyi anlaşırım ama, ceza mahkemesile aram iyi değil.

Marta: (Pencereden.)

İmdat, imdat!

Gretçik: Bir ışık getirin.

Marta: Burada söğüp sayıyorlar, döğüşüyorlar, bağırsıp vuruşuyorlar.

Halk: İşte ölen bile var, yerde yatıyor.

Marta: (Dışarı çıkar.)

Kâtiler kaçmışlar mı?

Gretçik: Yerde yatan kim?

Halk: Annenin oğlu.

Gretçik: Allahım, ne yıkım!

Valentin: Ben ölüyorum. Bu iş söylendiğinden bile daha tez olup bitiyor. Kadınlar ne duruyorsunuz orada, ne ağlayıp

sızlıyorsunuz? Buraya gelin de beni dinleyin. (Hepsi yaklaşırlar)

Gretçik'im, sen daha gençsin ve toysun, fena fena şeyler yapıyorsun. Sana bunu mahrem olarak söylüyorum. Nasıl olsa artık bir fahişe oldun, bari bu işi doğru dürüst yap.

Gretçik: Ağabey, ah yarabbim bu ne demek!

Valentin: Tanrımızı bu işe karıştıрма. Ne yazık ki artık olan olmuştur. Ve bundan sonra da ne olacaksa o olacaktır. Sen gizlice bir erkekle işe başladın. Az sonra sıra başkalarına gelecek ve bir düzüne adamın elinden geçtikten sonra bütün şehirlinin malı olacaksın! Rezaletin ürünü de gizlice dünyaya getirilecek, başının ve kulaklarının üstüne gecenin örtüsü örtülecek, belki onu öldürmek bile istiyeceksin. Ama o büyüyecek ve gün ışığına çıkacak. Hem de hiç güzelleşmemiş bir halde. Gün ışığını gördükçe suratı daha çirkinleşecek. Ben daha şimdiden namuslu şehir halkının bir leşten kaçır gibi, senden, senin gibi bir kahpeden, yüz çevirecekleri zamanların geleceğini görüyorum. Alçak, onlar senin yüzüne baktıkları zaman kalbin burkulacak, artık altın gerdanlıklar taşıyamıyacaksın. Kilisede mihraba yanaşamıyacaksın. Güzel dantelli elbiseler içinde dansa çıkamıyacaksın. Karanlık bir yoksulluk köşesinde, dilenciler ve sakatlar arasında gizleneceksin. Ve tanrı sonra seni bağışlasa bile, yer yüzünde yine lânetle anılacaksın.

Marta: Allahın inayetine sığınım ve af dileyin. Üstünüze bir de kara sürme suçunu mu almak istiyorsunuz?

Valentin: Alçak meyancı! Senin şu sıska vücudunu bir tekme ile ortadan kaldırabilseydim, bütün günahlarının bağışlanacağını umabilirdim.

Gretçik: Kardeşim, ne cehennem azabı bu!

Valentin: Sana söylüyorum, şu gözyaşlarını bırak, namusunu feda ettiğin için, kalbime en ağır darbeyi indirmiş oldun. Ben ölüm uykusuna dalarken, askerce ve dürüst bir insan olarak Tanrıya kavusuyorum. (Ölür.)

Kilise

Âyin, org sesi, ilâhîler

Gretçik kalabalığın arasında, içinde vicdan azabı.

Vicdan azabı¹: Gretçik, sen henüz **tamamile** suçsuz iken, şu mihraba yaklaşp, kalbinde kâh çocuk oyunları, kâh tanrı bulunduğu halde o eski püskü kitapçığından dualar mırıldandığın zamanki haline ne kadar başka idi!

Gretçik, senin aklın nerde? Kalbindeki bu kötülük nedir? Senin yüzünden uzun, pek uzun azaplı bir uykuya dalıp öte dünyaya göçen annenin ruhu için mi dua ediyorsun?

Eşiğinde kimin kanı var?

Kalbinin altında şimdiden kımıldanmaya başlayan şey, önsezi uyandıran varlığı ile hem seni, hem kendisini endişelere düşürmüyor mu?

Gretçik: Ah, ah... Zihnimden bir türlü çıkmıyan, beni kemiren bu düşüncelerden bir kurtulabilsem!

Koro: Kıyamet günü, tanrının gazabı, dünyayı eritip kül edecek. (Org sesleri.)

Vicdan abazı: Allahın gazabı seni pençesine alıyor. Kıyamet boruları çalmıyor. Mezarlar sarsılıyor. Ve senin kalbin, küllerin durgunluğu arasından, alevlerde yanmak üzere canlanıyor, titriyor.

Gretçik: Ah, buradan uzaklaşabilsem! Org sesi sanki nefesimi tıkıyor. İlâhîler kalbimin en derin yerini yaralıyor.

(1) Habis ruh denmişse de biz vicdan azabı demeyi üstün tuttuk.

Koro:

Tanrı, mahkemesini kuracak
Bütün sırlar açığa çıkacak
Hiç bir şey saklanamıyacak.

Gretçik: İçim öyle daralıyor ki! Şu sütunlar beni sıkıyor, kubbe beni eziyor, hava almak istiyorum, hava...

Vicdan azabı: Sen gizlen, ama günahla ayıp gizli kalmaz. Hava mı istiyorsun, ılık mı? Sakın ha.

Koro:

Doğrular bile güç kurtulabilirken,
O zaman zavallı ben ne söylerim?
Avukatlardan hangisini peylerim?

Vicdan azabı: Temiz insanlar senden yüz çeviriyorlar. Temiz ruhlar sana ellerini uzatmaktan tiksiniyorlar. Eyvah!

Koro:

O zaman zavallı ben ne söylerim?

Gretçik: Komşum, şişenizi verin¹. (Düşüp bayılır.)

(1) Ayıltma damlası.

Valpurgis gecesi¹

Hartz dağları, Schirke ve Elend mevkileri

Faust, Mefisto

Mefisto: Canın bir süpürge sapı istemiyor mu²? Ben kendi başıma tekelerin en kuvvetlisini elde etmek isterdim. Bu yolda henüz hedefimizden çok uzaktayız.

Faust: Bacaklarımda takat bulunduğu sürece şu budaklı sopa bana yetişir. Hem yolu kısaltmak neye yarar ki? Vâdile-rin dehlizvari yollarında yürümek, sonra hep böyle suların fışkırdığı şu kayalara tırmanmak, işte o yolların bize tattıra-cağı zevk bundadır.

İlkbahar şimdiden kayın ağaçlarını kaynaştırıyor. Çamlar bile onu hissetmeye başladılar. Bizim organlarımızı etkileme-sin olur mu?

Mefisto: Doğrusu ben henüz bir şey hissetmiyorum. Benim vücudumda henüz kış hüküm sürüyor. Yolumun üzerinde kar ve buz olmasını isterdim. Kırmızı ayın yuvarlaklaşmamış hali içinde, fersiz kızılığın ne kadar hüznü yükseliyor!

Ortalığa da o kadar az ışık veriyor ki, insan her adımda bir ağaca, bir taşa çarpıyor. İzin ver de bir yalancı ışık çağır-ayım³. İşte karşımızda keyifli keyifli yanan bir tanesini gö-rüyorum. Hey dostum, seni yanımıza dâvet edebilir miyim? Ne diye boş yere ışıldayasın. Lütfen bizim yolumuzu yukarıya doğru aydınlativer.

(1) Walpurgis veya Valpurga, İngiltere'den Almanya'ya göç-müş iki azizin kızkardeşinin adıdır. Bu kadın bir manastırda rahibe iken ölmüş ve aziz ilan edilmiştir. Eski Druid dininde mayısın ilk gün-ü (30 Nisan gecesi) ayin yapılırdı. Bu âdet hristiyanlığa geçmiştir. Druidler o akşam kutsal dağlara kurban keserlerdi. Hristiyanlıkta Druit tanrıları ifritlere âlem olmuştur.

(2) İfritler ve büyüçüler bu ayine süpürge saplarına veya keçiye binerek giderlermiş.

(3) Cın taifesinden.

Yalancı ılık: Size hürmeten hafifmeşrepliğimi firenliye-bileceğimi umuyorum. Bizim yolumuz genellikle zikzak gider.

Mefisto: Ay, ay, insanları taklit etmeye çalışıyor! Şeytan aşkına doğru yürü. Yoksa o titrek alevini üfler, söndürüveririm.

Yalancı ılık: 'Şimdi anlıyorum ki siz ev sahibisiniz. Ben de genellikle yanınıza gelip sözünüzü dinlemek isterdim. Yalnız düşünün ki dağ bugün sihir çılgınlığı içindedir. Ve size, bir yalancı ılık yol gösterecekse o kadar ciddiye almamalısınız.

[*Faust, Mefisto ve yalancı ılık sıra ile şarkı söylerler.*]

Dalmışız rüya ve büyü âlemine,
Götür bizi o ıssız engine,
Onur payı çıkar bundan kendine.
Sıra sıra ağaçlar,
Belleri bükük yamaçlar,
Kaçarlar önümüzden.
Burunları sivri kayalar,
Nasıl da böyle horlarlar!
Çaylar, dereler,
Taşlardan, çimenlerden geçerler.
İşittiğim bilinmeyen bir çağıltı mı?
Yoksa bir şarkı mı?
Aşk elinden sızlanışı mı?
Yoksa o tanrısal günleri anış mı?
Umudumuzun, sevgimizin sesi mi?
Bir eski zaman masalı gibi
Yine çınlıyor yankılar,
İşte ötüyorlar baykuşlar, kargalar,
Acep hepsi uyanık mı kalmışlar?
Şu ağaçlar altında düşe dalmışlar,
Şunlara bakın hele,
Sanki ince bacaklı, iri karınlı bir kertenkele
Ve yılan gibi şu kökler,
Kayaya ve kuma dolanmışlar,
Yabancı bağlar uzatıp bizi,
Bağlamışlar böyle,

Canlı lifler, polipler gibi uzatıp kolunu
Kesiyor seyyahın yolunu,
Sürü sürü, renk renk sıçanlar,
Yosunlarda, bayırlarda yatarlar.
Tutuşmuş binlerle yakamozlar,
Yolumuzu aydınlatırlar,
Söyle bana, duruyor muyuz?
Yoksa yürüyor muyuz?
Sanki her şey dönüyor,
Kayalar, ağaçlar, yüzler kesişiyor,
Ve yalancı ışıklar parlıyor.

Mefisto: Uyanık ol, eteğimden tut. Şurada bir tepe var ki oradan insan, dağın ihtişamla nasıl parıldadığını görür.

Faust: Vâdilerin içinden nasıl tan kızıllığı gibi bulanık bir ışık parlıyor ve uçurumun en derin yerine kadar giriyor! Şuradan bir duman yükseliyor, öteden bulutlar geçiyor. beri taraftan sis ve tüller arasında bir kızılık ortalığı aydınlatıyor. Ve ince yapılı bir iplik gibi süzülüyor. Sonra da bir pınar gibi fışkırıyor. İşte şurada vâdinin içinde yüzlerce kola ayrılarak kıvrıla kıvrıla mesafe alıyor. Ve şu dar köşede kollar birdenbire birleşiveriyor. Ve o zaman sanki etrafa altın tozu saçılıyormuş gibi kıvılcımlar püskürüyor. Bak işte kaya duvarı boylu boyunca tutuşuyor.

Mefisto: Bu bayram onuruna bay Mammon¹, sarayı muhteşem bir şekilde aydınlatmış. Senin bunu görmem bir mutluluktur. Ben sabırsız konukların gelişini görüyorum bile.

Faust: Kasırga havada nasıl öfke saçıyor, ensemc nasıl korkunç darbeler indiriyor.

Mefisto: Kayaların ihtiyar böğrünü tutmalısın, yoksa fırtına seni uçurumun çukuruna yuvarlar. Sis, geceyi koyulaştırıyor. Dinle, bak ormanlardaki şamataya! Gece kuşları ürkümüş kaçıyorlar. Dinle, ezelden beri yeşil olan sarayların sü-

(1) Servet tanrısı.

tunları çatırdıyor. Dalların çatırdayarak kırılışını, iri gövde-lerin inleyişini, köklerin gıcirtısını dinle. Hepsi korkunç bir şekilde cenkleşiyor. Ve yıkıntı dolu uçurumlarda rüzgârlar uluyor, tepede uzaktan yakından gelen sesleri duyuyor musun? Evet, bütün dağı sihirli bir türkünün çılgın sesleri sa- rıyor.

Büyücü kadınlar korusu:

Brocken'e çıkıyor büyücüler,
Ekin sarı, yeşil tohumlar,
Kalabalık orada toplanıyor,
Yaban horozu başta oturuyor,
Taş ağaç arasından geçiyor,
Büyücü ...yor, teke pis kokuyor!

Bir ses: İhtiyar Baubu¹ bir dişi domuza binmiş yalnız ba- şına geliyor.

Koro:

Saygı gösterelim yaraşık olana,
Bayan Baubu geçsin kafilenin başına,
Bir besili domuz ve üstünde annemiz,
Arkasından yürürüz hepimiz.

Bir ses: Hangi yoldan buraya geldin?

Bir ses daha: Ilsestein üzerinden. Orada baykuşun yuva- sına baktım, gözlerini faltaş gibi öyle bir açtı ki!

Bir ses: Haydi canın cehenneme, hayvanı ne koşturuyor- sun bu kadar?

Bir ses: Beni dikenler arasında sürükleyerek her tarafı- mı sıyırttı, şu yaralarımı bak.

Büyücü kadınlar korusu:

Yol uzun yol geniş,
Bu ne çılgın bir iş,
Çatal batar, süpürge çatırdar,
Çocuklar tikanır, analar patlar.

Büyücüler korosunun yarısı:

Yolda lâfa dalmayın,
Kadınlardan geri kalmayın.

(1) Büyücülerin elebaşısı.

Şeytanın huzuruna çıkarken,
Hedefe kadın varır en erken.

Öteki yarısı:

Bakmayın onun sözüne,
Kadın bin adım atsa,
Ve durmadan koşa,
Erkek bir adımda geçer öne.

Bir ses: Siz de beraber gelin. Kayalar gölündekiler, siz de gelin.

Bir çok sesler: (Aşağıdan.)

Sizinle beraber yukarı çıkmak bir zevktir, biz her şeyi temizleriz, kendimiz de pırıl pırılız, ama ebedî olarak da kı-sırız.

Her iki koro:

Rüzgâr susuyor, rüzgâr susuyor,
Bulanık ay gizleniyor,
Büyücü güruhu geçiyor,
Ve kıvılcımlar saçıyor.

Bir ses: (Aşağıdan.)

Dur, dur,

Bir ses: (Yukardan.)

Kaya yarığından seslenen kim böyle?

Bir ses: (Aşağıdan.)

Beni de beraber alın. Üç yüz yıldır tırmanıyorum, hâlâ tepeye ulaşamadım. Benim gibilerin arasında bulunmak için can atıyorum.

Her iki koro:

Büyücüleri omuzlamış tekeler,
Çatallı sopalar ve süpürgeler,
Bugün kımıldamıyan buradan,
Mutlak olur tatlı canından.

Büyücü yamağı kadın: (Aşağıda.)

Ben o kadar uzun zamandan beri yerimde sayıyorum. Öte-kiler nasıl bu kadar yol alabildiler? Evimde hiç rahatım yok, burada da rahata kavuşamıyorum.

Büyücü kadınlar korusu:

Büyücülere kuvvet verir merhem¹,
Bugün uçmıyan kalır sersem,
Her tekne bir gemi olur,
Bir bez parçası yelken olur.

Her iki koro:

Tepeye varınca biz,
Yerlere oturuveririz,
Bu güruhumuzla biz,
Alanı dolduruveririz.

Mefisto: Ortalıkta bir itişip kakışma, bağırıp çağırma var. Cıvı cıvı kaynaşıyorlar, parıldıyorlar, ateş saçıyorlar, pis pis kokuyorlar. Gerçek bir cin peri mahşeri!

Aman bana iyi tutun, yoksa bizi ayırırverirler, hani neredesin?

Faust: (Uzaktan.)

Buradayım.

Mefisto: Ne? Oraya kadar sürüklendin ha? O halde ev sahipliği hakkımı kullanmam gerek. Çekilin, ifrit cenapları geliyor. Tatlı yaratıklar çekilin. Doktor, bana tutun. Bir adım da bu kalabalıktan sıyrılalım.

Burası benim gibiler için bile fazla çılgın, şu karşılarda çok ayrıcalı bir parlaklıkla bir şey ışıldıyor. O çalığa doğru beni bir şey çekiyor, gel, oraya sıvışalım.

Faust: Çelişkiler kumkuması, haydi bakalım bana yol göster.. Özlediğimiz köşeye çekilmek için Valpurgis gecesı Brok-kene gelmekle çok akıllılık etmişiz!

Mefisto: Şuraya bak hele, ne renkli alevler. Neşeli bir grup toplanmış, yalnız kalmak söz konusu değil.

Faust: Ama ben yukarda olmayı tercih ederdim. Şimdiden bir alev ve duman kasırgası görüyorum. Halk oraya, kötülüğün kaynağına doğru akıyor. Bir çok bilmecelerin çözümü orada olsa gerek!

(1) Büyücüler Brocken dağına çıkarken bu merhemi ayaklarına sürerlermiş.

Mefisto: Ama bir çok bilmeceler de orada düğümlenir. Sen büyük yığını bırak. Onlar gürültü ededursun, biz şöyle bir sessiz yere yerleşelim. Büyük âlemin içinde küçük âlemler yapma âdeti çoktandır sürüp gider. Şurada çırılçıplak dolaşan genç ve tedbirli davranıp örtünen ihtiyar büyücüler görüyorum. Benim hatırım için onlara dostça davranın. Bu küçük zahmete karşılık eğlence büyük olacak! Saz sesleri gibi bir şey işitiyorum. İğrenç bir zırlıtı. Buna alışmak gerek. Gel, gel başka türlü olamayacak, ben önden içeri gireyim, ve sonra seni sokayım, böylece seni yeniden bendetmiş olurum. Ne dersin dostum, burası hiç de küçük bir yer değil. Bak bir kere, sonunu göremezsin. Sıra sıra yüzlerce ateş yanıyor, dansediliyor. Yemek pişiriliyor, içki içiliyor ve sevişiliyor. Bundan daha iyi neresi var, söyle?

Faust: Bizi içeri sokmak için büyücü kıyafetinde mi, yoksa şeytan kıyafetinde mi görüneceksin?

Mefisto: Gerçek ben tanınmadan gezmeğe alışığım. Ama bir şenlik gününde herkes rütbesini belli etmeli. Bir dizbağı nişanı¹ bana paye vermez. Ama bir at ayağı² burda çok büyük bir hatırı sayılır. Şu karşıdaki sümüklüböceği görüyor musun? Sürünerek bize doğru geliyor. Yerleri yoklayan yüzü ile benim kokumu aldı bile. Artık istesem de kimliğimi gizliye-mem. Hele gel, ateşten ateşe dolaşalım. Ben görücüyüm, sen de kızı alacak olan.

[*Yavaş yavaş sönen bir kömür yığınının etrafında otu-ran bir kaç kişiye döner.*]

Yaşlı baylar, burada ne yapıyorsunuz? Sizleri orta yerde coşkun gençlerin arasında, zevkusefa içinde görseydim, beğenecektim. Herkes evinde zaten yeter derecede yalnız kalıyor.

General: Milletlere ne kadar çok hizmet ederseniz ediniz, yine güvenilmez, çünkü kadınlar gözünde olduğu gibi, onlar gözünde de daima gençlik her şeyden üstündür.

Bakan: Şimdiki zamanda doğruluktan çok uzaklaşmıştır.

(1) İngiliz asalet nişanı.

(2) Cinler tılsımı.

Ben eski zamanı överim. Çünkü asıl altın devri, bizim iktidar-da bulunduğumuz devirdi¹.

Sonradan görmüş: Biz de doğrusu budala değildik. Yapmamız icap eden çok şeyleri yapardık. Ama, şimdi her şey tam sıkı sıkıya tutmak istediğimiz bir sırada alt üst oluyor.

Müellif: Ilımlı ve akıllıca bir eseri bugün kim okuyor? Sevgili gençliğe gelince, küstahlığın bu derecesi hiç bir zaman, görülmemiştir.

Mefisto: (Birdenbire çok yaşlı görünerek.)

İnsanları büyük mahkeme önüne çıkacak dereceye gelmiş görüyorum. Ben son defa olarak büyücüler dağına çıkıyorum. Mademki benim fıçıcığım bulanık bulanık sızıyor, dünya da artık son gününe yaklaşıyor demektir.

Yaşlı sihribaz: Baylar böyle geçip gitmeyin, bu fırsatı kaçırmayın, mallarıma iyi bakın, nelerim var neler! Dükkânımda, dünyada rastlanabilen, insanlara pek bir zarar vermeyen hiç bir şey yoktur. Burada hiç bir hançer yoktur ki kan akıtmamış olsun. Hiç bir kâse yoktur ki öldürücü bir zehiri tam sağlam bir vücuda akıtmamış olsun. Hiç bir ziynet eşyası yoktur ki güzel bir kadını baştan çıkarmamış olsun, hiç bir kılıç yoktur ki, kemeri parçalamamış, ve hasma, belki de arkadan, saplanmamış olsun.

Mefisto: Teyze hanım, siz zamanın gereğini anlamıyorsunuz, olan oldu, geçen geçti, siz, yeni şeyler satmaya bakın, bizi ancak yenilikler çeker.

Faust: Bâri ben kendimi kaybetmesem! Buna âdeta bir panayırlı diyeceğim geliyor.

Mefisto: Bütün bu kütle yukarı çıkmak istiyor, sen ittiğini sanıyorsun, halbuki itiliyorsun.

Faust: Bu kim?

Mefisto: İyi bak, o, Lilit'tir¹.

Faust: Kim?

Mefisto: Âdemin ilk karısı! Onun güzel saçlarından, yüzü-

(1) İntikal devri artıkları.

(2). Yarısı insan, yarısı yılan yedi demon'dan birisi. Talmud'da hazretli Âdem'in ilk karısına verilen ad.

ne emsalsiz bir parlaklık veren o mücevherlerinden kendini sakın! O bunlarla bir delikanlıyı ele geçirirse, bir daha bırakmaz artık.

Faust: Şurada, biri yaşlı, biri genç iki kadın oturuyor, daha şimdiden hoplamaktan yorulmuşlar.

Mefisto: Bugün durup dinlenme yok! Yeni bir dans başlıyor. Haydi gel de şunları yakalıyalım.

Faust: (Genç kadınla dansa başlar.)

Vaktile güzel bir rüya görmüştüm. Bir elma ağacının üstünde iki güzel elma parlıyordu, immrenmişim. Ağaca tırmanmaya başladım...

Güzel kadın: Küçük elmalara pek isteklisiniz, hem de tâ cennetten beri! Benim bahçemde de öyleleri bulunduğu için sevinçten içim titriyor.

Mefisto: (Yaşlı kadına.)

Vaktile kötü bir rüya görmüştüm, yarılmış bir ağaçta bir... vardı, o kadar... doluğu halde yine hoşuma gitmişti.

Yaşlı kadın: At ayağı taşıyan soyluya derin saygılarımı sunarım. Şayet dan iğrenmezlerse bir buyruklarına hazırırım.

Prokfantasmist: Mel'un yaratıklar, bu ne ataklık. Size çoktan gösterilmedimi ki bir cin, hiç bir vakit doğru dürüst ayak üstünde duramaz. Halbuki şimdi siz, biz insanlar gibi, dansetmeye kalkıyorsunuz.

Güzel kadın: (Dansederken.)

Bizim baloda ne arıyor bu, kuzum?

Faust: (Dansederken.)

Ay, bu her yere girer çıkar, başkalarının dansına değer biçer, atılan her adım hakkında bir dedikodu bulamazsa, onu yok sayar. Hele eski değirmeninde kendisinin yaptığı gibi bir cember içinde dönecek olsanız, onu hoş görür, hele bu yüzden kendisini beğenecek olursanız...

Proktofan: Hâlâ burada mısınız? Olur şey değil. Çıkın buradan bakalım. Biliyorsunuz ki biz bir tasfiye yaptık. Şu şey-

(1) Makalına sülük vurdurduğundan kinaye, sivri akıllı, acaip bir hayalperest tipi.

tan sürüsü de hiç düzen ve çekidüzen tanımıyor. Biz, gerçi akıllıyız ama, yine Tegel'de cinler oynuyor! Ne zamandan beri bunları süpürüp attığım halde, yine ortalık temizlenmiyor. Olur şey değil.

Güzel kadın: Bizi tedirgin etmekten vazgeçin artık.

Proktofan: Cinler, sizin yüzünüze söylüyorun, ben fikir baskısına dayanamam. Buna alışamam.

[*Dans devam eder.*]

Bugün hiç bir şeyde başarılı olamayacağını görüyorum, ama ne de olsa bir seyahat yapmış oluyorum. Son adımımı atmadan şeytanlarla şairleri yenmeyi umuyorum.

Mefisto: O şimdi gidip bir bataklığa oturacak. Onun dinlenme biçimi bu. Kan sülükleri onun kaba etinde keyif çatar-ken, ruhlardan ve hayâletlerden şifa bulmuş olacak.

[*Dansı bırakmış olan Faust'a.*]

Dansta sana o kadar güzel şarkılar söyleyen güzel kadını niçin bıraktın?

Faust: Ah. Şarkı söylerken ağzımdan bir kırmızı fare fırladı.

Mefisto: İşte bu iyi bir belirti! Buna pek önem verilmez. İyi ki şu fare kül rengi değildi. Böyle bir cümbüş esnasında buna kim dikkat edecek?

Faust: Bundan sonra gördüm ki.

Mefisto: Ne gördün?

Faust: Mefisto, şu karşıda soluk yüzlü güzel bir çocuğun tek başına oturduğunu görüyormusun? Pek yavaş kımıldıyor. Ayakları bağlı olduğu halde yürüyormuş gibi görünüyor. Bana öyle geliyor ki bu kız benim Gretçik'ime benziyor.

Mefisto: Bırak bunu. Ondan hayırlı bir şey çıkmaz. O bir sihirli hayal ve cansız bir puttur. Onunla karşılaşmak hayra belirti değildir. Donuk bakışlarından insanın kanı donar ve vücudu taş kesilir. Meduze¹ adını her halde işitmişsinizdir.

(1) Meduse, önce çok güzel, özellikle saç güzelliğine sahip iken, Minerva'ya hücum ettiği için saçları yılan durumuna gelmiş ve baktığı her şey baş durumuna getirir olmuş.

Faust: Gerçekten bu gözler bir ölünün sevgili eli ile kapatılmamış olan gözlerdir. Bu göğüs Gretçik'in bana teslim ettiği göğüstür. Bu vücut, zevkini tatmış olduğum vücuttur.

Mefisto: Bön divane, bu bir sihirdir. Çünkü herkes onu kendi sevgilisine benzetir.

Faust: Bu ne heyecan, bu ne acı! Bu bakışlardan gözlerimi ayıramıyorum. Bıçak sırtından daha ince bir kırmızı kolye bu güzel gerdanı pek tuhaf bir şekilde süslüyor.

Mefisto: Pek doğru, onu ben de görüyorum. O kafasını koltuğunun altında da taşıyabilir. Çünkü Perseus' onun kafasını kesmişti.

Hep kuruntulara kapılıyorsunuz. Tepenin beri tarafına gelin, burası Prater gibi eğlenceli. Gözlerim boyanmadı ise, orada bir tiyatro görüyorum. Gerçekten nedir o acaba?

Perdecî: Yeni bir piyes başlıyor, yedi piyesin sonuncusu. Burada yedi temsil vermek bir âdettir. Bunu yazan bir amatördür, oynayanlar da amatördür. Ortadan çekilirsem beni mâzur görün baylar, perdeyi açmaya gidiyorum.

Mefisto: Sizleri Blokberg'da gördükçe seviniyorum, çünkü sizin yeriniz burasıdır!

Valpurgis gecesi rüyası¹

Yahut Oberonla Titania'nın evlenmelerinin ellinci yıl dönümü şenliği Perde arası

Tiyatro müdürü: Miding'in² yiğit çocukları, bugün dinle-
neceğiz. İşte bütün sahne, köhne bir dağ ve rutubetli bir vâdi-
den ibaret.

Tesrifatçı: Düğünün altın düğün olması için ilk düğünden
itibaren elli yılın geçmesi gerek, ama savaşıma biterse, ben al-
tını üstün tutarım.

Oberon³: Ey ruhlar, daima benimle beraber iseniz, bunu
şu saatte gösterin. Kıral ve kraliçe, düğünlerinin ellinci yılını
kutluyorlar.

Puk⁴: Puk gelip de ayağını sürtmeye başladı mı, onunla
birlikte keyif çatmak için, yüzlerce kişi arkasından gelir.

Ariel⁵: Ariel gök yüzü gibi temiz ve berrak sesile teren-
nüme katılabilir. Onun sesi bir çok asık suratları büyülemekle
kalmaz, güzelleri de kendine çeker.

Oberon: İyi geçinmek isteyen çiftler, bizim ikimizden ör-
nek almalı. İki kişinin birbirini sevmesi isteniyorsa, onları ara-
sıra birbirinden ayırmak yeter.

Titania⁶: Erkek somurtkan, kadın da mızımız olursâ yaka-
larından tutup birini güney kutbuna, ötekini de kuzey kutbu-
na sürünüz.

Orkestra: Sineklerin ağzı, sivri sineklerin burun, onların
akrabaları, yapraklar içinde kurbağa, çayırdaki Ağustos böce-
ği... işte müzisyenler bunlardır.

(1) Bu kısım, Shakespeare ve Wranitzki'nin eserinden esinlen-
miştir.

(2) Goethe'nin Weimar tiyatrosundaki yardımcısı.

(3) Periler kralı.

(4) İri bir Cin.

(5) Başperi.

(6) Oberon'un karısı.

Tek ses: Bakın işte Gayda geliyor. O bir sabun köpüğüdür, onun basık burnundan çıkan sümüklü böcek zırltısını dinleyin.

Henüz teşekkül eden ruh: Örümcek ayaklı, kurbağa karınlı, küçücük kanatlı. Gerçi böyle bir hayvan yok, ama böyle bir şiir var.

Bir çift kuş: Küçük adım, yüksek sıçrayışlarla, ballı şebnem ve güzel kokular arasında dolaşıyorsun. Her ne kadar yeter derecede tepiniyorsan da havaya yükselemiyorsun.

Mütecessis seyyah: Bu bir maskara alayı mı yoksa? O tanrılar güzeli Oberon'u burada gördüğüm için gözlerime inanayım mı acaba?

Ortodoks: Ne tırnağı, ne kuyruğu var, buna rağmen Yunan tanrıları gibi, şüphesiz, o da bir şeytandır.

Kuzeyli sanatçı: Benim duyabildiğim şeyler, şimdiki halde ancak taslak halinde. Bununla beraber vakit kaybetmeden İtalya seyahatine hazırlanıyorum.

Öz dil meraklısı: Ah, beni buraya sürükleyen talihsizliğimdir. Nasıl da dağınık durumdalar. Bütün büyücüler topluluğunun içinde ancak ikisi pudra sürmüş.

Genç büyücü kadın: Pudra ihtiyar ve bitkin kadınların fistanı gibidir, işte onun için ben tekenin üstünde çırl çıplak oturarak güzel vücudumu gösteriyorum.

Umumhane karısı: Burada sizinle atışmaya bizim terbiyemiz uygun değildir! Ama dilerim ki bu genç ve nârin halinizde yaşlanmadan çürüyüp gidesiniz.

Orkestra şefi: Sinek ağzılı ve sivri sinek burunlular, çıplak kadının başına üşüşmeyin, öyle! Yapraklar içinde kurbağalar ve çayırlar içinde Ağustos böcekleri, siz de tempoyu kaybetmeyin.

Fırıldak: (Bir tarafa dönerek.) Ne âlâ toplum! Kızların hepsi birer gelin, ve bekârlar teker teker en umutlu insanlar!

Fırıldak: (Öte tarafa döner.)

Eğer yer yarılarak bunların hepsini içine almıyacak olursa, hemen gidip kendimi cehenneme atacağım.

Hicviyeler: Bizler küçük ve keskin birer böcek sıfatile sevgili atamız şeytana saygılarımızı sunarız.

Hennings: Hele bakın şunlara! Sürüler halinde hep bir ağızdan nasıl sersemce alay ediyorlar. Hatta sonunda iyi bir kalbe sahip olduklarını bile söylüyorlar.

İlham perilerinin kraliçesi: Bu büyücüler ordusu içinde kendimi kaybetmekten çok memnun olurdum. Çünkü şüphe yok ki, bunları ilham perilerinden daha iyi idare edebilirdim!

Sabık «zamanın dehası»: İnsan, akıllı adamlar yanında adam olur. Gel eteğime yapış. Blokberg, bir çeşit Alman Parnasıdır¹. Onun bir de geniş tepesi vardır.

Mütecessis seyyah: Şu sahte ağır başlılık adamın adı nedir kuzum? Mağrur adımlarla yürüyor, burnunu sokmadığı yer kalmıyor. Sanki Cizvitlerin izini arıyor.

Turna: Ben berrak suda olduğu kadar bulanık suda da avlanmayı severim. İşte onun için o sofu bayların, şeytanların arasına karıştıklarını görüyorsunuz.

Dünya vatandaşı²: Evet, sofular için her şey bir araçtır. Şurada Blokberg'de bile bir gizli cemiyet kurarlar.

Dansör: Yeni bir koro mu geliyor dersiniz? Uzaktan davul sesleri duyuyorum. Sakın keyfinizi bozmayın, bunlar balaban kuşlarının düzenli sesleridir.

Dans ustası: Herkes nasıl da bacaklarını oynatıyor ve gücü yettiği kadar dansedebiliyor? Kamburu hopluyor, hantalı zıplıyor, nasıl göründüklerini hiç merak etmiyorlar.

Kemancı: Şu serseri takımı kolay kolay kin beslemiyor. Ve birbirini yok etmekten âdeta hoşlanıyor. Orfeos'un³ sazı hayvanları nasıl birleştirirse, gayda da bunları öyle birleştiriyor.

(1) Yunanistan'da bir dağ, Apollon'a ayrılmış bu namda tamnmış tablolar vardır. Luvre'deki bir kaya üstünde Mars ile Venüs'ü gösteren bir tablo vardır.

(2) Goethe kendisi için «Weimar'lıyun, dünya vatandaşıyım» demiştir.

(3) Orpheus, Trakyalı şair ve müzisiyen, Apollon'un bir Nymph'den doğmuş çocuğu sayılır. Müziğiyle yabancı hayvanları uslandırdığı söylenir. Karısının doğum günü ölmesi üzerine cehennemi ziyaret ederek oranı tanrısını mest etmiş ve karısını kurtarmış olduğu efsaneye girmiştir.

Istidlâlcî: Ne eleştiri ne kuşku benim fikrimi çelebilir. Şeytanım bir kimliği olmasa nasıl olur da şeytanlar var olabilirdi!

İdealist: Varlık benim için iyiden iyiye işkence oldu. Son derece üzgünüm. Burada ilk defa olarak dayanıklılığımı kaybediyorum.

Metafizikçi: Ben ise burada bulunmaktan çok kıvanç duyuyorum ve şunlarla birlikte ben de seviniyorum. Çünkü şeytanların bulunuşundan iyi ruhların varlığına geçebilirim.

Şüpheci: Onlar küçük pırıltıların peşinde gidiyorlar ve bu yoldan zengin olacaklarını umuyorlar. Şeytandan her zaman şüphelenmek gerek, onun için burası tam bana göre!

Orkestra şefi: Yapraklar içinde kurbağa, ve çayırlarda ağustos böcekleri, mel'un amatörler! Sinek ağızları, sivri sinek burunları, siz de müzisyenmişsiniz ya!

Girişkenler: Neşeli yaratıklar ordusunun adı «gamsız» olmalı. Artık ayaklarımızın üzerinde yürüyemediğimiz için başlarımızı ayak yapıp yürüyoruz.

Beceriksizler: Vaktile bizde birer lokma edinmiştik, ama işimiz şimdi Allaha kaldı. Papuçlarımız danstan delindi, artık yalın ayak dolaşıyoruz.

Yalancı ışıklar: Biz doğmuş olduğumuz bataklıktan geliyoruz, ama bu dansörler arasında biz kibar delikanlılarız.

Şahap: Bir yıldız ve ateş ışığında göklerden buraya fırladım, şimdi ise ezgin, çayırdaki yatıyorum. Beni kim ayağa kaldırır?

Şişmanlar: Yer verin, yer verin, kenara çekilin, otlar bile yere serilsin. Ruhlar geliyor, onların da şişmanları var.

Puk: Böyle tıkız fil yavruları gibi ortaya çıkmayın, bugünün en iri yaratığı pehlivan yapılı Puk olmalı.

Ariel: Madem ki şefkatli tabiat bir inayette bulunmuş, size ruhun kanatlarını bahşetmiş, siz de benim belli belirsiz izlerimden yürüyerek güller tepesine çıkın.

Orkestra: (Çok yavaş.)

Bulut yığınları ve sis tabakası yukardan aydınlanmaya başladı. Yapraklar arasındaki hava ve sazlar arasında esen rüzgâr gibi, her şey dağılıp gidiyor!

Sıkıntılı bir gün

Kırlar

Faust - Mefisto

Faust: Yoksulluk ve yeis içinde, acınacak bir halde. Uzun zaman süründükten sonra, şimdi de yakalanmış. Talihsiz güzel kızcağız, suçlu olarak korkunç acılar çekmek üzere zindana atılmış.

Alçak, hain ruh! Şu ana kadar bunu benden sakladın. Dur bakalım, karşımda dur. İblis gözlerini kafanın içinde fıldır fıldır döndür. Dayanılmaz varlığıyla bana meydan oku.

Zindanda... Tamiri imkânsız yoksulluk içinde. Habis ruh-lara ve hissiz insanlığın adaletine teslim edilmiş. Sen ise beni bu esnada iğrenç eğlencelerle oyalıyorsun. Onun gittikçe şiddetlenen acılarını benden gizliyorsun ve onu, yokolurken, yarıdım-sız bırakıyorsun.

Mefisto: Bu âkıbete uğrayanların ilki o değil ki.

Faust: Köpek. İğrenç canavar!. Ey sonsuz ruh, şu haşere-yi; çok geceler karşıma çıkıp üzerime saldırdığı, suçsuz yolcu-ların ayakları altında öfke saçtığı ve yere düşenlerin omuzla-rına asıldığı vakit, görünmekten hoşlandığı köpek biçimine sok. Tekrar en ziyade sevdiği kıyafete sok ki, kumların üstün-de karnı ile sürünsün. Ve ben de o alçağı ayaklarımla ezeyim. Bu ilk olarak onun başına gelen bir hal değilmiş ha! Ne felâ-ket! Birden fazla yarattığın, yoksulluğun bu uçurumuna düş-mesi hepsinin suçlarına bir kefaret, bir tanesinin büyük ba-ğışlayıcının gözleri önünde ölüm korkuları içinde felâkete uğ-raması, hepsi için kâfi bir ceza değilmiş gibi!

Hiç bir insan ruhunun kavrayamayacağı bir facia. Bu bir tek zavallı insanın felâketi, beni iliklerime kadar titretiyor. Ve ruhumu kemiriyor. Halbuki sen böyle binlercesinin âkibeti karşısında istifini bozmadan sırtıp duruyorsun.

Mefisto: İşte burada oyunumuzun ve esprimizin öyle bir noktasına geldik ki, insanlar şuurlarını kaybediyorlar. Sen bu işte sonuna kadar yürüyemiyecek idi isen, benimle ne diye iş birliği ettin? Uçmak istiyorsun, fakat başın dönmiyeceğine emin değilsin. Biz mi sana ısrar ettik, sen mi bize?

Faust: Karşımda o obur dişlerini gıcırdatma, tiksiniyorum. Bana görünmek lütfunda bulunmuş olan büyük ruh! Benim kalbimi ve ruhumu biliyorsun. Felâketlere sevinen, ziyanlardan zevk alan bu alçak yoldaşı başıma ne diye doladın?

Mefisto: Ölüyor musun?

Faust: Kızcağızı kurtar, yoksa vay haline. Binlerce yıl süreyle en korkunç lânetler başına yağacak.

Mefisto: Ben adaletin zincirini çözemem. Kilidini açtıramam. Bana «kurtar onu» diyorsun. Onu felâkete sürükleyen kimdi? Ben mi? Yoksa sen mi?

Faust: (Öfke ile etrafına bakınır.)

Mefisto: Gök gürültüsünü mü yakalayacaksın? İyi ki o senin gibi şaşkın kalımsızlara teslim edilmemiş! Suçsuz cevaplar vereni param parça ederek sıkıntılı hallerde öfkesini savmaya çalışmak, müstebitlerin metodudur.

Faust: Beni oraya götür, o kurtulmalıdır.

Mefisto: Ya karşına çıkacak tehlike? Bilesin ki işlediğin kanlı cinayetlerin izleri hâlâ ortada. Öldürülenin mezarı üstünde intikam perileri uçuşuyor. Ve öldürenin geri dönmesini göz-lüyorlar.

Faust: Senden bunu da mı istiyecektim? Bütün ölümlerin ve cinayetlerin altında ezilesin, canavar! Beni oraya götür ve onu kurtar diyorum sana!

Mefisto: Seni oraya götüreceğim. Ve elimden geleni yapacağım. Ama dinle, yerin ve göğün bütün kuvvetleri bende mi? Ben cezaevi bekçisini uyuturum. Sen de anahtarı aşırırsın, ve insan eli ile onu zindandan çıkarırsın. Ben gözcülük ederim, büyümlü atlar hazır durur, ve ikinizi kaçırmam. Yapabileceğim şey budur.

Faust: Haydi gidelim.

Gece, açık bir alan
Faust, Fefisto siyah atlar üzerinde
şimşek gibi yaklaşırlar.

Faust: Şunlar orada darağacının etrafında ne hazırlıyorlar?

Mefisto: Ne yaptıklarını, ne ettiklerini bilmiyorum.

Faust: Bir yukarı bir aşağı dolaşıyorlar, eğilip doğruluyorlar.

Mefisto: Bir büyücü kafilesi.

Faust: Bir şeyler serpiyorlar, bir şeyler atıyorlar.

Mefisto: Geçelim, geçelim.

Zindan

Faust:

[*Elinde bir deste anahtarla bir lâmba olduğu halde küçük bir demir kapının önünde.*]

Beni, çoktandır unuttuğum bir ürperti alıyor, insanlığın bütün yoksulluğu üstüme çöküyor. O burada şu nemli duvarların arkasında oturuyor, halbuki onun suçu, ne suçsuz bir kuruntudan oluşmuştur.

Yanına girmekte kararsızlık mı ediyorsun? Onu tekrar görmekten korkuyor musun? Haydi yürü, senin gecikmenin onun ölümüne sebep olur.

[*Kilidi eline alır, içerden bir şarkı duyulur.*]

Faust: (Kapıyı açarak.)

Sevgilisinin kendisini dinlediğini hissetmiyor bile! Zincirlerin şakırtısı ve saman hışırtısı duyuluyor. (İçeri girer.)

Margaret: (Yatağının üstüne kapanarak.)

Eyvah, eyvah, geliyorlar! Ölüm ne acı!

Faust: (Yavaşça):

Sus, sus, seni kurtarmaya geliyorum.

Margaret: (Onun ayaklarına kapanarak.)

Eğer insansan acımı duy.

Faust: Nöbetçileri uykudan uyandıracaksın.

[Zincirleri, sökmek için eline alır.]

Margaret: (Dizleri üstünde.)

Cellât, benim üzerime bu egemenliği sana kim verdi? Henüz gece yarısı iken beni alıp götürüyorsun. Acı bana, bırak yaşayayım. Sabah erkene kalsa geçmi olur? (Ayağa kalkar.). Ben henüz o kadar gencim, o kadar gencim ki! Halbuki işte hemen ölmem icap ediyor. Hem güzelim de. Suçum bu idi. Dostum yakınımdaydı. Şimdi uzaklarda. Çelengim parçalandı, çiçekler dağıldı. Beni öyle hoyratça tutma. Esirge beni. Sana ne yaptım? Beni boş yere yalvartma. Seni ömrümde bir kere bile görmedim.

Faust: Bu yürekler acısına dayanabilecek miyim acaba?

Margaret: Artık tamamen senin elindeyim. Yalnız bırak ta şu çocuğu bir daha emzireyim. Onu bütün gece özledim. Bana eziyet olsun diye yanımdan aldılar. Şimdi de diyorlar ki, güya onu ben öldürmüşüm. Hem artık ben hiç bir zaman sevinemem. Benim üstüme şarkılar söylüyorlarmış, ne ayıp şey! Eski bir masal böyle biter. Kim onlara bunu böyle yorumlayın diyor?

Faust: (Diz çöker.)

Seni seven birisi şu uğursuz zincirleri sökmek için ayaklarına kapanıyor.

Margaret: (Onun yanına diz çöker.)

Bırak ta azizlere yalvarmak için diz çökelim, şu eşiğin ve basamakların altında cehennem kaynıyor. Kötü ruh, korkunç bir öfke ile kıyametler koparıyor.

Faust: (Yüksek sesle.)

Gretçik, Gretçik!

Margaret: (Dikkat kesilir.)

Bu, sevgilimin sesi idi. (Yerinden sıçrar, zincirleri yere düşer.). Nerede o? Beni çağırdığını duydum. Artık kurtuldum!

Kimse beni tutamaz. Onun boynuna sarılıp uçmak istiyorum. Onun göğsüne yaslanmak istiyorum. Gretçik diye bağırdı. Kapının eşğinde mi idi? Cehennemin uğultu ve gürültüsü ile şeytanın kırıcı alayı arasında onun tatlı ve sevimli sesini tanıdım.

Faust: O benim.

Margaret: Sensin ha. Bunu bir daha söyle. (Onu tutar.). Ta kendisi, ta kendisi! Hani, bütün acılarım ne oldu? O zindan korkusu, zincir korkusu nereye kayboldu? Evet sensin! Beni kurtarmaya geliyorsun. Artık kurtuldum! Seni ilk defa gördüğüm o sokak ve Marta ile beraber seni beklediğimiz o sevimli bahçe, gözümün önüne geliyor.

Faust: (Gitmeye hazırlanarak.)

Gel, benimle gel.

Margaret: Ah, dur biraz! Seninle aynı yerde bulunmaktan o kadar zevk alıyorum ki. (Faust'un yanına sokulur.)

Faust: Çabuk ol. Eğer acele etmezsen cezasını pek acı çekeriz.

Margaret: Nasıl, sen artık beni öpmüyor musun? Ayrılmış bu kadar az zaman olduğu halde, öpmeyi unuttun mu sevgilim? Senin boynuna sarılırken neden böyle korku duyuyorsun? Halbuki her zaman senin sözlerin, bakışların bana bütün gökleri bahşederdi. Ve sen beni boğacakmış gibi ihtirasla öperdin. Öp beni, yoksa ben seni öperim. (Faust'a sarılır.). Eyvah dudakların soğuk ve cansız; Sevgin nerde kaldı ve beni bundan kim mahrum bıraktı? (Ondan yüzünü çevirir.)

Faust: Gel, izle beni. Sevgilim cesaretini topla. Seni sonsuz bir aşkla seviyorum. Haydi, beni izle. Senden yalnız bunu istiyorum.

Margaret: (Ona döner.)

Gerçekten sen misin?

Faust: Evet benim. Gel benimle, haydi!

Margaret: Zincirlerimi çözüyor, beni yine kucağına alıyorsun, nasıl oluyor da benden tiksiniyorsun!

Faust: Gel, gel. Ortalık ağarmaya başladı.

Margaret: Ben annemi öldürdüm. Çocuğumu da boğdum. O hem bana, hem sana ihsan edilmiş değil miydi? Sana da; çünkü o sensin. Buna inanır gibi oluyorum, elini ver, baka-yım. Bu, rüya değil, senin sevgili elin. Fakat bu el, ıslak, sil şunu. Bana öyle geliyor ki bu, kana bulanmış. Aman Allahım, sen ne yaptın? Kılıcını kınına sok, bunu senden istiyorum.

Faust: Bırak o geçmiş şeyleri, onlar geçmişe karışsın, be-ni öldürüyorsun.

Margaret: Hayır, sen hayatta kalmalısın. Son mezarları tanımlayacağım. Hemen yarın bunların gereğine bakılsın. Anne-me en iyi yeri ayırırısın. Ağabeyimi hemen onun yanı başına, beni de biraz öteye, ama pek okadar uzağa değil! Yavruyu göğsümün sağ tarafına koyarsın. Yanımda başka kimse yat-masın. Senin yanına sokulmak, sana sarılmak benim için aziz bir mutluluktur. Ama artık bu bana mukadder değil. Bana öy-le geliyor ki sana zorla sokuluyorum da sen beni itiyorsun. Ama yine de o, sensin. Bana o kadar iyi, o kadar mâsum bakıyor-sun ki.

Faust: Ben olduğumu hissediyorsan gelsene.

Margaret: Dışarıya mı?

Faust: Özgürlüğe.

Margaret: Dışarısı mezar, ölüm beni gözetliyor. Gel öyle ise, ben buradan ölümsüz dinlenme yatağıma giderim. Başka yere bir adım atmam! Sen artık gidiyorsun. Ah! Heinrich, se-ninle beraber gelmek keşke mümkün olsa idi.

Faust: Gelebilirsin, haydi, kapı açık.

Margaret: Ben buradan çıkamam, benim için umut edi-lecek bir şey kalmadı. Kaçmak niye yarar ki? Beni nasıl ol-sa gözetliyorlar. Dilenineye zorunlu olmak ve hele vicdan azabıyla, ne yoksulluk! Yabancı diyarlara gitmek, o da yü-rekler acısı! Hem nasıl olsa beni yakalarlar.

Faust: Ben senin yanında kalırım.

Margaret: Çabuk, çabuk. Zavallı çocuğu kurtar. Dere bo-yunca yukarı giden yolu izle. Küçük köprüyü geç, ormana dal. Sol tarafta işaret levhasının bulunduğu yerde havuzun

içinde. Onu hemen tutup çıkar. O çıkmaya uğraşüyor, çırpınıyor, kurtar onu, kurtar!

Faust: Aklını başına topla. Yalnız bir tek adım atmakla özgürlüğe kavuşacaksın.

Margaret: Hele şu dağı bir aşmış olsa idik! Orada annem bir taşın üzerinde oturuyor. Tepemde bir soğukluk hissediyorum.

Orada annem bir taşın üstünde oturuyor ve kafasını sallıyor. Bir işaret vermiyor, çağırıyor. Kafası ağırlaşmış. Öyle derin uyumuş ki, uyanmaz artık. Bizi sevinsin diye uyumuştı, onlar ne mutlu günlerdi!

Faust: Yalvarıp yakarma fayda vermezse, seni omuzlayıp götürmeyi göze alıyorum.

Margaret: Hayır, bırak beni! Ben zorla gelemem. Beni böyle kırılcılıkla tutma. Biliyorsun senin hatırın için her şeyi yaptım.

Faust: Ortalık ağırıyor, sevgilim, sevgilim!

Margaret: Gün ağırıyor evet. Gün başlıyor. Son günümün ışığı buraya giriyor. Bu benim düğün günüm olmalı idi! Gretçğin yanına girdiğini kimseye söyleme! Benim çelengime yazık oldu. Olan oldu bir kerre. Biz birbirimizi yine göreceğiz, ama dansta değil. Halk toplanıyor. Sesler seçilmiyor. Meydanlar, sokaklar halkı almıyor. Çanlar çalınıyor, değnek kırılıyor, beni nasıl da yakalayıp bağlıyorlar! Kanlı iskemleye doğru sürükleniyorum işte! Enseme inecek olan baltanın keskinliği herkesin ensesinde hemen bir ürperme meydana getiriyor!¹ Dünya bir mezar gibi sessiz duruyor!

Faust: Ah. Hiç dünyaya gelmese idim!

Mefisto: (Dışarda görünür.)

Haydi, yoksa yokolacaksınız, yeise kapılmaktan, kararsızlıktan ve boş konuşmalardan fayda yok. Ortalık ağarmaya başladı, atlarım titreşiyorlar.

Margaret: Şu yerden çıkan şey nedir? Şunu, şunu, defet onu burdan! Bu kutsal yerde onun işi ne? O beni istiyor.

Faust: Sen yaşamalısın.

Margaret: Tanrının adaleti, ben kendimi sana teslim ettim.

Mefisto (Faust'a): Gel, gel, yoksa seni de onunla beraber yüzüstü bırakırım.

Margaret: Tanrım, ben seninim, kurtar beni! Ey melekler, kutsal kafiler, beni korumak için etrafıma saf olun. Heinrich, senden tüylerim ürperiyor!

Mefisto: O, mahkûm oldu.

Bir ses: (Yukardan.)

O, kurtuldu.

Mefisto (Faust'a): Gel yanıma.

[*Faust ile beraber ortadan kaybolur.*]

Bir ses: (İçerden gittikçe zayıflayarak gelir.)

Heinrich, Heinrich!

F A U S T

İkinci Bölüm

Birinci Perde

Güzel bir semt, Faust çiçekli çimenlere uzanmış, yorgun ve huzursuz, uyumaya çalışır.

Akşam, alaca karanlık

Ruhlar halkası, yüzer gibi harekette, küçük periler.

Ariel¹: (Eol harpı eşliğinde şarkı.)

Çiçeklerin bahar yağmuru, uçuşur gibi, yere iner ve tarlaların yeşil bereketi bütün fânilere gülümserken, küçük perilerin büyük ruhu, yardım edebileceği her yere koşar. İyi adam olsun, kötü adam olsun, felâkete düşenler onda acıma uyandırırılar.

Ey bu başın etrafında bir ayla şeklinde uçuşan periler. Eski periler geleneğine göre hareket edin. Bu kalbin sıkıntılarını giderin. Vicdan azabının, zehir gibi acı okunu çekip çıkarm. Yaşadığı korkulardan onun içini temizleyin.

Gece vaktinin durakları dört tanedir. İhmal etmeden bu görevi dostça yapınız. Önce kafasını serin bir yastığa yerleştiriniz. Sonra onu Lete² dalgalarının şebneminde yıkayınız. Sabah olurken perilerin en güzel vazifelerini yapınız. Ve onu dinlenmiş ve bütün organlarındaki kramp katılıkları çözülmüş halde kutsal ışığa kavuşturunuz.

Koro:

[Nöbetleşe, tek, ikişer veya birçok kişiler tarafından söylenir.]

Yeşilliklerle çevrili vâdiler üstünde ılık havalar eserken, alaca karanlık tatlı kokular yayıyor ve sis perdeleri indirerek ve tatlı bir huzur bahsediyor. Ve kalbi bir çocuk sessizliği ile sarıyor. Bu yorgun adamın gözlerine günün kapısını kapatıyor.

(1) Melek. Tanrı arslanı anlamına.

(2) Suyu içildiği zaman geçmişî unutturan ırmak.

Artık gece oldu. Yıldız yıldıza kutsallıkla ekleniyor, büyük ışıklar ve küçük kıvılcımlar uzağa ve yakına parlıyorlar. Ve gölde yansıyarak ışıltıyor, berrak gecenin üstünde parıldıyorlar. Ay, bütün güzelliği ile en derin bir huzur saati sağlayarak egemen oluyor.

İşte saatler gelip geçti. Hazlar ve elemeler de uçup gitti. Bu ön duygu ile sez ki, şifa bulacaksın. Yeni günün bakışına güven.

Vâdiler yeşeriyor, tepeler kabararak, gölgeler durgunluk veren kuytuluklar meydana getiriyor. Ve gümüş dalgalar yapan ekinler hasada olgunlaşıyor.

Arzu üstüne arzu duymak için karşıdaki ihtişama bak! Sen hafifçe kuşatılmışsındır. Uyku bir kabuktur, at onu üstünden! Kalabalık kararsızlıkla yanından uzaklaşırsa, ona direnin. Anlayışlı ve tez davranan asil bir ruh, her şeyi başarabilir.

[*Müthiş bir uğultu, güneşin doğmak üzere olduğunu haber verir.*]

Ariel: Dinleyin, Hore'lerin yaptığı fırtınayı dinleyin! Ruhun kulakları için yeni gün uğultularla doğdu bile. Kaya kapıları sertlikle gıcırıyor, Fobus'un¹ tekerleri gürültü ile yuvarlanıyor. Işık ne büyük bir uğultu getiriyor! Bir davul sesi, bir boru sesi geliyor. Göz kamaşıyor, kulak şaşıyor, işitilmeyecek şeyler işitilmez. Çiçek taçlarının içinel sıvışınız. Kayaların, yaprakların içine derince gömülünüz, bu ses sizi yakalarsa kulağınız sağır olur.

Faust: Tüller halindeki sabahı huzurla selâmlamak için, hayatın nabızları taze bir canlılıkla atıyor. Ey dünya, bu gece de yerinde sabit kaldın. Taze kuvvet almış olarak ayaklarımdın dibinde soluk alıyorsun. Beni hemen bir istek hâlesiyle sarmaya başlıyorsun. Sürekli olarak en yüksek varlığı aramak için kuvvetli bir azim uyandırıyor ve onu harekete geçiriyorsun. Artık dünya bir tan kızılığı ışığına bürünmüş bulunuyor. Ormanda bin sesli bir hayat uyanıyor. Sis tabakaları bir vâdiden öbür vâdiye yayılıyor. Fakat gök yüzü berraklığı derinlere iniyor, dallar, budaklar uyudukları kokulu toprağın

(1) Apollon'un öteki adı.

koynundan taze bir canlılıkla fışkırıyor. Toprakta sıra sıra renkler beliriyor. Yapraklar ve çiçeklerden şebnemler damlıyor, dört bir tarafım cennetleşiyor!

Bir de yukarıya bak! Dağların dev zirveleri, en görkemli saatin gelmekte olduğunu haber veriyorlar. O zirveler bize sonradan ulaşacak olan ışığın zevkine şimdiden varıyorlar. Ve hemen, Allplere yeşil yeşil yerleşmiş çimenlere yeni bir parlaklık ve açıklık geliyor. Bu aydınlık kademe kademe gerçekleşiyor. İşte güneş meydana çıkıyor. Ne yazık ki hemen de gözlerim kamaşıyor ve ağrıyan gözlerimi öbür tarafa çeviriyorum.

İşte insan, bütün umut özlemleri içinde var kuvvetiyle gerçekleştirmeye çalıştığı en yüksek arzusunun kabul kapılarını böyle açık bulunca, hep böyle oluyor¹. Ama şimdi o ebedi derinliklerden bir taşkın ışık yükseliyor ve biz şaşırıp kalıyoruz. Biz hayatın meşalesini yakmak istiyorduk, halbuki bir ateş denizi bizi sarıyor. Hem de nasıl bir ateş!

Bizi böyle korkunç alevi ile saran, ilk gençliğimizin örtüsü altında saklanmak üzere bizi tekrar bakmaya zorunlu edecek kadar müthiş acı ve sevinçleri içimizden nöbetleşe geçiren şey, acaba aşk, yoksa kin midir?

O halde varsın güneş benim arkamda kalsın. Ben, kayaların arasında gürleyen çağlayanı gittikçe artan bir hayranlıkla seyrediyorum. Çağlayan kayadan kayaya yuvarlanırken şimdi bin, az sonra binlerle akıntılara bölünerek göklere gürleyen köpükler fırlatıyor. Fırtınanın serpintilerinden etrafa kokulu ve serin ürpertiler saçan, kâh bütün berraklığı ile meydana çıkan, kâh havada eriyip kaybolan kararsız gök kuşağı, ne muhteşem bir kavis meydana getiriyor! İşte bu, insan gayretlerinin bir aynasıdır. İyi düşünürsen anlarsın ki, bu renkli yansımada biz hayatı buluruz.

(1) Yâni kamaşıyor.

Kıral Sarayı

Taht salonu

[Devlet büyükleri, imparatoru bekler, borular çalınır, süslü kıyafetli çeşit çeşit maiyet halkı sıra ile geçer, imparator, tahtına oturur, sağında müneccim yer alır.]

İmparator: Uzaktan ve yakından gelip burada toplanmış olan sevgili, sâdık tebaâmı selâmlarım. Hâkimi sağ tarafımda görüyorum, ama soytarı nerde kaldı?

Asilzade: Mantonun eteğinin arkasında bulunuyordu, merdivenden yuvarlandı, o sıskayı alıp götürdüler. Ölü mü, sarhoş mu bilinmiyor.

İkinci asilzade: Yerine şaşılacak bir süratle başka bir soytarı koşup geliyor. Pek de zarif giyinmiş ama yine de herkesi şaşırtacak kadar maskara. Kapıda nöbetçiler kılıçlarını çapraz vari tutarak onu durdurmak istemişler, cüretkâr soytarı işte atlayıp gelmiş.

Meñisto: (Tahtın önünde diz çökerek.)

Zemmedildiği halde daima hoş karşılanan şey nedir?

Özlenildiği halde daima kovulan şey nedir?

Daima himaye edilen şey nedir?

Acı acı tenkit ve şikâyet edilen şey nedir?

Sebebiyet vermemek lâzım gelen şey nedir?

Herkesin, adının anılmasından memnun olduğu adam kimdir?

Senin tahtının basamaklarına yaklaşan şey nedir?

Kendi kendini buradan süren nedir?

İmparator: Bu defalık sözünü kısa kes. Burası bilmece yeri değil. Bu iş şu bayların ödevidir. Bunu sen çöz. İşitmek hoşuma gidecek. Korkarım ki benim eski soytarım çok uzaklara gitmiştir, onun yerini al ve yanıma gel.

[Meñisto basamakları çıkarak imparatorun sol tarafında durur.]

Halkın homurtusu: Yeni bir soytarı, başımıza yeni dert! Nerden geliyor bu, buraya nasıl girmiş? Eskisi düştü, o rolünü fena oynadı. O bir fıçı idi. Şimdiki de bir çöp.

İmparator: Uzaktan yakından gelmiş olan sevgili tebaam, hoş geldiniz, müsait bir yıldız altında toplandınız. Yıldızlar bize mutluluk ve esenlik müjdeliyorlar. Ama söyleyin bakalım, üzüntülerden sıyrılmak, karnaval maskelerimizi takıp, neşeye kanmak istediğimiz şu günlerde, meclis kurup başımızı derde sokmamızın sebebi ne? Ama medemki siz bunun böyle olması gerektiğini kabul ediyorsunuz ve bir kere de toplanmış bulunduk, böyle olsun bakalım.

Başbakan: İmparatorumuzun başını, bir aziz ışığı gibi, en yüksek erdem, sarmaktadır. O erdemi ancak imparatorumuz gösterebilir. Bu, adalettir. Bütün insanların sevdiği, herkesin talep ettiği, arzu ettiği, vazgeçemediği adaleti halka sağlamak, ancak imparatorumuzun elindedir. Ama ah, devlet idaresinde işler karmakarışık olur, bir kötülük, öbür kötülüğü izlerse, insan kafasında akıl, kalpte iyilik, elde cevvaliyet neye yarar? Bu yüksek salondan geniş ülkeye şöyle bakan birisi, kendisini kötü bir rüyada sanır. Bir bozukluk öbür bozukluğa eklenmiş, kanunsuzluklar, kanun haline getirilmiş ve bir hatalar âlemi doğmuştur.

Birisi sürüleri aşırır, ötekisi kadın çalar, mihraptan haç çalar, şamdan çalar, çanak çalar ve kollarını sallaya sallaya ortalıkta dolaşır ve yıllarca bununla övünür. İşte müştekiler salona doldu. Yargıç yüksek sandalyasma kurulmuş. Bu esnada halkın artan şikâyeti ve sızlanmaları dalga dalga aksediyor. Şuradaki, rezalet ve hiyanetleriyle övünüyor, şu öbürü, suçu ortağına yüklüyor ve ancak kendisinden başka savunucusu olmayan bir suçsuz, suçlu ilân ediliyor. Böylece herkes her şeyi darmadağın etmek ve elinin altına gelen şeyi yok etmek istiyor. Bu şartlar altında bizi hakka götürecek tek araç, akıl, nasıl rolünü oynasın! Sonunda iyi ahlâklı bir adam, bir ikiyüzlü veya bir rüşvet kâhyasının eline düşer ve ceza veremeyen bir yargıç, suçluyla ortak olur. Ben manzarayı simsiyah tasvir ettim, ama doğal gül gülistan olmasını üstün tutardım.

[*Bir duraklama.*]

Kesin kararlardan kaçınılamaz.. Herkes ziyankâr olur ve herkes derde düşerse, bizzat taht bile yağma edilir.

Kumandan: Bu fırtınalı günlerde de ne azgınlıklar oluyor! Herkes vuruyor veya vuruluyor, kumandayı da kimse dinlemiyor. Şehirli surların arkasında, şövalye kayalar içindeki yurdunda bize karşı andlaşmışlar, kuvvetlerini sımsıkı tutuyorlar. Ücretli asker sızlanıyor. Ve homurdanarak ücretini istiyor. Eğer ona borçlu olmasak, bizi büsbütün bırakıp kaçacak. Herkesin arzuladığı bir şeyi birisi yasak etmeye kalksa bir arı kovanını bozmuş gibi olacak. Korumaları lâzım gelen ülke, yağma ve darmadağın edilmiş bir halde. Onların hırçınlıklarına ve kasıp kavurmalarına göz yumulursa, dünyanın yarısı elden çıkarılmış olur. Dışarda başka kırallar da var, ama, bu hali hiç birisi umursamıyor.

Veznedar: Mütteliklerimize kim güvenebilir? Bize vaad edilen yardım, çeşme suyu kesilir gibi kesiliyor. Ve nihayet, efendimiz, senin geniş ülkende mal mülk kimlerin eline geçmiştir? Nereye varsak bir türedi karşımıza çıkıyor ve bağimsız yaşamak istiyor. Onun yaptıklarına seyirci kalmak lâzım geliyor. Herkese o kadar çok hak verdik ki, artık hiç bir şeye tasarruf etmek hakkımız kalmadı.

İsimleri ne olursa olsun, bugünkü günde partilere de güvenilmez. Övseler de, yerseler de onların sevgi ve nefretinde bir fark yok. Sibelinler ve Gulflar gibi keyiflerine bakmak için saklanıyorlar. Şimdi kim komşusuna yardım etmek ister? Herkes kendisi ile meşgul. Altın madenleri çökmüş, herkes eşeliyor, kazıyor, bir şeyler topluyor. Halbuki bizim kasalarımız bomboş kalıyor.

Vekilharç: Benim de başıma ne uğursuzluklar geliyor. Her gün tasarruf etmek istiyoruz, halbuki gün geçtikçe ihtiyaçlarımız artıyor. Benim de her gün yeni bir sıkıntım oluyor. Gerçi ahçılar darlık çekmiyor; yaban domuzu, geyik, tavşan, kacara, hindi, tavuk, kaz, ördek temin edilebiliyor. Ödenek de az çok çıkıyor. Ama, sonunda şarap tükeniyor. Eskiden en iyi bağlardan en verimli yıllarda gelen şarapların fıçıları üst üste yığıldığı halde, sayın bayların sonu gelmez içki âlemleri, bunları son damlasına kadar tüketti. Şehir meclisinde bile iç-

ki içiliyor. Üstelik kâselere, tabaklara da el atılıyor. Masanın altında da ziyafet devam ediyor. İşte, bu şartlar altında ben bu masrafları ödemek, herkesin ücretini vermek zorundayım. Yahudinin de beni esirgediği yok. Yıldan yıla artan faizleri peşin istiyor. Domuzlar semizleniyor, yastıklarımız bile rehinde! Soframıza ekmek artıkları konuyor.

İmparator: (Biraz düşündükten sonra Mefisto'ya.)

Söyle bakalım, maskara, senin de anlatacağın bir yoksulluk yok mu?

Mefisto: Benim mi, aslâ! Seni, maiyetini ve etrafındaki haşmeti seyrettikçe... Saltanatının kesin bir şekilde hüküm sürdüğü, hazır kuvvetlerinin bütün düşmanlarını perişan edebileceği bir ülkede, yetenekli bir iyi niyetin ve bu kadar değişik faaliyetin görüldüğü bir yerde güven yok olabilir mi hiç? Böyle yıldızların parladığı bir ülkede, hangi kuvvetler birleşerek ortalığa zulmet ve felâket getirebilirler?

Halkın homurtusu: Bu, ikiyüzlünün biri. Yutturabildiği kadar yalan söylemeyi beceriyor. Bunun ardındaki gizli maksudını ve sonra neler olacağını biliyoruz, onun bir tasavvuru var.

Mefisto: Bu dünyada dört başı bayındır olan bir yer var mı? Birinin şusu eksik, öbürünün busu eksik. Bizim de paramız eksik. Gerçi para sokaklardan toplanamaz, ama basiret, en güç şeyleri bile temin edebilir. Dağ damarlarında, ve duvar diplerinde meskûk ve gayrimeskûk altın bulunabilir. Onları kim meydana çıkarabilir diye bana sorarsanız derim ki: İstidatlı insanın tabiat ve zekâ kuvveti.

Başbakan: Doğa ve zekâ! Hıristiyanlara bundan bahsedilemez. Böyle sözler çok tehlikeli olduğu için dinsizleri bu yüzden ateşte yakmışlardır. Doğa, günah, akıl da şeytandır. Bunlar kendi piçleri olan şüpheyi aralarında muhafaza ederler. Böyle şeyler uyar mı bize?

İmparatorumuzun ülkesinde sadece iki sınıf insan türemiştir. Onlar liyakatle tahtı korurlar. Bu sınıflar, ruhanilerle şövalyelerdir. Onlar her kasırgaya karşı dururlar ve ücret olarak kiliseye ve devlete el koyarlar. Halkın zihnini karıştı-

ran bulanık fikirler bir direniş meydana getiriyor. Bu gibi insanlar, dinsizler ve sihirbazlardır. Bunlar kötü, şehri bozmaktadırlar. Şimdi sen garip şakalarla onları bu yüksek çevrelere sokmak istiyorsun. Siz kalbi fesat birine kapılıyorsunuz. Bu gibileri, soytarılardan yakın akrabasıdır.

Mefisto: Bilgin üstadı bu sözünden tanıyorum. Elinizin dokunamadığı şey sizin için fersah fersah uzakta. Tutamadığınız şey, sizin için hiç yok mesabesinde. Hesap etmediğiniz şey sizce gerçek değil. Tartamadığınız şeyin sizce bir ağırlığı yok. Ve sizin basmadığınız para sanıyorsunuz ki kalp akçadır.

İmparator: Böylelikle bizim sıkıntılarımız giderilmiş olmaz. Perhiz vaızlarına benziyen bu sözlerinle ne demek istiyorsunuz? Ebedî «nasıl ve eğer»den bıktım artık. Bizim paramız yok işte. Öyle ise bunu temin edin.

Mefisto: Arzu ettiğiniz kadar, hatta daha fazlasını temin ederim. Vakıa bu kolay bir iştir, ama bazı kolay işler de zordur. Para, burnumuzun dibinde ama onu ele geçirmek, işte bu mârifet! Bunu kim becerebilir? Düşününüz ki insan kafilelerinin ülkeleri ve milletleri yuttuğu o korkunç devirlerde dehşete kapılıp kaçanlar, en kıymetli şeylerini şurada veya ötede, herhangi bir yerde saklamışlardır. Eskiden tâ Romalıların kudretli zamanında böyle olmuş gibi, düne kadar hattâ hâlâ da böyle süregelmiştir. Bu değerlerin hepsi gömülü oldukları yerlerde sessiz yatmaktadır. Mademki bu topraklar imparatorundur, defineler de onun malıdır.

Haznedar: Bir soytarıya göre söylediği şeyler hiç te fena değil. Gerçekten bu defineler ihtiyar imparatorun hakkıdır.

Başbakan: Şeytan size altından örülmüş ağlar takıyor. Bunlar aklın alacağı şeyler değil.

Vekilharç: Hele o bize sarayda hoşça gidecek hediyeleri temin etsin, ben bir parça haksızlık etmiş olmaya razıyım.

Kumandan: Soytarı, akıllı. Herkesin işine yarayacak şeyi vaad ediyor, askerler onun nereden geldiğini sormazlar bile.

Benim sizi aldattığımı sanıyorsunuz, işte şurada duran müneccime sorun. Daire daire içinde, o, olan biten her şeyi bilir. Söyle bakalım müneccim başı, gök yüzünde durum ne halde?

Halkın homurtusu: Şu iki düzenbaza bakın. Soyтары ile hayalperest, hemen anlaşuverdiler. Hem de tahtın yanı başında. Hep bayat teraneler. Eski martavallar, soyтары bir şeyler fısıldıyor, hâkîm de onu söylüyor.

Müneccim: (Mefisto'nun fısıldadıklarını konuşur.)

Güneşin kendisi de halis altındır. Onun elçisi Utarit ona yönelip ve ücret karşılığı hizmet eder. Bayan Zühre hepinizin gözünü almıştır, erken ve geç size sevimli sevimli bakar. Afif Ay, kaprisli ışıklarını yollar. Merih, sizi bulamadığı takdirde kuvvetile tehdit eder. Ve müşteri, gene yıldızların en güzeli olarak kalır. Zühal büyüktür, fakat uzakta olduğu için küçük görünür. Maden olarak ona fazla itibar etmeyiz, yükte ağır, pahada hafiftir. Evet, güneş aya refakat ederse ve güneşle altın birleşirlerse, dünya cennete döner. Ve artık her şey elde edilebilir, saraylar, bahçeler, memecikler, al yanaklar. Bütün bunları, bizim yapamadığımız şeyleri yapabilecek olan, çok okumuş bir adam sağlayabilir.

İmplartor: Konuştuğun şeyleri can kulağıle dinledim ama, inanamadım.

Homurtular: Bunlardan bize ne? Bayat şakalar. Falcılık, simyacılık, bunları çok dinledik. Ve boşuna ümide kapıldık. Bunların hepsi toyluk.

Mefisto: Etrafa toplanmışlar ve hayret içindeler. Bu yüksek buluşa güvenmiyorlar. Kimisi âdem otundan, kimisi kara köpekten bahis açıp saçmalıyor. Şuradaki şakalar savurur, öteki büyücülükten dâvacı olur. Bir gün tabam kaşırırsa ve ayağı topallarsa birisinin şaka savurması, öbürünün büyücülükten dâvacı oluşu neye yarar?

Siz hepiniz ebedî hükümran olan tabiatın gizli tesirlerini duyarsınız. Ve en alt tabakalardan can belirtiler yukarı doğru süzülür. Bütün organlarınızda bir tutukluk, içinde bir bulantı hissettiğiniz zaman hemen bulunduğunuz yeri kazmaya başlayın. Aradığınız hünerbaş işte oradadır. Define de oradadır¹.

Homurtular: Ayaklarımın kurşun gibi ağırlaştığını hisse-

(1). Bugün hâlâ Avrupada, böyle ruh kuvvetile su ve maden arayanlar vardır.

diyorum. Kolum tutuluyor bu nikristir baş parmağım karcıncalanıyor, sırtımın her tarafı ağrıyor. Bu belirtilere bakılırsa, şu bulunduğunuz yer zengin defineler mıntıkası olmalı!

İmparator: Haydi, çabuk ol. Sen artık burdan sıvışamazsın. Martavallarını dene. Ve o kıymetli yerleri bize göster. Ben kendim, kılıcımla, asâımı bırakıp, bu şanlı ellerimle - söylediğin yalan değilse - bu işi tamamlamak isterim. Eğer yalan söylüyorsan canını cehenneme yollarım.

Mefisto: Oranın yolunu her halde bulabilirim. Ama her yerde sahipsiz yatıp duran defineleri size bildiremem. Çift süren bir çiftçi bazan toprak kütlesi içinden bir altın çömlek te çıkarır. Bu çamurlu kabın içinde küherçile çıkacağını umarken, çil çil altınların heyecandan titreyen avuçlarına dolduğunu görünce hem korkar, hem de sevinir. Ne kubbeler atılmalı, defineden anlayan adam, ne uçurumları ve geçitleri geçip define aramak için alt dünyalara nüfuz etmelidir. O, geniş ve saklı kalmış bodrumlarda sıra sıra altın tabaklar, çanaklar görür. Yakuttan sürahiler bulup bunları kullanmak ister. Onun hemen yanında da eski bir ıslaklığa tesadüf eder. Ama bu işten anlayan adama inanırsanız fıçıların tahtası çoktan çürümüştür. Şarap tası yeni bir fıçı meydana getirmiştir. Yalnız altın, inci değil, böyle nâdide şarapların kokuları da karanlığa bürünmüştür. Akıllı adam, yılmadan, burada araştırmalar yapar. Aydınlıklardan bir şeyler bulmak bir şey ifade etmez. Çünkü sırlar karanlığın koynundadır¹.

İmparator: Bunları sana bırakırım; bu karanlık şeyler neye yarayacak? Bir şeyin değeri varsa, ortaya çıkarılmalıdır. Gece karanlıkları içindeki düzenbazı kim doğru tanıyabilir? İnekler kara, kediler kül rengidir. Yerin altında altın dolu çanakları sabanınla çek ve onları gün ışığına çıkar.

Mefisto: Eline kazma küreği al, ve kendin kaz. Rençberlik seni büyütür. Ve bir sürü altın buzağılar yerin altından fırlar. O zaman hiç duraksamadan, istekle, hem kendini, hem sevgilisini süslersin. Işıklar saçan parlak taşlar, hem güzelliğini hem de saltanatın görkemini arttırır.

(1) Goethe, Weimar'da bir kömür ocağının açılışını yapmıştır. Geologie ve ininerologie ile de çok uğraşmıştır.

İmparator: Çabuk öyle ise, bu iş ne kadar sürer?

Müneccim: Efendimiz bu taşkın arzunuzu biraz yatıştırınız. Önce şu renkli eğlenceler gelip geçsin, Dağınıklıklar içinde hedefimize varamayız. İlk önce azimle barışmalıyız. Altta-kini, üstteki araciyle kazanmalıyız. İyilikler isteyen, kendisi iyi olmalıdır. Sevinç isteyen, kendini teskin etmelidir. Şarap isteyen, olgun üzümleri sıkmalı, mucize ümit eden, imânını kuvvetlendirmelidir.

İmparator: Öyle ise, vaktimiz neşe içinde geçsin. Perhiz çarşambası da tam zamanında geliyor. Bu arada çılgın karnavalı da daha neşeli bir şekilde kutlayalım. (Borular çalınır, dağılır.)

Mefisto: Liyakatle bahtiyarlığın birbirine nasıl zincirlendiğini ahmaklar hiç bir zaman hatırlarına getiremezler. Eğer onlarda akıldan eser olsa idi, akıllılara akıl kalmazdı.

(1) Goethe, Weimar'da bir kömür ocağının açılışını yapmıştır. Geologie ve minerologie ile de çok uğraşmıştır.

**Geniş bir salon, yan taraflarda
Maskeli balo için tertiplenmiş
ve süslenmiş odalar.**

Tesrifatçı: Kendinizi şeytanların, soytarıların ve ölülerin dansettikleri Alman sınırlarında sanmayın. Sizi neşeli bir eğlence bekliyor. Hükümdarımız, Roma seferlerinde, hem kendi çıkarlarını, hem de bizim eğlenmemizi düşündüğü için, yüksek Alpleri aşarak şen bir ülke fethetmiştir.

İmparator, kendisi, papanın kutsal ayaklarına kapanarak hükümdarlık hakkını elde etti. Ve tacını almaya giderken, bizlere de bir külâh getirdi. Böylece hepimiz, yeni doğmuş gibi olduk. Her becerikli adam, bu külâhı hemen başına ve kulağına geçirir. Külâh onu zırdelilere benzetir. Halbuki onun altında gücü yettiği kadar akıllı olabilir. Herkesin gurup gurup toplandığını, sallana sallana bir köşeye çekildiğini ve tanıdık çiftler teşkil ettiğini şimdiden görüyorum. Korolar da korolara ekleniyor. Bıkıp usanmadan girip çıkıyorlar. Bu dünya oldum olasıya yüz binlerle maskaraları ile toptan bir tımarhaneden başka bir şey değildir!.

Bahçıvan kızları:

[*Mandolinler eşliğinde şarkı söylerler.*]

Sizin gönlünüzü kazanmak için biz, genç Floransalı kızlar, bu gece süslendik, Alman sarayının ihtişamına uyduk. Esmer buklelerimizde çiçek süsleri taşımaktayız. İpek teller ve ipek kordelalar bu akşam rollerini oynuyorlar. Çünkü biz övülmeye hak kazanmışız. Parlak sun'î çiçeklerimiz bütün sene solmaz. Elbiselerimizin renk renk dilimleri pek uygun yapılmıştır. Onların dilimleri ile alay edebilirsiniz ama, bütünü hoşunuza gider. Bizim görünüşümüz hoştur. Bahçıvan kızlarıyız, zarifiz. Çünkü kadının tabiatı, sanatla yakın akrabadır.

Teşrifatçı: Başlarınızda taşıdığınız ve kollarınızda salladığınız şu renk renk sepetleri gösteriniz de herkes beğendiğini seçsin. Çabuk olunuz ki, çardaklar ve geçitler birer bahçe haline gelsin. Çiçekler gibi satıcıları da etrafına üşüşülecek şeyler.

Bahçıvan kızları: Haydi, bu neşeli sergiden alış veriş edin. Ama pazarlık olmaz, herkes kısa ve anlamlı sözlerle nesi olduğunu bildirsin.

Zeytin dalı: (Üstünde zeytinler.)

Hiç bir çiçek bahçesini kıskanmam. Bütün kavgalardan kaçınırım. Çünkü bu benim tabiatıma uymaz. Ben ülkenin özüyüm. Ve sağlam bir güvence olarak da her yerde sulhün belirtisiyim. Bugün liyakatli güzel bir başı süslüyebileceğimi umuyorum.

Başaklardan yapılmış altın taç; süslenmeniz için Seres'in¹ yolladığı hediyeler size pek yaraşacak. Faydalı oldukları için çok arzu edilen şeyler hepinize güzel bir süs olsun.

Fantazi tacı: Ebegümecine benzeyen ve yosunlardan yapılmış olan şu renk renk çiçeklerin ne harikalı bir görünüşü var! Tabiaatta böyle şeyler alışılmış değildir ama, moda bunları ortaya koyuyor.

Fantazi demeti: Benim ismimi size söylemeye Teofrast bile cesaret edemez. Ama umarım ki, hepiniz olmasa bile, bazılarınız beni beğeneceksiniz. Eğer beni beğenen, saçlarına takar ve kalbinde bana bir yer verirse, kendimi ona vakfedirim.

Gül tomurcukları: (İddialı.). Rengârenk fantaziler, günün modasına uygun olabilirler. Tabiatın hiç bir zaman gösteremediği harikalı renkleri gösterirler, bol buklelerden yeşil sapsız altın çanlar sarkıyor. Fakat biz, kendimizi saklıyoruz. Bizi taze yakalayabilene ne mutlu! Yaz başlayıp ta gül koncası kızarınca bu mutluluktan kim vazgeçebilir! Bitkiler âleminde vaad etmek ve vaadini yerine getirmek hâkim olur. Onlar gözü, kafayı ve kalbi aynı zamana fethederler.

[*Yeşil kameriye yollarında bahçıvan kızları nazlı nazlı sepetlerini süslerler.*]

Bahçıvan: (Teorbel¹ refakatinde şarkı.)

Çiçeklerin durgunluk içinde büyüdüklerini ve başlarmızı ilgi uyandıran bir biçimde süslediklerini görün. Meyveler kimseyi baştan çıkarmak istemiyorlar. Onların, tadarak zevkine varılır. Kirazlar, şeftaliler, kayısılar esmerimsi yüzlerini gösteriyorlar. Bunları satın alın, çünkü gözün görmesi, dili ve damağı tatmin etmez. En olgun meyveleri zevk ve lezzetle yemeğe gelin! Güller hakkında şiir yazılır ama, elmaları ısır-mak gerek! Sizin zengin çeşitli gençlik çiçeklerinize eş olma-mıza müsaade edin. Civarınızda biz de olgun mahsullerimizle ortalığı süsleriz. İçe neşe saçan çardakların altında ve süslü kameriyelerde her şey, goncalar, yapraklar, çiçekler, meyve-ler hep bir arada bulunuyor!

(1) 16 ncı yüzyılda kullanılmış iki telli bir müzik aleti.

Anne ve Kız

Anne: Kızım, dünyaya geldiğinde, seni bir takkeçikle süslemiştim. Yüzün o kadar sevimli, vücudun o kadar nârindi ki! Daha o zamandan seni bir gelin gibi görür ve zengin bir adamla evlendirerek bir bayan oluşunu tahayyül ederdim. Şimdi aradan bu kadar yıllar faydasız geçti. Kimisi ile kuş gibi dansettiğin, kimisine de dirseğinle zarif işaretler verdiğin o çeşit çeşit delikanlılar kafilesi de önümüzden gelip geçti. Ne şekilde eğlence düzenledikse bir faydası olmadı.

Rehin ve saklanbaç oyunlarında kimseyi elde edemedin. Bugün bütün çılgınlar ortalığa yayılmış halde iken, sevgili kızım, kollarını aç. Birisi her halde takılıp kalır.

[Genç ve güzel oyun arkadaşları buraya katılırlar. Gizli konuşmalar duyulur. Balıkçılar ve kuşbazlar, ağlar, oltalar, ökseler ve daha başka avadanlıklarla gelip güzel kızların arasına karışırlar. Karşılıklı tutma, yakalama ve kaçma oyunları arasında pek hoş konuşmalar olur. Odun yarıcıları kaba saba tavırlarile içeri girerler.]

Çekilin, yer verin, bize geniş yer gerek. Biz ağaçlar deviririz, onlar çatırdayarak yıkılırlar. Taşırken de öteye beriye çarparız. Bunu beğendiğinizi göstermek için hemen siz de aynı şeyi yapınız. Bunu mâzur görün. Çünkü memlekette kaba adamlar da iş görmezse, ince adamlar nerden meydana gelecekler? Siz alay etseniz bile, şunu bilin ki, eğer biz terlemesek, siz soğuktan donardınız.

Palyaçolar: (Çocukça, biraz da aptalca.)

Siz delisiniz. Ve iki büklüm doğmuşsunuz. Bizler ise hayatımızda hiç bir şey taşımamış akıllıyız. Çünkü bizim başlıklarımız, ceketlerimiz ve elbiselerimiz hafif şeylerdir. Daima avare, ayaklarımızda terlikler, çarşı ve pazarda göğsümüzü gere gere dolaşmak, durup dört tarafımıza aptallar gibi bakmak, horoz gibi ötmek, böyle sesler işitince de kalabalığın

arasından yılan gibi süzölmek, hep bir arada hoplamak ve zıplamak bizim en büyük keyfimizdir. Siz bizi ister övün, ister yerin, vız gelir.

Parazitler: (İkiyüzlölükle ve kıskançlıkla.)

Ey yiğit hamallar ve oduncular, sizler ve kömür yakıcı enişteriniz, bizim adamlarımızsınız. Çünkü bütün o iğilmeler, tasdik makamında kafa sallamalar, o dolambaçlı lâflar, o katmerli dalkavukluklar insanı ısıtmaz ki. Bunların ne faydası olabilir? Eğer kesilmiş odunlar ve kömürler ayağımıza kadar gelmeseydi, bu kocaman ocakları tutuşturmak için gökten, hem de çok miktarda ateş inmesi gerekirdi! Bizim kızartmalarımız ancak öyle kızarır, külbastılarımız öyle pişer, yemekler öyle kaynar ve pastalarımız öyle kabarır. Ağzının tadını bilenlerle çanak yalayıcılar kızartmaların kokusunu alırlar ve balıkların piştiğini hissedeler. Bu, onları velinimetlerinin masasında faaliyete sevkeder.

Sarhoş: (Kendinden geçmiş halde.)

Bugün bana kimse yan bakmasın! Kendimi o kadar rahat ve o kadar serbest hissediyorum ki! Size şen şarkılar ve taze neşeler getirdim. İşte böyle içiyorum, içiyorum, içiyorum. Tokuşturun kadehleri! Şu arkadaki buraya gel, tokuştur, ha, işte şöyle.

Karım, gene öfkelenerek bağırdı, çağırdı, bu rengârenk ceketin için mırıncırın etti. Ve ne kadar böbürlendimse beni «karnaval budalası» diye tahkir etti, ama ben yine içiyorum, içiyorum. Tokuşturalım kadehleri, karnaval budalaları, tokuşturun, kadehler çınladı mı iş tamamdır! Bana sapıtmış demeyin, ben hoşuma giden yerdeyim. Ev sahibi borç vermezse karısı verir, o da olmazsa kızı verir ve ben hep içerim, içerim, içerim. Sizler de için, herkes birbiriyle tokuştursun, böyle olursak bana öyle geliyor ki, her şey yoluna girer. Ben nerede, nasıl eğlenirsem eğleneyim, olabilir ki sızarım. Beni olduğum yerde bırakın, Çünkü daha fazla ayakta kalamam.

Koro: Bütün kardeşler için, için. Kadehleri bir daha tokuşturun. İskemlelerinizde vel sıralarınızda sağlam oturun, çünkü masanın altına düşenin işi tamam olmuş demektir.

[*Teşrifatçı, çeşit çeşit şairlerin geldiğini haber verir, tabiat şairleri, saray şairleri, şövalyelik şairleri. Kimisi hassas, kimisi ateşli, bu çeşit rakiplerin kalabalığı içinde hiç biri diğerine söz fırsatı vermez. Bunların birisi aradan sıyrılıp bir kaç kelime söyler geçer.*]

Hicviyeci: Bilirmisiniz, beni şair olarak en çok ne sevin-
direbilirdi? Kimsenin dinlemek istemediği şarkıları söylemek
ve nutuklar çekmek!

[*Gece ve mezar şairleri henüz meydana gelmiş bir vampirle entrecısan bir konuşmaya daldıkları için özür dilerler. Bu konuşma'ardan yeni bir şiir tarzının meydana geleceğini söylerler. Teşrifatçı bunların sözünü yarıda keserek Yunan mitolojisini dâvet eder. Bu, modern bir maske içinde ne karakterini, ne de sevimliliğini kaybetmiştir.*]

Aglaia¹: Biz hayata çekicilik getiriyoruz. Armağanlarınıza câzibe katınız.

Hegemone²: Almayı da câzibeli hale getiriniz, bir emele kavuşmak hoş bir şeydir.

Eufrazine³: Günlerin durgunluğu içinde, teşekkür etmek de son derece câzibeli olmalıdır.

Kader perileri:

Akropos: En yaşlı olduğum için bu defa örgü örmeğe beni dâvet ettiler. Zarif hayat ipliklerini bükerken çok düşünmelidir. Sizin için yumuşak ve sağlam olması için becerikli parmaklar lâzımdır. Eğlencelerde ve dansa pek aşırı gitmek isterseniz bu ipliğin boyunu düşünün, onu koparmaktan çekinin.

Kloto: Bilesiniz ki bu son günlerde makas, bana emanet edilmiştir, çünkü eskilerin tavırlarından memnun kalınmamıştır. En lüzumsuz bağlantılar onları çoktandır ışıktan ve havadan mahrum ediyor. En yüksek kazanç ümitleri bile onları kesin olarak çukura sürüklüyor. Ben de gerçi gençlik çağında yüz defa yanılmışımdır. Bugün kendimi zaptetmek için makası daima kınında tutuyorum. Böyle bağlı olması hoşuma gitti-

(1). Mitolojide üç câzibeli güzelin birisi, Hephäst'in karısı.

(2) Komedi şairi.

(3) Üç güzelin birisi.

ği için, bu mevkie dostça bakıyorum. Sizler de bu serbest saatlerinizde durmadan eğleniniz.

Lachesiz: İçinizde tek anlayışlı adam ben olduğum için nizam temin etme işi bana verildi. Benim daima işler halde olan çıkırığım hiç bir vakit fazla hızlı dönmez. İplikler gelir çıkırığa sarılır, ben her birisinin yolunu gösteririm, hiç birisinin dolaşmasına meydan vermem ve böylece her iplik yerini bulur. Kendimi bir defa olsun unutmak mümkün olsa dünyanın sonundan endişe ederdim. O zaman saatleri saysam, yılları ölçsem bile dokumacının eline geçecek şey ancak bir urgan olur.

Teşrifatçı: Eski yıllar konusunda bilginiz ne kadar fazla olursa olsun, şu gelenleri yine tanıyamıyacaksınız! O kadar fenalıklara meydan vermiş oldukları halde onları görünce yine hoş geldiniz diyeceksiniz.

«Onlar şer perilerdir» desek, bize kimse inanmayacaktır. Güzel, zarif, endamlı, sevimli ve gençtirler. Onlarla temasa geçin, bu güvercinlerin insanı nasıl yılan gibi soktuklarını göreceksiniz. Gerçi onlar hilekârdırlar, ama her soytarının kendi kusurlarile övündüğü böyle bir günde onlar da bir melek şöhreti talep etmiyorlar. Sadece köy, kent halkının başına bir dert olduklarını itiraf ediyorlar.

Gazap perileri¹

Alekto: Bu, işinize yarar. Bize güveneceksiniz, çünkü biz güzel, genç ve sokulmanız. İcinizden birinin bir sevgilisi varsa, o kızın şuna buna göz kırptığını, kanbur, topal olduğunu, şayet nişanlısı ise elinden hiç bir iş gelmediğini söyleyecek kerteğe gelinceye kadar ona yaltaklarız. Biz nişanlıyı da üzmesini biliriz. Ve deriz ki, daha bir kaç hafta evvel dostu onun hakkında başka bir kıza hakaretâımız şeyler söylemiş, bundan sonra tekrar barışsalar bile içlerinde bir düğüm kalır.

Megara²: Bu henüz sadece bir şaka! Çünkü onlar bir defa evlendiler mi, işi ben üzerime alırım. Ve en güzel saadeti zehir edecek bir dırıltı yaratırım. İnsanlar birbirine benzemediği gibi, saat de saate uymaz. Kimse çok sevdiğini elinde sağlam tutamaz. Güneşten en yüksek saadete erenler bile, deli gibi başka arzulara kapılırlar. Güneşten kaçarlara, buzları ısıtmak isterler. Ben, bütün bunlarla düşüp kalkmasını bilirim. Tam vaktinde etrafa felâket saçmak için sadık dostum Asmodi'yi buraya çağırırım. Ve şu insan kuşağını çiftler çiftler yok ederim.

Tifison³: Ben, kötü dil yerine zehir hazırlar ve hançer bilerim. Hiyanet edenleri böyle cezalandırırım. Er veya geç, bir başkasını sevecek olursan, felâket yakana yapışır. Şu (an) ın en tatlı şeyi, tükürük ve safraya istihale etmelidir. Bu işte çekismeye, pazarlığa yer yoktur. O, yaptığını çekmelidir. Kimse af edilmekten söz açmasın. Ben şikâyetimi kayaya yaparım. Onun yankısını dinle: İntikam, intikam, der. Çesni değıştiren gebermelidir.

Teşrifatçı: Lütfen bir kenara çekilin. Çünkü, şimdi gelen,

(1) Çılgınlık derecesini bulan öfkeyi ve kötülüğü temsil ederler.

(2) Theb kiralı Creon'un kızı ve Herkül'ün karısı. Kocasını ve çocuklarını bir öfke ânında öldürür.

(3) Katilleri cezalandırır. (Cehennemdo.)

sizin benzerlerinizden değildir. Yanlarında, renk renk halılar asılı, dağ gibi bir şeyin kalabalığı yarıp bu tarafa gelmekte olduğunu görüyorsunuz. Kafasında uzun dişler, yılan gibi bir hortumu var. Esrarlı bir şey ama, ben size o anahtarı gösteriyorum. Ensesinde nârin bir kadın oturmuş, elinde bir değnekle onu dikkatle idare ediyor. Karşıda ayakta duran diğer kadınlar öyle şahane dik duruyorlar ki, etraflarındaki ihtişam gözlerimi kamaştırıyor. Yanımda zincirlere vurulmuş iki asil kadın yürüyor, biri endişeli, öbürü şen görünüyor. Birisi özgürlüğü özlüyor, diğeri kendini hür hissediyor. Bunların her biri kendisinin ne olduğunu bildirsın bakalım.

Korku: Bu karma karışık eğlenceden isli meşaleler, lâmbalar ve ışıklar kararıyor. Bu yalancı simalar arasında, ah! beni zincirler bağlıyor.

Gülünç gülücüler defolun! Sizin sırtışınız insanın içinde süphe uyandırıyor. Bu gece bütün hısımlarım beni üzüyor.

İşte şurada, bir dost, düşman olmuş. Onun maskesini tanıyorum artık. O, beni öldürmek istiyordu. Şimdi tanınmış oldu. Buradan sıvışıyor.

Ah, buradan nereye olursa olsun kaçmayı o kadar isterdim, ama karşıda yok olma tehlikesi beni tehdit ediyor. Ve itham ve dehşet içinde tutuyor.

Ümit: Sevgili kız kardeşlerim, sizleri selâmlarım. Dün ve bugün maskeli baloda iyi eğlendiniz. Fakat ben, şuna eminim ki yarın maskelerinizi çıkaracaksınız. Gerçi meşale ışığında kendimizi rahat hissetmesek de, sevinçli günlerde bazan beraber, bazan yalnız, güzel çiçek tarhları arasında dolaşarak ve hiç bir şeyin yoksunluğunu hissetmeden kaygısız bir hayat içinde istediğimiz gibi ömür süreceğiz. Her yere, hoş karşılanan konuk olarak rahat rahat gireceğiz. Her halde en iyi şeyleri bulacağımız bir yer vardır.

Basiret: İnsanların en büyük iki düşmanı olan korku ile ümidi, zincire vurulmuş halde, topluluktan ayrı tutuyorum. Bunların elinden kurtulmak için çekilin, yer verin. Sirtında bir kule taşıyan şu canlı devi nasıl idare ettiğimi görüyorsunuz. O hiç bezginlik getirmeden dik patikalardan adım adım yü-

rüyor. Kulenin burcunda da, nerede başarı belirirse, oraya yeti-
teşebilmesi için şu çevik ve geniş kanatlı tanrıça bulunuyor.
Etrafını çevreleyen şan ve şeref hâlesinin ışıkları ta uzaklara
yayılıyor. O, bütün faaliyetlerin ilâhesidir, adına, Zafer derler.

Zoili - Terezites: Hu, hu. İşte tam vaktinde geldim. Hepi-
nize takdirlerimi bildiririm ama, hedef olarak seçtiğim, yu-
kardaki bayan zaferdir. Sırtındaki bir çift beyaz kanatla ken-
disini kartal sanıyor ve nereye gitse halk ve ülke kendinin
olacağını vehmediyor. Ama nerde şerefli bir başarı belirirse,
beni hemen endişeye düşürür. Alçaklar yüksek, yüksekler al-
çak, doğrular eğri, eğriler doğru olmalıdır. Benim keyfim an-
cak böyle yerine gelir! Bütün dünyada işlerin böyle yürüdü-
ğünü görmek isterim.

Teşrifatçı: Öyle ise kutsal değnek kafanda kırılsın, ser-
seri köpek! Şuraya kıvrıl yat. O iki kat bodur vücut kıvrılın-
ca nasıl da iğrenç bir kütle oluveriyor! Ama ne harika! Bu
kütle, bir yumurta oluyor, bu da irileşiyor, patlayarak ikiye
bölünüyor, içinden bir çift yavru çıkıyor, biri engerek, biri
yarasa. Biri gidip toz toprak içinde yuvarlanıyor. Öteki de,
simsiyah, tavana doğru uçuyor. Dışarda birleşmek üzere ace-
le ediyorlar. Ben, onların yanında olmak istemezdim.

Homurtular: Haydi bakalım, arka tarafta dans başladı bi-
le Hayır buradan gitmek isterdim - Görüyor musun etrafı-
mızı nasıl sardı bu hortlak sürüsü - Benim de tüylerim ürper-
di Onun ayaklarında hissettim Hiç birimiz yaralanmadık -
Ama hepimiz korkuya düştük - Bu tatsız bir şaka - Vahşi hay-
vanlar bunu istiyorlardı.

Teşrifatçı: Bana maskeli balolarda teşrifatçılık görevi ve-
rildi verileli her şeye okadar dikkat ediyorum ki, sizlere fe-
nalığı dokunabilecek bir kimse ne içeri sızabilir, ne aranızda
rahat rahat dolaşabilir, ne de buradan sıvışabilir. Şu var ki,
hava halindeki periler pencerelerden içeri girerler de ben de
sizleri o büyücüler guruhundan kurtaramam diye endişeleni-
yorum. Cücenin biri size şüpheli göründümü hemen hepiniz şu
arka tarafa çekilin. Hayaletlerin mahiyetlerini açık açık size
bildirmek vazifem icabıdır. Fakat bazılarını ben de anlıyamıyo-
rum, onun için hepiniz bu işte bana yardımcı olunuz. Kala-

balığın arasında onların nasıl dolaştıklarını görüyor musunuz? Dört beygirle çekilen muhteşem bir araba onların aralarından geçtiği halde, kalabalık yarılıyor ve bir yığılıma görülmüyor. Renkleri uzaklara parıldayan ve bir büyüğü fener gibi avare yıldızların renk renk ışıklarını saçan bu araba, bir fırtına gibi yaklaşıyor. Çekiliniz, benim tüylerim diken diken oluyor!

Arabacı çocuk: Durun! Beygirler, kanatlarınızı kısın, alışkın olduğunuz gemlerin baskısını duyun. Ben sizi nasıl zapt ediyorsam, siz de kendinizi öyle zaptedin. Ben sizi sürünce de rüzgâr gibi koşun. Bu yerler bizi onura erıştırsin. Etrafınıza bakın, hayranlarımız gittikçe nasıl çoğalıp etrafımızda halka halka toplanıyorlar. Teşrifatçı, haydi bakalım. Buradan çekilip gitmeden bizi kendi usulüne göre anlat ve isimlerimizi söyle. Çünkü bizler, birer sembolüz, ve sen de bizi böyle tanımalısın.

Teşrifatçı: Adını söyleyemezdim ama, seni tasvir etmeyi daha kolay başarırdım.

Arabacı çocuk: Öyle ise bir dene!

Teşrifatçı: Şunu itiraf edeyim ki, sen gençsin, güzelsin ve henüz büyüme çağındasın. Ama kadınlar seni tamamen büyüyüp, yetişmiş görmek isterler, ben senin ilerde yaman bir delikanlı, ve tam olgun bir çapkın olacağını görüyorum.

Arabacı çocuk: Bunlar hoş, devam et. Şu bilmecenin güzel anlamını bul, bakalım.

Teşrifatçı: Gözler siyah yıldırım, saçlar gece, ve inciden bir bantla süslü, ve omuzunda ayaklarına kadar, kenarları erguvan işlemeli muhteşem bir elbise. İnsanın sana kız diyeceği geliyor, ama sen, daha şimdiden kızların kalbinde, hem sevinç, hem keder uyandırabilirdin. Onlar da sana alfabe öğretebilirlerdi.

Arabacı çocuk: Ya şu arabanın üstündeki tahta kurulmuş olan muhteşem varlık nedir?

Teşrifatçı: O, zengin ve müşfik bir kırala benziyor. Onun teveccühünü kazanana ne mutlu! Nerede bir yoksunluk baş gösterse, fazla bir zahmete lüzum kalmadan, oraya bir bak-

ması kâfidir. Onun bir şey vermek arzusu bile, mal mülkten ve talihten daha üstündür.

Arabacı çocuk: Bu kadarı yetmez, sen onu daha yakından tavsif etmelisin.

Teşrifatçı: Liyakat nitelendirilemez. Ama mücevherlerle süslü sargısının altında ve gözleri okşayan muhteşem elbiseleri içinde şu sıhhatli ve yusuvarlak çehre, şu dolgun dudaklar, şu al yanaklar öyle bir büyüklük saçıyor ki! Onun ahlâkı hakkında ne diyeyim? O, hükümdar olarak tanınmış bir şahsiyet gibi geliyor bana.

Arabacı çocuk: Ona zenginlik tanrısı Plutus derler. Büyük imparator onu çok özlediği için debdebe içinde buraya gelmiştir.

Teşrifatçı: «Ne ve nasıl» mı sen kendin söyle.

Arabacı çocuk: Ben savurganlığın ve şiirin timsaliyim. Kendi servetini israf ederek gelişen şair benim. Ben de hudutsuz derecede zenginim, kendimi Plutus'a denk sayarım. Onun balolarını ve ziyafetlerini ben canlandırıyorum ve onda olmayan şeyleri ben dağıtırım.

Teşrifatçı: Sana övünme de pek yakışıyor! Ama sanatlarım, mârifetlerini göster.

Arabacı çocuk: İşte, bakın! Bir fiske vurunca arabanın etrafı kıvılcımlarla doluyor. Ve bu sırada bir dizi inci ortaya fırlıyor. (Hep etrafa fiskeler savurarak). Şu altın tokayı alın. Kulağa ve boyuna takılabilir. Şu tarakla, şu küçük taç da nefistir. Yüzüklerin üstünde de en kıymetli inciler bulunuyor. Ara sıra da bir küçük alev fırlatırım da neresini tutuşturabilecek diye durup bakarım.

Teşrifatçı: Şu, sevimli kafile de nasıl her yere el atıyor! Ve bir şeyler yakalamaya çalışıyor. Arınağan dağıtan, neredeyse aralarında ezilecek! O rüya gibi fiskeler vuruyor ve mücevherler saçıyor, ve koca salonda da herkes kapışıyor. Ama şimdi de başka kurnazlıklar görüyorum. Seyircilerin o kadar gayretkeşlikle yakaladıkları hediyeler ellerinden uçup gidiyor zavallıların. İnci gerdanlığı tutan parmakları gevşeyince avuçlarının içinde tesbih böcekleri kıvıldamaya başlıyor ve zavallı budalalar bunları atınca bu sefer başlarının et-

rafında vızıldıyorlar. Başkalarının ellerine de mücevher yerine oynak kelebekler geçiyor. Meğer bu kadar şey vaadeden bu çapkın, mücevher hissi veren sahte eşya dağıtıyormuş!

Arabacı çocuk: Gerçi sen, maskeleri tanıyorsun, bunun farkındayım. Ama kabuğun mahiyetini kavramak, saray mensuplarının haddi değil. Bu işe daha nüfuzlu bir bakış lâzım. Bununla beraber ben her türlü tartışmadan sakınırım. Hükümdarım, sual ve cevabı sana bırakırım. (Plutus'a doğru döner). Şu rüzgâr gibi uçan dört atlı arabayı başarılı idare etmiyor muyum? Senin işaret ettiğin yerde bulunmuyor muyum? Ve senin emrinle, cesur bir koşu ile, hurma dalını sana getirmiyor muyum? Senin için giriştiğim bütün mücadelelerde daima başarılı olmuşumdur. Eğer senin alnını zafer tacı süslüyorsa, onu aklımla ve elimle ben örmüş değil miyim?

Plutus': Sana bir belge vermem lâzım gelirse, memnuniyetle teyid ederim ki, senin ruhun benim ruhumdandır, sen daima benim arzuma uygun şekilde hareket edersin ve benden bile daha zenginsin. Senin hizmetlerine ödül olarak bütün taçlarımdan daha kıymetli olan şu yeşil dalı vermeyi tasarlıyorum. Herkesin huzurunda şu gerçeği ilân ederim ki, sevgili oğlum seni beğeniyorum.

Arabacı çocuk: (Kalabalığa.)

İşte görüyorsunuz, elimdeki en büyük armağanları etrafıma dağıttım. Her baş üstünde benim tutuşturduğum bir alevcik parlıyor. O alevcik biradamdan öbür adama atlıyor, birinde tutunuyor, öbüründen sıvışıyor. Seyrek olarak da alevleniyor ve kısa bir müddet parılıyor. Ama çoklarmız farkında olmaksızın bu parıltı sönüyor, hüznle yanıp tükeniyor.

Kadın dedikodusu: Şu yukarda dört atlı arabanın üstündeki her halde bir şartlatandır. Onun arkasında duran baykuş suratlı herif te aklıktan, susuzluktan kurumuş tükenmiş. Çimdikleyecek yeri kalmamış!

Sıska adam: Defolun oradan iğrenç kadın soyu! Bilirim, hiç bir vakit sizin işinize yaramam, henüz kadının ocak yaktı-

ğî devirlerde benim adım Avaritia idi. O zaman evimizde her şey yerli yerinde idi. İçeriye çok şeyler girer, dışarıya bir şey çıkmazdı. Ben sandıklar ve dolaplarla meşgul olurdum. Bu da bir kusurum idi? Ama şu son yıllarda kadın artık kullanım alışkanlığını kaybederek dünya kadar geniş hevesler beslemeye başlayınca, erkeğe tahammül düşüyor. Çünkü nereye baksa bir sürü borçla karşılaşılıyor, kadın ne eline geçirebilirse üstüne başına, bir de sevgililerine harcıyor. Sonra bir sürü hayranlarla birlikte yiyip içmeyi de arttırıyor. İşte bu yüzden altının câzibesini gözümde büyüyor. Ben erkek neslindenim. Yani eli sıkı soydanım.

Kadınların elebaşısı: Canavarlarla canavar boğuşsun. Zaten bunların hepsi yalan, dolan. O, erkekleri tahrik etmeye geliyor. Halbuki onlar zaten kâfi derecede can sıkıcı.

Kadınlar kitle halinde: Bostan korkuluğu, şunun kafasına vurun. Bu teneşir tahtası, bizi ne diye korkutuyor? Biz onun suratından mı korkacağız? Bu heyülâ tahta ve kartondandır. Çekinmeden saldırın üstüne.

Teşrifatçı: Değneğin boyunu geçmeyin, durgunluğu muhafaza edin. Bakın, benim işaretimi beklemeden, öfkeli ucubeler genişleyen sahada nasıl harekete geçip, o ikişer çift kanatlarını açıyorlar! Ejderlerin açılıp ateş püsküren ağızları nasıl öfke ile titriyor! Herkes kaçışıyor. Meydan açıldı. (Plutus arabadan iner). Aşağıya ne şahane bir tavırla iniyor! Bir işaret veriyor, ejderler faaliyete geçiyor, arabadaki sandığın altın ve cimrilik timsali ile birlikte onun yanma getiriyorlar. İşte sandık ayaklarının dibine geldi. Bu iş bir harika gibi olup bitti.

Plutus: (Arabacıya.)

Artık o tedirgin edici ağırlıklardan kurtuldun. Şimdi hür ve rahatsın. Haydi hemen kürene koş. Senin yerin burası değil. Burada karma karışık, alaca bulaca yabancılar asık suratlarla bizi her taraftan kuşatıyorlar. Nerede berrak ve tatlı bir ışık görürsen ve nerede yalnız kendine tâbi olur ve sadece kendine güvenirsen işte oraya, güzelliğin ve iyiliğin beğenildiği yere koş, inzivaya kavuş. Kendi âlemini orada yarat.

Arabacı çocuk: Böylece senin değerli elçin olarak kendime değer veriyorum. Ve en yakın akrabam olarak seni seviyorum. Senin bulunduğun yerde bereket olur. Ve benim bulunduğum yerde herkes kendisini muazzam bir kazançta hissedebilir. Bazan da insanlar karma karışık hayatın içinde kendilerini sana mı, yoksa bana mı teslim edeceklerinde kararsızlık gösterirler. Sana mensub olanlar rahatlarına bakabilirler, ama bana uyanlar daima yapacak iş bulurlar. Ben işlerimi gizli yapmam. Bir nefes alsam hemen duyulur. Şimdilik Allaha ısmarladık. Saadetimi bana sen bahsettin. Hafifçe bir fısıldasan hemen geri gelirim.

[*Geldiği gibi gider.*]

Plutus: Şimdi artık servetleri ortaya çıkarmanın zamanı geldi. Kilitleri teşrifatçının değneği ile açıyorum. İşte açıldı. Bakın buraya, demir kazanlar içinde nasıl bir kaynaşma var. Altın kaplar eriyor, sikke altınlar yuvarlanıyor, düka altınları zıplıyor. Ah, bunlar içimde nasıl heyecan uyandırıyor! Bütün arzu ettiğim şeyleri yerlerde yuvarlanır görüyorum. Bunları size sunuyorlar, hemen işte kullanın, ilgileniverin yetişir, hemen zengin olursunuz. Gelin bir yıldırım süratle şu sandığı aşıralım.

Tefşifatçı: Hey gidi deliler, bunlar ne olacak? Bu, sadece bir maske, şakadan ibaret! Bu akşam artık hiç bir şeyi arzulamak yok. Size altın ve kıymetli eşya mı verildiğini zannediyorsunuz? Böyle bir eğlencede size bir santim bile fazla! aptallar, zarif bir ışık hemen şimdi hakikati bütün çıplaklığı ile meydana çıkaracak. Ama gerçek sizin neyinize? Belirsiz kuruntular, sizin her tarafınızı sarmış. Plutus kıyafetine girmiş maske kahramanı, şu kalabalığı dağıtıver şuradan.

Plutus: Senin değneğin bu işi yapmaya hazır. Şunu bana kısa bir zaman için ver. Ben onu çabucak ateşten geçiririm. Haydi bakalım maskeler tetikte olun. Nasıl da şimşek gibi çakıyor ve kıvılcımlar saçıyor! Değnek artık kor haline geldi. Kim fazla yanarsa derhal merhametsizce yanıp kavrulur. Şimdi turuma başlıyorum.

Bağırışma ve yığışma: Eyvah yokolduk, kaçabilen kaç-sın! Arkadaki, çekil, çekil! Sanki sam yeli esiyormuş gibi, yü-züm yanıyor. Kızgın sopanın ağırlığı üstüme çöküyor, hepimiz mahvolduk. Maskeli kalabalık çekilin, çekilin. Budalalar kütlesi geri çekilin! Ah, kanatlarım olsaydı da uçsaydım.

Plutus: Kalabalık halkası işte geri atıldı. Ve zannederim ki kimse de yanmadı. Kalabalık ürkütülmüştür, çekiliyor. Bununla beraber ben, düzeni sağlamak için göze görünmez bir kordon çekiyorum.

Teşrifatçı: Kusursuz bir iş gördün. Senin sağgörülü iktidarına nasıl müteşekkirim!

Plutus: Ama aziz dostum, yine sabra ihtiyaç var. Bizi daha bazı patırtılar tehdit ediyor.

Tamah: Bu vaziyette de insan, canı isterse, şu kalabalığı zevkle seyredebilir. Çünkü nerede alık alık bakılacak veya kör boğaza tıklılacak bir şey varsa, orada kadınlar daima ön safta görünürler! Benim gözüm henüz pek paslanmamıştır. Güzel bir kadın her zaman hoş'a gider. Bu iş bugün bedava olduğuna göre, biz de gidip rahat rahat kur yapalım. Fakat bu çok kalabalık yerde her söz herkesin kulağına gitmiyeceği için akıllı davranarak fikirlerimi pantomima ile ifade etmeği deneyeceğim. Bu işte bana el, ayak ve yüz ifadesi kâfi değil. Biraz da hokkabazlık yapmak zorundayım. Altını ıslak toprak gibi yuğuracağım. Çünkü bu maden her şeyi istihale ettirebilir.

Teşrifatçı: Şu sıska çılgın ne yapmak istiyor böyle? Kar-nı aç herifin neşesi olur mu? Bütün altını yuğurup hamur haline getiriyor, ama o kadar sıkıdığı ve yuvarladığı halde, bu hamur bir biçime girmiyor. Şimdi karşıdaki kadınlara yüzünü çeviriyor, onların hepsi bağırışıyorlar, kaçmak istiyorlar. Ve bu işten hoşlanmadıklarını gösteriyorlar. Bu düzenbaz, her fenalığa hazır gibi görünüyor. Korkarım ki, umumî adâbı rencide ettiği takdirde bundan zevk duyacak. Ben bunun karşısında susamam. Değneğimi verin de şunu koyayım.

Plutus: Bize dışardan gözdağı veren şeyin hiç farkında olmuyor! Bırak da çılgınlığını göstereyin! Onun maskaralıkları-

na yer kalmıyacak. Kanun, güçlüdür, ama zorun ondan da güçlüdür. (Patırtı ve şarkı). Yabani kalabalık dağ tepelerinden ve orman vâdilerinden durmadan ilerliyerek geliyor. Hepsi büyük Pan'larını¹ kutluyorlar. Onlar kimsenin bilmediğini biliyorlar. Ve boş buldukları yerlere saldırıyorlar.

Plutus: Sizi ve sizin büyük tanrınızı iyi tanırım. Hep birlikte cesur bir adım attınız. Herkesin bilmediği şeyi ben bilirim. Onun için şu dar kalabalık çemberini suçlu olarak açıyorum. Onların talihleri açık olsun. En garip şeyler vukua gelebilir. Onlar nereye gittiklerini bilmiyorlar. Hiç bir tedbir almamışlardır.

Vahşiler şarkısı: Ey süslü kalabalık. Ey düğün panayırı. Büyük adımlarla hızlı yürüyüp kaba saba geliyorlar. Sertlikle ve beceriklikle ortaya çıkıyorlar.

Faunlar²:

Faun adayları: Eğlenceli dansta bukleli saçlar arasında meşe yapraklarından bir tac, başa takılmış sipsivri bir külâh, yassı bir burun, ablak bir surat! Kadınlar nazarında bütün bunların bir zararı yok. Bir yabani hayvan, pençesini uzattığı vakit, en güzel bir kadın bile, ona bir dansı kolaylıkla reddedemez.

Alay: Şimdi onların arkasından da keçi ayaklı, ince bacaklı, alaylı zıplıyarak içeri giriyor! Onun bacaklarının ince ve kuvvetli olması gerek Çünkü o yaban keçileri gibi tepelerde dolaşarak etrafı seyretmekten hoşlanır. Özgürlük. havası içinde ruhuna neşe kattıktan sonra, dağların o temiz ve rahat havası yalnız kendisine mahsus olduğu için, çukur yerlerin sis ve dumanları arasında güya yaşadıklarını zanneden kadınların ve erkeklerin hallerine güler.

Gnomlar³: Şu küçük kafile de tıpış tıpış içeri giriyor. Onlar, çift çift durmasını sevmezler. Yosundan elbiseleri ve el-

(1) Hermes ile Sryop'un oğulları, Sürüler tanrısı, tabiat hâkimi. Kaval'ın bulanı sayılır. İnsana korku verir (panique kelimesi bundan gelir.)

(2) Kır ilâhları.

(3) Oransız cüceler.

lerinde lâmbacıklarile karma karışık bir surette hareket ederler, herkes kendi işine bakar. Ateş böcekleri gibi kaynaşırlar. Oraya buraya koşuşurlar. Ve her işle enine boyuna uğraşırlar.

Biz, o kurulu servetçiğin yakın akrabasıyız. Kayaların cerrahı olan bizi herkes tanır. Koca dağları hacamat ederiz. Dolgun damarlardan emeriz, madenleri yığın haline getiririz. «Uğur ola» selâmından kuvvet alırız. Bu seslenme iyi niyetle yapılır. Biz iyi insanların dostuyuz. Bununla beraber çalsınlar ve ahlâksızlık etsinler diye altını meydana çıkarırız ve katliamlar tasarlayan mağrur adamların da demirsiz kalmamalarını temin ederiz. Şu üç emre saygısızlık eden, diğerlerine de aldırış etmez. Bütün bunlar bizim kabahatimiz değildir, onun için siz de, bizim gibi daima sabırlı olun.

Devler: Bunlara yabaniler denir. Hartz dağında herkes onları bilir. Hepsi anadan doğma çıplak ve bütün güçleriyle heybetli bir şekilde geliyorlar, sağ ellerinde birer çam kütüğü, bellerinde iri bir kuşak, önlerinde dallardan ve yapraklardan yapılmış birer kaba önlük var. Kolcunun böylesi papa sarayında bile bulunmaz.

Nymphler¹: (Koro halinde, büyük Pan'ın etrafını çevirirler.)

İşte büyük Pan da geliyor. Dünyanın tümü büyük Pan'a sunulacak. Ey en neşeli yaratıklar. Onu ortanıza alınız. Ve sihirli danslarla etrafında uçuşunuz. Çünkü o, hem ciddî, hem lütüfkâr olduğu için, herkesin neşeli olmasını ister. Mavi kubbenin altında o daima uyanık kalır. Ona ırmaklar çağıldı ile akar ve havalar onu durgunluk beşiğinde sallar. Öğle uykusuna yattığı zaman dallarda hiç bir yaprak kımıldamaz. Susan, durgun ve sessiz havayı sağlam, bitkilerin mis kokusu doldurur, Nymph uyanık kalamaz. Bulunduğu yerde uykuya dalar. Fakat sonra onun gür sesi, bir şimşek çatırtısı, bir deniz uğultusu gibi ortalığı çınlatınca, herkes ne yapacağını şaşırır, kahraman ordular darmadağın olur! Ve o kargaşalıkta,

(1) Irmaklar ve pınarlar tanrıçası, tablatın hayat gücünü simgeler.

yiğitler de titremeye başlar. O aşk ve onur timsali sağ olun! Ve bizi buraya yönelttiği için de var olsun.

Gnom mümessilleri¹: (Büyük Pan da.)

Parlak ve zengin refah uçurumları arasından bir lif gibi süzülerek dolambaçlı yolunu ancak hokkabazların değneklerle gösterirken, biz köstebek gibi, karanlık yuvalarımızı kuruyoruz. Halbuki sen güzel, güneşli havada servetleri bol bol dağıtıyorsun. Şimdi şuracıkta elde edilmesi güç şeyleri bize, kolayca vermeyi vaad eden bir kaynak bulduk. Bu işi ancak sen başarabilirsin. Onu sen koru. Senin eline geçen servetten bütün dünya faydalanır.

Plutus: (Teşrifatçıya.)

Biz geniş yürekli olmalıyız. Ne olacaksa onun olmasma imkân vermeliyiz. Sen, zaten en yüksek cesarete sahipsin. Şimdi öyle bir olay vâki olacak ki, geçmiş ve gelecek kuşakların hepsi onu inkâra kalkacaklar. Onun için bunu sadakatle protokola geçir.

Teşrifatçı: (Plutus'un elindeki asâyı tutarak.)

Cüceler büyük Pan'ı yavaş yavaş ateş pınarına doğru götürüyorlar. Bu pınar derin bir çukurdan fışkırıyor, sonra tekrar dibe iniyor, o zaman, geniş ağzı karanlık kalıyor ve bu sırada yeniden coşarak kıvılcık ateşler püskürüyor. Büyük Pan buna pek keyifleniyor, bu harika onu sevindiriyor, ve bu sırada etrafa inci köpükleri saçılıyor. Böyle bir şeyin varlığına nasıl inanabilirsin? Pınarın içine bakmak için iyice eğiliyor, fakat bu sırada takma sakalı oraya düşüyor. Bu sakalsız çene kimindir acaba? Bu çeneyi eli ile örtüyor, derken bir de büyük bir talihsizlik baş gösteriyor, sakal alev alev tutuşup geriye doğru uçuruluyor, Pan'ın hem tacını, hem göğsünü tutuşturuyor ve onun neşesi de böylece kedere dönüyor².

Ateşi söndürmek için herkes koşup geliyor, ama hiç kimse alevlerden yakasını kurtaramıyor. Onlar çırpındıkça alev-

(1) Nisbetsiz cüceler.

(2) Bu yangın bir hokkabazlık gösterisidir.

ler büsbütün etrafı sarıyor, ve bütün maskeliler kafilesi bu cehennem evlâdı ile sarılmış olarak cayır cayır yanıyor. Ama bir de ne işiteyim? Kulaktan kulağa, ağızdan ağıza nasıl bir haber yayılıyor? Ey ezelden talihsiz gece, sen bize nasıl bir acı verdin? Yarın sabah hiç kimsenin ısıtmek bile istemiyeceği bir şey açığa vurulacak. Her taraftan «böyle acılar içinde kıvranan imparatorudur» diye feryatlar ısıtıyorum. Ah, keşke bu bir gerçek olmasa idi! İmparator, bütün maiyeti ile birlikte yanıyor, onu avutarak ve her tarafına çıralar sararak böyle gürültü ve feryatlar arasında maiyeti ile birlikte yok olmasına sebebiyet veren o gönül ayartıcısına lânet olsun! Ey gençlik, sen, pürüzsüz eğlenmenin ölçüsünü hiç bulamıyacak mısın. Ey haşmetlim, sen de kudretin kadar sağgörüye sahip olamıyacak mısın?

Baştan başa tutuşmuş koruluktan yükselen alevler tavanın tahtalarını birer sivri dil gibi yalıyor. Ve geniş bir yangın tehlikesi bizi tehdit ediyor. Felâket artık en yüksek ölçüsünü bulmuştur, bundan bizi kim kurtaracak? İmparatorun o parlak görkemi bir gecede eridi, yarın sabah bir kül yığınının başka bir şey görmeyeceğiz.

Plutus: Ortalığa saçılan dehşet yeter, şimdi yardım başlamalı. Ey kutlu sopanın kudreti, darbelerini öyle indir ki, her yer inlesin. Sonsuz hava, sen de serinlikle dol. Buharlı sisler, nemli duman şeritleri, hep toplanarak etrafa uçuşunuz ve şu alevler saçan kalabalığı kaplayınız. Küçük bulutlar, süzülerek akınız. Vızlayarak esiniz. Kıvrıla kıvrıla donunuz. Yuvarlana yuvarlana ilerleyiniz. Yangını söndürmek için her tarafta savaşa girişiniz. Serinlik veren rutubetli bulutlar, siz de şu boş alev oyununu bir şimşek parıltısına çeviriniz. Ruhlar bizi bir fenalıkla korkuttukları zaman sihirbazlık harekete geçmelidir.

PARK

Sabah güneşi

[İmparator, saray erkânı ve göze batmıyacak derecede makûl giymiş oldukları halde Faust ve Mefisto, ikisi de diz çökmüş halde.]

Faust: Alev hokkabazlığından dolayı bizi bağışlıyor musun efendimiz?

İmparator: (Kalkmalarını işaret eder.)

Böyle şakaların daha fazlasını isterim. Kendimi birdenbire yanan bir kürenin içinde hissettim. Bana, Pluto olmuşum gibi geldi. Bir kaya dibinde geceden ve kömürlerden alevcikler yükseliyordu. O kaya dibine ve o uçuruma doğru binlerle yabani alev kasırgalar açıyor ve birleşerek bir kubbe meydana getiriyorlardı. Bu alev dilimleri bazan görünmeyen fakat her zaman var olan gök yüzüne doğru uzanıyordu. Ateş sütunlarının geniş aralıklardan âdeta milletlerin hareket halindeki saflarını görüyordum. Bunlar geniş bir çenber çizerek itişe, kakışa yaklaşıyorlar ve her zamanki gibi, bana kulluklarını sunuyorlardı. Ben o durumda kendimi binlerle semendere hükmeden bir prenze benzetiyordum.

Mefisto: Hükmeden sensin, efendimiz. Çünkü her unsur, senin eğemenliğini tanır. Sadık ateşi artık denemiş oldun. Vahşi kasırgaların hüküm sürdüğü denize kendini atsan, ayakların inci dolu deniz dibine basmadan sular şahlanarak muhteşem bir halka teşkil ederler. Etrafında yeşil renkli nârin dalgaların hareket ettiklerini, erguvânî köpükler saçtıklarını ve senin etrafında güzel bir dayanak ve yuva meydana getirdiklerini görürsün. Sen nereye gitsen, saraylar beraber yürür. Duvarlar varlıklarile övünürler. Ve bu ok gibi süratli kaynaşmalardan ve saldırılardan zevk duyarlar. Deniz canavarları bu tatlı ışığa doğru yürüyüp saldırırlar, ama hiç biri içeri giremez. Altın pullu ejderler orada oynasirlar. Köpek

balıkları ağızlarını açarlar, sen ise onlarla alay edersin. Saray halkı etrafında ne kadar coşmalar, yine sen hiç bir vakit böyle bir kalabalık göremezsin. Sonra sevgilisinden de hiç ayrı düşmezsin. O ebedî serinlikler içinde mütecessis deniz perileri, o muhteşem meskenine yaklaşırlar, bunların gençleri balıklara benzer, hem korkak, hem ağgözlü. Yaşlıları ise, akıllı olur. Tetis de bunu duyarak gelir, ikinci Peleus'a elini ve dudaklarını verir. Sonra da Olimp ülkesinin kürsüsünü...

İmparator: O havadar sahaları ben sana bağışlıyorum. O tahta çıkmakta geç kalınmaz.

Mefisto: Ve, haşmetli efendim, dünya zaten senindir.

İmparator: Hangi iyi talih seni buraya getirdi? Doğruca bin bir geceden mi geliyorsun? Doğurkanlıkta şehrazatlara benziyorsun. İnsanların en büyüğüne erişmiş olacağını temin ederim. Şu her günkü kabalık, çok defa olduğu gibi, sinirime battığı zamanlar, sen daima emre hazır bulun.

Vekilharç: (Aceleyle içeri girer.)

Haşmetlim, beni huzurunuzda böyle coşturan ve bana bu kadar yüksek bir mutluluk bahşeden bu güzel haberi size müjdeliyeceğimi hiç hatırıma getirmezdin. Bütün hesaplar tasfiye edilmiştir. Tefecilerin zorbalığı önlenmiştir ve cehennem azaplarından kurtulmuş bulunuyorum. Cennette bile bundan daha büyük ferahlığa kavuşamam.

Kumandan: (Acele ile gelir.)

Askerlerin ücretleri ödendi, bütün ordu yeniden ödev aldı. Askerlerimiz damarlarında taze kan hissediyorlar. Meyhanelerde kızların keyifleri de yerinde.

İmparator: Nasıl rahat nefes alıyorsunuz? Yüzünüz gülüyor! Nasıl da acele buraya koşup gelmişsiniz!

Haznedar: Bu işin nasıl olduğunu o işi yapanlardan sor.

Faust: Meseleyi sunmak başbakana düşer.

Başbakan: (Yavaş yavaş gelerek.)

Şu ihtiyarlık yıllarımda bana kâfi bir mutluluk bul! Bütün acıları sevince değiştiren ve alın yazımızı etkileyen şu kâğıda bakınız ve dinleyiniz. (Kâğıdı okur.)

«Şunu herkes bilsin ki, bu kâğıt bin kuron kıymetindedir, onun karşılığı, imparatorumuzun ülkesinde pek çok sayıda gömülü olan servettir. Bu zengin hazinenin meydana çıkarılmasını temin için bu yaprak para yerine geçecektir.»

İmparator: Ben bir suç ve görülmemiş bir sahtekârlık seziyorum. İmparatorun imzasını kim benzetti? Böyle bir suç cezasız mı kaldı?

Vezredar: İyi hatırla, onu sen imzaladın! Hem de bu gece. Sen büyük Pan kıyafetinde dururken, başbakan sana yaklaşarak «şuraya bir iki kalem çizgisile bu gecenin mutluluğunu ve milletin refahını temin et» dedi. Sen de bu yazıyı tertemiz yazdın, sonra da binlerle sanatçı sağlandı, onlar bu kâğıdın binlerce örneğini çıkarıverdiler. Bu iyilikten herkes payını alsın diye, biz derhal hepsini onluk, otuzluk, ellilik ve yüzlük desteler halinde mühürledik. Bunun halka nasıl bir ferahlık vereceğini bir kere tasavvur edin! Şimdiye kadar yarı ölü bir halde hareketsiz duran şu şehre bakınız. Nasıl her tarafı canlandı ve nasıl bir neşe içinde çalkalamıyor. Gerçi, zaten senin adın oldum olasıya dünyaya saadet bahsediyor idi ise de, şimdi bambaşka bir sevgi ile anılıyorsun. Artık alfabe hükümsüzdür. Bu imza, herkesi mutlu ediyor.

İmparator: Tebaam bunu halis para olarak kabul ediyor mu? Asker, saray halkı bunu ücret yerine alıyorlar mı? Bu iş beni ne kadar hayrete düşürse de, kabul etmek zorundayım.

Vekilharç: Zaten uçup gidenleri yakalamak ta olanaksız olurdu. O kâğıtlar yıldırım süratle dağılıp elden ele dolaşmaya başladı. Sarraf gişeleri hep açık duruyor. Orada her kâğıdın bedeli, tabii biraz eksikliğine, altın ve gümüşle ödeniyor. Halk oradan da kasaba, fırına, yahut meyhaneye gidiyor. Bir kısım ahali yemek içmekten başka hiç bir şey düşünmüyor gibi. Bir kısmı da yeni elbiseler içinde çalım satıyor. Esnaflar kesiyor, terziler dikeyor. Meyhanelerde «yaşasın imparator» diye bağırılıyor. Her yerde yemekler pişiyor, kızartmalar kızarıyor, ve tabaklar şakırdıyor.

Mefisto: Teraslarda gezinenler, oralarda iyice süslenmiş ve tavuk tüyünü bir gözünün üstüne kadar indirilmiş güzelle-

re rastgeliyorlar. Bunlar adama şöyle hafiften gülümseyerek bakıyorlar. Aşk hususunda en geniş müsaadekârlıklar, zekâ ve söz kuvvetine lüzum bırakmıyacak bir kolaylıkla koparılabilir. Artık kimse torba veya çanta taşımak külfetine katlanmıyacak. Küçük bir kâğıt parçasını herkes göğsünde taşıyabilir ve aşk mektuplarının arasına rahatça yerleştirebilir. Papazlar da onu incillerinin içinde tâzimle taşıyacaklar. Askerler ise, daha çevik davranabilmek için bellerindeki kemerleri gevşetecekler. Ben bu sözlerimle bu büyük eseri küçültüyormuş gibi görünüyorsam, haşmetlim benim kusuruma bakmasınlar.

Faust: Senin ülkende çok büyük defineler yerin altında donmuş bir halde faydalanılmadan duruyor. En geniş düşünceler bu gibi servetler için en fazla endişe edilecek birer engeldir. Muhayyele kendini ne kadar sıkı ve en yüksek sınırına çıksa bile, bu işe yine yetmez. Fakat derinlikleri görmek kabiliyeti olan zekâlar, sonsuza karşı sonsuz bir güven beslerler.

Mefisto: Altın ve inci yerine geçecek böyle bir kâğıt ne kadar kolaylık verir. İnsan elinin içinde ne olduğunu anlar. Pazarlık etmeye, para verip değiştirmeye lüzum kalmaz. İnsan canının istediğini alabilir. Maden mi istiyorsun? Bir sarraf hazır. O da bulunmazsa bir müddet toprak kazılır, çıkarılan kupalar ve kordonlar arttırmaya konur. Hemen kâğıtların borcu ödenir. Ve bizimle alay etmek küstahlığında olan şüpheciler utangaç kalırlar. Kimsenin başka bir istediği yok. Herkes buna alışmış halde. Artık bundan sonra imparatorluğun bütün ülkelerinde yeter miktarda mücevher, altın ve kâğıt bulunacaktır.

İmparator: Ülkemizin bu büyük iyiliği size borçludur. Mümkün olursa ödülü de hizmete uygun olmalıdır. İmparatorluğumuz topraklarının içini size emanet ediyorum. Siz servetlerimin değerli bekçilerisiniz. İyi bir şekilde saklı kalmış olan o zengin defineleri bildiğiniz için yerlerin kazılması işini siz göstereceksiniz. Hazinesinin buyuranları olmanız dolayısıyla el ele vererek makamınızın itibarını yükselteceksiniz. Bu

sayede halkın üst tabakaları ile birlikte aşağı tabakaları da refaha kavuşmalıdır.

Veznedar: Bizim aramızda hiç bir karanlık anlaşmazlık doğmayacaktır. Büyücü arkadaşım olarak severim ben. (Faust'la beraber gider.)

İmparator: Şimdi saray halkının hepsine ikramiye vereceğim, yalnız herkes bu parayı nerde kullanacağını söylesin.

Uşak: (Parayı alarak.)

Keyif ve neşe içinde yaşayacağım ve parayı iyi şeylere vereceğim.

Başka birisi: Ben hemen sevgiliime gerdanlık ve yüzük alacağım .

Oda hizmetçisi: Bu günden itibaren şarabın daha iyisini içeceğim.

Başka birisi: Cebimdeki zarlar şimdiden elimi kaşındırıyor.

Sancaktar: (Düşünceli.)

Köşkümün ve tarlaman borcunu ödeyeceğim.

Başka birisi: Vereceğiniz bu serveti ötekilerin yanına koyacağım.

İmparator: Yeni iş için istek ve güven kazandığınızı umut ediyorum. Ama sizi tanıyan, içinizden geçenleri derhal anlar. Hissediyorum ki, bütün bu servet bolluğuna rağmen hep olduğunuz gibi kalacaksınız.

Soytarı: Âtîfetler dağıtıyorsunuz, bana da ondan bir şey verin.

İmparator: Sen yaşarsan onu içkiye verirsin.

Soytarı: Büyülü kâğıtlar mı? Ben bunu iyi anlamıyorum.

İmparator: Buna inanırım, çünkü sen parayı fena kullanırsın.

Soytarı: Daha başkaları da dökülüyor, ne yapacağımı bilmiyorum.

İmparator: Al şunları işte. Kucağına düşüyorlar.

Soytarı: Şimdi elimde beş bin kron var demek!

Mefisto: İki bacaklı boru, yine dirildin mi?

Soytarı: Bu sık sık başıma gelir. Fakat, şimdiki kadar güzel olmamıştı.

Mefisto: Öyle seviniyorsun ki, ter içinde kalmışsın.

Soytarı: Şuraya bakın, bu da para değerinde ha!

Mefisto: Bununla boğazının istediğini zıkkımlanabilirsin.

Soytarı: Bununla tarla, ev, sığır da alabilir miyim?

Mefisto: Tabii, teklif etmen yeter. Hiç onsuz kalmazsın.

Soytarı: Köşk, orman, avlanma ve balık tutma yerleri de mi?

Mefisto: Ona ne şüphe. Senin bir soylu derebeyi olduğunu görmek isterdim.

Soytarı: Bu akşam gidip yurtluğuma kurulacağım. (Gider.)

Mefisto: (Yalnız başına.)

Bizim soytarının aklından da şüphe edilebilir mi artık!

Faust, Mefisto

Mefisto: Bu karanlık geçitlere beni ne diye sürüklüyor-sun? Şurada, içerde, kâfi eğlence yok mu? Renk renk, ve yo-ğun maiyet kalabalığı içinde eğlence ve aldatma için yeter fırsat yok mu?

Faust: Bunu deme bana. Eskiden bunlar söyleye söyleye tabanlarımı aşındırmıştım. Zaten şimdi senin şuraya buraya gidip gelmelerin de hep benimle karşılaşmamak içindir. Hal-buki benim işlerim başımdan aşmış. Mabeyinci ile vekilharç beni sıkıştırıp duruyorlar. İmparatorun bir isteğı var ki, der-hal yerine getirilmesi icabediyor. Helena ile Paris'i karşısın-da görmek istiyor. Böylece biri kadın, diğeri erkek güzelliğı-ni temsil eden bu ikisini seyretmek isteğinde bulunuyor. Hay-di iş başına. Sözümü yerine getirmeliyim.

Mefisto: Böyle, düşünmeden söz vermek anlamsızdır.

Faust: Arkadaş, senin mârifetlerin bizi nereye götüre-cek, hiç düşünmedin! Kralı bir defa zengin ettik, şimdi onu eğlendirmemiz de gerekiyor.

Mefisto: Sen sanıyorsun ki, bu iş hemen oluverir. Burada dik merdivenler karşısındayız, çok yabancı bir sahaya giriyo-ruz. İşin sonunda yeni taahhütlere girişmek ataklığını göste-riyorsun. Helena'nın da altın paraların yalancı kâğıt karşı-lıkları gibi, kolayca buraya getirilebileceğini sanıyorsun. Be-nim büyücü alaylarım, cadı kafilelerim ve karnı delik cücele-rim derhal buyruğuma hazırdır. Ama şeytanın sevgilileri hor görülecek şeyler değilseler de kahraman kadınların yerini tutamazlar.

Faust: Bunlar hep bayat lâflar.. Senin yanında insan hep kararsızlığa düşer. Bütün engelleri ortaya çıkaran sensin. Her araç için ayrı bir ücret istiyorsun. Ben biliyorum ki, bi-raz mırıltı ile bu iş olup biter. Göz açıp kapayıncaya kadar onları buraya getirirsin.

Mefisto: Puta tapanlar beni ilgilendirmez. Onlar kendi cehennemlerinde bulunurlar. Ama bunun yine de bir çıkar yolu var.

Faust: Gecikmeden söyle.

Mefisto: Büyük bir sırrı istemiyerek açığa vuruyorum. Köşeye çekilmede tahtlarına oturmuş tanrıçalar vardır. Onlar için zaman ve yer yoktur. Onlardan ancak, bir zorun halinde sözkonusu olur: Anneler.

Faust: (Heyecana gelerek.) Anneler mi?

Mefisto: Tüylerin mi ürperdi?.

Faust: Anneler! anneler! Bu söz kulaklarıma o kadar gariplik geliyor ki!

Mefisto: Gerçekte öyledir. Onlar, siz fânilerce tanınmayan ve bizim de anmayı sevmediğimiz tanrıçalardır. Onların oturdukları yeri bulmak için en derin yerlere sokulmak gerektir. Onlara muhtaç oluşumuz senin yüzündendir.

Faust: Oranın yolu hangisidir?

Mefisto: Yol yoktur, kimsenin ayak basmadığı ve basamayacağı ve kimsenin istemediği ve isteyemeyeceği bir yerdedir. Hazır mısın? Ne kilidi var, ne sürgüsü, köşeye çekilme seni oraya buraya sürükleyecek, ıssızlık ve köşeye çekilmenin ne olduğunu biliyor musun?

Faust Bu gibi sözleri kullanamayacağını zannederim. Şimdi çoktan geçmiş bir zamanı ve büyücüler mutfağını mı hatırlıyorsun? Dünya ile ilişkide bulunmaya ve boşluğu öğrenmeye zorunlu değil miyim? Kendi görüşümü bildiren akla uygun şeyler söylediğim vakit karşı söylenenler iki kat şiddetle yükseldi. Hatta beni üzen şeylerden kurtulmak için köşeye çekilmiş ve ıssız yerlere kaçmak ve sonra büsbütün unutulmuş bir halde, ve yalnız yaşamamak için, işin sonunda kendimi şeyatana teslim etmek zorunda kaldım.

Mefisto: Eğer okyanusu yüzerek geçecek ve o sonsuz denizleri göreceksin olsaydın, içinde boğulmaktan korktuğun halde de bir şeylere tanık olurdun. O yeşil ve sessiz denizlerin içinde kayıp giden yunus balıklarını, geçen bulutları, güneşi, ayı ve yıldızları görürdün. Halbuki ezelden beri boş duran

bu uzaklıklarda hiç bir şey görüniyeceksin, adımının bile sesini işitemiyeceksin, üzerinde durup dinlenebileceğin sabit bir şey bulamıyacaksın.

Faust: Sen yalancı mürşitlerin başı gibi lâf ediyorsun! Yalnız ters yönde. Hem sanatımı, hem de kuvvetimi arttırayım diye, beni bir hiçliğe gönderiyorsun. Beni, kediler gibi, sana kestaneleri kızıl ateşin içinden tırnaklarımla çekip çıkarmak için kullanmak istiyorsun. Ama ne olursa olsun, ben kararımı verdim. Bu işin sırrını öğreneceğim. Senin o hiçliğinde ben her şeyi bulacağımı umuyorum.

Mefisto: Ayrılmadan önce seni övmek isterim. Artık görüyorum ki sen, şeytanı anlamışsın. Şu anahtarı al bakalım.

Faust: Şu küçük şeyi mi?

Mefisto: Onu tut bir kere ve hor görme.

Faust: Elimde büyüyor, parlıyor, şimşekleniyor.

Mefisto: Şimdi anlıyor musun neye sahip olduğunu? Bu anahtar sana aradığım yeri gösterecek. Onu izle, aşağı in, o seni annelerin yanına götürecektir.

Faust: (Ürpererek.)

Annelerin mi? Bu söz bana bir darbe gibi etki ediyor. Bu kelimeyi işitmeye neden tahammül edemiyorum?

Mefisto: Yeni bir kelimedden rahatsız olacak kadar dar kafalı mısınız? Hep eskiden işittiklerini mi işitmek istiyorsunuz? Daha ne söylenecekse söylensin, seni rahatsız etmemeli. En acıip şeylere çoktan alışmış bulunuyorsunuz.

Faust: Bununla beraber donup kalmak bana şifa vermez. Ürperme, insanlığın, iyi tarafıdır. Dünya, insan duygusunun değerini arttırdığı gibi ,heyecana düştüğü zaman da, olağanüstü olayları derinden hisseder.

Mefisto: Öyle ise in bakalım. Çık da diyebilirdim, hepsi bir yere varır. Oluşu tamamlanmış olan bu âlemde sıyrılarak bağımsız ülkelere gir. Artık çoktan beri var olmayan şeylerle gönlünü eyle. Oradaki hareketler bulut yağınları gibi etrafını aldığı zaman anahtarı sallarsın, onları uzaklaştır.

Faust: (Heyecanla.)

Âlâ, anahtarı elimde tutarken, yeni bir kuvvet kazandığımı hissediyorum. Büyük eseri başarmak için kalbimde ferahlık duyuyorum.

Mefisto: Nihayet kıvıll bir üç ayak yerin en derinlerinde bulunduğunu sana haber verir. Ve sen onun ışığında annelerini görürsün. Bunların rasgele bir kısmı oturur ve bir kısmı ayakta durur veya yürür. Ölümsüz aklın, ölümsüz eğlencesi olarak teşekkül ve istihale ile meşguldürler. Çeşit çeşit yaratıkların hayaletleriyle çevrilmiş halde seni görmezler. Çünkü onlar yalnız hayaletleri görürler. İşte o zaman metin ol, çünkü tehlikeye büyüktür, ve doğruca sehpanın üzerine yürü ve ona anahtarla dokun. (Elindeki anahtarla azimli bir hareket yapar.)

Mefisto: (Onu süzerek.)

İşte tamam. Anahtar böylece sana bağıllı oldu. Sadık bir uşağın gibi, seni izler, müsterih bir halde yukarı çıkarsın, talih seni yükseltir. Ve ötekiler farkında bile olmadan sen onunla birlikte geri gelmiş olursun. Bir defa onunla beraber buraya geldin mi, gecenin erkek ve kadın kahramanını çağırırsın. Böyle bir işe cesaret eden ilk adam sen olduğun için bu iş tamam olunca onun başarısı da senin olur. Ondan sonra sihirli bir eylem ile tütsü dumanlarından ara vermeden tanrılar peydaholacaktır.

Faust: Peki şimdi ne olacak?

Mefisto: Varlığın yere inmeye azmetmelidir. Ayaklarını vurarak iner, yine vurarak çıkarsın. (Faust ayağını yere vurur ve kaybolur.)

Mefisto: Bari anahtar işine yarsa! O geri gelebilecek mi diye merak ediyorum!

**Parlak şekilde aydınlatılmış salonlar
İmparator ve prensler, maiyet hareket halinde**

Mabeyinci: (Mefisto'ya.)

Şu ruhlar sahnesini bize borçlu kıldınız. Hazırlanın, efendimiz sabırsızlanıyor.

Vekilharç: Az evvel efendimiz onu soruyordu. Gecikmenizi haşmetinize karşı saygısızlık derecesine vardırmayın.

Mefisto: Arkadaşım da zaten bunun için gitmişti. O bu işi, nasıl yapacağını bilir. Ve sessizce çalışır. Bu hususta bütünü ayrı bir tarzda çalışmak gerekir. Çünkü sevgiliyi, o güzellik sembolünü, kaçırmak isteyen kimse, becerikliklerin en yükseğine yani hakîmlerin sihirbazlığına muhtaçtır.

Vekilharç: Ne becerikliklere baş vuracaksanız vurun, ben-ce hava hoş. İmparator her şeyin hazır olmasını istiyor.

Sarışın kız: (Mefisto'ya.)

Bir kelime söylememe müsaade edin, efendim. Karşınızda berrak bir yüz görüyorsunuz. Ama şu uğursuz yaz mevsiminde öyle berraklık olmaz. O mevsimde yüzlerce esmer, kı-zıl lekeler fışkırıyor, onlar da beyaz tenimi kaplıyor, acınacak bir hale getiriyor. Buna bir çare var mı?

Mefisto: Böyle parlak bir cevherin yazın sırtlan yavrusu gibi beneklenmesi, ne yazık! Kurbağa yumurtası ve kara kurbağa dili alarak haşlayınız, en parlak ay ışığında güzelce sü-zünüz, ve suyunu çektiği vakit temizce yüzünüze sürünüz. Bahar gelince bu lekelerden eser kalmaz.

Esmer kız: Kalabalık hep bu tarafa üşüşüyor, sizin etrafınızı sarmak istiyor, lütfen bana da bir çare söyleyiniz. Ayağım soğuktan donuyor. Ne gezebiliyorum, ne de dansedebiliyorum. Hattâ, selâm vermek için eğilmeyi bile beceremiyorum.

Mefisto: Müsaade edin de ayağınıza bir basayım.

Esmer kız: Ama bu sevişenler arasında olur!

Mefisto: Çocuk, benim ayağımla basmam, daha önemli bir anlam ifâde eder. Herkes neresinden acı çekiyorsa onun-la iyileştirilmelidir. Ayağı, ayak şifalandırır. Her organ için böyledir. Getir ayağını, dikkat, siz karşı koymayın.

Esmer kız: (Bağırarak.)

Ay, ay, yanıyor. Bu, beygir tepmesi gibi sert bir tekme idi.

Mefisto: Ama şifanızı da bulmuş oldunuz. Şimdi istediğin gibi dans edebilirsin. Yemekte sevgililerinin ayağına dokunabilirsin.

Bir bayan: (Araya girerek.)

Bırakın beni geçeyim. Benim ağrılarım pek fazla, acısı içimi yakıyor. O daha düne kadar benim bakışlarımdan saadet umuyordu. Şimdi o kızla lâfa daldı, bana sırtını çeviriyor.

Mefisto: Bu, düşündürücü bir mesele, ama beni dinleyin. Ona çok sakmtı ile nüfuz etmelisin. Şu kömürü al, onun koluna, mantosuna, omuzuna, neresi denk gelirse bir çizgi çiz. O zaman kalbinde nedamet ağrıları duyacaktır. Ama bu kömürü derhal yutmalısın. Dudaklarına ne şarap, ne su dokundurmalısın. Hemen bu gece kapının önünde iç çekmelerini duyacaksın.

Bayan: Bu bir zehir olmasın?

Mefisto: (Öfkeli.)

Gerekenlere saygı gerek! Böyle bir kömürü bulmak için tâ uzaklara koşman lâzımdı. Bu bizim vaktile büyük emek harcayarak tutuşturduğumuz bir odun yığınınan gelmedir.

Uşak: Ben âşıkım. Fakat beni adam yerine koymuyorlar.

Mefisto: Kimi dinliyeceğimi bilmiyorum artık. (Hademe-ye.) Talihinizi en genç kadınla denemeyin. Biraz yaşlanmış kadınlar sizin değerinizi beğenirler. (Başkaları da sokulur.) Yine mi başkaları geldi? Ne zor sınav. Nihayet gerçeği söyleyerek işin içinden çıkayım. Bu, çarelerin en fenası. Ama zorunluk büyük. Anneler, anneler, Faust'u bırakıverin de gel-sin. (Etrafına bakmarak.) Salondaki ışıklar bulanıklaşmaya başladı. Bütün maiyet birden bire harekete geçti. Onların sıra sıra, uzun koridorlardan düzenli bir halde geçtiklerini görüyorum. Şimdi de tören salonunda toplanıyorlar. Saha, kalabalığı zor alıyor, geniş duvarlara halılar asılmış. Köşeler ve pencereler süslenmiş, öyle sanıyorum ki burada büyücü af-sunlarına ihtiyaç yok. Ruhlar buraya kendiliklerinden gelir-ler.

Hafif aydınlatılmış Merasim salonu İmparator ve maiyeti gelirler

Teşrifatçı: Ruhların gizli zorbalık etmesi, oyunu ilân etmekten oluşan vazifemi güçleştiriyor. Bu karma karışık işleri akla uygun nedenlere bağlamak için boşuna girişiliyor. İskemleler, koltuklar hazır. İmparator, duvarın önüne oturtulur, orada büyük devirlerin savaşlarını gösteren resimleri rahat rahat seyredebilir. Şurada da maiyet halkı oturur. Arka sıraya sıkı sıkıya rahleler yerleştirilir. Karanlık ruh saatlerinde sevgililer de bir arada şurada yer bulurlar.

Böylece herkes uygun bir yer bulduğuna göre, hazırlanmış oluyoruz. Ruhlar gelebilir artık. (Boru sesleri.)

Müneccim: Oyun başlasın artık. Efendimiz buyurdular. Ey duvarlar, açılın, artık size bir engel yok. Burada büyü hüküm sürüyor. Halılar yangından kıvrılmış gibi eriyip gidiyorlar. Duvarlar çatlıyor ve tersine dönüyor. Garip bir temaşa başlıyor. Esrarlı bir ışık bizi aydınlatıyor. Ben de locama çıkayım artık.

Mefisto: (Suflör deliğinden ortaya çıkarak.)

Burada umumun yakınlığını kazanacağımı umuyorum. Sufle etmek şeytanın konuşma sanatıdır. (Müneccime.) Yıldızların hareket ritmasını sen bilirsin. Ve benim fısıltımı da pek iyi anlarsın.

Müneccim: Mucizeli bir kuvvetle, burada her şey görünür olur. Bir eski tapınak gibi büyük kütleler bile. Vaktile göğü taşımış olan Atlas gibi burada sıra sıra sütunlar görülüyor. Bunlar kayaları bile taşıyacak kuvvette. İkisi bir araya geldi mi bir büyük kubbeyi tutabilirler.

Mimar: Bu, antik devre ait bir şey olurdu. Ben onu övermezdim. Ona çirkin ve fazla yüklü demek gerekti. Kabaya zarif, hantala da büyük diyorlar. Ben ince uzun sütunları severim. Bunların sivrilmiş uçları ruha haz verir. Bize böyle bir bina yapınız.

Müneccim: Yıldızların bize bahsettiği şu saatleri huşu ile karşılayınız. Büyülü sözler akıllı faaliyetten alıkoysun. Buna karşı, şahane ve atak muhayyele, faaliyete geçsin. Sevinçle istek duyduğunuz şeyi, şimdi gözlerinizle seyredin. Böyle bir şey olanaksız olduğu içindir ki inanmaya lâyıktır. (Faust locanın diğer tarafında görünür.)

Müneccim: Rahip kıyafetinde ,başında taç, bir harika adam, sâkin başladığı işi şimdi tamamlayacak. Onunla birlikte boş çukurdan bir sehpa yükseliyor. Şimdiden taşın içinden tütsü kokusu almaya başladım. Rahip bu yüksek eseri takdis etmeye hazırlanıyor. Artık bundan sonra ancak hayırlı işlerle karşılaşacağız.

Faust: (Büyüklük taslayarak.)

Sonsuzlukta ebediyen yalnız, buna rağmen cana yakın olan ve sonsuzdaki tahtında oturan anneler, sizin namınıza konuşuyorum. Başınızın etrafında cansız fakat, faal, hayat hayaletleri uçuşuyor. Bir zamanlar haşmet ve parlaklık içinde var olmuş olan ne varsa hepsi, orada hareket halinde. Çünkü bunlar, ebedî olmak isterler. Ve siz büyük kuvvetler onu günün çadırında ve gecelerin kubbesinde dağıtıyorsunuz. Kimisi hayatın boş seyrini yakalıyor. Kimisi de yürekli büyücü buluyor. Bu sihirbaz da değerli armağanlar dağıtır gibi herkesin görmek istediği harikaları güvenle seyrettiriyor.

Müneccim: Kızıl ateş halindeki anahtar, çanağa dokunur dokunmaz etrafı buharlı bir sis kaplıyor. Ortalıkta siniyor. Bulutlar gibi dalgalanıyor, top top oluyor, çaprazlaşıyor, bölünüyor, ve çift çift gruplar meydana geliyor. Şimdi de ruhların bir üstün eserini görün. Onlar dolaşırlarken bir müzik meydana getiriyorlar. Havadaki seslerden bilmem nasıl oluyor da, onlar geçerken bir nağme peydaholuyor. Sütunlar grubu ve sehpa bile çınıyor. Hatta, bütün tapınak şarkı söylüyor gibi geliyor. Sisler çöküyor, hafif duman tabakasının içinden güzel bir genç çıkıyor, ölçülü adımlarla ilerliyor. Benim ödevim de burada bitiyor. Onun kim olduğunu söylemeye gerek yok, aziz Paris'i kim tanımaz ki?

Bayan: O... Nasıl parlak, çiçek açan bir gençlik kuvveti.

İkinci bayan: Taze ve bol sulu bir şeftali gibi.

Üçüncü bayan: Zarif çizgili, tatlı dolgun dudaklar.

Dördüncü bayan: Böyle bir kadehten yudumlamak isterdin değil mi?

Beşinci bayan: O kadar nârin olmasa da, pek güzel

Altıncı bayan: Biraz daha çevik olmalı idi.

Şövalye: Bana çoban uşağı gibi geliyor. Onda prenslikten ve saray nezaketinden eser yok.

Bir başkası: İşte böyle, yarı çıplak halile gerçekten güzel, ama, onu bir de zırhlar içinde görmeli idik.

Bir bayan: Ne serbest, ne hoş oturuyor.

Şövalye: Kucağında oturmayı ne kadar isterdiniz değil mi?

Başka birisi: Kolunu zarif bir şekilde başının üstünde tutuyor.

Mabeyinci: Kabalığa burada izin yok.

Bayan: Siz, baylar, her şeye bir kulp takmasını bilirsiniz. İmparatorun huzurunda böyle boylu boyunca uzanmak?

Bayan: O sadece bir rol yapıyor ve kendisini yalnız sanıyor.

Mabeyinci: Burada oyun bile nazik olmah.

Bayan: Sevgili delikanlıyı tatlı bir uyku bastırdı.

Mabeyinci: Hemen de horlamaya başlar. İşte bu mükemmel doğrusu.

Genç bayan: (Hayranlıkla.)

Tütsü kokusuna karışan şey nedir? İçime o kadar serinlik veriyor ki!

Orta yaşlı bayan: Gerçekten, bir nefes gibi insanın içine işliyor. Bu, delikanlıdan geliyor.

En yaşlı kadın: Bu bir iksirdir ki delikanlının vücudunda meydana gelir ve hava zerrelere içinde her tarafa yayılır. Gelişme çağının çiçeğidir.

[*Helena ortaya çıkar.*]

Mefisto: İşte geldi! O beni coşturmuyor, güzel olmasına güzel ama bana seslenmiyor.

Müneccim: Benim için bu defalık yapılacak bir şey yok. Onurlu insan olarak bunu itiraf ve doğrularım. Güzel geliyor, keşke benim ateşten dilim olsa idi. Güzellik hakkında öteden-beri çok şeyler terennüm edilmiştir. Fakat bu kime görünse, o hemen kendinden geçmiştir ve şimdiye kadar kimin oldu ise o bahtiyar, pek yüksek bir mutluluğa erişmiştir.

Faust: Gözlerime inanayım mı? Yoksa çok verimli bir şekilde fışkıran bu güzellik pınarı, ruhumun derinliklerinde mi terennüm ediyor? O dehşet gezisi bana şimdi en mutlu meyvsesini veriyor. Benim için, dünya eskiden nasıl bir hiçlikten, bir kapalı kutudan oluşmuştu! Ben rahip olalıdan beri, her şey nasıl değişti! O ancak şimdi istenmeye değer ve sürekli bir mahiyet aldı. Bundan sonra senden vazgeçersem ömrüm tükensin. Vaktile o büyüğü aynada görünerek beni hayran ve mutlu eden o güzel kadın, bu güzelliğin bir gölgesi idi. Bütün kuvvetlerinin coşkunluğunu, tutkularının özetini, bütün meyil-lerimi, aşkı tatma hissini ve çılgınlığımı vakfettiğim kadın, sensin.

Mefisto: (Suflör mahallinden.)

Kendine hâkim ol, rolden dışarı çıkma.

Yaşlı kadın: Uzun boylu, güzel endamlı, yalnız kafası biraz küçük.

Genç kadın: Hele ayağına bakın. Bundan daha kabası olmaz.

Diplomat: Ben bu neviden prensesler gördüm. Bence o, baştan ayağa güzeldir.

Saray adamı: Kurnaz bir tatlılıkla uyuyana yaklaşıyor.

Bayan: O taptaze gencin yanında ne kadar çirkin kalıyor.

Şair: Güzelliğinin ışığını uyuyana vuruyor.

Bayan: Tam tamına «Endimion ile Luna» tablosu gibi!

Şair: Çok doğru, ilâhe aşağıya iniyor gibidir. Erkeğin nefesini içmek için içiliyor, imrenilecek manzara! Bir buse. Şimdi ölçü tamam oldu.

Duenna: Herkesin gözünün önünde bu fazla çılgınlık doğrusu.

Faust: Delikanlıya çok büyük bir lutuf.

Mefisto: Sakin olun, durun, hayalet istediğini yapsın.

Saray adamı: Helena usulca çekiliyor, delikanlı uyanıyor.

Bayan: Helena etrafına bakıyor. Bunu zaten düşünmüştüm.

Saray adamı: Delikanlı şaşıyor, başından geçen, bir harika.

Bayan: Helena'nın gördüğü şey, bir harika değildi.

Saray adamı: O, nezaketle, delikanlıya dönüyor.

Bayan: Ben farkındayım. Delikanlıyı talebeliğine kabul etti. Böyle hallerde bütün erkekler budaladır. O kendisini, kızın tanıdığı ilk erkek sanıyor.

Şövalye: Kadına diyecek yok, haşmetli, zarif.

Bayan: Fettan! Ben buna adilik derim.

Hademe: Ben delikanlının yerinde olmak isterdim.

Saray adamı: Böyle bir ağa kim yakalanmazdı?

Bayan: Bu mücevher, nicelerinin elinden geçmiş. Hatta altın kaplaması bile hayli aşınmış.

Bir başka bayan: Daha on yaşında hiç bir işe yaramaz hale gelmiş.

Şövalye: Fırsatını bulunca herkes bazen en iyi şeye istekli olur. Ben bu güzel artıklara çoktan razıyım.

Bilgin: Onu iyice görüyorum. Ama itiraf ederim ki, gerçek Helena olup olmadığından şüpheliyim. Onun burda bulunuşu herkesi çok fazla ayartıyor. Ben yazılı şeye değer veririm. Orada okuyorum ki, bu Helena, hakikaten Truva'nın kırçıl sakallı adamlarının çok hoşuna gitmiş, bu da çok uygun zannederim. Ben pek genç değilim, ama o yine de hoşuma gidiyor.

Müneccim: Artık o bir çocuk değil. Yiğit bir delikanlı. Helena'yı kucaklarsa, o kendisini savunamaz. Kuvvetli kollariyle onu havaya kaldırır, hatta belki de kaçırır bile.

Faust: Cüretli budala, demek buna cesaret ediyorsun, iştinmiyor musun, dur diyorum sana, artık bu kadar fazla.

Mefisto: Ama bu münasebetsiz ruhlar oyununu kendin oynatıyorsun.

Müneccim: Bir tek kelime daha. Bütün bu olan bitenlerden sonra, bu piyesin adını «Helena'nın kaçırılışı» koyuyorum.

Faust: Kaçırılmak mı? Ben burda neciyim? Bu anahtar benim elimde değil mi? O beni tenhalıkların dehşeti, fırtına ve dalgaları arasından bu sağlam sahile çıkardı. Buraya ayaklarını basıyorum. Burası gerçeklikler âlemi! Burada ruh, ruhlarla mücadele edebilir. O muazzam çifte ülke burada fethedilebilir. Helena ne kadar uzakta idi, ne kadar yakına gelebiliyor. Ben onu kurtaracağım ve o iki defa benim olacak. Bunu göze alıyorum. Ey anneler, anneler! Bunu bana temin edin. Çünkü onu tanıyan, artık vazgeçemez.

Müneccim: Faust, Faust, ne yapıyorsun? Onu zorla yakalıyorsun, yüzü bulanmaya başladı bile. Anahtarı delikanlıya doğru çeviriyor, ona dokunuyorsun, vay halimize vay! Bir anda, bir anda (patlama olur, Faust yere düşer, ruhlar sisler içinde yükselirler.)

Mefisto: (Faust'u omuzuna alarak.)

İşte olan oldu. Delilerle uğraşmak, sonunda şeytana bile zarar verebilir. (Karanlık, gürültü.)

İKİNCİ PERDE

**Yüksek kubbeli, dar ve gotik bir oda
Faust'un eski odası, değişmemiş halde.**

[*Bir perdenin arkasından ortaya çıkan Mefisto, perdeyi aralayıp geriye bakar, Faust, eski moda bir yatak üstünde uzanmış görünür.*]

Mutsuz adam, yat bakalım burada! Kurtulması güç bir aşka düştün. Helena'nın güzelliğine esir olan öyle kolay kolay kendine gelemez. (Etrafına bakınır.) Yukarı aşağı, sağa, sola, nereye baksan, her şey olduğu gibi, el sürülmemiş bir halde duruyor. Sadece renkli camlar daha bulanık, örümcek ağları da artmış. Mürekkep kurumuş, kâğıtlar sararmış, ama yine de her şey yerli yerinde kalmış. Hatta Faust'un şeytana teslim oluşunu imzaladığı kalem bile burada duruyor. Evet, kalemin oyuğunda, ondan kopardığım bir damlacık kan bile kurumuş kalmış. Böyle benzersiz bir yadigârı eline geçirecek olan antikacıya, iyi şanslar dilerim! Kürk de eski çengelde asılı. O bana bir muzipliğimi hatırlatır. Günün birinde o çocuğu nasıl irşad etmiştim! O, şimdi büyümüştür ama, hâlâ bunun cezasını çekiyordur. Ey duman gibi sıcak cübbe, bir kere seni doçent rolünde giyerek şöyle tamamilen haklı olmak iddiasında bulunanlar gibi, çalım satmak arzusunu duyuyorum. Bilginler bu işi başarmasını anlıyorlar ama ,bu işler şeytandan geçmiş. (Çengelden indirdiği kürkü silker. Ağustos böcekleri, hamam böcekleri ve çekirgeler uçuşmaya başlarlar.)

Böcekler korusu: Eski velinimetimiz hoş geldiniz, hoş geldiniz! Biz uçuşup vızlarız, seni hemen tanıdık. Sen bizi tek tek ekmiştin. Biz ise binlerce sayıda huzuruna geliyoruz, babacığımız! Ama şeytan insanın içinde o kadar iyi gizlenir ki, şu kürkün bitleri bile meydana çıkar da, o çıkmaz.

Mefisto: Bu genç yaratıklar beni nasıl bir sürprizle sevindiriyorlar! İnsan ekmeye bakmalı, zamanla hasat olacaktır. Eski cübbeyi bir defa daha silkiyorum, bir böcek daha içinden uçup çıkıyor. Haydi bakalım, binlerle, köşelere doğru uçuşunuz ,sevgililerim. Orada duran eski kutular içine, şu sararmış kâğıtların arasına, tozlu antika vazo parçalarının altına, kafa taslarının göz çukurlarına dolun. Böyle bir karma karışıklık ve taaffün deryasında, ebediyete kadar pinekliyecek yer bulunur. (Cübbeyi sırtına geçirir.) Gel, şu omuzlarımı bir kere ört. Şimdi yine başkan oldum. Ama bu ünvanı kendi kendime vermenin faydası ne? Beni alkışlayacak insanlar nerde? (Çıngırağı çeker, çıkan acı ve keskin sestten her yer titrer ve kapılar ardına kadar açılır.)

Çömez: (Uzun ve karanlık koridordan geçip sallanarak gelir.) Nasıl bir ses, nasıl bir ürperiş! Merdiven sallanıyor, duvarlar titriyor. Pencerenin titreyen renkli camları arasından şimşekler parıltısını görüyorum. Döşemeler yerinden oynuyor, tavandan molozlar dökülüyor. Sımsıkı sürmelenmiş kapılar bile, harikalı bir kuvvetle açılıyor. Orada ne görüyorum? Korkunç şey, Faust'un eski postunun içinde bir dev var. Diz üstü çökmek istiyorum, kaçsam mı, dursam mı? Halim ne olacak acaba?

Mefisto: (İşaret ederek.) Dostum gel, sizin adınız Nikodemus'tur.

Çömez: Sayın efendim, benim adım Oremus'tur.

Mefisto: Bunu bırakalım.

Çömez: Beni tanıdığınız için ne kadar memnunum!

Mefisto: Ben bilirim bunu, yaşlanmızsınız, hâlâ talebesisiniz, küflenmiş bay. Bir bilgin adam da hep böyle öğretime devam eder. Çünkü başka türlü yapamaz. Bu suretle insan kendisine kartondan bir bina kurar, ama en yüksek bir zekâ bile bu binayı tamamlayamaz. Sizin üstadınıza gelince, uyanık bir adamdır, onu kim tanımaz. Doktor Wagner şimdi bilginler dünyasının başıdır. Dünyayı ayakta tutan yalnız odur. Hikmeti her gün arttıran da odur. Onun etrafında bilgi özlemiyile yığın yığın öğrenci ve dinleyici toplanır. O kürsüsünden ışık

saçar. Herkesin karşısında parıldayarak kıvılcımlar saçarken, hiç bir isim, hiç bir şöhret onunla boy ölçüşemez. Hatta Faust'un adı bile gölgede kalır. Her şeyin tek bulucusu odur.

Çömez: Bağışlayınız sayın efendim. Size karşı itirazda bulunmak ataklığımı göstererek bunların hiç birinin vaki olmadığını söyleyeceğim. Onun biricik meziyeti alçak gönüllülüktür. O yüksek üstadının anlaşılmaz bir şekilde ortadan kayboluşuna bir türlü alışamıyor ve ancak onun geri dönməsinden teselli ve şifa bekliyor. Bu oda, doktor Faust zamanındaki gibi el sürülmemiş bir halde, onun gidişinden sonra eski sahibini bekliyor. Ben buraya girmeye cesaret bile edemiyorum. Bu nasıl bir yıldız saati olmalı. Bana öyle geliyor ki, duvarlar titriyor, kapı kanatları sallanıyor, sürgüler açılıyor. Böyle olmasaydı siz bile içeri giremezsiniz.

Mefisto: O adam nereye çekildi? Beni ona götürünüz, onu buraya getiriniz.

Çömez: Ah, onun yasağı pek sıkıdır. Buna cesaret edebilir miyim bilmem! Büyük eserinin hatırı için, aylardan beri en durgun bir köşeye çekilerek yaşıyor. Bilgin adamların en yufkası olan o, bir kömürcüye benziyor. Bütün suratı kararmış, gözler ışık üflemeden kızarmış. Her anını böyle geçirirken, maşa şakırtısı bile ona bir müzik gibi geliyor.

Mefisto: Benim gelmemi reddeder mi? Ben ona talih getiren adamım. (Çömez çekilir, Mefisto büyüklenme ile oturur.)

Şurada makamına kurulur kurulmaz, arka tarafta tanıdığım bir konuk harekete geçiyor, ama bu seferki en yenilerinden biri. Belli ki çok ataklık edecek.

Bakaloreus¹:

[*Koridordan paldır küldür gelir.*]

Büyük ve küçük kapıları açık buluyorum. İşte şimdi insan burada yaşayanın, bundan sonra, küf kokuları içinde artık bir ölü gibi çürüyüp gitmiyeceğini ve diri diri gömülmiyeceğini umabilir.

(1) Bilim ve fen öğretiminde akademik unvan.

Şu duvarlar, şu bölmeler hep iğilip çöküyor. Artık, hemen buradan sıvışmıyacak olursak, yıkıntı altında kalabiliriz. Ben, herkesten yürekliyim, ama kimse beni bir adım ileriye attıramaz. Fakat, ben bugün ne öğreneceğim? Yıllarca evvel korku ve heyecan içinde iyi niyetli bir öğrenci olarak buraya gelmemiş miydim? Şu sakallı adama teslim olmamış mıydım? Ve onun sözlerine kapılmamış mıydım? Bana kara kaplı eski kitaplardan, bilip te inanmadıkları ve hem kendilerini, hem beni hayattan bezdiren yalanları söylememişler miydi? Nasıl? Şu dipteki hücrede gene birisi alaca karanlıkta oturuyor ha! Yanına yaklaşınca hayretle görüyorum ki, o hâlâ, o kahve rengi kürke, o ayı postuna, sarılmış olduğu halde, hep bıraktığım şekidde duruyor. Gerçi o zaman onu anlıyamadığım için bana bir şeyler bilir gibi görünmüştü, ama bugün bu sökmüyor artık. Ona cesaretle yanaşıyorum. İhtiyar beyim, mademki Lete'nin bulanık suları sizin yana bükük, saçsız başınızın üstünden henüz geçmedi, karşınıza gelen ve akademi suflarına yükselmiş öğrenciye takdirle bakınız. Sizi hâlâ ilk gördüğüm haldesiniz. Halbuki ben, buraya büsbütün başka bir adam olarak geldim.

Mefisto: Sizi buraya çağırdığıma memnunum. Sizi vaktile hakir görmezdim. Kozanın içindeki kurt, ileride bir kelebek geleceğini açığa vurur. Sivri yakanız ve bukleli saçınızla bir çocuk temizliği gösterirdiniz. Hiç saç örtüsü taşımadınız değil mi? Bugün sizi İsveç usulü saçla görüyorum, pek kararlı ve uyanıksınız. Yalnız sakın eve dönmeyin.

Bakaloreus: İhtiyar beyim, eski yerimizdeyiz. Fakat, yeni zamanların gereğini düşünün ve çift mânalı sözlerden kaçının. Bu işlere şimdi çok başka türlü dikkat ediyoruz. O saf ve samimî çocukla eğlenmiştiniz. Bunu yapmak sizin için işten bile değildi. Ama şimdi kimse buna cesaret edemez.

Mefisto: Eğer gençliğe, gerçek olduğu gibi söylenirse, toy delikanlıların hoşuna gitmez. Ama aradan yıllar geçerek bütün bunları başlarından geçmek suretile öğrenince, bu sefer bunun kendi kafalarında çıktığını sanırlar. İşte o zaman «koca budalanın biri idi» derler.

Bakaloreus: Belki bir düzenbaz. Çünkü hangi hoca vardır ki gerçeği yüzümüze karşı söylesin. Onların hepsi suçsuz çocuklara bazan ciddi, bazan kurnaz, neşeli bir tavırla, bunları anlatırken, hem büyütmesini, hem küçültmesini becerirler.

Mefisto: Tabiidir ki, öğrenmenin bir zamanı vardır. Görüyorum ki siz öğretmeye hazırsınız. Aylar ve yıllar zarfında bir çok bilgi ve tecrübeler edindiniz.

Bakaloreus: Bilgi ve tecrübe! Bunlar köpük ve sis. Zekâyâ denk değil. İtiraf edeyim ki öteden beri bilinen şeyler genellikle bilinmeye lâyık şeyler değildir.

Mefisto: (Bir duraklamadan sonra.) Çoktandır bunu düşünüyordum. Ben bir deli idim. Şimdi kendimi iyiden iyiye kof ve sersem bulunuyorum.

Bakaloreus: Buna çok memnunum. Bu bir akıl eseridir. Sen, akla uygun bulduğum ilk ihtiyarsın.

Mefisto: Ben, gizli altın defineleri arıyordum, halbuki elime geçen iğrenç kömürdü.

Bakaloreus: İtiraf edin. Kafatasınız ve dazlak kafanız şu karşıdaki içi boş kafataslarından daha değerli değil.

Mefisto: (Keyifli.) Kendinin ne kadar kaba olduğunun farkında değilsin dostum!

Bakaloreus: Almanya'da nazik konuşan, yalan söyler.

[*Tekerlekli iskemlesile sahnenin ön kısmına yaklaşır, seyircilere seslenir.*]

Burada ışıktan ve havadan yoksun bırakılıyorum, acaba sizin aranızda bir yer bulabilir miyim?

Bakaloreus: Başı dara gelince, olduğundan fazla hürmet istemeyi küstahlık sayarım. İnsanın hayatı kandadır ve kan bir delikanlıda olduğu kadar, kimde hareketlidir? Hareketli bir kan, taze bir kudrete candan yeni bir can yaratır. Onun vücudunda her şey hareket halindedir. Onda bir iş görülmektedir, zaifler düşmekte, kuvvetliler öne geçmektedir. Bir aralık dünyanın yarısı kazanılmıştır. Sizler ne yaptınız? Başınızı eğdiniz düşünceye daldınız, hayal kurdunuz, ölçtünüz, biçtiniz, plân üstüne plân çizdiniz. Şüphe yok ki, ihtiyarlık şiddetli zorunlulukların buzu içinde, soğuk bir ateştir. Bir adam

otuz yılını geçirdi mi, hemen hemen ölmüş gibidir. Sizi de vakti zamanı ile vurup öldürmek çok hayırlı olurdu.

Mefisto: Şeytanın bu hususta söyleyeceği bir şey yok.

Bakaloreus: Ben istek duymazsam, hiç bir şeytan var olamaz.

Mefisto: (Kenara çekilerek.) Şeytan sana yakında bir çelme takar!

Bakaloreus: Gençliğin en soylu misyonu budur: Ben yaratmadan önce dünya yoktu. Güneşi denizden ben çıkardım. Ay ve onun periyodik hareketleri benimle başlamıştı. Gün, benim yollarımda ziynet bulur. Arz, benim için yeşerir ve çiçek açar, o ilk gece, yıldız şaşaasının doğuşu, benim bir işaretim üzerine olmuştur. Dar, sakat, saplantılı düşüncelerin zincirinden sizi ,benden başka kim kurtarabilirdi? Ben içimden doğduğu gibi hür, kendi iç ışığını izlerim. Ve kendi keyfim için ışığı önüme, karanlığı arkama çekerim. (Gider.)

Mefisto: Orişinal! Bu gösterişli nutkuna devam etti. Ama şu gerçek seni ne kadar muhtarip edecek! Doğru veya yanlış, eskilerin düşünmedikleri bir şeyi bugün kim düşünür? Ama bize bu düşüncelerden bir zarar gelmez. Bir iki sene sonra durum başka olacak. Şira ne kadar köpürürse köpürsün, sonunda şarap olacaktır.

[*Tiyatro salonunda alkışlamıyan gençlere seslenerek.*]

Benim sözlerim size soğuk geliyor, çocuklar, bunu size hoş görürüm. Düşünün ki, şeytan ihtiyardır ve onu anlamanız için sizin de yaşlanmanız gerektir.

Lâboratuar

Ortaçağ metodu avadanlıklar

Fantastik amaçlar için hazırlanmış acaiip biçimli cihazlar.

Wagner: (Ocakta.) Korkunç çan çalınıyor, isli duvarları titretiyor. Bu ciddî bekleyişin belirsizliği uzun süremez. İşte, karanlıklar aydınlanıyor. En içteki şişede bir canlı pelte gibi görünüyor ve biz kıvılcım gibi kıvılcımlar saçıyor, parlak ve beyaz bir ışık hasıl oluyor. Bu defa olsun onu kaybetmesem! Aman yarabbi! Kapıdaki bu patırtı da nedir acaba?

Mefisto: (İçeri girer.) İyi niyetle geliyorum.

Wagner: (Korkulu). Gün yıldızı, hoş geldin. (Yavaşça.) Lâkin dilinizi ve nefesinizi tutun. Çünkü şu anda görkemli bir eser doğuyor.

Mefisto: Peki, ne oluyor?

Wagner: (Daha yavaş bir sesle.) Bir insan yapılıyor.

Mefisto: Bir adam ha? Bunun için hangi âşık çifti bu bacanın içine kapadınız?

Wagner: Allah saklasın, eskiden moda olan şekildeki üremeyi, biz bir maskaralık sayıyoruz. Hayatın kaynağı olan o nazik nokta ve onun içinden fışkıran hem alıcı, hem verici olan o tatlı kuvvet, kendisini göstermek için, önce yakını, sonra da yabancıları kendine bağlamaya kalkışıyor ve bu suretle yüceliğini kaybediyor. Hayvan bundan zevk duymağa devam etse bile, yüksek istidatlı insanın daha yüksek bir kaynaktan gelmesi lâzımdır. (Ocağa döner.) Bakınız parlıyor. Şimdi, hakikaten umabiliriz ki, iş karışma bağlı olduğu için, bir kaç yüz maddeyi karıştırmak suretile insanı imâl edecek cevheri dikkatle birleştirip bir deneme şişesinde sakladıktan sonra, iyice kaynatınca, eser tamamlanmış olacak. (Tekrar ocağa döner.) Oluyor işte. Daha berraklaşan kitle kımıldanıyor. İş tamamilen gerçekleşiyor. Tabiatın esrarı sayılan şeylerini, biz anlayışla denemek cesaretini gösterebiliriz ve onun eskiden peyda ettirdiklerini biz de billurlaştırabiliriz.

Mefisto: Çok yaşayan çok şey görür. Ve yer yüzünde oluşan şeylerin hiç biri onun için artık bir yenilik olmaz. Ben uzun gezmelerim esnasında billurlaşmış insan kitleleri bile gördüm.

Wagner: (Gözlerini şişeden hiç ayırmadan.) İşte kabarıyor, kümeleniyor, şimşek gibi parlıyor. Göz açıp kapamadan tamam olacak! Büyük bir fikir, başlangıçta bir delilik gibi görünür. Ama ileride bir rastlantıya güleceğiz. Akla uygun bir biçimde düşünebilecek olan böyle bir beyini, gelecekte bir düşünür de imâl edebilecektir. (Şişeyi hayran hayran seyreder.) O, sevgili kudretin etkisiyle şişenin camı çınlıyor, buğulanıyor ve yine berraklaşıyor, demek ki muhakkak olacak. İşte küçücük bir adamın sevimli bir hayalet halinde kımıldadığını görüyorum bile. Daha ne istiyoruz? Dünya daha ne isteyebilir? Artık bir sır tamamen çözülmüş oluyor. Hele şu sesi bir dinleyin: Bu onun sesi, artık sesleniyor.

Homunkulus¹: (Şişenin içinden Wagner'e.) Söyle bakalım, babacığım, nasılsın? Bu bir şaka değildi. Gel, beni şefkatle bağrına bas. Ama pek o kadar sıkma ki şişenin camı kırılmasın. İşte cisimlerin özellikleri budur. Tabiîlerine dünya dar geliyor, sun'isine ise, kapalı bir saha yetiyor. (Mefisto'ya.) Hay şeytan amca, sen burada mısın? Tam zamanında geldiğin için sana teşekkür ederim. Talihin bir lütfu seni buraya göndermiş. Mademki meydana geldim, bir faaliyet göstermeliyim. Hemen önlüğümü takıp işe koyulmak istiyorum. Sen becerikli olduğun için, benim işimi kolaylaştırırsın.

Wagner: Bir kelime daha söyleyeyim. Şimdiye kadar utanmak zorunda kalıyordum, çünkü genç, ihtiyar herkes, bana sorular yağıdırıyordu. Bir örnek: Ruhla beden nasıl oluyor da birbirlerine o kadar güzel uydukları ve ne bahasına olursa olsun, ayrılmamaya kararlı oldukları halde, her gün bir dert çıkartıyorlar. Sonra...

Mefisto: Dur biraz, ben şunu sormak isterdim: Niçin ka-

(1) Vücutsuz, ağırlıksız, cinsiyetsiz, fakat tabiat dışı kabiliyetlere sahip insan yavrusu. Eski simyacılar, böyle varlıklar imâl edebildiklerini sanıyorlardı.

dınla erkek hiç anlaşılamazlar? Dostum, bunu hiç kavrayamazsın. Şimdi burada yapılacak bir iş var ki, bu küçük te onu istiyor.

Homunkulus: Görülecek ne iş var?

Mefisto: (Bir yan kapıya işaret ederek.)

Becerikliliğini işte burada göster.

Wagner: (Daima şişeye bakarak.)

Hakikaten sen, çok sevimli bir çocuksun.

[*Yan kapı açılır, yatağında uzanmış olan Faust görünür.*]

Homunkulus: (Hayret içinde.) Mesele önemli.

[*Şişe Wagner'in elinden sıvışır Faust'un üzerinde uçarak onu aydınlatır.*]

Güzel bir çevre. Sık ağaçlıklar içinde berrak sular, soyunan kadınlar, hem de en güzelleri. Bunların güzelliği gittikçe artıyor, fakat içlerinden biri gösterisiyle, diğerlerinden ayrılıyor. Bu, her halde en büyük kahramanlar sülâlesinden belki de tanrılar soyundandır. Ayağını saydam aydınlığın içine sokuyor, asıl vücudunun, tatlı hayat alevini billur damlaların göğsünde serinletiyor. Lâkin böyle hızlı hızlı çırpınarak gü-rültü çıkaran, suyun ayna gibi sathını karıştırıp alt üst eden bu kanatlar nedir? Kızlar korkarak kaçışıyorlar, yalnız kıraliçe bunlara durgunlukla bakıyor ve kuğu kuşu prensinin bıktırıcı bir munislikle dizlerine sarılışını gururla ve kadınlara özel bir zevkle seyrediyor, o da buna alışmış gibi görünüyor. Derken bir duman yükseliyor ve bu duman sıkı bir tül gibi manzaraların en hoşunu örtüyor.

Mefisto: Neler de anlatıyorsun? Boyun bosun küçük, ama muhayyelen büyük. Ben bir şey görmüyorum.

Homunkulus: Buna inanırım. Sen kuzeylisin. Sis çağında gençliğini derebeylik ve papazlık şamataları içinde geçirmişsin, gözün nasıl serbest olabilir? Sen ancak karanlıkların adamısın. (Etrafına bakınır.) Esmerleşmiş taşlar, yosunlu iğrenç, sivri kemerli, ve kaba duvarlar, ne çirkin manzara bu! Uyandığı takdirde yeni bir tehlike var. Olduğu yerde ölüp kalacak, Orman pınarları, kuğular, çıplak güzeller, bir şeyler sezdiren bir rüya idi. O buraya nasıl alıracak! En durgunu ve sessizi

ben bile, buna dayanamam. Onu hemen buradan uzaklaştırmalı.

Mefisto: Bu çare beni memnun eder.

Homunkulus: Savaşçıyı savaşa gönderip, kızı da dansa götürdün mü, her şey yoluna girer. Hemen şuracıkta aklıma gelen çare, klâsik Valpurgiz gecesidir. Bu, bulunmaz bir fırsattır, onu kendi âlemine götürünüz.

Mefisto: Ben böyle şey hiç işitmedim.

Homunkulus: Nasıl işiteceksiniz? Siz ancak, romantik hayaletleri tanırırsınız, halis, klâsik hayalet...

Mefisto: Yolumuz ne tarafa varacak? Ben Antikite meraklısı meslekdaşlardan tiksiniyorum.

Homunkulus: İfrit, senin safa mıntıkan, kuzey batıdır. Ama biz bu defa, güney doğuya yelken açıyoruz. Peneius¹ nehri, ormanlar, ağaçlar arasından sessiz, nemli körfezlerden geniş bir satıh halinde akıyor. Vâdi, dağ uçurumlarına doğru genişliyor, eski ve yeni Farasalus² yukarda bulunuyor.

Mefisto: Eyvah, olmaz olsun! O zulüm ve esaret kavgalarını bir tarafa bırak. Bunlar beni üzer, çünkü bir yandan biter, bir yandan yeniden başlar. Hiç bir taraf ta fark edemez ki kendisini kışkırtan, bu işlerin arkasında gizli Asmodeus'dur.³ Onlar, güya hürriyet uğrun çarpışırlar, halbuki dikkatli bakılınca görülür ki, birbirleriyle döğüşen esirlerden başka bir şey değildirler.

Homunkulus: İnsanları Nemrut halleri ile bırak! Herkes, gücü yettiği kadar kendini savunmalıdır. Bu, çocuklukta böyle başlar. nihayet yetişmiş bir erkek olur. Bütün mesele, onun nasıl şifa bulacağındadır. Bir ilâcın varsa, burada dene. Elin-den gelmezse, o işi bana bırak.

Mefisto: Şöyle küçük bir Brokken gezişi denilebilirdi ama, kapıları sürgülü buluyorum. Yunan milleti hiç bir zaman bir işe yaramamıştır, ama gene de o serbest oyunları ile sizin

(1) Yunanistan'da bir ırmak.

(2) Yunanistan'da bir yer.

(3) Kötü zevkler demon'u.

gözlerinizi kamaştırınıştır. Ve insan kalbinde tatlı günahlar işleme niyetini uyandırmıştır. Halbuki bizimkiler her zaman sıkıcı idiler. Şimdi ne yapacağız?

Homunkulus: Sen hiç de sersem değilsin. Ben Teselyalı büyücülerden bahsedersem önemli bir şey demiş olduğumu zannederim.

Mefisto: (İştihali gözlerle.) Teselya büyücüleri ha! Âlâ. Ben onları çoktan arıyordum. Onlarla her gece beraber olmak hoş bir şey değil. Ama bir ziyaret denenebilir.

Homunkulus: Şu mantoyu getir ve şövalyenin vücuduna sar. Bu bez, şimdiye kadar olduğu gibi, ikimizi birden taşır. Ben önde ışık tutarım.

Wagner: (Korkulu.) Ya ben?

Homunkulus: Sen daha önemli işler görmek üzere evde kalacaksın. Eski parşömen kâğıtlarını aç, metoduna göre hayat elemanlarını topla. Ve onları ihtiyatla bir sıraya diz. (Ne) yi düşün, (nasıl)¹ daha fazla düşün! Ben dünyada biraz dolaşırken hiç olmazsa (i) nin üstündeki küçük noktayı bulurum herhalde. Bu suretle büyük amaç elde edilmiş olur. Öyle bir ödül, böyle bir emeğe lâyıktır. Altın, onur, ün, sağlıklı uzun ömür ve belki de bilim ve erdem. Hoşça kal.

Wagner: (Kederli.): Hoşça kal. Bu, benim kalbimi burkuyor! Seni bir daha göremiyeceğimden korkuyorum.

Mefisto: Haydi bakalım, şimdi doğru Peneios'a. Bizim yeğen hiç te küçümsenecek bir adam değil. (Seyircilere.) İşin sonunda, kendimizin yarattığı yaratıklara köle oluyoruz.¹

(1) Tevfik Fikret'in «Putunu kendi yapar, kendi tapar» mısraını hatırlatır.

Klâsik Valpurgiz gecesi Farasalus kırları, karanlık.

Erechthos¹: Bu geceki korkunç eğlenceye, çok defa olduğu gibi, ben, Erencto, yine geliyorum. Şu bilinen şairlerin abartılmış bir surette beni suçladıkları kadar iğrenç değilim. Onların övmelerinin de, yermelerinin de sonu gelmez. Bu üzüntülü ve korkunç gecede bütün şu vâdi, dalgalanan kurşunî çadırların solgunluğundan çok solmuş gibi geliyor. Bu böyle kaç defa yenilenmiştir! Ve her zaman böyle tekerrür edecektir. Bu ülkeyi kimse kimseye bağışlamıyor. Onu kuvvetle zaptetip, kudretle hükümrân olana da kimse lâıyk görmüyor. Çünkü kendi içine hâkim olmayan kendi mağrur duyguları ile, komşusunun iradesine bağlı olur. Fakat bu işte büyük bir mücadele örneği görülmüş oluyor. Zorlunun karşısına daha zorlusu çıkıyor. Özgürlüğün o bin bir çiçekli çelengi parçalandığı ve sert defne dalları hükümdarm başına sarıldığı zamanlarda, yapılan muharebe, dünyaya örnek olacak tarzda idi. İkbal devrinin şaşaasını Magnus önceden burada tahayyül etti. Sezar da titrek zafer şulesini gözetleyerek şurada sabahladı. İşte bunlar yarışıyorlar. Kimin başarılı olduğunu her halde bütün dünya biliyor. Nöbetçilerin yaktıkları ateşler kıpkırmızı alevler saçarak parılıyor, topraklar, dökülen kanların sıcak dumanlarını püskürüyor. Yunan esatir kafilesi de bu gecenin eşsiz ve esrarlı çekiciliğine kapılarak toplanıyor. Ateşlerin etrafında eski devirlerin efsane yaratıkları oraya buraya sallanıyor, veya sâkin oturuyorlar. Dolgun olmamakla beraber, berrak bir ışık veren ay, her tarafa tatlı bir parlaklık saçıyor. Çadırların hayalleri kayboluyor, alevler de morarıyor. Ama birden bire tepemde görünen bu gök taşı nedir? O, bir ışık saçıyor ve bir toparlak kitleyi aydınlatıyor. Bunda hayat izleri seziyorum. Burada benim canlı bir yaratığa yaklaşmam doğru olmaz. Çünkü ona zararım dokunur. Bana da kötü bir isim bırakır ve hiç uğur getiremez, o, artık yere iniyor, ben de anlayış göstererek çekilip gidiyorum. (Uzaklaşır.)

(1) Efsanevi Atina kralı.

Hava yolcular, yukarda

Homunkulus: Alev ve dehşet manzaraları üstünden bir defa daha uçarak geç. Vâdinin ve yerlerin manzarası hayaletlere benziyor.

Mefisto: Şimalin ıssızlığı ve dehşeti içinde iğrenç hayaletleri eski pencereden görür gibi oluyorum. Ben, orada da, burada da kendi evimde gibiyim.

Homunkulus: Bak, şurada uzun boylu bir kadın, büyük adımlarla önümüzden geçiyor.

Mefisto: Bir şeyden korkuyor gibi. Bizim havalarda uçtuğumuzu gördü galiba.

Homunkulus: Bırak geçsin. Sen asilzadeni yere indir de tekrar hayata kavuşsun, çünkü o, bunu efsaneler ülkesinde arıyor.

Faust: (Toprağa dokunarak.) O kadın nerde?

Homunkulus: Biz de bilmiyoruz ki! Ama belki buradan sorulabilir. Sabah olmadan alevden aleve yoklayarak çabuk geçebilirsin. Annelerin yanına gitmek cesaretini gösterenin artık yapamayacağı bir şey yoktur.

Mefisto: Burada bana da iş düşüyor, ama esenliğimiz için şundan daha iyi bir çare bilmiyorum: Herkes kendi mace-rasını ateşin içinden geçerken denesin. Sonra tekrar birleşmemiz için, küçük delikanlı, sen de ışığını seslendiriver.

Homunkulus: İşte böyle şimşek gibi parlayacak ve böyle çmliyyacak.

[*Lamba çınlar ve parlak bir ışık verir.*]

Şimdi, haydi, yeni harikalara.

Faust: (Yalnız.)

O kadın nerede? Artık daha fazla sorma! Onun taşıdığı bu toprak ,ona karşı gelen bu dalga değildiyse, dilini anlayan havadır! Burada Yunanistanda, bir mucize gibi, bastığım toprağı derhal hissettim. Bir uykuçu olan beni, taze bir ruh nasıl alevlendirdi ise, şimdi Anteus¹ ruhlı birisi gibi duruyorum ve şurada en garip şeyleri bir arada buluyorum. Bu alevler dehlizini ciddiyetle araştırmalıyım. (Uzaklaşır.)

(1) Poseldon'un oğlu, dev. Heracles tarafından boğulur.

Yukarı Peneios'da.

Mefisto: (Etrafını yoklayarak.)

Şu küçük ateşin etrafında dolaşırken, kendimi büsbütün yabancı hissediyorum. Hemen hemen herkes çıplak. Gömlek giymişlere pek az rastlanıyor. Sfenksler utanmıyorlar. Akbaba-
balar hiç sıkılmıyorlar. Bütün kıvrıcık saçlı ve kanatlı yaratıklar önden veya arkadan görünüyorlar. Gerçi biz de çok edepsiziz, ama eski zamanlarınkini pek fazla dekolte buluyorum. Bunları en yeni görüşlere göre disiplin altına almalı, moda-
ya uygun şekillerde giydirmeli. Ne iğrenç yaratıklar! Ama ne de olsa bu hal bir konuk sıfatı ile benim onları nezaketle selâmlamama engel olmamalı. Bahtınız açık olsun güzel bayanlar, hakîm ak saçlılar.

Akbaba: (Boğuk bir sesle.)

Geçkin ihtiyar değil! Hiç kimse kendisine geçkin ihtiyar denmesinden hoşlanmaz. Her kelime türediği kökün sesini yankılar. Aynı kökten gelen kelimeler, benzer sesler çıkarak canımızı sıkırlar.

Mefisto: İşi dağıtmıyalım. Şerefli bir lakap olan akbabadaki ak, hoş a gidiyor.

Akbaba: (Yukardaki tarzda devam eder.)

Tabii, akrabalık denenmiştir. Vakıa bazan verilmiştir ama çok defa övülmüştür. İnsan, elini kızlara, taçlara ve altına uzatmalıdır. Böyle el uzatanlara talih yardımcı olur.

Karıncalar: (Çok iri cinsten.)

Altından dem vuruyorsunuz, biz onu çok biriktirmiş ve gizlice kayalarım, mağaralarım içine saklamıştık. Fakat Arimas'lılar onun kokusunu aldılar. Bu altınları ne kadar uzaklara götürdüklerine karşıda gülüp duruyorlar.

Akbaba: Biz onları itirafa zorlayacağız.

Arimaspe¹: Ama şu serbest eğlence gecesinde değil! Ya-

(1) Skit kavminden, tek gözlü, yayvan kulaklı yaratıklar. Efsaneye göre, Hazer kıyılarında otururlarmış.

rına kadar her şey olup biter. Bu sefer her halde başaracağız.

Mefisto: (Sfenksler arasına oturur.) Buraya da ne kolay ve ne kadar severek alıştım. Çünkü herkesi birer birer tanıyorum.

Sfenks: Biz, ruh seslerimizi hohluyoruz, siz sonra onları tecessüm ettirirsiniz. Şimdi adını söyle ki seni daha iyi tanıyalım.

Mefisto: Bana herkes bir ad verir, içinde İngiliz var mı? Onlar genellikle seyahati severler. Burada harp sahalarını gezmek, çağlayanlar, yıkılmış duvarlar, klasik harabeleri görmek, onlar için değerli bir hedef olurdu. Onlar, aynı zamanda eski tiyatrolarda beni «Old iniquity» rolünde göründüğüme de tanıklık ederlerdi.

Sfenks: Nerden akıllarına gelmiş bu?

Mefisto: Bunu ben de bilmiyorum.

Sfenks: Olabilir. Yıldızlar hakkında fikrin var mı? Şu içinde bulunduğumuz saat için ne dersin?

Mefisto: (Göğe bakarak.)

Yıldız yanında yıldız beliriyor! Hilâl halindeki ay, berak ışık veriyor. Bu gizli yer, benim pek hoşuma gidiyor. Senin arslan postunda ısınıyorum. Yukarlara yükselmek zarar verebilirdi. Sen şimdi muammalar sor, hiç olmazsa, bilmece ver.

Sfenks: Kendi kendini anlat, bu bir bilmece olur. Kendini içten iyice tahlil etmeyi dene. (Hem sofulara, hem kötülere lüzumlu olan, ötekilere din uğrunda kılıç sallamak için kalkan vazifesini gören, berikilere çılgınlık yapabilmeleri için yardım eden ve bütün bunları Zevs'i¹ eğlendirmek için yapan bir yaratık.)

İlk akbaba: (Boğuk sesle.) Ben bunu sevmem!

İkinci akbaba: (Daha boğuk bir sesle.) Ne istiyor bu bizden?

İki akbaba birden: Bu arzısın yeri burası değil.

(1) Baştanrı, Roma'da Jupiter.

Mefisto: (Kaba.) Yoksa sen misafirin tırnakları, senin keskin pençelerin kadar tırmalamaz mı sanıyorsun, hele bir dene de görelim.

Sfenk: (Yumuşayarak.) Sen hep burada kalabilirsin. Nasıl olsa sen kendi kendini aramızdan uzaklaştıracaksın. Sen, kendi ülkende safa sürersin, yanılmıyorsam burada keyfin yerinde değil!.

Mefisto: Sen, üst tarafına bakılınca iştihayı açarsın, ama alt tarafın iğrenç bir yabani hayvan!

Sfenks: Sahtekâr! Cezanı çekmek için buraya geliyorsun. Çünkü bizim pençelerimiz sağlamdır. O büzülmüş at ayağıyla bizim aramızda rahat edemezsin. (Yukarda sirenler ses vermeye başlar.)

Mefisto: Sayısız kavakların dallarında sallanan bu kuşlar ne?

Sfenks: Siz kendinizi kollayın. Bu monoton sesler, şimdiye kadar nice babayiğitlerin hakkından gelmiştir.

Sirenler: Bu çirkin, garip âlemin içinde kendinizi ne şımartıp duruyorsunuz? Dinleyin ,burada biz sürüler halinde tatlı nağmeler terennüm ediyoruz. Çünkü sirenlere yakışan budur.

Sfenksler: (Aynı melodilerle onlarla alay ederler.)

İndirin şunları. O çirkin kartal pençelerini dalların arasında saklıyorlar, kulak verdiğiniz takdirde üstünüze çullayacaklar.

Sirenler: Kini, haseti unutun. Gök kubbe altına dağılmış olan en güzel sevinçleri bir araya toplayalım. Su üstünde, toprak üstünde herkes, bu iyi konuğu büyük bir sevinçle karşılamalı.

Mefisto: İşte bunlar gırtlaktan çıkan seslerle, tellerden akseden havaların birbirine karışmasından meydana gelen yeniliklerdir. Ben şarkımın bestesini kaybettim. Bunlar, gerçi kulaklarımı okşuyor ama, kalbime giremiyor.

Sfenks: Kalpten bahsetme! Bu fazla! Büzülmüş deriden bir torba, senin suratına daha iyi yakışır!

Faust: (Yaklaşarak.) Ne acaib! Bunlara bakmak hoş-

ma gidiyor. İğrençliklerine rağmen, büyük ve iyi çizgileri, talihimin yaver olacağını şimdiden hissettiriyor. Bu ciddi bakış beni nereye götürecek? (Sfenksleri göstererek.) Vaktiyle Ödipüs¹ bunların karşısına çıkmıştı. (Sirenleri göstererek.) Ulis bunların karşısında kenevir bağları içinde bükülüp kalmıştı. (Karıncaları göstererek.) En büyük servetleri tasarruf eden bunlardı. (Akbabaları göstererek.) Servetler bunlar tarafından sadakatle ve kusursuz bir biçimde saklı tutulmuştu. İçime taze bir ruhun dolduğunu hissediyorum. Hayaller büyük, hatıralar büyük!

Mefisto: Sen eskiden bu gibi şeylere sövüp sayardın. Şimdi galiba hoşuna gidiyor. Çünkü insan sevgilisini aradığı bir yerde heyülâları bile hoş bulur.

Faust: (Sfenkslere.) Kadın yüzlü yaratıklar, bana söyleyin bakalım, içinizde Helena'yı gören var mı?

Sfenksler: Biz onun zamanına kadar yetişemedik. En sönmöcülerimizi Herkül² tepeledi. Onu Chiron'dan sorabilirsiniz. Bu ruhlar gecesinde o etrafta dolaşıp duruyor. Sana yardım ederse iş başarılımış demektir.

Sirenler: Bu fırsatı kaçırmamalısınız. Ulis bizi hakir görmeyerek önümüzden geçip gitmedi. Bir müddet yanımızda kaldı. Bize çok şeyler anlattı. Eğer sen bizim ovalarımıza ve yeşil deniz kıyılarımıza gelirsen, bunların hepsini sana açıklarız.

Sfenks: Soylu insan, sakın bunlara aldanma. Ulis gibi ipe bağlanacağına, bizim öğütlerimize bağlan. Eğer büyük Chiron'u bulabilirsen, sana vaad etmek istediğim şeyi, ondan öğrenirsin. (Faust uzaklaşır.)

Mefisto: (Üzüntülü.) Kanatlarını cırparak çirkin çirkin ötüp geçenler nedir söyle? O kadar hızlı uçuyorlar ki, insan bakamıyor. Hep birbirini kovalıyorlar. Avcının gözleri bile, bunları izleyemez.

Sfenks: Kara yel fırtınası gibi esiyorlar. Bunların ardın-

(1) Teb kralı Laios'un oğlu, babasını öldürür ve annesile evlenir. Onun üzerine kendi gözlerini kör eder.

(2) Zevs'in oğlu, büyük kuvvetile ünlü.

dan **Alsides'in**¹ oku bile zor yetişir. Bunlar süratlerle ünlü kartal gagalı ,kaz ayaklı **Stimfalitler**dir. Bu ötüşleri de dostça bir selâmdır. Irkdaşımız oldukları için bizim aramızda bulunmaktan pek hoşlanırlar.

Mefisto: (Ürkmüş gibi.) Bunların arasmda başka bir cins de ıslık çalıyor.

Sfenks: Bunlardan hiç çekinmeyin. Onlar Lerna yılanının gövdelerinden ayrılan ve hâlâ bir şey olduklarını sanan başlardır. Ama siz bana şunu söyleyin. Haliniz ne böyle? Bu ne telâş? Nereye gitmek istiyorsunuz? Buradan uzaklaşınız. Görüyorum ki şuradaki koro sizi çekiyor, kendinizi zorlamayın, yanlarına gidin. O sevimli yüzleri selâmlayın. Bunlara **Lami'ler**² derler. Bu yüksek zevkli kızlar güler yüzleri ve cesur alınlarile satirlerin de hoşuna giderler. Keçi ayaklı birisi, onların arasmda her şeye cesaret edebilir.

Mefisto: Burada kalıyorsunuz değil mi? Sizi tekrar bulmak isterdim.

Sfenks: Evet, şu havai kafilenin içine karış. Biz Mısır'dan beri binlerce yıl böyle tahta oturmaya alışmışız. Yalnız bizim durumumuza saygı gösterin. Biz ayın ve güneşin hareketlerini böyle tanzim ederiz. **Ehramların** önünde oturarak milletlerin yüksek mahkemesini kurarız. Su baskını olur, savaş olur, barış olur, bizim kılmız bile kıpırdamaz.

(1) **Heracles'in** adlarından birisi, **Alce'nin** torunu.

(2) **Demon'lardan** birisi.

Aşağı Peneios'da¹

Peneios, sular ve Nimflerle çevrili.

Peneios: Sazlık hışırtısı, canlan! Kardeş kamışlık, hafif hafif solu! Narin söğüt fidanları uğuldayın. Titrek kavak dalları, yarıda kalmış olan rüyaları kulağımıza fısıldayın.

Dehşetli bir kasırga, her şeyi alt üst eden gizli bir sarsıntı akan suyun içinden beni uyandırıyor ,rahatımı kaçırıyor.

Faust: (Nehrin kenarına gelerek.)

Eğer işittiğimiz doğru ise inanmalıyım ki ,bu dalların ve fidanların bir birine sarmaş dolaş olmuş yapraklarının arkasında insan sesine benzeyen sesler geliyor. Dalgalar lâkırdıya dalmışlar, hafif rüzgârda şakalaşıyorlar.

Nimfler: (Faust'a.)

Senin için yapılacak en iyi şey, yere yatmak, yorgun organlarını serinlikte dinlendirmek ve daima senden kaçan sessizliğin zevkine varmaktır. Biz de senin için cıvılda, çağlarız. Ve kulağına bir şeyler fısıldarız.

Faust: Ben uyanıkım işte! Bırakın da o eşsiz hayaletler orada gözüme göründükleri şekilde hüküm sürsünler. İçime öyle harikalı bir şey doluyor ki! Bunlar acaba rüyalar mı, anılar mı? Eskiden bir defa daha böyle mutlu olmuştum. Hafifçe kımıldayan sığ kuytuların serinliği içinden sular akıyor, bu bir akış değil, bir süzülüş. Her taraftan gelen yüzlerce pınar, yıkanmak için derinleştirerek dümdüz yapılmış olan temiz ve berrak sahada birleşiyor. Sağlam genç kadın vücutları, ıslak aynadaki hayallerile birlikte çiftler çiftler bu manzaranın zevkine doymayan gözlere aksediyor. Bunlar hep birlikte neşe içinde yıkanırken ,kimisi yürekli yüzüyor, kimisi endişeli çırpıyor ve nihayet bağıra çağıra su savaşına tutuşu-

(1) Yunanistan'da bir nehir.

yorlar. Ben, bunlarla yetinmeli idim. Gözlerim bunları seyretmeli idi. Ne çare ki, ruhum uzaklara doğru uçuyor. Bakışların, o şanlı kraliçeyi gizleyen sayısız yaprakların ördüğü şu koyu yeşil örtüyü sivri bir ok gibi delip geçmek istiyor. Ne şaşılacak şey! Kuğular da, şahane hareketlerle yüzerek koyulardan bu tarafa doğru geliyorlar. Uslu uslu süzülüyorlar, nazlı ve cana yakın şeyler. Ama başlarını ve gagalarını oynattıkları vakit, kibirli görünüyorlar. Hele bir tanesi, hepsinden fazla azamet saçarak atak ve kendini beğenmiş bir tavırla, diğerlerini yarıp geçiyor. Tüylerini kabartarak ve dalgaların üstünde ayrı bir dalga gibi yuvarlanarak, o kutsal yere doğru kayıyor. Ötekiler, parlak tüyleriyle oraya buraya yüzüyorlar. Bazan da canlı ve güzel hamlelerle ürkek kızlara ödevlerini unutturup, sadece kendi güvenliklerini düşünür gibi saldırıyorlar.

Nimfler: Kardeşlerim, kulağınızı sahilin yeşil basamağına koyunuz. Ben, bir at nalı sesi duyuyor gibiyim. Böyle bir gecede bize acele bir haber getiren kim olabilir?

Faust: Yıldırım hızile koşan bir atın ayakları altında yerler inliyor gibi geliyor bana. Gözlerim o tarafa çevriliyor. Yoksa talih kuşu kendiliğinden benim ayağıma mı geliyor? Bu ne harikalı iş! Bir süvari, atını sürerek bu tarafa yaklaşıyor. Akıllı ve cesur bir adama benziyor. Atı göz kamaştıracak beyazlıkta. Ha! şüphe yok, onu tanıdım. Filira'nın oğlu, Dur Chiron'dur. Sana bir şey söyleyeceğim.

Chiron¹: Ne var, ne oluyor?

Faust: Biraz yavaşla.

Chiron: Ben duramam.

Faust: Öyle ise rica ederim, beni yanına al.

Chiron: Bin bakalım. Şimdi istediğim gibi sorabilirim. Yolun nereye? Burada kıydasın. Seni nehirden geçirmeye hazırım.

Faust: (Ata binerek.)

(1) Yunanlılarca tıbbın bulucusu. Yarısı insan, yarısı boğa bir yaratık. Achil'i yetiştirdiği kabul edilir.

Sen nereye istersen, oraya gidelim! Bundan dolayı ebediyyen sana minnettar olacağım. Şeref kazanmak için kahramanlar milleti, asil Argonavt'ların topluluğunu ve şiir dünyasını kuranların hepsini yetiştirmiş olan büyük adam, o yüksek pedagog, sensin.

Chiron: Bunu yerinde bırakalım. Pellâs bile, önder sıfatı ile hürmet kazanamamıştı. İşte sonunda halk hiç terbiye görmemiş gibi, kendi canının istediği şekilde hareket eder.

Faust: Her bitkiyi tanıyan, onların bütün derinliklerine nüfuz etmiş olan, hastalara şifa, yaralara devâ sağlayan, büyük hekimi, ruhumun ve bedenimin bütün kuvvetile kucaklarım

Chiron: Yanımda bir kahraman yaralandığı vakit, ona yardım etmenin çaresini bulurdum. Ama sonunda, sanatımı ot kökü satan kadınlara ve papazlara bıraktım.

Faust: Sen, kendisinin methedildiğini istemeyen gerçek büyük adamsın. Alçak gönüllülük ile işin içinden sıyrılıyorsun ve sanki emsalin varmış gibi davranıyorsun.

Chiron: Sen ikiyüzlülükte usta görünüyorsun. Hükümdara da, halka da ikiyüzlülük yapılabiliyorsun.

Faust: Ama şunu da bana açıklamak zorundasın. Sen çağdaşlarının en büyüklerini gördün ve en soylularının icratatını izledin. Bir yarı tanrı gibi, ciddi bir ömür sürdün. Fakat söyle, kahraman şahsiyetler arasından en yücesi sence kimdir?

Chiron: Yiğit Argonavtlar¹ içinde herkes kendi tarzında cesur ve iyi idi. Ve kendi iktidarının yettiği kadar, başkalarına yardım ederdi. Gençlik ve güzelliğin hakim olduğu Dioskurlar sürekli başarılı olmuştur. Başkalarına yardım için, kararlı ve süratli davranmak Boreat'ların² güzel düsturu idi. Yason, ihtiyar güçlü, sağgörülü öğütleriyle beğenilen bir biçimde kadınlara hükmederdi. Sonra Orfeus³ gayet zarif, sakin ve temkinli halile herkesten daha iyi müzik yapardı. Lin-

(1) Yunan mitoloji kahramanı.

(2) Kuzey Rüzgârları tanrısı.

(3) Trakyalı büyük müzisyen.

keus¹, gece ve gündüz kutsal gemiyi, kayalar, girinti ve çıkıntılar arasından hoşgörüyü yürütürdü. Tehlikelere ancak el birliği ile göğüs gerilebilir, birisi öne geçince, ötekiler, onu değerlendirirler.

Faust: Herkules hakkında bir şey söylemek istemezmişin?

Chiron: Ah, hasretlerimi uyandırma! Ben henüz Febusu, Aresi, Hermesi ve daha bilmem kimleri görmemiştim ki gözlerimin önünde, bütün insanların Tanrı gibi övdükleri ve doğuşundan hükümdar, gençliğinde harikulâde güzel, büyük kardeşine bağlı ve en güzel kadınlara vurgun olan onu, buldum. Gea, öylesini bir daha doğuramaz. Ve Hebe öylesini bir daha göklere çıkaramaz. Onu övmeye şarkılar âciz kalır. Dövmeme taşları beyhude vurulur.

Faust: Heykeltraşlar, taşları ne kadar yontsalar, gene onun heybetini tecessüm ettiremezler. En güzel erkekten bahsettin. Şimdi de en güzel kadını anlat bakalım.

Chiron: Kadın güzelliğinin bir önemi yok. O, çok defa donuk bir tasvirden ibaret! Ben, yalnız şen ve hayat zevki fışkıran bir varlığı övebilirim. Güzellik, herkesin kendisinde kalır. Halbuki câzibe, sırtımda taşıdığım Helena'da olduğu gibi, kadını, direnemez hale getirir.

Faust: Sen onu sırtında mı yaşıydın?

Chiron: Evet şu sırtımda!

Faust: Sanki zihnimin perişanlığı yetmiyormuş gibi, işte bir de böyle bir yere oturma mutluluğuna eriyorum!

Chiron: O da senin gibi saçlarıma yapışmıştı.

Faust: Kendimi büsbütün kaybediyorum. Anlat, nasıl? Benim sevdiğim tek kadın o; Onu nereden nereye taşıydın?

Chiron: Bu sorunun cevabı kolay. O tarihlerde Dioskurlar¹ hemşireciklerini haydutlardan kurtarmışlardı. Fakat yenilmeğe alışık olmayan haydutlar, yeniden hücumla geçmek cüretini göstermişlerdi. Kardeşlerinin hızlı yürüyüşünü Elevisis bataklıkları duraklatmıştı. Kardeşleri bata çıka yürüyorlardı. Ben, yüzerek karşıya geçmiştim. Orada Helena yere atladı,

(1) Zevs'in çocukları.

ıslak saçlarımı okşadı, yüzüme gülerek sevimli, ihtiyatlı ve mağrur bir tavırla bana teşekkür etti. Ne kadar çekici idi! İhtiyarlara zevk verecek kadar da gençti.

Faust: Daha on yaşında idi!

Chiron: Görüyorum ki Filoloğlar kendileri gibi, seni de kandırmışlar. Mitolojik kadının durumu kendisine mahsustur. Şair, onu kendi dilediği gibi gösterir. O kız hiç bir zaman reşit olamaz, hiç bir zaman yaşanamaz. Daima arzu uyandırıcı bir hali vardır. Gençken kaçırılır, ihtiyarlığında bile tâlipleri olur. Velhasıl şairlerin ağzına gem vurulmaz

Faust: Öyle ise o da hiç bir zamana bağlanmamalı. Onu Achil, Phere'de bulmuştur. Onun kendisi de hiç zamana bağlı değildi. Bu nasıl garip bir talihtir! Alınyazısına rağmen kazanılmış bir aşk. Ben de o en büyük özlemin kudreti ile o emsalsiz varlığı tanrılarla boy ölçüşen asaleti kadar zarif, yüceliği kadar güzel olan o ebedî varlığı hayata çekmez miyim? Sen onu eskiden görmüştün, ben ise, daha bugün gördüm. İnsanı büyüleyecek kadar güzel ve güzel olduğu kadar câzibeli. O benim aklımı, fikrimi, bütün varlığımı kaplamış bulunuyor. Ben onsuz yaşayamam

Chiron: Tanımadığım adam, sen ona insan olarak vur-gunsun. Fakat ruhların arasında her halde aklını kaçırmışa benziyorsun. Burada şimdi talihin sana yaver gidiyor. Çünkü her sene ancak bir kaç saniye için Eskulab'ın¹ kızı Manton'un karşısına çıkmak benim âdetimdir. O, babasından kendi onuru namına hekimleri aydınlatmasını ve onları küstahça adam öldürmekten vazgeçirmesini dua ile niyaz eder. Bu kız kâhinlerin en sevimlisidir. Onda vakur olmayan bir hareket yoktur. İyidir ve şefkatlidir. Biraz yanında kalırsan, bazı köklerin kudretile, seni tam olarak iyi edebilir.

Faust: Ben şifa bulmak istemiyorum. Benim duyguların çok kuvvetli, yoksa ben de ötekiler gibi süflî olurdum.

Chiron: Bu asil pınarın şifa kudretini ihmal etme. Çabuk aşağı in. Artık geldik!

(1) Tıp tanrısı.

Faust: Söyle bana, beni o korkunç karanlıkta, kumlu surlardan geçirerek hangi kıyıya çıkardın?

Chiron: Burada Romalılarla Yunanlılar harbe tutuştular. Peleios sağ kıyıda, Olimp de sol kıyıda bulunuyordu. En büyük imparatorluk bu kumların içinde eridi, kral kaçtı, halk zafer kazandı. Yukarıya bak, ay ışığında çok yakınımızdaki ebedî tapınak görünüyor.

Manto: (Kendi rüyası içinde.)

Mukaddes basamak nal sesleriyle cınlıyor. Yarı tanrılar ortaya çıkıyor.

Chiron: Pek doğru. Yalnız sen gözlerini aç.

Manto: (Uyanarak.)

Hoş geldiniz. Sen, bu ziyaretlerin hiç birini kaçırmıyorsun.

Chiron: Sen bu tapınağa pek yaraşıyorsun.

Manto: Yine hiç yorulmadan ortalıkta dolaşıp duruyormusun?

Chiron: Çevrendeki sessizlik içinde sen böyle oturup dururken, ben de dolaşmaktan zevk alıyorum.

Manto: Ben yerimde duruyorum. Zaman, benim etrafımda döner. Ya bu kim?

Chiron: O kötü gece, onu bir girdap gibi buraya sürükledi. Çılgın duygularla Helenaların peşinden koşuyor, onları ele geçirmeğe uğraşıyor. Ama ne yapacağını, nereye gideceğini bilmiyor. Eskilapius kürü ona iyi gelir.

Manto: Ben. olanaksız şeyleri istiyeni severim. (Chiron uzaklaşmıştır.)

Manto: Gir bakalım içeriye çılgın adam. Sevineceksin. Şu karanlık yol Persefon'a gider. Olympus'un eteğindeki mağarada o, gizli - yasak selâmları dinler. Vaktile ben, Orfeus'u buraya sokmuştum. Onu sen daha iyi kullan. Haydi bakalım, cesaret. (Aşağıya inerler.)

Yukarı Peneios'da.

Sirenler¹: Kendinizi Peneios'un dağlarına atınız. Burada cıvıltı ile yüzmek, hep bir ağızdan şarkı söylemek talihsiz hal-ka iyi gelir. Su olmadan hiç bir şifa olamaz. Neşeli bir kitle halinde çabucak Ege denizine gitseydik, her türlü zevke nail olurduk. (Zelzele olur.)

Sirenler: Dalga köpürerek geri dönüyor. Artık nehir, yatağında akıyor. Yerler sarsılıyor, sular taşıyor, kumlar ve kıyılar yarılarak aralarından dumanlar çıkıyor. Kaçmalıyız, geliniz, hep geliniz. Bu hârika, kimseye hayır getirmez.

Ey asil ve şen konuklar, o deniz gibi, safalı bayrama koşunuz. Orada dalgalar titreşerek parıldar. Ve kıyıları yalayarak yavaşça kabarır. Ay, çift ışık saçarak bizi kutsal şebnemlerle ıslatır. Orada hayat hareketli ve hür, burada ise korkunç bir yer sarsıntısı. Akli başmda olan, buradan hemen uzaklaşmalı! Burası tüyler ürperten bir yer oldu.

Seizmos²: (Derinlerde gümbürdeyerek.)

Bir kere daha kuvvetli itmeli ve omuzlayarak iyice kaldırmalı. Böylece yer yüzüne çıkabiliriz ve orada herkes bize boyun eğer.

Sfenksler: Bu nasıl iğrenç bir titreme, çirkin ve tüyler ürpertici bir gürültü. Bu ne biçim sendeleme, nasıl, sallantılı, bir gidip gelme, ne dayanılmaz bir yürekler acısı, bununla beraber bütün cehennem gazaba gelse, biz yine yerimizden kırmıdamayız. Şimdi yerden acaip bir kubbe yükseliyor. Bu, gene aynile, vaktile sancısı tutmuş bir kadının hatırı için, Delos adasını meydana getirerek onu dalgaların ortasından yükselten, saçları çok ağarmış, o ihtiyardır. Kollarını germiş, sırtını bükmüş, atlasa benzer bir vaziyet almış, bütün gücü ile zorla-

(1) Yarısı kadın, yarısı kuş bir yaratak. Güzel sesi ile gemicileri çeker.

(2) Yer sarsıntısını temsil eder.

yıp iterek çimenleri, toprakları, çakılları, taşları, kumları, çamurları ve kıyılarımızın o dağdağsız tabakalarını havaya kaldırıyor. Ve böylece vâdinin sakın örtüsünün bir kısmını genişlemesine yırtıyor. Çok büyük kuvvet sarfeden ve yorulmak bilmeyen büyük bir Karyatit, dehşetli bir binek taşı kaldırıp yerden ancak göğsüne kadar yükseltebildi. Ama daha fazla meydana çıkamıyacak. Çünkü Sfenkler karşısına çıktılar.

Seismos: Bu işi yalnız ben yaptım! Herkes bunu itiraf edecektir. Eğer ben sallayıp çalkamasaydım, dünya bu kadar güzel olabilirmiydi? En eski atamız olan gece üe, hercümercin huzurunda kuvvetime güvenerek devlerle birlikte, Pelion ve Ossa dağlarıyla top gibi oynarken, onları yerden itip güzel ve câzip bir hale getirmeseydim, sizin şu dağlarınız nasıl böyle şâhane ve duru bir mavilikte karşınızda bulunabilirdi? Ben o zaman gençlik ateşile çılgınlıklarımı sürdürdüm' Sonunda bundan usanarak, o iki dağı bir çift külâh gibi Parnas'ın üstüne geçirdim. Şimdi orada Apolon, sevimli ilham perilerinin korusu ile birlikte zevk içinde vakit geçiriyor. Jüpiterle onun yıldırım yağdıranlarının kürsülerini bile ben yükselttim. Şimdi de, böyle muazzam bir hamle ile yerin altından çıkarak, üstümde oturup yeni ve neşeli bir hayat sürecektir yaratıklar arıyorum.

Sfenksler: Onun nasıl yerden çıktığını bizzat görmeseydik, şu önümüzde yükselen tepenin pek eski olduğuna hükmedecektik. Sık ağaç bir orman her tarafı kaplıyor. Üstündeki kayalar da hâlâ kımıldanıyor, ve üst üste yığıyorlar. Sfenks böyle şeylere kapılmaz. Biz kutsal sedirimizde otururken kimsenin rahatımızı kaçırmasına müsaade etmeyiz.

Akbabalar: Yaprakların ve dalların arasında altınların titrediğini görüyorum. Böyle bir defineyi elinizden çaldırmayın. Haydi bakalım karıncalar, onu meydana çıkarmak için harekete geçin!

Karıncalar korusu: Dev cüsselilerin onu yukarı doğru ittikleri gibi bastı basacaklar, siz de hemen oraya koşun. Sür'atle yarıklara girip çıkın. Bu yarıklardaki her kırıntı ele geçi-

rilmeye değer bir kıymettedir. Köşede bucakta ne varsa en ufak zerrelere varıncaya kadar hemen bulup çıkarmalısınız. Kaynaşan sürüler, bütün gayretinizi harcayın. Siz dağın kendisi ile hiç ilgilenmeden yalnız altınları toplamaya bakın.

Akbabalar: Giriniz, giriniz. Altınları istif ediniz. Biz üstüne pençelerimizi dayarız. Ve en iyi cinsten kilit vazifesini görürüz. En büyük servetler bile böyle mükemmel korunur.

Pigmeler¹: Biz buraya yerleştik ama, bu nasıl oldu bilmiyoruz. Nereden geldiğimizi bize sormayın. İşte geldik ya! Keyif çatmaya elverişlidir burası. Nerede bir kaya çatlağı varsa, bir cüce de orada emre hazırdır. Erkek ve dişi cüce, çalışkanlığı ile örnek bir çift teşkil eder. Daha cennette iken de böyle idi, bilmiyorum. Ama burada rahatımız iyi, talihimizi şüyranla takdis ederiz. Çünkü doğuda olsun, batıda olsun, ana toprak nesil yetiştirmesini sever.

Daktiller: O bir gecede bu küçükleri nasıl meydana çıkardı ise en küçükleri de vücutte getirecektir. Onlar da akranlarını bulacaklardır.

Pigmelerin en yaşlısı: Rahat bir yer kapmak için çabuk olun, derhal işe başlayın. Kuvvete karşı süratle karşı koymalı. Şimdi barış içindeyiz. Orduya zırhlı elbise ve silâh imal etmek üzere demirci tezgâhlarınızı kurun. Karıncalar, şu kabarmış toprakları eşeleyerek bize maden bulun. Küçük ve sayısız Daktiller, sizin vazifeniz de odun taşımaktır. Bunları üst üste dizip bir yerde yakarak bize kömür yapın.

Başkumandan: Ok ve yaylarınızı alarak taze kuvvetle sefere çıkın. Şu gölün kenarında sayısız yuvalar yapan ve azametle göğüs kabartan balıkçıl kuşlarını, bir tanesini bile esirgemedi, bir hamlede, vurup öldürünüz ki, hepimiz birer başlık giyelim ve süslenelim.

Karıncalar ve daktiller: Bizi kim kurtaracak? Biz demir tedarik ederiz, onlar da zincir yaparlar. Kaçıp kurtulmanın henüz vakti değil, onun için uslu olun.

İbikus² Turnaları: Bu ne ölüm sayhası, bu ne ölüm vavey-

(1) Özellikle Nil kıyılarında yaşadıkları kabul edilen cüceler.

(2) Bir Yunan ozanı.

lâsı? İstiraplı kanat çırpıntıları duyuluyor. Bulunduğumuz tepelere akseden bu inilti ve uğultu nedir? Onların hepsini öldürmüşler, gölün suları kanlarmdan kıpkızıl olmuş. Çirkin bir ihtiras, balıkçıl kuşlarının kıymetli süslerini gaspediyor. Bu tüyler şimdiden o iri göbekli, çarpık bacaklı rezillerin başlıkları üstünde dalgalanıyor. Ey ordumuzun dizi dizi denizleri dolaşan erleri, hepinizi iliglendiren bu işte sizi öğ almaya çağırıyoruz. Hiç biriniz kuvvetiniz ve hakkınızı esirgemeyin. Bu bayağı yaratıklara karşı ebedî bir düşmanlık beslemekten çekinmeyin. (Öterek havada dağılırlar).

Mefisto: (Ovada). Kuzey büyücülerini pek âlâ emrim altına alabilirim. Ama bu yabancı ruhlarla başım hiç hoş değil. Buraya nispetle Blokberg, sessiz bir yerdi. Neresi olursa olsun, insan alışverişiyor. Bayan İlze, bizim için taş üstünde tempo tutuyor. Ve Heinrich, bulunduğu tepede keyif çatıyor. Horlayanlar. Helen bölgesinin yoksulluğunu terennüm ederlerse de, hiç olmazsa orada bin yıl için durulma sağlanmıştır. Halbuki burada insan nereye gittiğini ve nerede bulunduğunu, üstünde durduğu toprağın ani olarak kaymayacağını bilemiyor ki! Ben, böyle keyfi yerinde, dümdüz bir ovada dolaşıp dururken birdenbire arkamda bir dağ yükseliveriyor. Gerçi buna pek dağ denemezse de, gene beni Sfenkslerimden ayırmaya yetecek kadar yüksek. Üstünde bir çok ateşler de fışkırıyor. Ve aşağılara doğru akarak o sergüzeştin etrafında parıldıyor. Sonra o zarif koro da benim hoşuma gitmek için yaltaklanarak ve cilve ile oynayarak karşımda uçuşur gibi dansediyor. Şunlara yavaşça sokuluvermeli. İnsan çöplenmeye alışık olunca, nerede olursa olsun, bir şeyler tıkmak istiyor.

Lâmiler¹: (Mefisto'yu kendilerine doğru çekerler.)

Hızlı koşunuz, daha hızlı ve hep böyle devam edin. Sonra yine yavaşlar ve lâkırdıya başlarsınız. İhtiyar günahkârı ağır bir cezaya çarptırmak üzere, böyle peşimizden sürüklemek pek hoş olmuyor. Kaskatı ayağı ile topallayarak ve sendeleyerek geliyor. Biz ondan kaçtıkça bacağını sürterek arkamızdan yetişiyor.

Mefisto: (Durarak.)

Kara talih. Hep erkekler kandırılıyor. Tâ Âdemden beri kandırılanlar hep o budalalar. Hepsi ihtiyarladığı halde, hiç uslu adam var mı? Senin çılgınlığın zaten yetmezmiydi? Herkes bilir ki, bu güruh, esasında hiç bir işe yaramaz. Hepsinin vücutları korseli ve suratları boyalı. İnsana verebilecekleri ne var onlarda? Her yerleri kof, bütün uzuvları çürüktür. İnsan bunu bilir, gözü ile görür, elile de tutabilir de, gene o fettanlar ıslık çaldıkları vakit, herkes dansa başlar.

Lâmiler: (Durarak.)

Durun, düşünmeye başlıyor, tereddüt ediyor ve duraklıyor. Ona, karşı koyun ki, elinizden kaçmasın.

Mefisto: (Yürümeye başlar.)

Haydi bakalım! Serserilik edip kararsızlığın ağlarına düşme. Çünkü büyücüler olmasa idi, hangi zavallı şeytan olmak isterdi?

Lâmiler: (Pek câzibeli bir halde.)

Şu kahramanın etrafında dönelim. Göğsünde birisine karşı her halde bir aşk uyanacaktır.

Mefisto: Güzel kadınlar gerçi belirsiz bir ışıkla parlıyorsunuz ama, sizi beğenmek istemiyorum.

Empus¹: (Araya sokularak.) Beni de, beni de tebaanın içine al.

Lâmiler: Bu bizim içimizde fazla. Daima oyunumuzu bozar.

Empus: (Mefisto'ya). Seni selâmlayan, eşek ayaklı sadık dostun Empus teyzedir. Sende yalnız bir tek at ayağı var. Böyle olduğu halde, sevgili yeğenim, seni gene gönülden selâmlarım.

Mefisto: Burada hep tanımadıklarımın arasındayım zannediyordum. Fakat maalesef, yakın akrabamı da buluyorum. Eski kitapları karıştırıp bakın, Harts'dan Hellas'a kadar, hep yeğenler karşınıza çıkıyor.

Empus: Ben derhal icraata geçmeyi bilirim, bir çok şekil-

(1) Kan emen Vampir.

lere istihale edebilirim. Fakat şimdi sizin şerefinize başıma eşek kafası taktım.

Mefisto: Anlıyorum ki, bu halk nezdinde akrabalığın mânası büyük. Ama ne olursa olsun, ben bu eşek kafasının yalanını açığa vurmak istiyorum.

Lâmiler: Bu berbat yarattığı bırak. Güzel ve sevimli gördüğü her şeyi ürkütür o. Kim şöyle az çok güzel ve sevimli ise, bu onun yanına sokulur ve artık onun işini bitirir.

Mefisto: Bana şu nârin teyzecikler de hep şüpheli görünürler. Al yanaklarının arkasında korkarım ki, metamorfozlar bile vardır.

Lâmiler: Dene öyle ise. Biz kalabalığız. Bir el at. Eğer oyunda talihin varsa, en iyi birisini yakala. Bu istihali terâneler neye yarar? Sen zavallı çapkının birisisin. Burada azamet saçarak böbürleniyorsun. Artık o bizim sürümüşe karışmalı. Yavaş yavaş maskelerinizi atarak ona kendi benliğini veriniz.

Mefisto: İşte en güzelini seçtim. (Onu kucaklar.) Eyvah. Bu ne kuru süpürge imiş böyle! (Bir başkasını yakalar.) Ya bu? Rezil bir surat!

Lâmiler: Sanki daha iyisine mi lâıksın? Hayale kapılma.

Mefisto: Şu küçüğü rehin almak istiyorum. Ellerinin arasından bir kertenkele bile sıyrılıp kaçıyor. O, dümdüz saçlarla bir yılanı benziyor. Bâri şu uzun boyluyu yakalayım. Ama şimdi de elime geçen, tepesinde bir çam kozalağı bulunan topuşlu bir değnek! Bu işin sonu ne olacak böyle? Bir de şu şişkoyu deneyeyim, belki o beni tatmin eder. Bu, son teşebbüsüm olacak. Haydi bakalım, bu da adamakıllı semiz ve yumuşak bir şey. Şarklılar olsa buna avuç dolusu para verirler. Ama bu ne? Yuvarlak bir mantar, çatlayıp ikiye bölünüyor.

Lâmiler: Yarasalar, birbirinizden ayrılın, havada dalgalanarak yıldırım gibi uçuşun ve aramıza sokulan bu büyücü oğlunun etrafını bir kara bulut gibi sarm. Sessiz kanatlarınızla belirsiz ve korkunç daireler çizin. O, yine ucuz kurtuluyor bu işten.

Mefisto: (Silkinerek).

Öyle görünüyor ki, ben hiç de fazla akıllanmamışım. Şimal tarafları gibi buralar da mânasız yerler! Hayaletler orada da burada da serseri. Halk ve şairler hep tatsız tuzsuz. Asıl maskara alayı işte burada. Her yerdeki gibi şehvanî bir eğlence. Güzel görünümlü maskelere el attım. Bir de ne göreyim? Tüyler ürpertici mahlûklar imiş. Bu iş daha fazla devam etseydi bile kendimi aldatacaktım. (Kayalıklar arasında dolaşarak.) Ben neredeyim şimdi? Çıkış kapısı nerede? Bu bir patika idi, şimdi bir yıkıntı. Ben düz yollardan geçerek gelmiştim, şimdi karşıma yığıntılar çıkıyor. Beyhude yere aşağı, yukarı tırmanıp duruyorum. Sfenkslerimi nerede bulacağım? İşin bu kadar garip olacağını düşünmemiştim. Bir gecede böyle bir dağ meydana geliyor ha! Ben buna taze bir büyücülük hüneri derim. Büyücüler Blokberg'lerini buraya getirmişler.

Oreas¹: (Bir kayalıktan).

Yukarı gel, benim dağım eskidir. Ve, ilk şeklini muhafaza ediyor. Şu dik kaya yamaçlarımı, Pindus'un son gerdiği dalları saygı ile an. Artık ben öyle metin oldum ki, sanki üstümde Pompeüs uçuyor gibi geliyor, bana. Evhamdan doğan hayaletler de, horoz ötünce ortadan kayboluyor. Ben böyle efsanelerin vücut buluşunu ve sonra birdenbire silinişini sık sık görürüm.

Mefisto: Saygı sana ey yüksek meşelerin kuvvetli dallarile kaplı kutsal baş! En berrak bir ay ışığı bile bu karanlığa nüfuz edemiyor. Ama beri taraftaki ağaçların arasında da mütevazî bir ışık parlıyor. Bunları nasıl telif etmeli? Ay, bu sen misin Homunkulus? Mini mini arkadaş, nereye böyle?

Homunkulus: Oradan oraya uçup duruyorum. Ve artık oluşumu tamamlayarak şu kavanozumu parçalayıp atmak için sabırsızlıktan pathyorum, ama doğrusu şimdiye kadar gördüğüm şeylerin arasına karışmak cesaretini kendimde bulamıyorum! Yalnız sana gizlice şunu söyleyeyim ki, iki filozof'un izi üstündeyim. Şöyle bir kulak misafiri oldum, tabiat, tabiat diye bağıryorlardı. Onların peşini bırakmak istemiyorum. Bunlar herhalde dünya hayatını biliyorlar. Bu sayede onlardan ta-

kip edilecek en akla uygun yolu da pekâlâ öğrenebilirim.

Mefisto: Bunu kendi hesabına yap. Çünkü hayaletlerin bulunduğu yerde filozof da makbuldür. O, sanatı ve teveccühü ile sevgi uyandırmak için hemen yeni şeyler meydana getirir. Eğer hata etmiyorsan idrake varamazsın. Bir şey olmak istiyorsan kendi sayende ol.

Homunkulus: İyi bir öğüt de küçümsenemez.

Mefisto: Sen böyle devam et. Biz de göreceğiz. (Ayrırlar.)

Anaksagoras¹: (Tales'e).

Senin donmuş kafan eğilmek istemiyor. Seni inandırmak için, bundan daha iyi bir şey bulamıyorum.

Tales²: Dalga her rüzgâra uymasını sever. Ama yalçın kayadan uzakta durur.

Anaksagoras: Bu kayalar, ateşten meydana gelmiştir.

Tales: Hayat suda oluşmuştur.

Homunkulus: (İkisinin arasına girer.)

Yanınızda yürümeme müsaade edin. Ben de oluşmak istediğindiyim.

Anaksagoras: Ah, Tales, bir gecenin içinde bataklıktan böyle bir dağ meydana getirdin mi hiç?

Tales: Tabiat ve onun canlı akışı hiç bir zaman geceye, gündüze ve saatlere bağlı olmamıştır. Her varlık böyle bir düzenle oluşur. Büyük hamlelerde bile zorlama görülmez.

Anaksagoras: Fakat burada olmuştur. Pluton'un azgın ateşi ile Eolus'un kızgın buharlarının müthiş püskürme kuvveti şu düz toprağın eskimiş kabuğunu delerek yeni bir dağa vücut vermiştir.

Tales: Bununla ne sürdürülüyor? Nihayet o da meydana gelir, ve sonunda böyle oluşu iyidir. Böyle bir tartışma ile vakit kaybedilir ve neticede ancak sabırlı bir halk kitlesi ipinden tutup sürüklenebilir.

Anaksagoras: Dağın üstü kayalıkların arasına yerleşmeye

(1) Yunan filozofu, (İsa'dan önce 500 - 428). Atina'da ilk felsefe okulunu açan. Derslerini Sokrat, Perikles izlerlerdi.

(2) Yunan filozofu (İsa'dan önce 640 - 546) yedi büyük hakimin en büyüğü, İyonien ekolünün kurucusu.

çalışan Mirmidon'larla¹ hemen dolup taşmaya başladı. Cüceler, karıncalar, parmak kadar insanlar ve daha bir sürü küçük yaratıklar görünüyor. (Homunkulus'a.) Sen hiç bir zaman büyüklüğe heves etmedin. Yalnız ve sınırlı bir yahat yaşadın. Eğer egemenliği altında bulundurmaya alışabilirsen, sana kırallık tacını giydiririm.

Homunkulus: Benim Tales'im ne der?

Tales: Öğütlerim. Küçüklerle küçük işler yapılır. Büyüklerle ise, küçük, büyük olur. Şuraya bak, turnalar bir bulut halinde heyecan içinde kıvranan bu gürüha gözdağı veriyorlar. Onlar kiralı da böyle korkutabilirler. Sivri gagaları ve keskin tırnaklı pençeleri ile küçüklerin üzerine çullanıyorlar. Onların başında artık şimşekler çakıyor. Suçlu bir el, barışın timsali olan sâkin gölü alt üst ederek balıkçıl kuşlarını yok etti. Fakat o öldürücü ok yağmuru ve müthiş bir intikam hareketi husule getirerek, şu cücelerin pis kanlarını akıtmak için şu yakındakilerin kinini uyandırmış bulunuyor. Cücelerin kalkanları, mızrakları ve başlıkları artık ne işe yarar? Üzerlerindeki parlak balıkçıl kuşu tüyleri ne iş görür? Parmak boyunda adamlarla karıncalar da nasıl saklanıyorlar! Bu ordu şimdiden mahv ve perişan oluyor.

Anaksagoras: (Biraz durduktan sonra, ciddi.)

Şimdiye kadar yer altındakileri övüyor idiysem de, şimdi bu durumda yukarıya yöneliyorum. Orada ölümsüzlüğe kadar ihtiyarlayamayacak olan üç isimli ve üç şekilli mabude: ulusunun acısı karşısında seni imdada çağırıyorum. Diana², Luna³, Hekate⁴. Ey kalblere ferahlık veren, en derin düşünceleri sezen ve sâkin ışık veren kudretli ve hassas ece. Gölgelerinin korkunç uçurumlarını aç ki, o eski kudretin, büyüye lüzum kalmadan, görünsün. Dileklerim çabucak kabul mü edildi? Yoksa gözlerimi yukarlara dikerek yalvarışım tabiatın düzenini mi bozdu? Tanrıçanın yuvarlak tahtı artık büyüyerek yak-

(1) Bir Yunan kabilesi (önce, karıncadan gelme).

(2) Ay tanrıçası.

(3) Ay tanrıçası.

(4) Ay tanrıçası.

laşıyor. İnsanın gözüne korkunç ve muazzam görünüyor. Ateşi de, karanlıklara dalınca kızılıyor. Dehşet saçan heybetli küre, daha fazla yanışma. Nerede ise bizi de karalar ve denizlerle birlikte yok edeceksin. Teselyalı kadınların, canice büyü-cülüklerine güvenerek seni yolundan ayırıp, aşağıya indirdikleri ve en büyük ahlâksızlıklara sürükledikleri doğru mu yoksa? Aydınlık levha karardı. Birden parçalanıyor, şimşek gibi kıvılcımlar saçıyor. Bu ne çatırtı, bu ne gürültü böyle? Gök gürlüyor, rüzgâr da uluyor. Tahtın basamakları önünde ne saygısızlık bu! Affedin, buna ben sebep oldum.

[Yere yüz üstü kapanır.]

Tales: Bu adam da neler görmüş ve işitmiş! Bunlar nası başımıza geldi bilmiyorum. Ben aynı şeyleri duymadım. İtiraf ederim, çılgın saatler bunlar. Ve Luna yerinde eskisi gibi rahat rahat sallanıp duruyor.

Homunkulus: Pigmelerin oturduğu yere bakın! Dağ yuvarlaktı, şimdi ise sivri. Ben müthiş bir çarpma hissettim. Aydan bir kaya düştü ,ve dost düşman demeden herkesi ezdi, parçaladı. Buna rağmen bir gece içinde yukarıdan ve aşağıdan harekete geçerek bu dağı meydana getirmiş olan bu yaratıcı sanatı överim.

Tales: Sâkin ol. Bu bir hayal mahsulünden başka bir şey değildi. O iğrenç sülâle, yere batsın! İyi ki sen onlara kiral olmadın. Şimdi şu sen deniz safasına koş. Acaip misafirler orada hem özlenir, hem hürmet görür. (Uzaklaşırlar.)

Mefisto: (Karşı tarafa tırmanarak.)

Dik kaya merdivenlerinden ve yaşlı meşelerin kaskatı kökleri arasından kendimi sürüklemeye mecbur oluyorum. Benim Harts dağındaki reçineli buharlarda bir katran kokusu vardır ki pek hoşuma gider. Ondan sonra da kükürt. Halbuki burada şu Yunan ülkesinde böyle şeylerden eser bile yok. Fakat bunların cehennem ateşini ve alevini ne ile uyuşturduklarını pek merak ediyorum. Bunu her halde anlamak isterim.

Dryas: Sen kendi diyarında akıllı bir adam olabiliyorsun. Ama bu yabancı ülkede yeteri kadar becerikli değilsin. Kata

nı hep kendi yurdunla meşgul etmemeli idin. Şu kutsal meşeler in ihtişamına hürmet etmeli idin.

Mefisto: İnsan terk ettiği şeyleri hep düşünür, alıştığı şeyler adama cennet gibi görünür. Ama şunu söyleyin bana: Karşıdaki mağaranın içinde hafif bir ışık altında böyle üç büklüm duran şey nedir?

Dryas: Onlar Forkiyatlardır. Cesaretin varsa oraya git. Ve ürpermezsen onunla konuş.

Mefisto: Niçin konuşmıyayım? Ben bir şey görüyorum ve hayret ediyorum. Bütün gururuma rağmen itiraf etmeliyim ki böyle bir şeyi hiç bir zaman görmemiştim. Bunlar Alravne'den de beter şeyler. Bu üç ucubeyi gördükten sonra, insan merdut olmayan hususları artık bir az çirkin bulmaz olur mu? Biz böylesini en korkunç cehennemlerimizin eşiklerinde bile görmeye dayanamayız. Halbuki burada, güzel bir memleketin ortasında kök salmışlar ve antika diye dillere destan olmuşlar. Yarasa suratlı cadılar. Benim yaklaştığımı hissetmiş gibi kıpırdıyorlar ve ısıklık çalıp cıvıldıyorlar.

Forkiyatlar: Kız kardeşlerim, bana gözü verin ki tapınacağımıza bu kadar yanaşmak cüretini gösterenin kim olduğunu soralım.

Mefisto: Ey sayın kişi. Müsaade edin de size yaklaşıyım ve sizin tarafınızdan üç katlı takdis edileyim. Gerçi ben tanımadık bir adam gibi ortaya çıkıyorum ama, aldanmıyorsam uzaktan akrabayız. Ben eski tanrılar gördüm. Ops¹ ve Rea'nın² huzurunda en derin bir tâzimle eğildim. Kız kardeşleriniz Pars'ları³, Kaus'u dün veya evvelki gün gördüm. Ama size benzerini hiç görmemiştim. Şimdi susuyorum, hayranlık duyuyorum.

Forkiyatlar: Bu ruh, idrak sahibi birine benziyor.

Mefisto: Yalnız sizin hiç bir ozanı övmeyişiniz beni şaşırtıyor. Yalnız şu nasıl oluyor bana söyleyin: Siz bu kadar şanlı olduğunuz halde, hiç bir yerde heykellerinizi görmedim. Bir

(1) Satürn'ün karısı, hasat tanrıçası.

(2) Jüpiter'in anası.

(3) Zoraastr'a tapanlar.

heykeltraş bunu bir kere denese, Yuna, Pallas ve Venüs gibileri sizin yanınızda hiç kalır.

Forkiyatlar: Köşeye çekilmiş ve gecenin en derin sessizliğine dalmış olan biz üçümüz, böyle bir şeyi hiç düşünmedik.

Mefisto: Siz dünyadan elinizi çekmiş halde kimseyi görmez ve kimse sizi görmezse zaten heykeliniz nasıl dikilebilir? Bu iş için sizin ihtişam ve sanatın yan yana taht kurdukları ve her gün bir mermer blokunu bir kahramanı canlandığı bir yerde oturmanız gerek.

Forkiyatlar: Ağzım tut ve bizde istek uyandırma. Her şeyin çaresini bilsek de, bize ne faydası var? Biz gece doğmuşuz, bizim gibi olan gecenin akrabasıyız. Ve hiç kimse bizi tanımaz.

Mefisto: Bu halde söylenecek fazla bir şey yok. İnsan kendisini başkalarına intikal ettirebilir. Sizinünüze bir tek göz ve bir tek diş yeter. Bu iş böyle biyolojik bir şekilde, üç varlığı iki varlık haline getirmek, kısa bir zaman için üçüncünün şeklini bana bırakmak suretile olabilirdi.

Forkiyatların biri: Bu iş size nasıl geliyor, olabilir mi?

Ötekiler: Şimdi de en iyi şeyi almış oldunuz. Bu durumda tam bir tablo elde edilir?

Forkiyatların biri: Sen bir gözünü yum, bu kolayca olur veririr. Sonra da keskin dişlerinin birisini göster, o zaman şöyle yandan bakılınca bir kardeşimiz gibi bize benzemek imkânını elde etmiş olursun.

Mefisto: Büyük şerefle. Başüstüne.

Forkiyatlar: Haydi. Öyle olsun.

Mefisto: Yandan bir Forkiyas gibi! Şimdi artık hercümercin çok sevgili oğlu oldum.

Forkiyatlar: Biz şüphesiz Kaos'un kızlarıyız.

Mefisto: Bana şimdi yan gözle bakıyorlar, ne reazlet. Hermafroditler!

Forkiyatlar: Üç yeni kız kardeşte bu ne güzellik. Bizim artık iki gözümüz, iki de dişimiz var.

Mefisto: Cehennemin dibindeki şeytanları korkutmak için ben bütün gözlerden kendimi gizlemeliyim. (Gider.)

Ege denizinin kayalık koyları Ay, tam tepede

Sirenler:

[*Kayaların üstüne yerleşmiş halde, flüt çalarlar ve şarkı söylerler.*]

Seni vaktile Tesalyanın büyücü kadınları günahkârca cezbederek bir gece aşağıya indirmişlerdi. Şimdi kavsının üstünden titreşen dalgaları munis kıvılcımlar saçan pırıltılı dalgaları rahatça seyret. Ve dalgaların arasından yükselen şu kalabalığı aydınlat. Güzel Luna, senin her buyruğuna hazırız. Bize inayet et.

Nereidler¹ ve Tritonlar²: (Deniz harikaları.) Deniz gibi halkı, daha tiz ve daha yüksek seslerle şarkı söyleyerek hiç durmadan ses verin ki, deniz baştanbaşa inlesin. Fırtınanın denizde korkunç uçurumlar açtığını görünce biz kuytu derinliklere kaçırız. Bizi ancak tatlı nağmeler cezbeder. Bakınız, biz nasıl büyük bir sevinçle süslenip altın kordonlar, taşlar, taşlardan başka bilezikler ve tokalar takıyoruz. Bütün bunlar sizin sayenizde. Ey körfezimizin şeytanları, burada kayalara çarparak sulara batan bu servetleri şarkılarınızla siz buraya çektiniz.

Sirenler: Denizin serinliğinde balıkların çok neşelendiklerini ve tasasız bir ömür sürdüklerini pekâlâ biliyoruz. Ama bu gün böyle sürüler halinde bayram yapan sizlerin balıklardan üstün olduğunuzu görmek istiyoruz.

Nereidler ve Tritonlar: Buraya gelmeden önce düşündük. Erkek kardeşler ve kız kardeşler, şimdi çabuk olun, balıklardan daha üstün olduğumuzu kesin bir şekilde isbat etmek için bugün pek küçük bir seyahat yapmamız gerek. (Uzaklaşırlar).

(1) Akdeniz su perileri.

(2) Su ilâhe ve perileri.

Sirenler: Bir anda kayboldular! Dosdoğru Samotrase'ye¹ gittiler. Ve elverişli bir rüzgârla hemen uzaklaştılar. Ulu kabireler diyarında ne yapmayı düşünüyorlar acaba? Orada kendilerini biteviye yeniden yaratan ve ne olduklarını hiç bir zaman bilemeyen acaip tanrılar mı var? Aziz Luna, lütfen kendi yüksekliğinde kal ki gece sürsün, ve gündüz gelip bizi kovmasın.

Tales: (Kıyıda Homunkulus'a.). Seni memnuniyetle Nereus'a götürmek isterdim. Gerçi onun mağarasından uzakta değiliz. Fakat nemrut şeyler pek dik kafalıdır. İnsan oğlu ne yapsa, bu nemruda beğendiremez. Fakat geleceği bildiği için herkes ona saygı besler ve onu makamında tâzim eder. Nicele-rine de iyilik etmiştir.

Homunkulus: Deneyelim bir kere ve kapısım çalalım. Bu bize hemen camı ve alevi kaybettirecek değü ya!

Nereus²: Şu kulağımın duyduğu sesler, insan sesi mi? Kalbim en derin yerinden burkuluyor. Bunlar öyle yaratıklar ki, tanrıya ulaşmaya uğraşırlar ama, yine de kendilerine benzer kalmaya makûmlar. Ama onların da iyilerine iyilik yapmak içimden geliyor. Sonra, yaptıkları icraati görünce iyi bir iş yapmadığımı anlıyorum.

Tales: Yine de sana güveniyorlar. Ey denizin ak saçlısı, sen bir hakîmsin, bizi buradan kovma. Şu aleve bak, vakıa insana benzer ama, senin öğütlerine tamamen uyacak.

Nereus: Ne? Öğüt mü istiyorsunuz? İnsanlar üstünde öğüdün hiç etkisi olmuş mudur? Akla uygun bir ses onların sağır kulaklarında donup kalır. Kendi kendilerini acı acı azarladıkları olur ama yine de her şey olduğu gibi kalır. Paris'i yabancı bir kadına şehvetle sarılmaması için ne kadar uyardım! Yunan kıyılarında cesurca duruyordu. Anlam âleminde gördüğüm şeyi ona anlatmıştım. Hava taşkın bir kızılık püskürüyordu. Çatılar tutuşuyordu, onların altında cinayetler işleniyor, ölümler görünüyordu. Bu, Troya'nın sonu idi ki hakkında türküler yapılmış ve binlerce yıl sonrakiler tarafından ürperti

(1) Ege adalarından.

(2) Deniz tanrısı.

ile söylenmiştir. Ama bu ihtiyarın sözü, o cüretkâra şaka gibi geldi. Ve kendi hevesine kapıldı. İlyos da böyle yıkıldı. Uzun bir işkenceden sonra kaskatı kesilen kocaman bir ceset, Pindus kartallarına âlâ bir yem oldu. Ulis¹ de öyle. Circe'nin² cücelerini, Ziklop'un³ berbatlığını ben ona önceden haber vermedim mi? Onun o yavaşlığı, o sersemliği ve daha nice kusurları kendisine hayır mı getirdi? Dalgalar onu pek çok salladıktan sonra nihayet insafa gelip konuk sever bir kıyıya iletiler.

Tales: Akıllı adama böyle hareketler dert olur. İyi adam ise onu bir kere daha dener. Onu memnun etmeye bir parçacık teşekkür yeter. Ve binlerce nankörlüğü unutturur. Çünkü bizim ricamız önemsiz bir şey değil. Şu çocuk bir hakîm olarak yetişmek istiyor.

Nereus: Benim pek nadir olan bu neşeli saatimi berbat etmeyin. Bugün büsbütün başka şeyler bekliyorum. Kızlarımı, zarif deniz perilerini, doritleri, hepsini buraya çağırdım. Bu kadar güzel endamlı dilberlere ne sizin Olimp'inizde ne de top-raklarınızın üstünde rastlanabilir. Onlar zarif hareketlerle su devlerinden inip, Neptün'ün atlarına binerek, kendi unsurlarile o kadar hoş bir şekilde uyuyorlar ki, âdeta kabaran köpüklerle birlikte yükseliyormuş gibi görünüyorlar. Bunların en güzelleri olan ve Kıbrıs bizden ayrıldıktan sonra Pafos da tanrıça olarak yüceltilen Galate de şimdi Venüs'ün sedef arabasının parıltıları içine kurulmuş, sallana sallana geliyor. Bu güzel kız çoktandır o tapınağın bulunduğu şehrin ve bu taht arabasının sahibidir. Buradan çekilin! İçimin babalık gururu ile dolu bulunduğu şu anda kalbime kin, ağzıma da küfür yaraşmaz. Gidin, Proteus'un yanma. İnsanın nasıl oluştuğunu ve değiştiğini o garip adamdan sorun. (Denize doğru uzaklaşır.)

Tales: Bu girişim bize bir şey kazandırmadı. Proteus'a rastlasak bile o hemen eriyiveriyor. O, karşımızda dursa bile ancak insanı şaşırtacak ve zihnini darmadağın edecek şeyler söyleyecek. Fakat mademki böyle bir öğüde muhtacız, onu da bir denemek üzere yolumuza devam edelim. (Uzaklaşırlar.)

(1) Yunan krallarından.

(2) Güneş kızı, büyücü.

(3) Tek gözlü dev.

Sirenler: (Kayaların üstünde.)

Uzakta, dalgaların üzerinde kayıp gelen nedir? Sanki beyaz yelkenini rüzgârlar şişiriyormuş gibi öyle aydınlık görünüyor ki! Yüzleri değişmiş deniz kadınları mı? Haydi aşağı inelim, seslerini her halde siz de işitiyorsunuz.

Nereidler: Ellerimizin üstünde taşıdığımız şeyler hepimizin hoşuna gidecek. Keskin çizgili heykeller, koca Chelon kabuklarının parıltısını gölgede bırakıyorlar. Bunlar bizim size getirdiğimiz tanrılardır, şimdi ilâhiler söylemelisiniz.

Sirenler: Cismi küçük, kuvveti büyük, kazazedeleri kurtaran ve en eski zamanlardan beri yüceltilen tanrılar.

Nereidler ve Tritonlar: Durgun bir bayram geçirmek için kabirleri getiriyoruz. Çünkü onların kutsallıkla hüküm sürdükleri yerde Neptün güler yüz gösterir.

Sirenler: Siz bizi geride bırakıyorsunuz. Bir gemi kazaya uğradığı zaman, karşı konulmaz kuvvetinizle tayfaları korursunuz.

Nereidler ve Tritonlar: Üçünü yanımıza aldık. Dördüncüsü gelmek istemedi. O hepsi için düşünen en akıllıları olduğunu söyledi.

Sirenler: Bir tanrı öbür tanrılarla kusursuz alay ediyor. Siz bütün inayetleri yüceltin ve zararlardan kaçının.

Nereidler ve Tritonlar: Aslında bunlar yedi tanedir.

Sirenler: Üçü nerde kaldı?

Nereidler ve Tritonlar: Biz bilmiyoruz, Olimp'te soruşturmalı. Kimsenin düşünmediği sekizinci de orada olsa gerek. Bize daima lütufkârdırlar, fakat henüz tamam olmamışlardır. Bu eşi olmayan varlıklar, daima devam etmek isterler. Ulaşılmaz hedeflerin dinmez özlemini çekerler.

Sirenler: Nerede olurlarsa olsunlar, biz onlara gün ışığında da, ay aydınlığında da tapmağa alıştık. Bunun ödülünü de görürüz.

Nereidler ve Tritonlar: Bu şenliğe ön ayak olmakla şöhretimiz en yüksek düzeyine varıyor.

Sirenler: Eski zaman kahramanlarının şöhretleri ne derece parlarsa yine hiçtir. Onların eline geçen bir altın posttu. Siz ise Kabire'leri alıp getirdiniz. (Hep birden tekrarlarlar.). On-

ların eline geçen bir altın postu, siz bize Kabire'leri alıp getiriniz. (Nereidler ve Tritonlar giderler.)

Homunkulus: Ben bu ucubelere baktığım zaman, kötü toprağı çanaklar gibi görüyorum. Halbuki hakimler onlara çarpıyorlar ve en sert kafalarını kırıyorlar.

Tales: İşte istenen de bu ya! Sikkeye değer veren şey pastır.

Proteus¹: (Görünmeden.)

Eski bir masalcı olan ben'i, böyle bir şey sevindirir. Ne kadar acıp olursa, o kadar hoş gider.

Tales: Neredesin Proteus?

Proteus: (Karnından konuşur gibi kâh yakından, kâh uzaktan.). Buradayım, burada.

Tales: Eski şakayı sana bağışlarım. Fakat bir dosta mânasız şeyler yapma. Biliyorum, sen yanlış bir yerden konuşuyorsun.

Proteus: (Uzakta imiş gibi.). Hoşça kal.

Tales: (Yavaşça Homunkulus'a.).

O, çok yakında! Şimdi onu iyice aydınlat. Bir balık gibi meraklıdır. Ve nerde saklanmış olursa olsun, alevi görünce çıkar gelir.

Homunkulus: Hemen üstüne bol ışık düşürüyorum, yalnız camı çatlatmamak için alçak gönüllü olmak gerek.

Proteus: (Büyük bir kaplumbağa şeklinde.). Bu güzel çekici ışık nereden geliyor?

Tales: (Homunkulus'u örterek.). Âlâ, hoşuna gidiyorsa onu daha yakından görebilirsin. Bu küçük emek neğeni bozmasın, insan gibi iki ayağının üzerinde görün. Bizim sakladığımız bir şeyi görmek isteyen, bizim isteğimize bağlı olmalı.

Proteus: (Zorlu endemi ile.)

Hükema hilelerinin farkındasın.

Tales: Biçim değiştirmek senin zevkindir.

[Homunkulus'un örtüsünü açar.]

Proteus: (Hayretle.). Ne parlak bir cücecik. Böylesini hiç görmemiştim.

(1) İlkel organı simgeler.

Tales: O bir öğütte bulunmanızı istiyor ve oluşmayı arzu ediyor. Anlattığına göre garip bir biçimde ve ancak yarı yarıya dünyaya gelmiş. Ruhî vasıflar bakımından bir eksiği yokmuş, ama el çabukluğu ve beceriklilik bakımından kendini noksan buluyormuş. Şimdiye kadar onun ağırlığını şu kavanoz meydana getirmiş, ama artık bir vücuda sahip olmak istiyor.

Proteus: Sen gerçekten bir bozulmamış erkek evlâtsın. Vaktinden önce dünyaya gelmişsin.

Tales: (Yavaşça.). İşin başka bir kritik tarafı daha var Zannediyorum ki o Hermafrodit'tir.

Proteus: O zaman daha iyi olur bu iş. Oraya varır varmaz bu iş yapılır. Bunu uzun boylu düşünmeğe lüzum yok. Engin denizde işe başlamalısın. Orada önce küçüklerle başlanır, en küçük şeyleri yutmak, insanın hoşuna gider. Sonra insan yavaş yavaş büyük ve daha yüksek başarılarla ulaşmak becerikliliğini kazanır.

Homunkulus: Buranın ne hoş bir havası var. Çevre de öyle yeşillik kokuyor ki, pek hoş!

Proteus: Buna inanırım, pek sevgili genç. Biraz ötede daha büyük bir zevk duyacaksın. Denize doğru uzanan şu incecik dilin üstünde etrafı kaplayan hava, tanımlanmaz bir tatlılıktadır. Orada ön tarafta tam şu sırada sahile doğru süzülen olayı yakından seyredebiliriz. Benimle birlikte geliniz.

Tales: Ben geliyorum.

Homunkulus: Üç dizi garip bir ruhlar yürüyüşü.

[*Ellerinde üç dişli Neptün yabası olduğu halde su aygırlarına ve deniz devlerine binmiş Rodos Telchine'leri.*]

Koro: Biz Neptün'e en azgın dalgaları dahi bastırabilmesi için üç dişli bir yaba yaptık. Fırtına tanrısı yoğun bulutları göğe gerince, bunların korkunç gümbürtüsünü Neptün karşılar. Gök yüzünde dallı budaklı şimşekler çakarken aşağıda da köpükler saçan dalgalar birbirini kovalar. Bunların arasında dehşet içinde çırpınanlar, uzun süre oraya buraya savrulduktan sonra, denizin dibine gömülürler. İşte bunun için o, asâsını bugün bize verdi. Şimdi gönlü kanmış olarık neşe içinde gezip tozuyoruz.

Sirenler: Ey nefislerini Helios'a vakfetmiş olan neşeli günün kutlu perileri. Luna'yı yücelttiğiniz şu aziz saatte sizi selâmlarız.

Telchine'ler¹: Ey şu üstümüzdeki kubbenin zirvesinde duran sevimli tanrıça. Sen kardeşinin övüldüğünü işitmekten büyük bir haz duyuyorsun. Bir kulağını mutlu Rodos'a çevirerek, oradan, ona doğru yükselen ebedî Pan'ı dinliyorsun. O, günlük dolaşmasına başlarken ve eşini bitirdiği vakit, bizi sıcak bakışları ile süzer. Dağlar, nehirler, kıyılar ve dalgalar hoş ışıklara bürünürler. Ve tanrının pek hoşuna giderler. Etrafımızda siz bulunmaz. Siz içimize sokulsa bile bir ışık demetile hafif bir rüzgâr onu hemen dağıtır. Ve adamız tertemiz olur. Orada büyük, şanlı ve şefkatli tanrıyı, delikanlı veya dev halinde tasvir eden yüzlerce heykel vardır. Tanrıların kudretini ilk olarak ağır başlı birer insan şeklinde cisimlendiren biz olduk.

Proteus: Bırak övünsünler. Güneşin kutsal hayat ışınları yanında ölü eserler birer şakadan oluşur. Güneş hiç usanmadan her şeyi eritip yeni cisimler yaratır. Ötekiler ise, tuncu eritip dökünce bir şey yaptıklarını sanıyorlar. İşin sonunda o mağrur âbideler ne oldu sanki? Dim dik durmakta olan o koca heykelleri bir zelzele darmadağın etti. Ve hepsi çoktan eridi gitti. Zelzele ne şekilde olursa olsun, her zaman can yakıcı bir şeydir. Dalgalar insana daha iyi hayat bahşederler. Şimdi yunus balığı şeklindeki Proteus seni o ölümsüz denizlere götürecektir. (Şeklini değiştirir.). İşte oldu! Orada muradına en güzel bir şekilde ereceksin, ben seni sırtıma alırım. Sen de denizle anlaşırsın.

Tales: Baştan yaratılmak üzere bu güzel isteği kabul et. Çok hızlı değişmelere hazır ol. Orada geçici kurallara göre insan haline gelinceye kadar binlerle, yüzbinlerle şekilden geçeceksin. (Homunkulus, yunus balığı haline gelmiş olan Proteus'un sırtına biner.)

Proteus: Bir ruh halinde o nemli ufuklara gel. Burada enine boyuna dolaşarak istediğin gibi yaşayabilirsin. Yalnız

(1) Ateş ruhu.

daha yüksek aşamalara heves etme, çünkü bir kere insan oldun mu, artık her şeyin tamam olmuş demektir.

Tales: Artık bahtına! Bununla beraber zamanının kahraman bir adamı olmak da hoş bir şeydir.

Proteus: (Tales'e.). Yani tam sana denk bir adam! Bu bir süre böyle devam eder. Çünkü silik ruh sürülerinin arasında, sen yüzyıllardan beri gözüme çarparsın.

Sirenler: (Kayaların üstünde.)

Ayın etrafında toplanan bu bulutçuklar halkası nedir? Bunlar ışık gibi beyaz, aşktan yüreği yanık beyaz güvercinlerdir. Onları buraya Pafos gönderdi. Bu azgın kuş sürülerini! Bizim şenliğimiz de artık tamam oldu. Her yerden berrak bir neşe ve sevinç taşıyor.

Nereus: (Tales'e.). Gece seyyahı, ayın etrafındaki bu halkaya bir hava belirtisi derdi. Fakat biz ruhlar, bu işin hakikatini biliriz. Bunlar sedef kabuğu içinde denizleri aşan, kızıma çok acaib uçuşları ile yoldaşlık eden ve çok eski zamanlardan beri buna alıştırılmış olan güvercinlerdir.

Tales: Ben de kalbin durgun ve sessiz, sıcak bir köşesinde kutsal bir efsaneyi yaşatmanın kahraman bir adama yaraşacak en iyi şey olduğuna inanırım.

Psylle'ler¹ ve Marse'ler²:

[*Deniz boğalarına, deniz danalarına ve koçlara binmiş halde.*]

Kıbrısın deniz tanrısı tarafından ıslatılmayan, Sezmos'un gazabına uğramıyan ve çevresinde ebedî rüzgârlar esen ıssız ve derin mağaralarında biz Zigri'nin arabasını, en eski zamanlarda olduğu gibi, sâkin ve uyanık bir sevinç içinde bekleriz. Ve geceleri tatlı bir şıpırtı ile kucaklaşan sevimli dalgaların arasından yeni kuşağın gözlerine görünmeden geçerek en güzelini böyle buralara kadar getiririz. Hafif çalşan bizler ne kartaldan, ne kanatlı arslandan, ne haçtan, ne de hilâlden korkarız. O yukardaki tahtının üstünde biteviye gerilip süner, kendisini kovar ve öldürür, tohumları ve şehirleri yok

(1) Kanatlı böcekler.

(2) Kelebek kapan böcekler.

eder. Biz ise, böylece kızların en güzelini buraya getiririz.

Sirenler: Gürbüz Nereit'ler ve zarif Dorit'ler, güçlü kuvvetli, yabani ve sevimli kadınlar, siz hafif hareketlerle ve ölgümlü bir süratle arabanın etrafım halka halka kuşatan, kâh birbirine dolanan, kâh yılan gibi kıvrılan diziler halinde, bize doğru yaklaşıyorsunuz. Ve tanrılar ayarında olduğunu göstermek için ağır başlı duran, ama yine de insan kuşağına bağlı kadınlar kadar çekici bir güzelliği olan annesinin tıpkısı Galatee'yi¹ getiriyorsunuz.

Dorit'ler²:

[*Yunus balıklarına binmiş olarak Nereus'un yanından takım halinde geçerler.*]

Luna, bize ödünç olarak, bir az ışıkla gölge ver! Şu çiçek gibi gençleri de dostça aydınlat. Çünkü biz babamıza sevimli adaylar göstererek ondan bir ricada bulunuyoruz. (Nereus'a) Bunlar bizim azgın dalgaların elinden kurtardığımız, gemimize alıp yosunların üstüne yatırdığımız, ısıtıp ışığa kavuşturduğumuz ve bunun için de bize bu borçlarını sıcak buselerle ödemeleri lâzım gelen delikanlılardır. Bu sevgililere şefkatle bak.

Nereus: Bu çifte kazanç pek tam doğrusu! Şefkatli olmak ve aynı zamanda keyif çatmak.

Doritler: Baba, bizim hareketlerimizi beğenerek çok hakettiğimiz zevki bize bağışlıyorsun. İzin ver de, onları ölümsüzlüğe kadar göğsümüzün üstünde sımsıkı tutalım.

Nereus: Güzel avınızın tadını çıkarabilirsiniz. Bu delikanlıyı kendinize bir koca olarak yetiştirin, ama ancak Zevs'in temin edebileceği şeyi ben size veremem. Sizi sallayıp, çalkalayan dalga, devamlı bir aşka olanak bırakmaz. Ve meyliniz gevşeyince sizi usulca sahile bırakıverir.

Doritler: Aziz delikanlılar, siz bizim için pek değerlisiniz ama sizden kederle ayrılmak zorundayız. Biz ölümsüz sadakat istemiştik, tanrılar buna dayanamıyorlar.

Delikanlılar: Bizleri, yürekli gemici çocuklarını, keşke hep böyle zevke kandırsanız. Biz şimdiye kadar böyle bir saadeti

(1) Deniz perisi.

(2) Doria (Yunanistan'da) halkından.

hiç tatmadığımız için, bundan fazlasını da istemiyoruz. (Galatea sedef arabasının üstünde yaklaşır.)

Nereus: Sevgü yavrum, bu sensin.

Galatea: O, babacığım, ne saadet! Yunus balığı, dur. Bu bakış, elimi kolumu bağlıyor.

Nereus: Artık geçti. Önümüzden daireler çizerek geçip gidiyorlar. Benim içimdeki derin heyecandan onlara ne? Ah, beni de o tarafa alsalar! Ama onun bir tek bakışı beni zevke garkeder ve bir senenin acısını unutturur.

Tales: Merhaba, merhaba! Bu güzelliğin ve gerçekliğin tesiri ile içimde nasıl da bir ateşli sevinç duyuyorum! Her şey sudan doğmuştur. Her şeyi sürdüren sudur. Okyanus, ebedî hükümrانlığını bizden esirgeme! Eğer sen bulutlar göndermeseydin, taşkın dereler hediye etmeseydin, ırmaklara zikzak yollar çizmeseydin, nehirleri tamamlamasaydın, dağların, ovaların ve dünyanın hali nice olurdu. Bu taze hayatı yaratan sensin.

Yankı: (Bütün halka halindekilerin katılmasıyla. En taze hayatı yaratan sensin.

Nereus: Uzaktan yine sallana sallana geri geliyorlar. Artık göz göze gelemiyoruz. Zincir halinde geniş halkalar meydana getiren o sayısız sürü şenliğe uymak için dönüp dolaşıyor. Ama Galatea'nın sedef tahtı kalabalığın içinde bir yıldız gibi parlıyor. Sevgü kızım, o kalabalığın arasından nur saçıyor. O, bu kadar uzaklarda da daima yakın olduğu gibi, göz kamaştıracak kadar aydınlık ve parlaktır.

Homunkulus: Bu güzel şölende benim de ışıktırdığım her şey görülmedik güzel.

Proteus: Bu hayat erıştiren şölende senin ışığın pek görkemli bir şekilde parlıyor.

Nereus: Bu kafilenin ortasında hangi yeni sır gözlerimize açık olacak! Sedefin ve Galatea'nın ayaklarının etrafında alev saçan şey nedir? Alev bazan şiddetleniyor, bazan sevimli ve tatlı oluyor, sanki aşkın nabızlarından geliyormuş gibi.

Tales: O, Proteus'un aldattığı Homunkulus'tur. Saçtığı alevler de muhteşem bir isteğin belirtisidir. Ben, bunda kor-

kunç bir acının iniltisini seziyorum. O nerde ise parlak tahta çarparak parçalanıverecek. İşte alevleniyor, şimşekleniyor ve dağılıyor bile.

Sirenler: Birbirlerine çarptıkça kıvılcımlar saçarak dağılan dalgaların bize gösterdikleri bu ateşten harika nedir? Deniz parıltı ile çalkalanıyor ve ışıkları ufuklara aksediyor. Karanlığın ortasında her şey alev saçıyor ve çevrede her şeyi ateşler sarıyor. Ey, bütün bunların faili Eros¹; Hükümrân ol bakalım. Var olsun deniz, var olsun kutsal ateşle çevrili dalgalar, var olsun su, var olsun ateş. Var olsun bu eşsiz macera.

Hepsi birden: Yaşasın tatlı tatlı dalgalanan rüzgârlar, var olsun esrarengiz çukurlar. Ey dört unsur, hepiniz aziz olun!

(1) Aşk perisi.

Üçüncü perde

İsparta'da Menelas'ın¹ sarayı önünde

Truvalı esir kadınlar korusu ile birlikte

Helena görünür, koroyu Pantalıs yönetmektedir.

Helena²: Ben, çok hayranlık toplamış, pek çok da yerilmiş olan Helena, henüz çıktığımız şu karşı sahillen geliyorum. Poseidon'un izni, Evros'un da yardımı ile bizi Firigyanın düz ovalarından ana vatanın bu körfezlerine kadar dimdik sırtlarında taşıyan dalgaların şiddetli çalkantısından hâlâ başım dönüyor. Savaşçıların en yiğitleri ile birlikte döndüğüm için kiral Menelas seviniyor. Babam Tindareos'un Pallas tepesinden dönüşünde yamaçlarda yaptırmış olduğu ve içinde benim Klitemnestra ile kardeşçe, Kastor ve Polluks ile de arkadaşça oynuyarak büyüdüğüm ve İsparta'nın en şahane süslü binası olan kocaman yapı, sen de bana «hoş geldin» de. Ey ulu kapının tunç kanatları, sizi selâmlarım. Vaktile bir çokları arasından bana güveyi olarak seçilen Menelas'm heybetli endamımı sizin pek konuk sever olan şu geniş aralığınızdan seyretmiştim. Bu kapıları bana tekrar açınız ki bir kiral eşine yakışacak şekilde kiralın acele bir buyruğunu sadakatle yerine getireyim. İçeriye alınız beni. Şimdiye kadar başıma kader icabı ne gelmişse, hepsi artık unutulsun. Çünkü ben, kutsal görevimin gereği olarak Citere'nin tapınağını ziyaret etmek üzere bu eşikten ayrıldığım ve orada Frikyalı bir haydudun eline düştüğüm günden beri o kadar çok vak'alar oldu ki, anlatmakla bitmez. Ama böyle her tarafa yayılan, destan haline gelmiş olan bu hikâyeleri atfettikleri kimse, bunları duymak bile istemiyor.

(1) İsparta kralı, Helena'nın kocası.

(2) Güzelliği ile ünlü Yunan prensesi. Leda'nın kızı, Menelas'ın karısı, Paris tarafından kaçırılmış ve Trova savaşlarına neden olmuştur.

Koro: Ey görkemli kadın, en yüksek servete onurla mâlik olmayı hor görme. Çünkü en büyük talih, yalnız sana nasip olmuştur. Bu, herkesin karşısında titrediği, güzelliğın onurudur. **Kahramanı** gururla yürüten ve ona yol gösteren bu onurdur. Her şeyi alteden güzellik karşısında, en inatçı adam bile eğilir.

Helena: Yeter! Ben, kocamla beraber gemiye binip buraya geldim. Kendi ülkeme o beni önden gönderdi. Bundan maksadın ne olduğunu tahmin ediyorum. Bir zevce olarak mı geliyorum, bir kraliçe olarak mı hükümdarın acı bir ıstırabının kurbanı olarak mı, yoksa Yunanlılar hesabına çok uzun tahammül edilmiş bir talihsizlik için mi? Bunu bilmiyorum. Çünkü ölmez tanrılar şöhetle acının benim için yanyana hüküm sürmesini kararlaştırmışlar. Hatta, endam güzelliğının bu şüpheli mihmandarları, şu kapının eşiğinde de can sıkın ve korkutan bir vaziyet alıyorlar. Daha o bomboş gemide iken bile kocam; bana ancak arada sırada başını çeviriyordu, ama yüreğime ferahlık verecek tek kelime söylemiyordu. Evrotas'ın kumsal körfezine girdiğımız zaman öncü gemilerin burunları sahile henüz yanaşmıştı ki kocam, ilâhi bir ilham gelmiş gibi, söze başlayarak şöyle demişti: «Savaşçılarım, verilen karara göre burada karaya çıkarak, kıyıya dizilecekler. Ben onları denetleyeceğim. Sen yoluna devam et. Aziz Evrotas'ın verimli kıyıları boyunca hep yukarıya doğru çık ve vaktile geniş ve verimli bir ekin sahası iken, sonradan üzerinde Lakemon'un¹ kurulduğu, heybetli dağlarla çevrili bu güzel ovaya varıncaya kadar atları yeşil çimenlerin üstünden sür. Sonra da, hükümdarlara mahsus yüksek kuleli saraya gir, orada gün görmüş kâhya kadınla birlikte hizmetçi kızları gözden geçir. Bu kadın sana babanın bıraktığı ve benim de barış ve savaş zamanlarında üst üste yığdığım servet yığınlarını göstere sin. Göreceksin ki, her şey eskiden olduğu gibi düzgün duruyor. Çünkü bir prens evine döndüğü zaman, her şeyi yerli yerinde bulmak hakkına sahiptir. Uşakları hiç bir şeyi değiştiremezler.

Koro: Gittikçe artan bu görkemli servetin karşısında gözlerin aydınlansın ve kalbin ferahlasın. Süslü kordonlar ve za-

(1) Eski İsparta'nın başkenti.

rif taçlar koltuklarını kabartmışlar, böbürleniyor. Sen içeriye gir, yeter. Sen, onlara meydan okuyunca, hemen davranırlar. Güzelliğin, altın, inci ve mücevherlerle cenkleşmesini seyretnmek pek hoş olur.

Helena: Sonra zevcim, hükümdar olarak, şu emri verdi: «Sarayda her şeyi gözden geçirdikten sonra lüzum gördüğün kadar sehpa ve kutsal usullere göre kurbanın eline verilmek üzere bazı kap kakak, tencere, kabuklar, büyük testilerde kutsal pınarın suyunu al ve çabuk alev kapan kuru odunu da hazır bulundur, bilenmiş bir bıçak almayı da unutma. Bundan ötesini senin anlayışına bırakıyorum.» Kocam, beni bu sözlerle yola çıkardı, yalnız Olimp'ler şerefine kurban edeceği canlı varlık hakkında bana bir şey söylemedi, çok düşündürücü bir şey ama, bununla fazla uğraşmam. Her şeyi tanrıların takdirine bırakırım. Çünkü onlar iyilik olsun, fenalık olsun, insanlar için ne takdir ettilerse, onu yaparlar. Biz geçiciler ise buna katlarız. Şimdiye kadar nice defalar başı yere eğilmiş kurbanlık hayvanın ensesine inecek ağır balta, kesici dua okunarak havaya kaldırıldığı halde bu işi tamamlamada başarıya ulaşamamıştır. Ya yakında bulunan bir düşman, yahut da tanrının irâdesi ona engel olmuştur.

Koro: İlerde ne olacağı şimdiden kestirilemez. Onun için, kraliçe, neş'e ile içeri gir, insana iyilik ve fenalıklar, beklenmeden gelir. Haber veren olsa bile biz inanmayız. Netekini Trova yandığı ve biz ölümü, o dehşetli ölümü gözlerimizle gördüğümüz halde, şimdi de burada sana, severek, hizmet etmeğe hazır durmuyor muyuz? Hem gök yüzünün göz kamaştırıcı güneşini, hem de yeryüzünün en güzeli olan ve bizleri mutlu eden o lütufkâr yaratığı karşımda görmüyor muyuz?

Helena: Nereye varırsa varsın, beni nasıl bir son beklerse beklesin, çoktandır özlediğim, düşüncesizliğim yüzünden elimden kaçırdığım ve şimdi de anlayamadığım bir tarzda tekrar karşımda bulduğum krallık sarayına hemen çıkıp oturmak yakışır bana. Çocukken üzerlerinden atladığım o yüksek merdivenlerden yukarı çıkarken, şimdi ayaklarım aynı derecede çevik değil.

Koro: Kardeşler, kederli esirler, bütün acıları içinizden atıp Kraliçemiz Helena'nın bahtiyarlığını paylaşın, o gerçi geri gelme hususunda geç kalan, fakat o nisbette de sağlam atılan adımlarla babasının sarayındaki ocağının başına yaklaşıyor. Bu işi böyle mutlu bir şekilde düzelterek onu baba ocağına kavuşturan kutsal tanrılara hamedediniz. Biz, mahpus, derin bir özlem içinde, zindanın mazgallarından boş yere kollarını uzatıp içini çekerken, serbest bırakılmış olan da en büyük zorlukları kolay sayar. Yalnız yurdundan uzaklaştırılan kraliçenin hali, bir tanrıyı müteessir etmişti. O da onu, İlios'un yıkıntıları arasında babasının yeniden süslenen bu sarayına ilk gençliğin tarif edilmez haz ve elemelerini yeniden yaşasın diye getirdi.

Pantalis: (Koro şefi olarak.) Şimdi şarkının neşeli havasından ayrılarak gözlerinizi kapının kanatlarına çevirin. Kardeşlerim, ne görüyorum? Kraliçe heyecan içinde, telâşlı adımlarla bize doğru gelmiyor mu? Büyük kraliçe ne oldu? Saray salonlarında maiyet halkının selâmlarından başka, seni böyle heyecana düşüren ne oldu? Bu, pek gizli bir şey değil. Ben senin alnında hayretle çarpışan asil bir öfke ve bir nefretin izlerini görüyorum.

Helena:

[*Kapı kanatlarını açık bırakarak, heyecan içinde.*]

Zevs'in kızına öyle bayağı korku yakışmaz. Ve o, ufak tefek şeylerden müteessir olmaz. Lâkin, eski ve ilkel karanlıkların koynundan fırlıyarak bir yanar dağın ateş saçan ağzından fışkıran alevli bulutlar gibi, döne döne yükselen korkunç bir şey, kahramanlara bile dehşet verir. Bugün Stiks'leri¹ benim saraya gelişimi öyle korkunç bir şekilde karşıladılar ki, ne zamandan beri özlediğim şu kapının eşliğinden kovulmuş bir konuk gibi kaçıp uzaklaşmak istiyorum. Ama hayır, ben şu aydınlığa kaçtım, bilinmeyen kuvvetler ne olursanız olun, beni buradan uzaklaştıramazsınız? Ben, kurban törenini hazırlayacağım. Temiz ocağın alevi, kadın erkek herkesi selâmlayabilir.

(1) Cehennemin etrafında dolanan nehir ve halkı.

Koro şefi: Asil kadın, sana saygıyla bağlı olan maiyet halkına başına gelen şeyi anlat.

Helena: Geçici karanlık kendi ürününü tekrar yutup o esrarlı göğsünün derinliklerine indirmede ise, benim gördüğüm şeyi siz de kendi gözlerinizle görmelisiniz. Yalnız bir fikir edinebilmeniz için size bunu bir az anlatayım. Sarayın o büyük iç avlusuna ilk vazifemi yapmak için vakarla girdiğim vakit, ısırsız geçitlerin sessizliğine şaşıtm. Ne ateşli bir faaliyetle gidip gelenlerin gürültüsünü duydum, ne de acele işi olanların koşmalarını gördüm. Eskiden her yabancıyı güler yüzle karşılayan hizmetçi kızlarla, kâhya kadınlardan da eser yoktu. Ama, sıcak ocağa yaklaştığım vakit, kızıl ateşlerin bıraktığı ılık küllerin yanında, dev gibi bir kadın gördüm. Uyuyor değil idi ise de, düşüncelere dalmış gibi idi. Ben onu kocamın ihtiyaten sarayda bıraktığı kâhya kadın sanarak işinin başına geçmesini buyurdum. Fakat o kıvrılıp oturduğu yerde kımıldamadı bile. Nihayet tehdidim üzerine beni ocağın başından ve salondan kovuyormuş gibi sağ kolunu oynattı. Öfke ile ona sırtımı çevirerek hemen üzerine Talamus'un² ziynet içinde yükseldiği basamaklara doğru koştum. Hazine odası da oraya yakındı. Fakat o garip kadın da yerinden hemen fırladı ve o uzun boyu, kanlı ve bulanık bakışları, insanı şaşırtan acaip biçimi ile karşıma dikilerek, âmirane, yolumu kesti. Ama boşuna konuşuyorum. Çünkü hayaletleri oldukları gibi cisimlendirmek için söz bulmak olanaksızdır. Siz onu kendiniz görün. O aydınlığa bile çıkmaya cür'et ediyor. Güzelliğin dostu olan Febus, karanlığın evlâtları olan korkunç hayaletleri ya mağaralara tıkar, yahut sindirir. (Forkiyas, kapının arasında ve eşğin üstünde görünür.)

Koro: Şakaklarımı örten saçlar genç görünse de, başımdan çok şeyler geçmiştir. Korkunç şeylerin çeşidini gördüm. İlyos'un² üzerine gece çökerken harp çılgılığını gördüm. Hücum eden savaşçıların tozu dumana katan koşmaları esnasında, tanrıların korkunç nidalarını, kavganın ovaları inleyen tunc

(1) Zifaf yatağı.

(2) Trova'nın diğer adı.

sesini, surlarda işittim. İlios'un o surları henüz sağlam duruyordu, fakat kızılığı, alevler elden ele sıçrayarak, kendi rüzgârlarının hızı ile yayılıp karanlıklara bürünen şehri baştan sona kaplıyordu. Kaçarken dumanların ve korların arasından sivri diller gibi yükselen alevlerin parıltısında tanrıların korkunç bir gazabla yaklaştıklarını, kızıl ateşle çevrili duman bulutlarının ortasında da dev cüsseli acaip hayaletlerin yürüdüklerini gördüm. Ben bunları sâhiden gördüm mü, yoksa dehşete boğulan ruhum, bunları kuruntu mu etti? Bunu hiç bilmiyorum. Ama böyle korkunç bir şeyi şimdi burada gözlerimle gördüğümden eminim. Hatta korku beni bu tehlikeli yaratıktan uzak tutmasa idi, onu ellerimle yakalayabilirdim de. Sen Forkya'sın kızlarından hangisisin? O soya benziyorsun. Kır saçlı olarak doğan ve nöbetleşerek tek göz ve tek diş kullanan o acuzelerden değil misin? Mutsuz, sen, bu güzelliğin yanında Febus'un aldanmaz bakışlarının karşısına nasıl çıkabiliyorsun. Ama çık bakalım. Çünkü onun saygılı gözleri, gölgeleri ve çirkinlikleri görmez. Ama ne yazık ki, acı bir talihsizlik, bizim gibi kalımsızları, böyle iğrenç ve ezelden uğursuz şeyleri görüp güzellik âşıklarında uyanan tarif edilmez bir göz sancısına uğratıyor. Mademki böyle küstahça karşımıza çıkıyorsun, öyle ise, tanrıların yarattığı mutluların seni tel'in eden ağızlarından çıkacak küfürleri ve tahkirleri dinle öyle ise.

Forkiyas: Söz eski ise de özü gerçek ve derindir: Utanç ile güzellik hiç bir zaman yeryüzünün yeşil yollarında elele yürümezlermiş. Bu ikisi arasında öyle şiddetli bir kin yerleşmiş ki, bir yolda karşılaşırsalar, birbirlerine sırtlarını çevirirler, ve her biri kendi yoluna devam eder. Kendilerini ihtiyarlık daha önce sıkıdüzen altına almadı ise, utanç tasalı, güzellik ise küstah duygularla, sonunda Orkus'un karanlık gecesine sarılırlarmış. Yabancı bir ülkeden, bencil isteklerle gelerek burada toplanan küstahlar, ben sizleri, tepemizde ciyak ciyak öterek bulut halinde geçen ve köşeye çekilmiş yolcuları göğe bakmaya zorlayan turnaların boğuk sesler çıkaran sürüsüne benzetiyorum. Çekilip gidiniz ki, o da yoluna devam etsin. Sizden çekeceğimiz var her halde! Siz ne küstahsınız ki, kralın ulu sarayı etrafında, bir arsız kadın çılgınlığı ile sarhoşlar gibi yaygara

çıkarmak ataklığında bulunuyorsunuz. Kâhya kadına karşı, ayı görüp de uluyan köpek sürüsü gibi ürüyorsunuz. Sizin soyunuzu sopunuzu bilmiyormuyum sanıyorsunuz? Harp içinde doğan, harblerde büyüyen, kendisi gibi herkesi de baştan çıkaran, savaşçıları ve halkı zaif düşüren erkek delisi sen de. Siz böyle kalabalık gördükçe, yeşil ekine çekirgelerin üşüşmeleri gibi toplanıyorsunuz. Başkalarının gayretlerini baltalayan ve gelişme halindeki her refahı yok eden kemirici yaratıklar. El-den ele dolaşan panayır matahları, siz de !

Helena: Kraliçenin yanında hizmetçileri azarlamak onun ev kadınlığı hakkına küstahça dil uzatmak demektir. Çünkü övülecekleri övmek, suçluları cezalandırmak, yalnız onun hakkıdır. Hem ben onları İlios'daki o koskoca kuvvet kuşatılır da, şehir düştüğü ve yıkıldığı ve biz şaşkın bir halde oraya buraya dolaşıp, bin bir çeşit yoksunluğa katlandığımız ve herkesin kendi başının çaresini aradığı zamanlar, bana yaptıkları hizmetten pek memnunum. Şimdi bu şen kitleden, burada da hizmet bekliyorum. Bir efendi, uşağının ne olduğuna bakmaz, nasıl hizmet ettiğine bakar. Onun için sen sus. Ve onların karşısında böyle somurtma. Eğer kralın sarayını kraliçe namına şimdiye kadar iyi bekledinse, bu da senin övülmene neden olur. Fakat, kraliçe, şimdi kendisi geldi. Sen artık çekil de hak ettiğin ödül yerine, ceza görmiyesin.

Forkiyas: Saray halkını övmek, mutlu hükümdarımızın soylu eşinin uzun yıllar onları yöneterek kazanmış olduğu bir haktır. Madem ki sen kraliçe ve evin bayanı sıfatile tanınmış olarak eski sarayına tekrar giriyorsun, o halde, çoktandır gevşemiş olan dizginleri topla. Ve hazineyi ve bizleri yönetmenliğin altına alarak bize egemen ol. Ama her şeyden önce en yaşlı hizmetkârın sıfatile beni senin gibi bir kuğu kuşununun yanında şu kötü şöhretli geveze kızların sürüsüne karşı koru.

Koro şefi: Güzelliğin yanında çirkinlik, ne çirkin kalıyor!

Forkiyas: Budalalık da, zekânın yanında ne budala görünüyor!

[Buradan başlayarak Koretitler teker teker koronun önüne geçerek konuşurlar.]

Birinci Koretit: Babanın Erebus¹, ananın da gece olduğunu bildir.

Forkiyas: Sen de öz kardeşin Silla'yı² sözkonusu et.

İkinci Koretit: Senin soy sopunda nice devler vardır.

Forkiyas: Orkus'a git, akrabanı ordan ara.

Üçüncü Koretit: Orada oturanlar senin için fazla gençtirler.

Forkiyas: Sen git, ihtiyar Treziyas'a³ yaman.

Dördüncü Koretit: Orios'un⁴ süt ninesi, senin torununun torunu idi.

Forkiyas: Sanırım ki Harpirler⁵ seni pislikle beslemişlerdir.

Beşinci Koretit: Bu kadar bakımlı, sıskalığını, sen ne ile besliyorsun?

Forkiyas: Senin pek iştahalı olduğun kanla değil.

Altıncı Koretit: Sen leşlere düşkün, iğrenç bir leşsin.

Forkiyas: Terbiyesiz ağzında, Vampir dişleri parlıyor.

Koro şefi: Senin kim olduğunu söylersem ağzını tıkaş olurum.

Forkiyas: Sen önce kendinin kim olduğunu söyle, bilmece kendiliğinden çözülür.

Helena: Aranızda öfkeli değil, fakat kederli dolaşıyorum, ve bu karşılıklı biçimsiz sövüşmeyi yasaklıyorum. Çünkü bir hükümdar için, kendi sadık bendelerinin arasında böyle gizli anlaşmazlıklar bulunması kadar zararlı bir şey yoktur. Böyle durumlarda yaptığı buyrukların, iş görülünce güzel ses veren yankısı, duyulmaz olur. Böyle küstah gürültüler, hükümdarı şaşırtarak onu bunu azarlamasına ve bir kasırga gibi esmesine neden olur. Yalnız bu da değil, siz terbiyesizce öfke saçarken, korkunç heyûlaların uğursuz hayallerini de buraya topluyorsunuz. Bunlar şimdi etrafımı öyle sarıyorlar ki, âdeta biz-

(1) Kargaşalığın çocuğu, arafat.

(2) Bir dev.

(3) Bir esatir yaratığı.

(4) Dev avcı, ölümünden sonra, yıldız olmuş.

(5) Bir canavar, fırtına ve ölümü temsil eder.

zat kendimin, yurdumun ovalarını bırakıp Orkus'a, o keşme-keşin içine sürüklendiğimi hissediyorum. Acaba bu bir hatıra mıdır, yoksa bir vehim mi? Bütün bunlar, ben mi idim, yine öyle miyim? İlerde de öyle, o şehrin yıkıcılarının rüyalarına giren korkunç bir hayalet mi olacağım? Kızlar titriyorlar, ama en yaşlıları olan sen susuyorsun, bana akla uygun bir söz söyle.

Forkiyas: Uzun yıllar mutluluk hülyaları içinde yaşamış olanlar, sonunda en yüksek tanrısal iyiliği bile bir rüya gibi görürler. Fakat sen en yüksek iyiliklere ölçsüz ve sonsuz bir şekilde erişmiş oldun, ve bütün ömrünce, ancak her türlü ataklığı göze alan, hemen harekete hazır ateşli sevdalılar gördün. Daha çocukken seni Herkül gibi güçlü ve gayet akışıklı bir adam olan Teseus ele geçirdi.

Helena: Ve beni, o on yaşındaki nârin ceylânı, kaçırdı, ve Afidmus'un Attika'daki şatosuna kapattı.

Forkiyas: Seni kastor¹ ve Polluks² hemen kurtardılar. Ve yine seçme yiğitler senin peşinde koşmaya başladılar.

Helena: Memnuniyetle açıklarım ki, benden en fazla güleriyüz göstermeyi Pelide'ye³ benzeyen Patroklos⁴ gördü.

Forkiyas: Buna rağmen, baba iradesi seni Manelas ile evlendirdi. Denizlerin yürekli gemicisi, aynı zamanda ev bekleyici olan Manelas'la.

Helena: Babam, kızı ile beraber, ülkenin idaresini de ona verdi. Bu evlenmeden de Hermione dünyaya geldi.

Forkiyas: Fakat o Giridi zaptetmek için uzaklarda çarpışırken, sen münzeviye çok güzel bir konuk gelmişti.

Helena: O yarı dulluk zamanımı ve onun sonucu olarak düştüğüm acınacak durumumu bana ne diye hatırlatıyorsun?

Forkiyas: O seferde, beni, hür doğmuş Giritliyi, esarete ve uzun bir köleliğe mahkûm etmişti.

Helena: Demek ki, seni buraya kâhya kadın olarak yollarken, cesurane elde edilmiş hazineyi, kuleyi ve birçok şeyleri sana emanet etmiş.

(1,2) Zevs'in ikiz çocukları.

(3) Achil'in babası.

(4) Achil'in arkadaşı, Kahraman.

Forkiyas: Evet, kulelerle çevrili İlios şehrine ve o sonsuz aşk safalarına koşmak için senin bıraktığın bu şeyleri!

Helena: Safayı hiç aklına getirme. Orada benim başıma, sonu gelmeyen en acı ıstıraplar yığıldı.

Forkiyas: Ama diyorlar ki sen, çift varlık halinde görünmüşsün. İlios'da ve aynı zamanda Mısır'da.

Helena: Zihnimi bu saçmalamalara benzeyen şakalarla darmadağın etme. Ben şimdi bile bu varlıklardan hangi olduğumu bilmiyorum.

Forkiyas: Sonra, diyorlar ki, eskiden seni kaderin bütün cilvelerine rağmen seven Achil de, o boş gölgeler ülkesinden çıkararak sana âşık olmuş.

Helena: Ben bir put halinde, o putla birleştim. Masalda da söylendiği gibi, bu bir rüya idi. İşte ben de şimdi kaybolarak put haline geliyorum. (Yarım koronun kollarına düşer.)

Koro: Kötü bakışlı, şom ağızlı, sus sen. Bu murdar tek dişli ağızdan böyle korkunç sözlerden başka ne çıkabilir? Çünkü iyilik yapacak gibi görünen bir şerir, kuzu postuna bürünmüş azgın bir kurt, bence üç kafalı köpeğin ağzından çok daha korkunçtur. Biz endişe ile birbirimize sorup duruyoruz. Bu kadar kötü tuzaklar hazırlayan bu pek acayip şey, buraya ne zaman, nereden ve nasıl gelmiş? Halbuki sen şimdi büyük bir teselli vererek çekilmiş acıları Lethe gibi unutturacak güzel sözler söyleyecek yerde, geçmişin kötülüklerini eşeliyorsun ve durumun parlaklığı ile birlikte, geleceğin tatlı pırıltılı umut ışığını da karartıyorsun. Sus artık! Sus ki, kraliçenin zaten uçup gitmeye hazır olan ruhu, güneş altındaki vücutların en güzeline yine bağlı kalsın ve ona sımsıkı sarılsın. (Helena kendine gelerek tekrar ortaya çıkar.)

Forkiyas: Örtü altında iken bile hayranlık uyandıran, şimdi ise pırıl pırıl parlayan kraliçe, uçan bulutların arasından görün. ey günümüzün güneşi. Önümde bütün dünyanın nasıl açıldığını sende, tatlı bakışınla görüyorsun. Beni çirkin diye ne kadar yerseler de, güzelden pek iyi anlarım.

Helena: Başım döndüğünde, etrafımı saran o ıssızlığın içinden titriyerek çıkıyorum. Vücudum o kadar yorgun ki, din-

lenmek isterdim. Lâkin kraliçelere, hatta herkese yaraşan şey, korku veren bir sürpriz karşısında bile sağlam durmaktır.

Forkiyas: Bütün büyüklüğün ve güzelliğinle karşımızda bulunuyorsun, gözlerin bir buyruğun olduğunu söylüyor. Buyruğun nedir anlat.

Helena: Kavganızdan doğan atak boşlamanızın yerini doldurmaya hazır olunuz. Kralın buyruğuna göre, bana derhal bir kurban ısmarlayınız.

Forkiyas: Evde her şey hazır. Tas, sehpa, keskin balta, kesme ve kızartma âletleri. Kurban edilecek şeyi bize göster.

Helena: Kral bunu tanımlamadı.

Forkiyas: Söylemedi mi? Yazık, ne yıkım!

Helena: Seni bastıran bu acı nedir?

Forkiyas: Kastedilen kurban sensin, kraliçem.

Helena: Ben mi?

Forkiyas: Ve bunlar.

Koro: Eyvah ne yıkım!

Forkiyas: Balta ile kafan kesilecek,

Helena: Korkunç, ama bunu sezmiştim, zavallı ben.

Forkiyas: Bence bu, önüne geçilemeyecek bir şey.

Koro: Ah, ya biz, bizim başımıza ne gelecek

Forkiyas: Kraliçe soylu bir ölümle ölecek, sizlerin de, içerde damın çatısını tutan sütunlarda yakalanmış kuşlar gibi, sıra ile cesetleriniz titreyecek. (Helena ve koro hayret ve korkunçluk içinde, ciddî ve iyi hazırlanmış guruplar durumunda.)

Forkiyas: Hayaletler gibi, katılaşmış görünüyorsunuz. Sizin olmayan bir günden ayrılmak korkusu ile burada heykeller gibi kaskatı duruyorsunuz. Tıpkı sizin gibi, insanlar ve bütün hayaletler, güneşin parlak ışığından isteyerek vazgeçmezler ama, bu sondan onları kimse kurtaramaz! Bunu herkes bildiği halde, pek azları hoş karşılar. Sözün kısası siz yok oldunuz. Haydi, şimdi iş başlasın. (Ellerini çırpıp, kapmın önünde maskara cüceler belirir ve onlar verilen buyrukları hemen yerine getirirler.)

Karanlık yüzlü, yusuvarlak ucubeler, yuvarlanarak gelin buraya. Burada istediğiniz kadar zarar verebilirsiniz. Altın

boynuzlu idam tahtasını yerine koyun, pırıl pırıl baltayı, gümüş eşiğin üstüne koyun. Su testilerini doldurun. Siyah kanın korkunç pisliğini yıkayıp temizlemek gerek. Şu tozun üstüne, kurbanın şahane bir surette diz çökmesi için, halıyı serin ki, başı ayrıldığında vücudu lâayık olduğu bir saygı ile sarılsın.

Koro şefi: Kraliçe düşünceli bir halde şurada duruyor. Kızlar biçilmiş çayırılar gibi, sararıp soluyorlar. Ama en yaşlıları olarak ben, kutsal ödevim gereği, seninle konuşmak isterim. Ey en yaşlımız. Bu kafile, senin kim olduğunu anlamıyacak kadar beyinsiz ise de, sen tecrübeli, hakîm, ve bizim iyiliğimizi isteyensin, onun için bir kurtarma olanağı varsa söyle bize.

Forkiyas: Bu kolay! Her şey kraliçeye bağlı. Kendisini ve sizleri kurtarmak için kesin kararlara ihtiyaç var.

Koro: Parsların en saygıdeğeri, Sibillerin en hakîmi, sen altın anahtarı kapalı tut. Sonra bize günü ve kurtuluşu müjdele. Çünkü önce dans edip eğlenmek, sonra sevgililerimizin göğsünde dinlenmek için can atan küçücük vücutlarımızın tüyler ürpertici bir şekilde havada titrediğini ve sallandığını hissediyoruz.

Helena: Bırak şu korkakları, ben korku değil, acı duyuyorum, ama bir kurtarma çaresi biliyorsan, onu şükranla karşılarım. Akıllı ve sağgörümlü olanlara, gerçekten, çok defa olanaksız şeyler mümkün görünür. Haydi söyle.

Koro: Söyle, çabuk söyle! Boynumuzun etrafına dolandığını hissettiğimiz ve gerdanlıkların en kötüsü olan o korkunç ipten yakamızı nasıl kurtarırız? Biz, hissediyoruz ki, bütün tanrıların yüksek anası olan Rea, halimize acımazsa, biz zavalılar nefeslerimiz kesilerek boğulacağız.

Phorkiyas: Bu uzun nutku dinlemeye sabrınız var mı? Onlar birçok hikâyeler anlatmaya çalışıyorlar.

Koro: Sabrımız çok, hiç olmazsa dinlerken yaşıyoruz.

Phorkiyas: Evde oturup da değerli bir hazineyi koruyan ve koca binanın duvarlarının sıvasını, hem de yağmur akıntısına karşı damını aktarmasını bilen, uzun süre rahat yaşar. Fakat güzel ve kutsal yuvasını düşünmeden bırakarak, haince kaçıp giden, geri döndüğü vakit, gerçi eski evini yerinde bulur,

ama bu ev yıkılmış değilse bile, içersinde herşey değişmiş olur.

Helena: Herkesin bildiği bu özdeyişleri anlatmak neye? Bir şeyler anlatmak istiyorsan, can sıkıcı şeylere dokunma.

Phorkiyas: Söyleyeceğin şey, bir serzeniş değil, tarihî bir gerçektir. Manelas korsan gemisi ile körfezden körfeze, adadan adaya, kıyıdan kıyıya dolaşır ve her şeye düşmanca saldırır ve sonunda ganimetlerle dolu olarak gelirdi. Yirmi otuz sene önce, İlios'dan sayısını bilmediğim ganimet torbalarile döndü. Halbuki burada Tindareos'ların koskocaman sarayı ne durumda? Etrafımızdaki ülke ne durumda?

Helena: Senin elinden azarlamaktan başka, bir şey gelmez mi? Ve dudaklarından, azarlamadan bundan böyle, bir şey çıkmaz mı?

Phorkiyas: Evrotas'ın şirin bir ırmak olarak doğup bizim vâdimizden geniş yatağında akararak sizin kuğularınızı beslediği, Taygetos sırtlarında ve İsparta'nın arkasında kuzeye doğru yükselen tepeler, uzun yıllar bırakılmıştı. Oranın arka taraflarına, vâdiye yürekli bir kabile yerleşti. Ve hemen tırmanılmaz yükseklikte kaleler yaptı. Buradan ülkeyi ve halkı diledikleri gibi kasıp kavurdular.

Helena: Bunu yapabilirler mi? Bu olanaksız gibi görünüyor.

Phorkiyas: Onların vakti vardı. Belki yirmi yıldır burdalar.

Helena: Bir elebaşları var mı? Çok mu haydutluk yapıyorlar. Müttefikleri var mı?

Phorkiyas: Bunlar haydut değillerdir, fakat bir elebaşları vardır. Kendimi yağma etseler bile, ben, onları azarlayamam. Her şeyi alabilecekleri halde, cizye bile olamayacak kadar az armağan ile yetiniyorlardı.

Helena: Elebaşları nasıl bir adam?

Phorkiyas: Fena bir adam değil. Ben beğenirim onu. Şen, atak, güzel endamlı ve Yunanlılar arasında seyrcek olan şekilde anlayışlı birisidir. Barbarlar hakkında çok fena şeyler söylenir, ama, İlios'dan önce nice kahramanların, insan eti yediği düşünülürse, barbarlardan daha zalim adamlar bulunduğu anlaşılır. Ben onun büyüklüğünü yüceltirim. Ve kendimi ona ema-

net ederim. Hele onun kalesi? Kendi gözlerinizle bir görmelisiniz! Bu sizin babalarınızın Sikloplar gibi kaba saba taşları üst üste yığarak rastgele yaptıkları çirkin duvarlardan bambaşka bir şey. Her tarafı hem yatay hem düzey yönde, son derece düzenli yapılmış. Dışardan bakılınca ek yerleri ayna gibi dümdüz ve çelik gibi tek parça bir halde. Kalenin dimdik yükseldiği görülür. Buna tırmanmak! Bir düşünce bile, bu duvarlara tırmanamaz. İçersinde de, çevresinde çeşitli maksatlara göre türlü türlü şekillerden yapılmış daireler bulunan ferah avluları var. Burada irili ufaklı sütunlar, kemerler, hem dışarıya, hem içeriye bakmak için balkonlar ve geçitler görünür. Hele bir de armalar

Koro: Ne gibi armalar?

Phorkiyas: Sizin de bildiğiniz gibi, Ajaks'in¹ kalkanında kıvrılmış bir yılan vardı. Teben'li² yedi kahramanın kalkanlarında da derin anlamlar ifade eden resimler vardır. Bunlar arasmada karanlık gök boşluğunda, ayla yıldızlar, tanrıçalar, kahramanlar, önderler, kılınçlar ve meş'aleler görünürdü ki, bunlar talihsiz şehirler için vahim bir tehlike işareti idi. Bu gibi şekilleri bizim sayısız kahramanlarımız da parlak resimler halinde ata armağanı olarak taşıyorlar. Bunlar içinde arslanlar, kartallar, pençeler, gagalar, öküz boynuzları, kanatlar, güller, tavus tüyleri, altın yaldızlı siyah veya gümüş renkli veya mavili, kırmızı çizgiler görünür. İşte bu gibi şeyler o salonlarda sıra sıra asılı duruyor. O, ucu bucağı olmayan ve dünya gibi geniş salonlarda, hepinize dans edecek yer var.

Koro: Dansörler de var mı orada?

Phorkiyas: Hem de en iyileri. Altın saçlı, mis kokulu delikanlılar. Bu kadar güzel koku, ancak kraliyece çok yaklaştığı vakit Paris'de³ duyulurdu.

Helena: Sen konunun dışına çıkıyorsun. Bana son sözünü söyle.

Phorkiyas: Son sözü sen söyleyeceksin! Bana ciddi ve

(1) Truva savaşı kahramanı.

(2) Teb şehrinde.

(3) Helena'yı kaçıran Truva prensi.

açık olarak «evet» dersen, hemen etrafını o kale ile çeviririm.

Koro: Bu küçücük sözü söyle de, hem kendini, hem bizi kurtariver!

Helena: Ne? Kral Menelas'ın bana fenalık yapmak için, böyle gaddar bir harekete girişeceğinden mi korkayım?

Phorkiyas: Paris'in, öldürülen kardeşinin Defobus'unu nasıl paramparça ettiğini, seni nasıl zorla eline geçirdiğini, göz çıkarıp, burun kestiğini, ve daha ne türlü sakatlıklar meydana getirdiğini unuttun mu? Onun yüzünü görmek bile korkunçluk verirdi.

Helena: O bunu, onlara benim yüzünden yapmıştı!

Phorkiyas: Onların hatırı için sana aynı şeyi yapacak! Güzellik bölünemez. Onu eline geçiren, birisi ile ortak olmak-tansa, öldürmeyi üstün tutar. (Uzaktan boru sesleri işitilir, koro irkilir.) Keskin boru sesi, nasıl insanın kulağını ve kalbini parçalarcasına tırmalarsa, kıskançlık da bir zamanlar sahibi iken, sonradan yitirdiği ve artık elinden kaçırdığı bir şeyi, hiç bir vakit unutamıyan bir adamın kalbini, öyle kemirir.

Koro! Boru seslerini duyuyor musun, silâh parıltılarını görmüyor musun?

Phorkiyas: Hoş geldin efendim ve kralım. Sana hesap vermeye hazırım.

Koro: Ama, biz?

Phorkiyas: Siz, pek iyi biliyorsunuz. Ölümünüzü gözlerinizle görün. Sizin ölümünüz de şu içerde olacak. Hayır, sizi kurtarmak mümkün değil. (Bir duraklama.)

Helena: Yapabileceğim ilk hareketi düşündüm ben. Sen bir ifritsin, bunu hissediyorum ve korkuyorum ki, iyilikleri fenalıklara çevirirsin. Her şeyden önce seninle kaleye geleceğim. Başka şey bilmiyorum. Krliçenin kalbinin derinliklerinde bir sır olarak sakladığı şey, başkalarına, açığa vurulamaz. İhtiyar, yürü önden bakalım!

Koro: Ah, biz oraya nasıl isteyerek ve koşarak gidiyoruz! Arkamızda ölüm, önümüzde de sağlam ve aşılmaz duvarlar var. Bunları da ancak alçak bir hile yüzünden düşmüş olan İlios gibi iyi bekle!

[*Etrafa sisler yayılır ve sahnenin gerisini veya önünü kaplar.*]

Lâkin, bu ne böyle kardeşlerim? Hele bir etrafınıza bakın. Hava açık ve güneşli değil mi idi? Halbuki şimdi Evratos'un o kutlu dalgalarından tabaka tabaka sisler yükseliyor. Her tarafı sazlıklarla kaplı olan o güzel kıyılar göze görünmüyor artık. Suyun üstünde zarif bir şekilde kayıp giden ve toplu yüzen o nazlı ve gururlu kuğular da, ne yazık ki, görünmüyor artık. Ama hiç olmazsa, uzaktan boğuk seslerini duyuyorum. Bu yaratıkların, ölüm habercisi oldukları söylenir. Bari bunlar bize uzun, güzel ve beyaz boyunlarımızla kuğu kuşlarını andıran ve kuğu kuşundan yaratılmış olan kraliçemize vaat olunmuş kurtuluş müjdesi yerine yıkılacağımızı haber veriyor olmasalar! Ah, nedir bu çektiklerimiz! Çevremizde her şey artık sislere büründü. Birbirimizi bile göremiyoruz. Ne var, ne oluyor? Biz yürüyor muyuz? Yoksa, ayaklarımızı hafifçe yere dokundurup uçuyor muyuz? Bir şey görünmüyor mu? Hatta Hermes bile uçarak önden gitmiyor mu? Altın asâ da bizim o sıkıcı, loş, elle tutulamıyan şeylerle dolu, hınca hınç kalabalık, ve ölümsüz olarak boş olan Hades'e¹ dönmemizi bu yurur biçimde parlamıyor mu? Evet, ortalık kararıyor, kurşuni ve is renkli sisler, aynı donuklukta süzülüp gidiyor. Gözlerin karşısına dimdik surlar çıkıyor. Bu bir saray mı? Yoksa derin bir çukur mu? Her halde korkunç bir şey. Ah, kardeşler, biz esiriz, her zamanki gibi köleyiz.

(1) Cehennem tanrısı.

**Kalenin iç avlusu, etrafta orta çağa mahsus
zengin ve sülü daireler.**

Koro şefi: Aceleci ve divane kadın taifesi, hepinizin alın yazısı, mutluluğu ve yıkımı, bir «an» a bağlı bulunur. Siz bunların hiç birini durgunlukla karşılayamazsınız ki. Hep biriniz, ötekine çatıyor, ötekiler de ona ters ters cevaplar veriyor. Sevinçde de kederde de hep aynı perdeden bağırışıp, gülüşüyor-sunuz, artık susunuz da dikkatle kraliçemizin o yüksek zekâsı ile hem kendisi için, hem de bizim için vereceği kararı bekleyiniz.

Helena: Pitonassa¹ nerdesin? Karanlık kalenin bu kubbesinden ortaya çık. Dilediğin ismi al. Yoksa sen, iyi karşılanmamı sağlamak için kahramanların o şaşılacak reisine, gelişimi haber vermiye mi gittin? Böyle ise sana teşekkür ederim. Beni hemen onun yanına götür. Artık bu avareliğin bitmesini istiyorum. Yalnız istirahat çekilmeyi arzu ediyorum.

Koro şefi: Kraliçem, etrafına boşuna bakınıyorsun. O tasalı hayal kaybolmuştur. Belki de bizim, bağrından bilmediğim bir biçimde çıkıp koşarak buraya geldiğimiz o sisin içinde kalmıştır. Belki de, birçok yapıların acaip bir tarzda birleşmesinden vücuda gelmiş olan bu şatonun dehlizlerinde şüpheli dolaşarak yapılacak olan, hükümdarlara mahsus, büyük selâmlama töreni için, reisin fikrini soruyordur. İşte bak, şimdi yukarda birçok saray adamları geçitlere, pencerelere, kapılara üşüşerek, oraya buraya koşup duruyorlar. Bütün bu hareketler, soylu konunun iyi karşılanacağını gösterir.

Koro: Kalbim hızlı çarpıyor. Hele şuraya bakın. En güzel delikanlılardan birleşmiş bir kabile, düzenlenmiş bir alay halinde, kısa adımlarla uslu uslu, ne zarif bir biçimde bize doğru geliyor. Bu nasıl oluyor böyle? Gençlerden meydana

(1) Falcı kadın.

gelmiş bu görkemli kafile, acaba kimin emri ile, böyle hemen dizilerek, düzgün bir halde karşımıza çıkıyor? Ben acaba en ziyade neye hayran oluyorum? Onların zarif yürüyüşlerine mi? Göz kamaştırıcı alınlarını süsleyen bukleli saçlar mı, yoksa şeftali gibi al ve yumuşak tüylü yanaklarına mı? Bunları ısıracığım geliyor ama çekiniyorum. Çünkü buna benzer bir vak'ada, söylenmesi bile insanın tüylerini ürpertiyor, ağzıma kül dolmuştur. Lâkin, asıl en güzelleri bu tarafa doğru geliyor. Bunların taşıdıkları ne böyle? Tahtın basamakları, halısı, örtüsü, bir de çadır gibi süslü bir şey. Kraliçemizin başı üstünde halka halka bulut gibi dalgalanıyor. Çünkü kraliçe çağrıldı, bu görkemli kürsüye oturdu bile. Yaklaşınız ve ciddî bir tavırla sıra sıra basamaklara diziliniz. Böyle bir karşılama töreni vakarla, hem de üç kat vakarla kutlanmak gerek.

[*Koro'nun söyledikleri yapılır. Faust, delikanlılar ve uşaklar büyük bir kafile halinde aşağı inerler. Sırtında ortaçağ asilzadelerine mahsus bir saray elbisesi olan Faust, merdivenin üst basamağında görünür.*]

Koro şefi: (Ona dikkatle bakarak.): Tanrılar sık sık yaptıkları gibi, ona yalnız kısa ve geçici olarak, hayret edilecek kadar güzel bir endamla yüksek bir asalet ve sevimli bir varlık bahşetmemiş olsalar bile, o, giriştiği her işte, erkeklerle savaşıırken olduğu gibi, en güzel kadınlarla, küçük çatışmalarından da daima başarı ile çıkar. Doğrusu bu, kendi gözlerimle görüp pek beğendiğim bir çoklarından da üstün! Prensın ağır, vakarlı ve saygı hissi ile ölçülü adımlarla ilerlediğini görüyorum, kraliçem başını çevir de bak.

Faust: (Yanında zincirlere vurulmuş birisi olduğu halde yaklaşır.)

Seni gerektiği gibi tantanalı bir şekilde selâmlayıp, saygı ile karşılayacak yerde, ödevini boşlayarak, benim de işimi bozan şu zincirlere vurulmuş uşağı getiriyorum sana! Kadınların en soylusu huzurunda suçunu itiraf etmek üzere şuraya diz çök bakalım. Şanlı kraliçem, bu, şu yüksek kuleden ufuklara kadar uzanan geniş toprakların çeşitli yerlerinde olup bitenleri, tepelerin üstünden vâdiye ve bu sağlam kaleye doğru

yaklaşacak hayvan sürülerini veya düşman ordularını gözetlemeye ve haber vermeye memur edilen son derece keskin göz-lü bir adamdır. Biz sürüleri koruruz. Düşmanı da uzaktan kar-sılarız. Ama bu günkü ihmali ne kadar büyüktü! Sen yaklaşı-yorsun da, bunu bize haber bile vermiyor! Ve böylece yüksek bir konuğa borçlu olduğum en saygılı konuk severliği göster-mek fırsatım kaçırmış oluyorum. İşlediği bu suçtan dolayı, ölümü çoktan haketmiştir, şimdiki kadar kanlar içinde yat-malı idi. Ama, onu artık yalnız sen istediğin gibi cezalandırır veya bağışlarsın.

Helena: Mademki sen bana hem yargıcılık, hem de krallık gibi yüksek bir sıfatı yöneltiyorsun, tahminime göre bu, sade-ce bir deneme olsa bile, ben yine yargıç'm ilk ödevini yerine getirerek sanığı dinlemek istiyorum, haydi söyle bakalım?

Kule bekçisi Linceus: Müsaade et de, önünde çöküp, seni bir seyredeyim, ondan sonra, ölsem de tasa etmem! Çünkü ben ,kendimi Allah tarafından gönderilen bu kadına tamamen vermiş bulunuyorum. Ben, sabahın büyüsunü gözleyerek, onun doğudan doğmasını beklerken, bir mucize gibi güneş, karşıma güneyden çıkıverdi. Gözlerim; geçitleri, tepeleri ve yerle göğü gözleyecek yerde yalnız onu, o eşsiz güzeli seyretmek üzere onun bulunduğu tarafa çevrildi. Ağaca tırmanan bir vaşak gibi gözlerim parlamaya başladı. Fakat o sırada derin ve ka-ranlık bir rüyadan uyanmış gibi, bir şey görebilmek için ken-dimi zorluyordum. Mazgal, kule, kapalı kapı. Bunların farkın-da bile değildim. Her tarafı sis kaplamış, sonra dağılan sisle-rin içinden böyle bir tanrıça çıkıvermişti! İşte böylece bekçi-lık ödevimi ve yemimle teslim aldığım boruyu büsbütün unut-muştum. Artık istersen beni, yok et. Güzellik her öfkeyi yene-bilir!

Helena: Kendimin nedeni olduğu bir fenalığı ben cezalan-dıramam. Vay benim halime! Beni ne zaman bir talih izliyor! Erkekleri her yerde öyle çileden çıkarıyorum ki, ne kendilerini esirgiyorlar, ne de herhangi bir kutsal şeyi. Böylece yarı tan-rılar, tanrı kahramanlar, hatta ifritler bile beni kaçıarak baştan çıkarıp, zorla kendilerine ramederek, oraya buraya sü-rüklüyor ve serseri gibi dolaştırıp duruyorlar. Ben yalnız iken,

dünyayı alt üst ettim, çift olunca onu büsbütün perişan ettim, şimdi de üçleşince, hatta dörtleşince yıkım üzerine yıkım getiriyorum! Bu mutsuzu uzaklaştır buradan. Ve onu serbest bırak! Allahın şaşırttığı bir varlık, hakerete lâayık değildir.

Faust: Ah, kraliçem, ben burada hem keskin atıcıyı, hem de vurulanı bir arada ve hayretle görüyorum. Onu yaralamış olan oku fırlatan yay karşımda. Birbirini kovalayan oklar bana da isabet ediyor. Bunlar her tarafa şiddetle saldırarak kalenin içinde ve dışında o sivri uçlarile vızıldıyorlar. Ben artık neyim? Sen, birdenbire en sadık bendelerimi âsî yaptın. Kalenin duvarları artık güvenilir olmaktan çıktı. Bu durumda, şimdiden kendi ordumu bile hep yenen ve hiç yenilmiyen kadına boyun eğmesinden korkuyorum. Artık kendimi ve bana ait olduğu kuruntusuna düştüğüm her şeyi sana bırakmaktan başka yapacağım ne kalıyor? Bırak da samimiyet ve sadakatla ayaklarına kapanayım ve böyle, hemen geldiği gün, hem ülkeyi, hem de tahtı ele geçirmiş olan kadını hükümdar olarak tanıyayım.

Linkeus: (Elinde bir sandık, arkasında da başka sandıklar taşıyan adamlar olduğu halde.)

Kraliçem, beni tekrar huzurunda görüyorsun. Bu zengin adam senden bir bakış dileniyor. Seni görünce, kendisini hem dilenecek kadar fakir, hem de prensler kadar zengin hissediyor.

Ben eskiden ne idim? Şimdi neyim? Ne istemeli, ne yapmalı? Gözlerin şimşek gibi keskinliği neye yarar? O bakış senin makamına çarpar ve geri döner.

Biz doğudan geliyorduk. Ve batıyı yok etmiştik. Öyle kalabalıktı ki, ilki sonuncusunu bilmezdi.

Birisi düşerse, ikincisi yerini alırdı, üçüncüsü elinde mızrak hazırda. Her birimiz yüz kat kuvvetlenmiş olduğumuz halde, binlerce kişiyi yere seriyorduk.

Hep ilerliyorduk ve saldırıyorduk. Şehirler birer birer elimize geçiyordu. Bugün benim hâkim olduğum bir şehri, yarın başka birisi ele geçiriyor ve yağma ediyordu.

Hep etrafa bakıyorduk, kimimiz en güzel kadını ele geçiriyor, kimimiz de dipdiri bir boğayı. Bütün atlar da beraber

sürükleniyordu.

Ben, görülen şeylerin en az bulunanını kolaçan ediyordum. Bir defa başkalarının eline geçmiş olan şey, benim için kuru saman gibi değersizdi.

Hazinelerin izi üzerinde idim ben. Ve keskin bakışlarla ilerliyordum. Herkesin cebini görüyordum ve her dolap benim için saydamdı.

Yığın yığın altın ele geçirmiştım. En güzel mücevherler de benim olmuştu. Yalnız şu zümrüt, senin göğsünde yeşil yeşil ışımaya yaraşır.

Denizin dibinden çıkarılmış inciler, artık senin kulaklarımla, ağzının arasında dizi dizi sallansın. Yakutlar da, senin yanaklarının allığı, kendilerini solduracak diye korksın.

İşte ben böyle en büyük servetleri getirdim, önüne koyuyorum. Nice kanlı savaşların yadigârı, senin ayaklarının dibine yığılıyor.

Buraya sürüklediğim bunca sandıklardan başka, daha demir kasalarım da var. Eğer sana eşlik etmeme izin verirsen, hazinelerini ağızlarına kadar servetlerle doldururum.

Sen tahta çıkar çıkmaz, zekâ, servet, kudret, o eşsiz endamının karşısında hep birden boyun eğiyorlar.

Bütün bunları ben, kendi malım diye sıkı saklıyordum. Ama artık onlar benim elimden çıkıyor ve senin oluyor. Ben bu servetleri çok değerli bir peşin para sanıyordum. Şimdi görüyorum ki, hepsi bir hiçmiş!.

Benim olan şeyler gözümünden silindi. Hepsi koparılmış ve solmuş bir ot oldu. Ne olur, sen gülen bir bakışınla, onlara bütün değerlerini geri ver.

Faust: Cesurane elde edilmiş bu faydasız yükleri buradan hemen uzaklaştır. Gerçi bundan dolayı beğenmeye lâyık değilsin, ama bir ödül de bekleyemezsin. Şu kalenin içinde ne varsa hepsi kraliçenindir. Kendisine ayrıca bir şey sunmaya gerek yok. Sen git, içerdeki servetleri üst üste iyice istif et. O görülmemiş görkeme, eşsiz bir manzara ver. Kubbelerin içini berrak bir gök gibi parlat. Dağdağasız bir cennet haline getir. Ondak önce de, koşarak kraliçenin yolunun üstüne çiçekli halılar ser ki, ayakları yumuşak bir yere bassın. Ve bakışları ancak tanrısal olanların gözlerini koruyacak en güzel renklerle karşılaşsın.

Linkeus: Bayın buyurduğu şeyler pek az. Onlar bir hizmetçi yapsa, çocuk oynucağı kalır. Çünkü can ve mala şu güzelliğin parlaklığı hâkimdir. Bu görkemli endam karşısında, bütün ordu uysallaştı, bütün kılıçlar küntleşti ve sâkinleşti. Bu yüzün zenginliği karşısında güneş bile soğuk ve silik kaldı. Her şey boş ve her şey bir hiç oldu. (Gider.)

Helena: (Fasut'a.) Seninle konuşmayı istiyorum, fakat daha önce, yukarıya, şu yanıma gel. Bu boş yere, seni dâvet ediyorum, orada mevkiimi sağlamlaştıracaksın.

Faust: Soylu kadın, önce huzurunda diz çökerek sana sadakat andı içeyim. Ve beni o yüksek mevkiye yükseten elini öpeyim. Uçsuz bucaksız ülkenin idaresinde muavinin, hayranın, hizmetçin ve bekçin olarak bana kuvvet ver.

Helena: Birçok harikalı şeyler görüyor ve işitiyorum. Hayrete düşüyorum, ve birçok şeyler sormak istiyorum. Fakat bu adamın söylediği şeylerin niçin bana böyle garip ve dostane geldiğini anlamak istiyorum. O adamın bir sesi, öbür sesini güzelleştiriyor, bir sözü öbür sözünden daha okşayıcı oluyor.

Faust: Bizim halkımızın konuşma tarzı senin hoşuna gidiyorsa, bizim şarkımız her halde seni hayran edecektir. Çünkü, kulağı ve ruhu en derin anlamı ile doyurur. Ama en iyisi hemen bir eksersiz yapmamızdır. Bu karşılıklı konuşma, O yatkınlığı isteklendiriyor.

Helena: Öyle ise söyle, sizin gibi güzel konuşmak için ne yapmalıyım?

Faust: Bu çok kolay, söz gönülden gelmeli. Özlem kalpten taşar hale gelince, insan çevresine bakar ve sorar.

Helena: Kimin bu zevke ortak olduğunu!

Faust: Artık insan, o zaman geçmişe ve geleceğe bakmaz! Yalnız halihazır...

Helena: Bizim mutluluğumuzdur!

Faust: O bir hazinedir, büyük bir kazanç, bir mülk ve bir veditir. Onu kim güvence altına alır?

Helena: Benim elim.

Koro: Prensesimizin bu kalenin sahibine karşı böyle sevgi göstereceğini kim tahmin ederdi? İtiraf ediniz ki, İlios'un

feci şekilde düşmesinden ve o dehşetli ve acıklı göçümüzden beri, her zaman olduğu gibi, bugün de hepimiz köleyiz.

Erkek sevgisine alışmış olan kadınlar, seçme hakkına sahip değillerse de, insan sarrafıdırlar. Altın saçlı çobanlara olduğu gibi, bazan belki, siyah kıllı yabanilere de, tombul vücutları üzerinde aynı hakka eristirirler.

Artık birbirlerine iyice sokulup yaslanarak, omuz omuza, diz dize oturuyorlar, ve elele tahtın o görkemli minderleri üstünde zevke kanıyorlar. Onların büyüklükleri halkın taşkınlığı karşısında bile, gizli sevinçlerini açıkça göstermeye engel olmuyor.

Helena: Kendimi o kadar uzak, yine de o kadar yakın hissediyorum ve «ben buradayım, işte burada» demekten zevk alıyorum.

Faust: Güç nefes alıyorum. Tirtir titriyorum. Kelime boğazıma tıkanıyor. Bu, zaman ve yer dışında bir rüyadır.

Helena: Kendimi hem yaşlı, hem de genç görüyorum. Seninle kaynaşmış, tanımadığı bir adama sadakatle bağlanmış durumdayım.

Faust: Bu emsalsiz talihi, kuruntulara feda etme. Bir an için bile olsa, var olmak bir ödevdir.

Phorkiyas: (Gürültü ile içeri girerek.)

Aşk alfabesini heceleyin. Şakalaşıp sevişirken, hülyalar kurun. Ve bu hülyalar içinde sevişerek rahatlayın. Ama, bunun şimdi sırası değil. Boğuk bir ses işitmiyor musunuz? Hele şu boru seslerini dinleyin! Yıkım uzakta değil. Manelas, peşinden dalgalar halinde gelen ordusu ile üstümüze yürüyor. Şiddetli bir savaşa hazır olun. Onun etrafında kaynaşacak olan muzaffer sürüler tarafından Defobus gibi sakat edilerek, kadın ayartmanın cezasını çekeceksin. Önce şu zavallıları yok edecekler. Buna lâzım olan bilenmiş baltalar idam tahtasının yanında hazır duruyor.

Faust: Ne küstahça bir tedirgin etme. İğrenç bir halde içeriye dalyor. Ben böyle duyusuz ucubeleri tehlike anlarında bile görmek istemem. Yıkım haberi, en güzel bir haberciyi bile çirkinleştirir. Sen ise dünyanın en çirkin yaratığı olduğun yetmiyormuş gibi, bir de üstelik kötü haberler getirmekten

zevk alıyorsun. Ama bu defa bu işi başaramıyacaksın. Bu boş lâflar, kuru gürültü. Burada hiç bir tehlike yoktur. Böyle bir şey olsa bile başarısız kalmaya mahkûn boş bir girişimden oluşur. (Kulelerden işaretler verilir, patlamalar olur, boru sesleri ve savaş havaları işitilir, büyük kuvvetler yürüyüşe geçer.)

Faust: Hayır, şimdi, derhal, birbirinden çözülmeyen kahramanlar halkasını toplanmış göreceksin. Bir kadının güler-yüzüne ancak, onu kuvvetli bir surette koruyabilen lâyıktır (Sıralardan öne geçen ordu komutanlarına): Ey kuzeyin gepeng çocukları, ve ey doğunun güzide kuvvetleri, içinde sâkin sakladığınız öfkeniz, size her halde zaferi sağlayacaktır.

Ülkeleri birbiri ardından zaptetmiş olan ve büründükleri çelikler, güneş ışıklarında pırıl pırıl yanan askerler ortaya atılıyor, yer sarsılıyor, gök gürültüsünü andıran bir sesle ilerliyor, biz Pilos'da karaya çıkmıştık. İhtiyar Nestor artık hayatta değil. Bütün küçük krallar sürüsünü hür ordumuz dar-madağın eder.

Şimdi, bu duvarlardan hemen saldırarak, Manelas'ı denize dökünüz. Varsın denizde yolunu şaşırırsın, soygunculuk yap-sın, gözdağı versin. Bu, onun isteği ve talihidir.

Ey kumandanlar: İsparta'nın kraliçesi size selâm söylememi buyuruyor. Şimdi dağları ve vâdileri çiğneyin, kazanacağınız ülkeler sizin olsun.

Ey Cermen, Korint körfezlerini surlarla çevirerek sen savun. Ey Got, yüzlerce geçidi olan Achaya'yı da sana emanet ediyorum.

Frank orduları, Elize doğru yürüsünler. Saksonyalılar, Mesene'yi zaptetsinler. Normanlar da denizleri temizleyerek, Argolisi büyük bir ülke yapsınlar.

Bu iş bittikten sonra, herkes evinde rahat etsin, kuvvetini ve şiddetini düşmanlara çevirsin. Ama yine hepiniz kraliçenin başkenti olan İspartaya bağlı kalacaksınız.

Kraliçemiz hepinizin her nimeti tam olan bu ülkeden yararlandığınızı görecektir, siz de, güveni, adaleti ve feyzi onun ayaklarının dibinde bulacağınıza emin olacaksınız. (Faust aşağı iner, prensler çevresinde halka olurlar alacak düzeni görürler.)

Koro: Kadınların en güzelini arzulayan kimse, her şeyden önce, akıllıca, çevresinden silâh temin etmelidir. Dünyada en büyük mutluluğu, tatlı dil dökerek elde edilebilir. Fakat bu benimseme sükûnetli olmaz. Başkaları hilekâr bir sokulganlıkla dil dökerek ve haydutlar da yürekli saldırıyla, sevgilisini elinden alabilirler. Güzel bir kadını seven, bunları önlemelidir.

Bu bakımdan bizim prensimizi överim ve öbürlerinden üstün tutarım. Çünkü o, yürekli ve akıllı eylemiyle kuvvetli maiyetini, her işaretime hazır bir söz dinlemeye alıştıırır. Onlar prensin buyruğunu kendi yararına olarak da sadakatle yerine getirirler. Böylece, hükümdarlarına, şükranlarını, değerli bir surette edâ etmiş olurlar ve hem kendileri, hem hükümdar onurundan payını alır.

O güzel kadını bu güçlü sahibinin elinden şimdi kim koparabilir? O güzel, onundur ve onun olmalıdır. Biz onun içten en emin bir duvarla ve dıştan orduların en kuvvetlisi ile güvenlik altına alırız ve güzeli ona yaraşır görürüz.

Faust: Her birisine eriştirilen iyilikler ve zengin ülkeler sahanedir. Bırakın yürüsünler, biz de ortada yerimizi alalım!

Dört tarafından dalgaların dövdüğü ve Avrupa dağlarının son koluna hafif tepeciklerden bir zincirle bağlı duran yarım ada, seni savunmada, bu askerler yarış edeceklerdir.

Artık kraliçemin olan bütün ülkelerden daha güneşli olan bir memleket herkese ebediyen kutlu olsun. Bu ülke onu, bir gün erken Evrotas'ın hışırdayan sazlıkları arasında kabuğunu kırarak her tarafını aydınlattığı ve ışığı ile soylu annesinin ve kardeşlerinin gözlerini kamaştırdığı zaman, görmüştü.

Tekrar senin olmak sayesinde bu ülke, en yüksek görkemini buluyor. Sen kendi ülkeni hep senin olan dünyanın bütün ülkelerinden üstün tut.

Gerçi onun dağlarının o sivri tepesi güneşin sıcak olmayan ışınlarına katlanıyorsa da, kayalıkları yemyeşildir. Buralarda keçiler bol bol gıda bulurlar.

Pınarlar fışkırır, dereler akar, boğazlar, yamaçlar, çimenler artık yeşillenmiştir. Yüzlerce tepecikle süslü olan ovayı, koyun sürülerinin kapladığını görürsün.

Boynuzlu hayvanlar dağınık bir halde, oranlı adımlarla dik yamaçlara tırmanırlar. Orada barınakları hazırdır. Duvar gibi yüksek kayalıkların arasında yüzlerce mağara görünür.

Pan, onları korur. Fundalıkli çukurların nemli ve serin yerlerinde hayat perileri bulunur. Birbirlerine yaslanmış ağaçlar da dallarını özlemle göklere uzatırlar.

Yüzyıllar görmüş ormanlardır bunlar. Meşeler dimdik ve heybetlidir, dalları garip bir şekilde sarmaş dolaş olmuştur. Tatlı usareli Akçaağaçlar da temiz yüksekliklerde üzerlerindeki yüklerle birlikte, yavaş, sallanırlar.

Ana gibi şefkatli gölgeliklerin bağrından çocuklara ve kuzulara ılık süt fışkırır. Ovalarm olgun gıdası olan meyveler yakındadır. Ağaçların gövdelerindeki oyuklardan da bal akar.

Mutluluk burada âdeta irsidir. Ağızlar gibi yanaklar da neş'e saçar ve herkes bulunduğu yerde sağlıklı ve hoşnut olarak bir nevi ölümsüzlük içindedir.

İşte böylece o sevimli çocuklar, temiz bir ışık altında büyürler, güçlü kuvvetli birer baba olurlar. Biz de hayretle hep kendimize sorarız: Acaba bunlar birer tanrı mıdır, yoksa insan mı?

Hatta Apol, çobanlar arasına karıştığı vakit, bunların en güzellerinden biri, tıpkı kendisine benziyordu. Çünkü doğanın saf bir biçimde egemenliği altında bulundurduğu yerlerde bütün varlıklar birbiri ile kaynaşırlar. (Helena'nın yanına oturur.)

İşte biz seninle böylece muradımıza ermiş olduk. Geçmiş unutalım artık. Duy ki sen büyük bir tanrıdan meydana gelmişsindir. Ve yalnız sen ilk evrene bağlısın.

Bu müstahkem kalede kapanıp kalmamalısın. Bizim ebediyete kadar genç ve mutlu olarak yaşamamız için İsparta civarında Arkadya'da elverişli bu yerdir.

Mutlu bir ülkede yaşamak hevesi ile kaçıp buraya geldin ve en mutlu bir talihe kavuştun. Artık tahtlarımız, çardaklar haline gelsin ve bizim mutluluğumuz da Arkadya gibi pürüzsüz olsun.

Sahne tamamen değişir. Bir sıra kaya kovuklarına dayanmış cardaklar, etraftaki dimdik kayalıklara kadar uzanan bir gölgelik, Faust ile Helena görünürler.

Koro fertleri, dağınık bir halde yerlerde uyumaktadır.

Forkiyas: Bu kızlar da daha ne kadar uyuyacaklar bilmem. Gözlerimle ayan beyan gördüğüm bu manzarayı onlar acaba rüyalarında görebilirler mi idi, onu da bilmem. Onun için onları uyandırıyorum. Gençler şaşıp kalsınlar. Aşağıda oturup duran saçlı sakallılar da şaşınsınlar, ve inanılan bir bilmenin çözölüşünü görsünler. Haydi bakalım, haydi bakalım. Gözlerinizden uykuyu kovun, saçlarınızı şöyle bir sallayın, öyle göz kırpıp durmayın, beni dinleyin.

Koro: Söyle bakalım, anlat! Hangi garip olayları gördün? Hiç inanamıyacağımız şeyleri dinlemeye bayılırız, çünkü şu kayalara bakmaktan usandık.

Forkiyas: Daha gözlerinizi ovar ovmaz, hemen canınız sıkılmaya mı başladı? Öyle ise dinleyin. Bu mağaralar, oyuklar. cardaklar, sessiz âşık çiftleri korurlar ve gizlerler. Efendimizi ve kadınlarımızı korurlar!

Koro: Nasıl, onlar şu içerdeler mi?

Forkiyas: Dünyadan soyutlanmış durumdalar. Yalnız usulca hizmet etmek üzere sadece beni aldılar yanlarına. Yanlarında olmaktan onur duyuyordum, fakat gizliliğe giren adamlara yakışacak biçimde, başka yerlere bakıyordum. Yosun, kök, kabuk ve böyle etkili maddeler arıyormuş gibi, yüzümü oraya buraya çeviriyordum, ve onları rahatsız etmemeye çalışıyordum.

Koro: Öyle şeyler söylüyorsun ki, sanki içerde orman, çimen, ırmaklar, göller, bir dünya varmış gibi. Nasıl bir masal uyduruyorsun bize!

Forkiyas: Var ya! Cahiller, henüz araştırılmayan derinlikler var. Salon salon yanında, avlu avlu yanında, düşününe düşününe bunları buldum. Fakat, birdenbire oyuklardan bir kahkaha yansıdı. Bir de ne göreyim? Kadının kucagından bir oğlan çocuğu fırladı. Ve anadan babaya atladı. O ne okşamaktı, o ne sevmekti! Çılgınca sevineler, şakalaşmalar, keyifle iç çekmeler, birbirinin ardından kulağıma geliyordu. Kanatsız çıplak bir varlık, hayvaniyeti olmayan bir tavus kuşu gibi bir şey! Sağlam zeminin üzerinde sıçrayıp duruyor. Ama zemin de onu iki üç defa havalara fırlatıyor ve tavana değdiriyor. O zaman annesi korku ile haykırıyor? «Canının istediği kadar sıçra, ama uçmaktan sakın. Serbest uçuş sana yasaktır.» Babası da şunu hatırlatıyordu; «Hız kuvveti topraktır, o seni yukarı iter, ayak parmağını toprağa dokundur, yeryüzü evlâdı. Anteus gibi derhal kuvvetleneceksin.» »

Oğlan, böylece bu sık kayalıkların bir ucundan öbür ucuна sıçırıyor ve bir top gibi çarparak geri dönüyor. Ama bir defasında, bir kayanın yalçın yarığında kayboldu. Artık biz onu yitirmiş gibi idik. Baba, avunduruyor, ben de korku ile omuz silkerek orada duruyorum, ama yine ne göreyim: orada hazineler mi gizli duruyor? Çocuk, çiçekli elbiseler giymiş, göğsünde kurdeleler uçuşuyor, kollarında kırmalar sallanıyor, elinde altından bir saz, tamamiye bir küçük Febus gibi neş'eli bir halde karşı yamacın köşesinde göründü. Biz hayrete düştük. Ana baba sevinç içinde kucaklaştılar. Çocuğun başında parıldayan şey ne? Onun adını söylemek zor. O bir altın süsü mü, yoksa çok kuvvetli bir alev ruhu mu? Küçücük bir çocuk olmakla beraber, onun bütün davranışları, tüm güzellerin, organları, o ölümsüz ahenkle hareket eden geleceğin hükümdarı olacağını şimdiden haber veriyor gibi. İşte siz de onu görüp dinleyeceksiniz. Ve eşi bulunmayan bir harika olduğunu anlayacaksınız.

Koro: Sen buna bir harika mı diyorsun, Girit dölü? Ömründe bir defa öğretici bir şiir dinlemedin mi? İyonyanın ve Hellas'ın tanrısal kahramanlıklarla dolu eski efsanelerini hiç işitmedin mi?

Bugün vâki olmakta olan her şey, zorlu atalarımızın günlerinden arta kalmış olayların küçük bir yankısından oluşmuş-

tur. Senin anlattıkların Maya'nın oğlu hakkında söylenen ve daha çok inanılmaya yaraşır olan o tatlı yalanla bile kıyaslanamaz!

Bu sevimli ve güçlü, fakat henüz memede olan çocuğu bir sürü geveze sütnineler, tertemiz bir kundağın yunuşak tüyleri arasına sarıp sarmalayarak, değerli ve süslü bağlarla sıkarak, boş bir hayale kapılıyor. Çünkü daha şimdiden şeytan onun taze ve çevik organlarını hile ile çekip kuvvetli ve ince bir halde meydana çıkararak bunları rahatsız eden o erguvanı örtüyü olduğu yerde bırakıveriyor. O, şimdi tıpkı kozasının sert kabuğundan beceriklikle kanat açan ve güneşin aydınlattığı havalarda cesaretle uçan bir kelebeğe benziyor.

En beceriklileri olmak itibarile o bütün hırsızları, sahtekâr olacağı kadar, çok ince hünerleri göstermek suretiyle de eyleme geçirecektir. Denizlerin egemenliğinden üç dişli yabayı çalacak, Ares'in¹ kılıcını bile kurnazca kınından sıyrarak, Fobus'un ok ve yayını Hefestos'un mamasını ele geçirecektir. Hatta belki babası Zevs'in elinden yıldırımını bile alabilir. Ateşten korkmaz. Eros'u², güreşte çelme ile yenecek, Cipri'yi de her halde alıp kaçarak belindeki kemeri aşıracaktır. (Kovduğun içinden çok hoş, temiz saz sesleri gelir, herkes kulak kabartarak mest olmuş gibi görünür. Bundan sonra susma işareti verilinceye kadar tam sesli müzik duyulur.)

Forkiyas: Dünyanın en tatlı seslerini dinleyin! Kendinizi efsanelerden sıyrın. Tanrılarınızın kargaşalığını bir tarafa bırakın. Onlar geçmiş şeyler!

Artık sizi kimse anlamak istemiyor. Biz daha yüksek bir ücret istiyoruz. Çünkü kalbi etkileyecek şeylerin kalpten gelmesi gerekir. (Kayalara doğru geri gider.)

Koro: Korkunç varlık, sen bu ikiyüzlü sese hayransan. biz henüz, toparlanmış olarak göz yaşı dökeceğimiz geliyor.

Eğer gönüller aydınsa, güneş ışığına gerek kalmaz. Bütün dünyanın bizden koruduğu şeyi, biz kendi kalbimizde buluyoruz.

(1) Savaş tanrısı.

(2) Aşk tanrısı.

**Helena, Faust ve Euforion¹, yukarda anlatılan
kostümleri içinde.**

Euforion: Çocuk şarkılarının terennüm edildiğini işitince, bundan hoşlanırsınız. Beni uyum içinde sıçrar görünce ise, kalbiniz ana baba kalbi gibi çarpar.

Helena: Aşk, insanca mutluluğu tattırmak için soylu bir çifti birbirlerine yaklaştırıyor, fakat tanrısal hazları duyurmak için ikiye üçleştiriyor.

Faust: İşte o zaman her şey tamam olmuş olur. Sen benimsin, ben de senin! Ve böylece birbirimize bağlanmış oluyoruz. Zaten başka türlü olamazdı ki!

Koro: Şu güzel oğlan çocuğunun tatlı varlığı, bu çifti uzun ve mutlu bir hayata kavuşturuyor. Ah, bu birleşmeden ne kadar mutluyum!

Euforion: Bırakın beni de hoplayayım, sıçrayayım. Gök-
lere kadar yükselmek benim isteğim! Bu istek içime işledi artık!

Faust: Yalnız yavaş ol, yavaş! Fazla atılganlık etme de, başına bir kaza gelmesin. Biricik oğlumuzun yüzünden yok olmayalım.

Euforion: Ben yerde çömelip kalmak istemiyorum artık. Ellerimi bırakın, saçlarımı bırakın, giysilerimi bırakın. Onlar nasıl olsa benim.

Helena: Kendinin kime ilişkin olduğunu düşün, düşün. Ben, sen ve ondan bileşen bu güzel birliği yıkamazsın, bu, bizi ne kadar mutsuz edecek!

Koro: Korkarım ki, bu birlik yakında çözülecek!

Helena ve Faust: Anne ve babanın hatırı için bu çok taşkın isteklerini bendet. Bu sessiz yerde kal ve şu meydanı süsle.

Euforion: Yalnız sizin hatıranız için, kendimi tutuyorum. (Koronun arasından geçip kızları dansa sürükleyerek.) Bu neş'eli soy'un çevresinde uçup duruyorum. Bu hava ve bu hareket uygun mu böyle?

Helena: Evet, pek uygun. Bu güzel kızları sanatkârca sıraya diz.

Faust: Şu bir bitse artık. Hokkabazlık hiç hoşuma gitmiyor.

[*Euforion ile koro şarkı söyleyerek dizi halinde kıvrıla kıvrıla dönerler.*]

Koro: Sen kollarını öyle sevimli oynatır, dalgalı saçını sallayarak parıldatır ve ayağın tüy gibi hafif yerlerde uçarken, şunun bunun koluna girerek, isteğine erişmiş oluyorsun. Sevimli çocuk, hepimizin kalpleri seni özleyiyor. (Bir aralık.)

Euforion: Siz, hemen yakınlardan toplanmış, oyunlara hazırlanmış ayakları tüy gibi hafif karacalarsınız. Ben, avcıyım, siz de avsınız.

Koro: Bizi yakalamak için hiç çabalama, çünkü sonunda biz hep seni kucaklamak isteriz, güzel çocuk.

Euforion: Haydi bakalım ormanlara, kütüklerin ve taşların arasına! Ben, kolay elde edilen şeylerden tiksinti duyarım. Ancak zor ele geçirilen şeyler, beni tatmin eder.

Helena ve Faust: Bu ne cesaret, bu ne çılgınlık! Onda: ılım hiç beklenmez. Vâdileri ve ormanları inleyen boru sesleri gibi bir şeyler duyuluyor. Bu ne çılgınlık, bu ne haykırma?

Koro: (Tek tek, çabuklukla araya girer.)

Önümüzden koşup geçti, bize onur kırıcı ve istihza ilbaktı. Ve sürünün içinden şimdi, en yabanisini sürükleyip götürüyor.

Euforion: (Bir genç kızı, omuzunda içeriye taşıyarak.)

Ben, bu genç kızı zorla isteklerime rametmek üzere sürükleyip götürüyorum. Kendi zevkim için onun asî göğsünü sıkıyorum. Direnişte bulunan ağzını öpüyorum. Ve, böylece ona kuvvetimi ve irademi hissettiriyorum.

Genç kız: Bırak beni! Bu vücudun içinde ruhun kuvvet ve cesareti de vardır. Bizim irademiz de, seninki gibidir; öyle

pek kolay aldedilemez. Benim dara geldiğimi mi sanıyorsun? Kollarına fazla güveniyorsun. Sıkı dur, sen deliyi, keyfim için yakıyorum. (Bir alev çıkarır ve alev yukarlara doğru yükselir.) Hafif hava tabakalarma ve yalçın uçurumlara doğru beni izle de, ortadan kaybolan avını yakala bakalım!

Euforion: (Son alevleri silkerek.)

Şu ormanla içindeki kaya kalabalığı, bu darlıklar benim neme gerek. Ben, genç ve körpeyim. İşte rüzgârlar vızlıyor Dalgalar coşuyor. Onların sesini uzaktan dinliyorum. Yakınlarında olmak isterdim. (Kayalardan yukarlara doğru sıçrar.)

Helena, Faust ve Koro: Dağ keçilerine mi benzemek istiyorsun? Düşeceksin diye, yüreğimiz oynuyor.

Euforion: Boyuna yükseklere çıkmalıyım, hep daha uzaklara bakmalıyım. Nerede olduğumu bilmiyorum şimdi. Pelops diyarının ortasında adanın içindeyim. Denizlerle karaların ak-raba gibi görüldüğü yerlerdeyim.

Koro: Dağda ve ormanda sessiz oturamazsın! Tepelerin etrafında sıra sıra asmalardan üzüm koparırsın, altın sarısı elmalar ve incirler toplarsın, ah, bu aziz ülkede sen de güzel güzel oturmalısın.

Euforion: Barış zamanlarını mı rüyanızda görüyorsunuz? Rüya görmek isteyen görsün! Bizim parolamız savaştır ve zaferdir, bu böyle gidecektir.

Koro: Barış zamanında savaşın geri gelmesini isteyen, mutluluk umutundan vazgeçmiştir.

Euforion: Bu memleket, tehlikeden tehlikeye atlıyarak kanlarını feda eden açık fikirli ve yürekli evlâtlarına ve kutsal düşüncelerini hiç zayıflamıyan savaşçılara kazanç sağlamalıdır.

Koro: Hele yukarıya bakın. Ne yükseklere tırmandı. Ve hâlâ da bize küçük görünmüyor. Zafetler kazanmak için zırhlara bürünmüş gibi, tunç ve çeliği andırıyor.

Euforion: Onlara hiç bir kale ve hiç bir sur engel olamaz. Herkes ancak kendi benliğini bilir. Ancak bu yiğitlerin tunç göğüsleridir ki, her akına karşı koyacak müstahkem bir kale-dur. İstilâya uğramamak istiyorsanız, hemen sessizlikle si-

lâhlanarak er meydanına koşunuz. O meydanlarda, kadınlar birer amazon, çocuklar da birer kahraman olur!

Koro: Kutsal şiir, göklere doğru yüksel. En güzel yıldız, uzaklara, çok uzaklara, parılda. O, bize daima yetişir ve herkes onun sesini işitir ve ondan zevk alır.

Euforion: Hayır, ben bir çocuk olarak değil, silâhlanmış bir delikanlı olarak çıkıyorum. Kudretli, hür ve yiğit insanlar arasına karışıp, şimdiden olgunlaşmış bulunuyorum. Haydi bakalım! Yürüyelim, yürüyelim! Şan ve onur yolu açılıyor.

Helena ve Faust: Daha dünyaya gelir gelmez, hiç neş'eli bir gün görmeden, baş döndürücü basamaklardan acı dolu boşlukları özlüyorsun. Sence bizim hiç değerimiz yok mu? Kutsal birlik bir rüya mı?

Euforion: Denizdeki gök gürültüsünü duyuyor musunuz? Bu gürültü vâdiden vâdiye yankılar veriyor. Tozu dumana katan ve dalgaları yarıp gelen ordular birbirleriyle boğuşarak azab ve ıstırap yağıdıyorlar. Ölmek vazifedir. Bunu anlamak gerek.

Helena, Faust ve Koro: Ne korkunç şey, ne tüyler ürper-tici manzara? Senin için ölüm vazife mi?

Euforion: Olana bitene uzaktan seyirci mi kalayım? Hayır, ben dertleri ve sıkıntıları paylaşmak isterim.

Evvelkiler: Taşkınlık bir tehlikedir. Öldürücü bir şeydir!

Euforion: Olsun! İşte bir çift kanat açılıyor. Ben oraya gitmeliyim, mutlaka gitmeliyim! İzin verin de uçayım. (Kendini boşluğa atar. Kabaran etekleri, onu bir an havada tutar. Bu sırada başına bir ışık düşer, ışığın peşinde bir kuyruk pey-dah olur.)

Koro: İkarus¹, İkarus ne felâket! (Ana ile babanın önüne güzel bir delikanlı düşer. Bu ölünün yüzü tanıdık birisine benzer, fakat vücudu hemen ortadan kaybolarak başının etrafındaki ışık halkası bir kuyruklu yıldız halinde göklere doğru yükselir, elbisesi, mantosu ve çalgısı yerde kalır.)

(1) Dedal'ın oğlu, Girit dehlizinden kaçır. (Kuş tüyleri yardımı ile.) Güneşe fazla yanaştığından kanatlarındaki balmumu erir ve Ege denizine düşer.

Helena ve Faust: Sevincimizi hemen müthiş bir ıstırap izliyor.

Euforion'un sesi: (Derinden.)

Anacığım, bu karanlık ülkede beni yalnız bırakma! (Bir susuş.)

Koro: (Yas şarkısı.) Nerede olursan ol, yalnız değilsin! Çünkü biz, seni tanıdığımızı sanıyoruz. Ah, sen bu dünyadan ayrılıyorsun ama, bizim kalplerimiz senden ayrılmıyor. Onun için hemen hiç üzülmiyoruz ve senin talihine imrenerek söylüyoruz. İç açıcı günlerinde olduğu gibi, üzüntülü zamanlarında da senin terennümlerin güzel ve cesaretin büyüktü.

Heyhat! Ulu atalara ve eşi bulunmaz bir güce sahip olarak ve mutlu olmak üzere dünyaya geldiğin halde, ne yazık ki, kendine pek erken kıydın. Gençliğinin çiçeğini kopardın. Sende, dünyayı kavrayan keskin bir zekâ, herkesin emellerini seven ince bir ruh, en güzel kadınlarda ateşli bir aşk uyandıran bir çekicilik, heie öyle ayrık bir terennüm etme kabiliyeti vardı ki!

Ama sen, vazgeçilmez bir serbestlikle talihin o belirsiz ağının içine atıldın. Ve böylece geleneklerden ve kanunlardan kendi kendini zorla ayırdın. Lâkin işin sonunda, yüksek bir duygu o temiz cesaretini harekete geçirdi, çok büyük şeyler elde etmek istedin, ama başaramadın.

Kim başarabilirdi ki? Böyle uğursuz bir günde hepimiz kan ağlarken, talihinin bir belirsizliğe büründüğünü gösteren bu soru ne acıklı! Fakat siz, iki büküm durmada sürüp gitmiyerek, yeni şarkılarla gönlünüzü ferahlatm, çünkü bu toprak böylelerini yine yetiştirir.

Her şey susar.

Helena: (Faust'a.)

Ne yazık ki eski bir atasözü benim hakkında da gerçekleşiyor; talihle güzellik, devamlı olarak bir arada bulunamazmış. Hayatın ve aşkın bağları koptu. İçim kan ağlıyarak, ikisine de veda ediyorum. Ve bir defa daha kendimi kollarına atıyorum. Persefonya, beni ve oğlumu yanına al. (Faust'u kucaklar ve vücudu kaybolur, elbise ve peçesi Faust'un kollarında kalır.)

Forkiyas: (Faust'a.)

Bütün bu geçen şeylerden, sana kalanı sıkı tut. Elbiseyi elinden bırakma. Şimdiden Demonlar elbisenin eteklerini çekiyorlar. Onu, alt dünyaya götürmek istiyorlar, sıkı tut. Senin kaybettiğin tanrıça, artık burada değil. Fakat o, tanrısaldır. Onun baha biçilemeyecek kadar değerli güleryüzünden yararlan ve yüksel. Seni bütün bayağı şeylerden ayırarak, dayanabildiğin kadar, esire doğru götürür. Buradan çok uzaklarda bir yerde, sizinle tekrar görüşeceğiz. (Helena'nın elbiseleri bulut haline gelir. Faust'un etrafını çevirir, onu yukarlara kaldırır ve onunla birlikte kaybolur.)

Forkiyas: (Euforion'un elbisesini, mantosunu ve Lir'ini yerden alır, öne geçer, bunları yukarı kaldırır ve konuşur.)

İşte yine mutluluk verecek bir şey buldum. Alev tabîi kayboldu. Ama benim dünya umurumda değil! Şairleri coşturmaya, esnafın ve sanatkârların kıskançlıklarını uyandırmaya yetecek gereç kalıyor, burada. Ben, onlara istidat bahsedemem ama, hiç olmazsa şu elbiseyi iğreti verebilirim. (sahnenin önünde bir sütunun dibine oturur.)

Pantalis: Şimdi çabuk olun kızlar. Artık bu büyüden, o bilinen Tesalyalı cadının korkunç baskısından ve hele insanın kulağını tırmalayan ve zihnini dağınık eden, o karışık cıvıltıların belâsından kurtulduk. Şimdi Hades'e¹ inelim. Kraliçe ciddî adımlarla süratle oraya indi. Sadık hizmetkârları olarak, onun adımlarını izleyelim. Onun, «araştırılması kabil olmayan» tahtında bulacağız.

Koro: Doğaldır ki, kraliçeler her yerde esenliktedirler.

Hades'de de Persefonlarla¹ yakın gizlilik durumunda kendi akrabalarıyla birlikte en iyi yeri tutarlar. Fakat gerilerde ve aşağıda Asfodelos çayırlarında uzanıp giden kavak ve meyvesiz söğütler arasında kalmaya mahkûm olan bizler, yarasarlar gibi çirkin ve korkunç seslerle ötüp durmaktan gayri ne yapabiliriz ki?

Pantalis: Bir ad sahibi olmayan ve soylulukla ilgisi olmayan, doğa elemanlarının malı demektir. Siz oraya gidiniz. Ben kraliçemle beraber olmayı çok istiyorum. Yalnız liyakat değil, sadakat de gerektir.

Hepsi birden: Biz yine gün ışığına gönderildik. Gerçi artık birer şahsiyet değiliz. Bunu biz seziyor ve biliyoruz. Fakat artık Hades'e bir daha dönmeyiz. Ölümsüz canlı doğa, bizleri ruh durumuna getirdi. Bizim onun üzerinde haklarımız vardır.

Koronun bir kısmı: Şu binlerle dalm fısıltılı titreyişleri ve hisırtılı sallanışları arasında dolaşarak, hayat kaynaklarını köklerden gövdelere doğru sessizce çekeriz. Ve havada gelişmek üzere, sessiz ve durgun dalgalanan saçlarımızı, çiçeklerle bol süsleriz. Meyveler dökülünce, şen insanlar ve hayvan sürüleri, bunları kapışmaya gelirler, telâşlı bir kalabalık halinde birikirler ve en büyük tanrılar huzurunda imiş gibi karşımızda eğilirler.

Koronun diğer kısmı: Biz, şu kayalıkların, parlaklığı tâ uzaklara akseden parlatılmış aynasına, dalgalar halinde yayılırız. Her sesi, kuşların şarkılarını, çobanların havalarını dinleriz? Pan'ın o korkunç sesi bile olsa, hemen cevap veririz. Cıvıltılara, cıvıltılarla karşılık veririz. Gök gürlerse bizim sesimiz ondan iki, üç, on kat fazlasile gürlür.

Koronun üçüncü kısmı: Kız kardeşlerim, biz daha hareketli duygular içinde, ırmaklarla beraber akarız. Çünkü uzaklardaki tepeciklerin o süslü biçimleri bizi çeker. Meander varı, daima aşağıya, daha engin yerlere doğru yuvarlanarak, önce çayırlar, sonra köy otlaklarını ve az sonra da ev bahçelerini sularız. Oralarda tepeleri, arazinin kıyı çizgisinin ve dalga parıltılarının üstünde göklere doğru yükselen ince serviler, bizim uğrağımızdır.

(1) Cehennem kraliçesi, Zevs'in kızı.

Dördüncü kısım: Siz nereye isterseniz oraya akın. Biz, asmaların yeşerdiği her tarafı, ekilmiş tepeleri çevirir ve onların etrafında çağıldarız. Orada bağcının tutkusu, günün her saatinde en sevimli çalışmalarımızın verimini tehlikeye düşürür. O, kâh çapa ile, kâh belle toprakları kazıp yıgar, asmaları budar, sarıp bağlarken, bütün tanrılara ve en ziyade, güneş tanrısına yalvarır. Zayıf ruhlu Baküs¹ bu sadık kulu pek ilgilendirmez. O hayvanların en gencini okşayarak çardaklarda dinlenir, mağaralarda yatar. Yarı sarhoş bir halde rüyalar görmesi için ona gerekli olan şey; tulumlar, küpler, fıçılar içinde ve sağında, solunda serin mağaralar içinde sonsuzluğa değin saklanır. Ama, bütün tanrılar ve bilhassa Helios², hava, nem ve sıcaklık vererek olgunlaştırdıkları meyve tanelerini, yığın yığın ortaya koydukları vakit, bağcının sessiz çalıştığı yerler, birdenbire hayat bulur. Çardaklarda cıvıltı, asmaların etrafında bir hışırtı meydana gelir. Sepetler gıcırdar, kovalar şangırdar, küfeler hışırdar ve hepsi şarapcının, içinde bütün kuvvetile tepindiği koskocaman fıçıya akar. Böylece o temiz özsulu tanelerin kutlu kümesi kıyasıya çiğnenir, nahoş biçimde ezilir, karışır, köpürür, fışkırır. Sonra da, taşların madeni sesleri kulaklarda çınlar. Çünkü artık Diyonizos esrar perdesini yırtmıştır. Keçi ayaklılarla ve onlar gibi yürüyen keçi ayaklı kadınlarla ortaya çıkar. Bu sırada Silenus'un uzun kulaklı hayvanı da o çok sert sesi ile haykırmaya başlar.

Kimseden bir şey esirgenmez artık. Ortadan yarık tabanlar ahlâk namına ne varsa hepsini çiğner. Hisler uyusur, kulaklar işitmez olur, sarhoşlar ellerile kadehlerini ararlar, mideler ve kafalar tıkabasa dolar. Ölçülü davrananlar bile gü-rültü etmekten kendilerini alamazlar. Çünkü köhne tulumdan gövdeye ara vermeden yeniden şarap aktarılır.

[*Perde iner, Phorkiyas sahnenin önünde dev gibi doğrulur. Fakat kalın tabanlı kunduralarını çıkararak bu kısmın sonunu gereği gibi anlatmak üzere maskesini ve örtüsünü atıp Mefisto olarak meydana çıkar.*]

(1) Şarap tanrısı.

(2) Işık ve güneşi temsil eden tanrı.

Yüksek bir dağ. Dik ve zızzaklı kayalar. Bir bulut yaklaşır, kayalığa dayanır ve öndeki bir düzlüğe iner orada bölünür, Faust ortaya çıkar.

Faust: Ayaklarımın altındaki derin uçuruma bakarak, huşu ile bu tepenin kenarına geliyorum. Ve, beni aydınlık günlerde kara ve deniz üzerinde gezdirmiş olan bulutumu, bu ödevinden bağışlıyorum. O, yavaş yavaş ve dağılmadan sıyrılıyor. Toparlak bir küme halinde doğuya doğru kayıyor. Göz, hayranlıkla ve şaşırarak ona yöneliyor. Bulut, dalgalar gibi değişiklikler gösteren hareketine devam ediyor. Fakat yine belli bir biçimi saklıyor. Evet gözüm aldanmıyor, güneşten pırıl pırıl parlayan yastıklar üzerine görkemli bir surette uzanmış dev iriliğinde ve tanrısal bir kadın hayali görüyorum. Bu Yuno'ya¹, Leda'ya², Helena'ya benziyor. Ve ne görkemli, ne güzel tecessüm ediyor! Fakat hemen kayboluveriyor. Artık doğuda şekilsiz bir yığın halinde uzak buz dağları gibi görünüyor. Ve geçmiş günlerin büyük anlamını, parlak bir görünüşte aksettiriyor.

Fakat çevremde yumuşak, aydınlık şerit gibi ince bir bulut, uçarak içime bir huzur ve serinlik veriyor. Ve beni okşar gibi oluyor. Sonra yavaş yavaş ve çekinir gibi yukarlara doğru yöneliyor. Orada şeritler birleşiyor. Gördüğüm şey, gençliğimin ilk ve çoktan beri özlemini çektiğim en yüksek hatırasını mı, beni hayran eden bir tasviri mi canlandırıyor? Kalbimin en derin yerine ilk gömülmüş hatıralar, bir pınar gibi fışkırıyor. Garip bir heyecan bana o ilk aşkı, o, çabuk hissedilen, pekaz anlaşılan ve korunabildiği takdirde, bütün mücevherlerden daha fazla parlak olan, ilk bakışı hatırlatıyor. Bu tatlı hayal, ruh kadar güzel, gözümün önünde canlanıyor. Ve hiç dağılmadan esire doğru yükselerek kalbimdeki hatıraların en güzelini de beraber götürüyor. (Yedi milik bir çizme yere basar, bir başkası bunu izler. Bunların içinden Mefisto çıkar, çizmeler de kaybolur.)

(1) Jüpiter'in karısı.

(2) Jüpiter'in sevgilisi, İsparta kralı Tinder'in karısı.

Mefisto: İşte nihayet bu bir ilerleme! Ama söyle bakalım, sana ne oluyor? Böyle korkunç biçimde esneyen korkunçluk veren kayalıkların ortasında ne yapıyorsun? Ben onu tanırım, ama burası değil, çünkü orası cehennemin dibi idi.

Faust: Senin delice masalların da bitip tükenmez. Yine bunlardan birini anlatmaya başlıyorsun.

Mefisto: (Ciddiyetle.) Tanrı nedenini pek âlâ biliyorum bizi havadan alıp da, ortasında kor halinde ve çevresinde de alevler saçarak sonsuz ateşler fışkıran çukurların tâ dibine sürdüğü vakit, en büyük bir ışık karşısında pek darda ve güç durumda kalmıştık. Bütün şeytanlar öksürmeye, alttan ve üstten solumaya başlamışlardı. Cehennemin içi, kü-kürt ,karbit kokuları ile dolmuştu, ve korkunç bir gaz hasıl olmuştu. Bu gaz sonra, öyle koskocaman bir kuvvet haline gelmişti ki, çok geçmeden dünyanın kabuğu bütün kalınlığına rağmen çatır çatır yarılmıştı. Biz kendimizi o sırada başka bir kenarda bulmuştuk. Derinde bulunan yerler birer tepe durumuna gelmişti. Böylece, doğru bir düstur kurulmuş olarak, en alttaki en üste gelmiş oluyordu. Çünkü biz boğucu ve sıcak bir çukurun köleliğinden kurtularak en yüce bir eğemenliğin özgür havasına kavuşmuş oluyorduk. Çok iyi gizlenen ve çok da bilinen bu şiirleri insanlar pek geç öğrenmişlerdir. (Efes 6, 12.)

Faust: Dağ kitlesi benim için soylu ve susucudur. Ben onun niçinini, nasılını sormam. Doğa, kendi kendini yarattığında yeryüzünü de temiz bir puvarlak durumuna getirmiştir. Ve, üstünde tepeler ve uçurumlar meydana getirmiş, kaya kayaya, dağ dağa eklenmiştir. Tepeler hafif meyillerle vâdilerle birleşmiştir. Ve vâdiler yeşermeye ve bitkiler yetiştirmeye başlayarak çevresine sevinç yaymıştır. Onun için çılgınca feveranlara hiç gerek kalmamıştır.

Mefisto: Sen böyle söylüyorsun. Bu sana pek akla uygun görünüyor. Fakat olaya tanık olan, başka türlü anlatıyor. Uçurumlar kaynayarak yerin altında alevler akarken ve molohun¹ çekici, dağ gibi kitleleri yukarlara püskürüp, kaya üs-

(1) Kendisine çocuk kurban edilen bir tanrı.

tüne kaya meydana getirirken ben orada idim. Hâlâ tonlarla yabancı kütle, toprak üstünde katılaşmaktadır. Böyle bir fırlatma gücünü kim açıklayabilir? Filozof bunu kavrayamaz ve der ki: «İşte bir kere akay meydana gelmiştir, onu olduğu gibi bırakmalıdır. Buna izah aramaktan yok olduk.» Halbuki basit ve sadık halk bunu anlıyor ve bu anlayışını feda etmiyor. Onun kafasında hikmet çoktan olgunlaşmıştır: «Bu, şeytan işi bir harikadır.» Benim seyyahlarım imanın total değneğine dayanıp, «şeytan taşına» ve «şeytan köprüsüne» topallayarak gidiyorlar.

Faust: Şeytanların doğayı nasıl anladıklarını görmek, bilmeye değer.

Mefisto: Doğa şöyle imiş, böyle imiş, bundan bana ne? Önemli olan nokta şu: Şeytan o işlerde beraberdi. Biz büyük şeyler yapacak kimseleriz: Patırtı, sertlik ve boş şeyler. İşte belirtiler de bunlar. Fakat artık anlaşılacak bir dille konuşayım. Bizim yer yüzümüzde senin hoşuna giden bir şey yok mu? Sen sonsuz uzaklara bakarken, dünyanın servet ve görkemini gözden geçiriyorsun. (Mateus 4.)¹ Fakat sen hiç kanaatkâr olmadığına göre hiç bir istek duymuyor musun?

Faust: Hem nasıl? Büyük bir isteğim var. Tahmin et bakalım!

Mefisto: Bunu hemen tahmin edebilirim. Ben kendime şöyle bir başkent isterdim: ortasında halkın gıda süpürüntüleri, iğri büğrü, daracık sokaklar, siprivri çatılar, ufacık pazarında lahanalar, şalgamlar, soğanlar, yanında doya doya yiyecek yağlı pırzolar, kara sineklerle kaplı et tezgâhları. Böyle bir pazarda pis koku ve faaliyet eksik olmaz. Ondan sonra görkem hissi versin diye büyük meydanlar ve geniş caddeler, nihayet surlarla çevrili olmayan yerde de göz görebildiği kadar uzanan varoşlar. İşte böyle bir yerde yuvarlanan arabaların gürültüsünden ve dağılan karınca yuvasının sonsuz kaynaşmasından ben pek hoşlanırım. Araba ile ve atla gezdiğim zamanlar her şeyin merkezi olarak, binlerce kişi tarafından saygı ile selâmlanırdım.

(1) İncil'den.

Faust: Bu beni memnun edemez. Halkın çoğalması ve kendi seviyesine göre rahat beslenmesi, hatta bir şeyler öğrenmesi insanın hoşuna gider. Fakat insan kendisini âsi olacak biçimde yetiştiriyor.

Mefisto: Sonra şehrin güzel bir yerinde kendi keyfini için büyük bir saray yaptırırdım. Orman, tepe, düzlükler, çimenler ve tarlaları çok bakımlı bir bahçe durumuna getirirdim. Yeşil duvarlardan kadife gibi dümdüz ve sanatkârca gölgeler halinde kayadan kayaya atlayan kaskatlar ve çeşit çeşit su fışkırır pınarlar. Bunlar orada heybetle yükselirken, etrafa sayısız zerreler saçılırdı. Bundan başka en güzel kadınlar için de, şirin ve rahat köşkler yaptırır ve burada en iyi arkadaşlarla birlikte bir köşeye çekilerek tükenmez günler geçirirdim! Kadınlar diyorum, çünkü ben güzelleri daima cemi durumunda düşünürüm.

Faust: Hem fena, hem modern. Seni Sardanapal seni!

Mefisto: Senin ne istediğin tahmin edilebilir mi? Senin aya yaklaşmak için uçman, herhalde yüksek ve cüretli bir girişme idi. Seni oraya bir çeken var!

Faust: Hiç değil! Bu yer yuvarlağında henüz büyük girişmeler için yetecek yer vardır. Hayret uyandıracak eserler meydana getirmelidir. Yürekli bir çaba için, kendimde kuvvet buluyorum.

Mefisto: O halde onur kazanmak istiyorsun. Heroin'lerden¹ geldiğin belli.

Faust: Ben, servet ve egemenlik kazanmak istiyorum. Eser her şeydir. Onur bir hiçtir.

Mefisto: Şairler, senin görkemini, gelecek kuşaklara anlatacaklar ve deliliği delilikle harekete geçireceklerdir.

Faust: Sen bunları hiç anlamazsm. Bir insanın neyi istediğinden ne haberin var? Sen bu acı, sivri, ve zıt, tekin olmayan varlığınla, insanın neye muhtaç olduğunu nerden bileceksin?

Mefisto: Pek âlâ, isteğin yerine gelsin. Fakat bana tasavvur ettiğin şeyleri anlat!

Faust: Bakışım engin denize yönelmişti. O sertlikle kabarak kendiliğinden kümeleniyor, sonra yayılarak dümdüz sahile, bütün genişliğine, saldırmak üzere dalgalarını salveriyor. İşte, bu beni üzdü. Bu tıpkı, taşkınlık ve ihtiras içinde haklara saygılı, hür fikirli bir insanda, bir acılık uyanması gibi idi. Ama ben, bunu bir rastlantı sayarak daha keskin baktım. Dalgalar duruyor ve sonra geriye püskürüyor ve onurluca eriştikleri hedeften uzaklaşıyorlardı. Bu oyunu hep tekrarlayıp duracaklardır.

Mefisto: (Seyircilere.) Bunda benim için öğrenilecek yeni bir şey yok. Yüz bin seneden beri bildiğim şey!

Faust: (Heyecanla devam ederek.) Deniz, kendisi kısır olarak yüz binlerce köşe bucağa kısırlık saçmak üzere soku-luyor. Şimdi kabarıyor, büyüyor, yuvarlanıyor ve koskoca sahaları örtüyor. Coşkun bir kuvvetle dalga dalgayı izliyor. Çarptığı yerden geri dönüyor ve bir iş meydana getirmiyor. Beni bozgun edecek biçimde üzen şey, gem vurulamayan ele-manların bu kuvvetlerinin bir işe yaramamasıdır. İşte aklım bu noktaya takılıyor. Bu yararsızlığa karşı savaşmak ve onu yenmek istiyorum¹.

Ve bu, olabilir. Ne kadar kabarırsa kabarsın, her tepe-yi yalayıp geçer ve bütün taşkınlığına rağmen yüksekçe bir duvar onun gururunu kırar, az bir derinlik, onu kuvvetle kendine çeker. Bunu görünce, aklımda plân üzerine plân ha-zırladım. Şu büyük denizi kıyılarından uzaklaştırıp, o yaş sa-hanın sınırlarını daraltmak ve onu kendi içine doğru iterek sıkıştırmak suretile, eşsiz bir zevk tadabilirim diye düşün-düm. Bunları ayrıntılarına kadar hesaplayarak başarıya ulaştım. İşte benim isteğim. İşte, sen buna yardım et. (Seyir-cilerin arkasından ve uzaklardan boru sesleri ve savaş hava-ları duyulur.)

Mefisto: Bu ne kadar kolay! Uzaklardan davul sesleri duyuyor musun?

(1) Faust'ta uyanan ikinci tutku. İlk bilgi tutkusu idi. O husus-ta tatminini bulamadı, şimdi olumlu ve yararlı iş yaratma emeline dü-şüyor. Bu tutkuya, tipik olarak Faust karakteri diyebiliriz. «Başlan-gıçta eylem ve yönetim vardı» hükmünün uygulaması.

Faust: Yine mi savaş? Akıllı adam bundan hoşlanmaz¹.

Mefisto: Barış olsun, savaş olsun, kendi menfaati için bir teşebbüse girmek akıllıca bir iştir. İnsan gözetler, elverişli bir anı yakalar. İşte fırsat karşımızda Faust, yakala onu.

Faust: Bu bilmeceleri başıma belâ etme! Kısaca söyle. Yapılacak şey nedir?

Mefisto: Gezintilerinde hiç bir şey benden gizli kalmaz. İyi kalpli imparator büyük üzüntüler içinde. Sen onu zaten tanırsın. Kendisiyle konuşup, ona sahte servetler sağladığımız zaman, dünya onun olmuştu! Çünkü, tahta geç olarak çıkmıştı. Ve yanlışlıkla sanıyordu ki, hem hükümdarlık etmek, hem zevkü sefa sürmek, güzel ve arzu edilecek bir şeydir ve beraber yürüyebilir².

Faust: Büyük bir hata! Emredecek olan, emir vermede mutluluk duymalıdır³. Kalbi büyük bir irade ile dolu olmalıdır. Fakat istediği şeyi kimseye sezdirmemelidir. En gizli arkadaşının kulağına fısıldadığı şey, bütün dünyaya yayılır ve herkes şaşar. Liyakatli olan adam, en yüksek aşamaya çıkar. Sefa düşkünlüğü, adamı bayağılaştırır.

Mefisto: O, böyle değil. Bizzat kendisi zevku sefaya daldı. Hem de nasıl? Bu yüzden ülkesi anarşiye düştü. Büyük ve küçük birbirinin yakasına yapıştı. Kardeş kardeşi sürdü ve boğazladı. Kale kaleye, şehir şehire, esnaf soylulara, papaz cemaate karşı savaşa girişti. Bundan memnun olan, düşmanlardı. Kiliselerde adam öldürülüyordu, kale kapısına çıkan her tüccar ve seyyah kayboluyordu. Herkesin cesareti hayli artmıştı. Çünkü, yaşamak için kendini savunmak gerekti. İşte işler bu durumda idi!.

Faust: İşler böyle topallıyor, düşüp kalkıyor, sonra da takla atarak külçe gibi yığılıp kalıyordu.

Mefisto: Böyle bir durumu kimse eleştirmemeli. Herkes hükmünü yürütmek ister⁴. En değersiz adam bile kendini

(1) Yeni Faust görüşü: Yıkarak yerine yapmak.

(2) İfritin ağzına yakışmıyacak derecede doğru.

(3) Nietzsche felsefesini hatırlatır. (İnsanüstü.)

(4) Kudret iradesi felsefesi.

tam adam sayar. Ama işin sonunda, halkın akıllıları, bu karışıklıktan bezdiler ve kuvvetle ayaklanarak şöyle dediler: «Bize dirlik ve durgunluk sağlayan, bizim efendimiz olmalıdır¹. İmparator bu ödevi yapamaz ve yapmak istemiyor. Gelin, seçim yapalım. Yeni imparator, ülkeye yeni bir hayat versin. Dirliği, adaletle birleştirerek yeni ve güvenli bir dünya yaratsın.»

Faust: Bu pek papazca bir söz.

Mefisto: Onlar da papazdı zaten! İri karınlarını, tıka basa doldurmuşlardı. İsyanı, asıl kırbaçlayan onlardı. İsyan genişledi ve onlar tarafından takdis edildi. Kendisine neş'e telkin ettiğimiz imparator buraya geliyor, belki son savaşını yapacaktır.

Faust: Onun haline çok üzülüyorum. Ne kadar iyi ve açık kalbli bir adamdı!

Mefisto: Gel seyredelim. Yaşayan, umutunu kaybetmemelidir. Bu dar vâdiden onu kurtaralım. Bir defa kurtardık mı, artık tamam, kurtulmuştur. Kimbilir, zarlar nasıl düşecek? Eğer talihi varsa tebaası da olacaktır.

[*Orta kayalıkların üstüne çıkarlar, vâdideki ordunun dizilişini seyrederler. Aşağılardan davul sesleri savaş havaları gelir.*]

Mefisto: Ordunun tuttuğu mevziler, görüyorum ki, iyi. Biz de katılırsak, zafer tamam olur.

Faust: Orada ne beklenebilir? Hile, göz kamaştırıcı büyüçülük, boş gösteriş.

Mefisto: Savaşları kazanmak için hile! Gayeni düşünerek tedbirli ve biçimde kendini kuvvetlendirmelisin. İmparatora tahtını ve ülkesini sağlayabilirsek, karşısında diz çökersin. Ve sınırsız sahilleri yurtluk olarak kazanırsın.

Faust: Sen, şimdiye kadar nice şeyler yaptın. Bir de savaş kazan bakalım.

Mefisto: Hayır, savaşı sen kazanacaksın. Bu defa, başkomutan sensin.

(1) Anarşi devrini, diktatora takip eder.

Faust: Tam bana göre bir makam! Hiç bir şey anlamadığım bir konuda, komuta etmek!

Mefisto: Bu işi kurmay heyetine havale et. O zaman mağşalın işi rahat olur! Bu savaş âfetini, ben çoktan sezmiş ve, ana dağın en ilkel ve güçlü insanlarından hemen bir savaş şûrası kurmuştum. Onları bir araya getirene ne mutlu!

Faust: Karşıda ne görüyorum? Bu silâhlılar kimdir? Dağ halkını mı ayaklandırdın?

Mefisto: Hayır, fakat tıpkı bay Peter Skens gibi, bütün yağmacıların elebaşlarını, (Üç iri yarı adam ortaya çıkarlar. Sad II 23, .)¹

Mefisto: İşte benim delikanlılar geliyor! Görüyorsun, yaşları, giysileri, donatımları ayrı. Ama onlar seni yormıyacaklar. (Seyircilere:)Şimdi her çocuk, zırhlı elbiseyi ve asker yakalığını seviyor. Bu yağmacılar, kinayeci de olduklarından, daha fazla hoş gidecekler.

Raufbold²: (Genç, hafif silâhlı, rengârenk elbiseli.)

Birisi bana yan gözle baksa çenesine şu yumruğu yapıştırırım. Ve hödüğün biri kaçacak olsa, onu da saçından yakalarım.

Habebald³: (Olgun, tam silâhlı. Zengin kıyafetli.)

Bu boş şamatalar maskaralıktır. Bunlar insanın gününü boşuna harcamadır. Ele geçirirmede gayretli olmalı. Üst tarafını sonra düşünmeli.

Haltefest⁴: (Yaşlı, ağır silâhlarla donanmış, kıyafetsiz.)

Bununla da iş bitmez! En büyük servet bile çabuk erir, ve hayatın sellerine karışarak akıp gider. Gerçi bir şey elde etmek iyidir ama, onu korumak daha iyidir. Bırakın da şu kır saçlı adam komutayı eline alsın, o zaman kimse elimizden bir şey koparamaz. (Hep beraber aşağıya doğru inerler.)

(1) İncil'den.

(2) Saldıran, hır çıkaran demektir, kavgası denebilirdi.

(3) Hemen ele geçir demektir, yağmacı, apartıcı denebilirdi.

(4) Sıkı tut demektir.

Tepenin üstünde

Alt taraftan davul sesleri ve savaş havaları gelir.

İmparatorun çadırı kurulmaktadır.

İmparator, Başkomutan, yaverler.

Başkomutan: Bu vâdiye askerimizi sıkışık bir biçimde geri çekişimiz, yerinde bir tedbir olmuştur. Kuvvetle umut ediyorum ki, sonucu elde ederiz.

İmparator: Artık işin nereye varacağını göreceğiz. Lâkin bir bozgunu andıran bu geri çekilme, neş'emi kaçırıyor.

Başkomutan: Prensîm, sağ kanadımıza bak! Böyle bir sahayı insan, arayıp da bulamaz. Tepeler pek dik değil, fakat tırmanması da pek kolay değil. Bu durum bizim için faydalı, düşmana zararlıdır. Biz dalgalı bir düzlük üstünde yarı yarıya gizlenmiş haldeyiz, süvariler buraya girmeye cesaret edemez.

İmparator: Bunu övmekten başka yapacak bir şey kalmıyor bana. Kollar ve göğüsler burada güçlerini deneyebilirler.

Başkomutan: Şurada, orta çayırlığın düzlüklerinde savaşta susamış piyadeleri görüyorsun. Sabah sisinin ince tülleri arasından sızan ışıklarda mızraklar parıldıyor. Bu heybetli dörtgen kuvvetle dalgalanıyor, binlerce savaşçı büyük bir iş başarmak için yanıp tutuşuyor. Ordunun kuvvetini bundan anlayabilirsin. Düşman kuvvetini bozguna uğratmak için, bu kitleye güveniyorum ben.

İmparator: Bu güzel manzarayı ilk defa görüyorum. Böyle bir ordu, iki misli kuvvette demektir.

Başkomutan: Sol kanadımız hakkında vereceğim bir haber yok. Yiğit savaşçılarımız yalnız kayaları tutmuşlardır. Silâhların parıldadığı bu kayalıklar, dar geçidin önemli noktasını koruyorlar. Şimdiden hissediyorum ki, burada vuku bulacak kanlı çarpışmada, düşman kuvvetleri beklemedikleri bir bozguna uğrayacaklardır.

İmparator: İşte, karşıda bana, dayı, yeğen, kardeş diyen sahte akrabalarım! Üstümüze geliyorlar. Onlar armanın kuvvetini, tahtımın sindirici gücünü zorla almaya cür'et ettiler. Sonra, aralarında bozuşarak, ülkeyi darmadağın ettiler, şimdi de hep birlikte bana karşı ayaklandılar. Halk kitlesi kararsız ve akımtı nereye sürüklerse oraya gitmekte.

Başkomutan: Haberci olarak çıkardığım sadık bir adamım, koşarak kayadan aşağıya geliyor, Allah vere de, işi başarsa idi.

Birinci haberci: Hile ve cesaretle becerikliliğimizi birleştirerek, her yere girdik, çıktık. Fakat pek hayırlı haberler getiremiyoruz. Bir çokları sana sevgi bağlılığı andı içiyorlar, fakat harekete geçmeyişlerini mâzur göstermek için, iç ayaklanmalardan ve tehlikelerden bahsediyorlar.

İmparator: Bencil için, şükran, sevgi, ödev, onur, bir anlam ifade etmez. Onun genel kuralı kendi çıkarını sağlamaktır. Fakat düşünmüyorlar ki, kendi hesapları tamamlanınca komşunun evindeki yangın, onları da, yok edecektir.

Başkomutan: İkinci haberci geliyor. Tepelerden yavaş yavaş iniyor. Yorgunluktan bütün organları titriyor.

İkinci haberci: Biz, önce o yabani sürülerinin karma karışık hareketlerini gördük. Beklenmedik bir anda, hemen yeni bir imparator ortaya çıktı. Yöntem yoluyla, halk sahaya toplanıyor ve açılan yalancı bayrakların arkasından yürüyor. Koyun sürüsü gibi.

İmparator: Bir rakip imparator benim işime yarar! Asıl şimdi hissediyorum imparator olduğumu! Sadece bir asker gibi zırhlı giysiyi sırtıma geçirmiştim, şimdi onu daha yüksek bir maksatla kullanıyorum. Dört başı mamur eğlencelerde bile, benim için dadıma eksik bir şey kalıyordu, o da tehlike idi. Siz, halka ne bahasına olursa olsun, eğlenme öğütliyordunuz, halbuki benim kalbim şiddetle çarpıyordu ve gerçek bir vuruşma için can atıyordum. Siz, beni savaşıardan vaz geçirmemiş olsaydınız, ben, şimdi kahramanlıklar içinde parlıyaktım. Kendi hayalimin o ateş deryasına yankılandığını gördüğüm vakit, göğsümün kabardığını hissederdim. Ateş elemanı, üze-

rime korkunç bir şekilde saldırıyordu. Bu sadece bir görünüş-tü, ama bu görünüş pek büyüktü! Onurları ve zaferleri, şimdiye kadar belirsiz rüyalarımda gördüm, günahkârca başlanan şeyi, şimdi karşılamaya çalışıyorum. (Rakip imparatoru er-meydanına çağırmak üzere münadiler gönderilir, Faust zırh-lara bürünmüş, başında da yarı kapalı bir miğfer, yanmda ay-nı kıyafet ve donatımla üç kabadayı.)

Faust: Ortaya çıkıyoruz, ve umut ediyoruz ki, azarlanmı-yacağız. Sakınganlık hiç bir zorunluk olmadan da, yerinde-dir. Bilirsin ki, dağ halkı, düşünceli ve kurutunlu insanlardır. Doğa ve kaya yazısını iyi anlamışlardır. Ovalardan çekilmiş olan ruhlar, her yerden ziyade kayalık dağları severler. Do-lambaçlı çukurlarda, maden kokusu ile dolu gazlarm arasmda sessiz çalışırlar. Durmadan bunları ayırır, inceler ve birleşt-i-rirler. Tek amaçları yeni bir şey bulmaktır. Ruh gücünün akış-kan parmaklarile, saydam cisimler meydana getirirler. Sonra da, billurun ve onun ölümsüz sessizliği içinde dünyada olup biten şeyleri seyrederek.

İmparator: Dediklerini dinledim ve sana inanıyorum. Fakat yiğitim söyle; burada bunların ne yararı var?

Faust: Norciya'nın¹ Sabinyalı sihirbaz, senin sadık ve sözdinler bir kulundur. Vaktile nasıl kara bir baht ona gözdağ vermişti. Alevler dillerini uzatıyor, çalılar çatırdıyordu, kat-ran ve kükürtle karışık kuru odunlar, çevresini sarmıştı. Onu ne insan, ne tanrı, ne de şeytan kurtarabilirdi. Fakat haşmet-meab, kızıl ateş durumundaki zincirleri parçalayarak onu kur-tarmıştı. Bu olay Roma'da olmuştu. O, sana minnetdardır. Ve senin hareketlerini özenle izler. O zamandan beri, kendisini tamamen unutmuştur. Senin için hep yıldızlarla konuşmakta-dır. Ve bize, bu önemli işinde sana yardım etmeyi öğütlemiş-ti. Dağda büyük kuvvetler vardır. Orada doğa büyük bir güç ve serbestlikle hükmünü yerine getirir. Sersem papazlar ise buna, dudak bükerek, büyüçülük derler.

İmparator: Bir şenlik gününde eğlenmek üzere neş'e ile gelen konukları selâmladığımız vakit, itişip kakıştıklarını ve

(1) Bir İtalyan ili.

gittikçe artan o kalabalığa büyük salonların bile dar geldiğini görmek, bizi memnun eder. Talihimizi göstereceği için, hepimizi düşündüren sabahın bu saatinde, bize kuvvetli bir yardımcı olarak gelen bir kahramanı da daha büyük bir sevinçle karşılırsınız .Fakat, burada, şu yüce dakikada, o kuvvetli elinizi keskin kılıcınızdan çekerek, binlerce insanın benim yanımda veya bana karşı savaşmak üzere harekete geçtiği şu anı, sevgi ile anınız! Her erkek, başlı başına bir varlıktır, ama taç ve tahta erişmek isteyen, böyle bir onura kendi hak kazanmalıdır. Kendisine imparator süsü veren ve yurdumuzun hâkimi, ordunun başbuğu, büyüklerimizin de velinimetini olduğunu iddia eden o kaos, benim yumruğumla yokluk diyarına yuvarlanmalıdır.

Faust: Ne olursa olsun, büyük bir eser yaratmak için, senin, kelleyi koltuğuna alman hoş değil. Miğfer, sorguç ve püskülle süslü değil midir? İşte o, cesaretimizi toplayan başımızı korur. Baş olmazsa, öteki organlar ne işe yarar? O, bir sakatlığa uğradı mı, bütün organlar çöker. Yaralandımı, bütün organlar yaralanmış demektir. Ve çabuk şifa bulursa, organlar da tazelenir. Kol, kendi kuvvetinden faydalanmayı bilir ve kafayı korumak için kalkını kaldırır. Ve kılıncı da derhal ödevini yapar. Gelen vuruşu çeler ve kendisi vuruş indirir. Becerikli ayak da, onun mutluluğuna katılarak tepelenenin hemen ensesine biner.

İmparator: İşte benim kinim böyledir. Ona da öyle yapacağım. Ve o gururlu başını ayağımın altına paspas gibi sereceğim.

Münadiler: (Geri gelerek.) Karşıda bize saygı ve hatırlanmayan olmadı. Götürdüğümüz yürekli ve soylu haberi soğuk bir şaka sayarak güldüler ve «Sizin imparatorunuz, karşıdaki dar vâdide kaybolmuş bir yankıdan oluşmuştur, onu hatırladığımız zaman, masallardaki gibi «bir varmış, bir yokmuş» diyoruz dediler.

Faust: Olaylar, dayanıklılık ve sadakatla etrafımda toplanmış olan en iyi adamlarının isteğine uygun gidiyor. Düşman işte yaklaşıyor. Seninkiler de, savaş hırsı ile bekliyorlar. Saldırmayı buyur. Şu an, çok elverişli.

İmparator: Şimdi komutadan feragat ediyorum. (Başkomutana.) Ödevi senin elerine bırakıyorum prens.

Başkomutan: Öyle ise sağ kanat saldırıya geçsin. Yukarı doğru çıkmakta olan düşmanın sol kanadı, son adımını atmadan önce bağlılığı denenmiş askerimizin dinç kuvveti karşısında bozguna uğramalı.

Faust: Müsaade edin de, şu genç yiğit hemen senin saf-larına katılsın. Ve senin askerlerinle iyice kaynaşarak kuvvetini ortaya koysun. (Sağ tarafa bir işaret verir.)

Raufbold: (Ortaya çıkar.)

Benim karşımda suratımı gösteren, yanağı delik deşik olmadan dönemez. Bana sırtını çeviren, tongaya basmıştır. Boy-nu, kafası, saçları paramparça olacaktır. Arkasmdan da, benim gibi şiddetli saldıran senin askerlerin, kılıç ve topuzla, düşmanın işini bitirirler. Böylece düşman askerleri birbiri ardından yere yuvarlanır ve kendi kanında boğulur. (Gider.)

Başkomutan: Orta bölümündeki piyadeler, yavaşça sağ kanadı izlesin. Ve bütün gücü ile düşmanın üzerine atılsın. Biraz sağ tarafta, düşman direnmeyle saldırarak kuvvetlerimiz savaşı plânını biraz sarsmış bulunuyor.

Faust: (Ortadaki adamı göstererek.)

Öyle ise, şu adam da, buyruğuna uyarak harekete geçsin. O pek kuvvetlidir. Coşarak herkesi de coşturur.

Habebald: (Öne geçer.)

İmparator ordularının kahramanlığına, ganimet susuzluğu eklenmelidir. Ve herkese hedef olarak rakip imparatorun zengin çadırı gösterilmelidir. O ,artık tahtının üstünde daha fazla böbürlenemeyecektir. Ben piyadelerin başına geçiyorum.

Eilebente: (Kantinci kadın, ona yaslanır.)

Ben, onun karısı olmasam bile, o benim en çok sevdiğim adamdır. Bizim için ganimet toplamak zamanı geldi, Kadın bir şeye saldırınca amansız olur. Ve yağmaya girişimi hiç bir şeyi esirgemez. O, zaferlerde önde yürümelidir. O zaman her şey mubah olur. (İkisi de giderler.)

Başkomutan: Tahmin edilebileceği şekilde, düşmanın sağ kanadı bizim solumuza kuvvetle yükleniyor. Kaya yolunun dar geçidini ele geçirmek için saldırıyor. Bu azgın saldırıya

göğüs göğüse karşı koymak gerektir.

Faust: (Sola işaret eder.)

Efendimiz, şu adamı da size göstermek istiyorum, var kuvvetimizin daha da kuvvetlenmesi, bir zarar vermez.

Haltefest: (Ortaya çıkar.)

Sol kanat için hiç tasanız olmasın. Benim olduğum yerde her şey güvenliktedir. Bu ihtiyar, değerini orada gösterecek, benim tuttuğum şeyi yıldırım bile koparamaz. (Çekilir.)

Mefisto: (Yukardan aşağıya gelerek.)

Bakin, şimdi arka taraftan her kaya yarığının arkasından silâhlı adamlar nasıl ortaya çıkıyorlar! Dar patikaları keşiyorlar. Başlık, zırh, kılıç ve kalkanları ile arkamızda bir duvar meydana getiriyorlar. Ve vuruş indirmek için bir işaretimizi bekliyorlar. (Bilenlere yavaşça.)

Bunun nereden geldiğini hiç sormayın. Ben her tarafta silâh depolarını boşaltmayı ihmal etmedim. Bunlar oralarda yaya veya at üstünde sanki hâlâ dünyaya hâkimlermiş gibi duruyorlardı. Vaktile hepsi birer derebeyi, kral veya imparatoru. Şimdi ise, birer boş sümüklü böcek kabuğundan başka bir şey değiller. Bir sürü hayaletler bunların içine dolunca, ortaçağ canlandı. İçlerine hangi şeytancıklar sokulmuş olursa olsun, bir etki yapacaklardır. (Yüksek sesle.)

Dinleyin nasıl şimdiden ateş püskürüp, silâh şakırdatarak çarpışıyorlar. Taze meltemlere kavuşmaya can atan sancakların aynında eski bayrak parçaları da görünüyor. Düşünmelisiniz ki, burada eski bir ulus bulunuyor, ve bu yeni savaş kazanmak için yanıp tutuşuyor. (Yukardan şiddetli boru sesleri işitilir, düşman ordusu hissedilecek şekilde sarsılır.)

Faust: Ufuklar karardı. Sadece şurada burada kablelvuku hisler uyandıran, kırmızı ışıklar çakıyor. Silâhlar kanlı bir parıltıya içinde. Kaya, orman, hava ve bütün iş karışıyor.

Mefisto: Sol kanat kuvvetle dayanıyor. Bunlar içinde o cesur dev Hans Raufbold kendine özel şiddetli hareketlerle kendini gösteriyor.

İmparator: Önce bir elin kalkdığını görmüştüm. Şimdi bir çok ellerin hareket ettiğini görüyorum, bu, doğal bir şey değil.

Faust: Sicilya sahillerine doğru kayan sis şeritlerini hiç duymadın mı? Orada gün ışığında parlayan havaların ortasına doğru yükselen bir takım yadırganan dumanların içine ak-seden tuhaf bir manzara görünür. Birbirlerinin peşinden havayı yarıp geçen resimler gibi, şehirler sallanır, bahçeler yükselip alçalır.

İmparator: Bu ne kadar düşündürücü şey. Bütün mızrakların ucundan kıvılcımlar saçıldığını, piyadelerimizin kargılarının üstünde de küçük oynak alevlerin parıldadığını görüyorum. Bu bana, cin, peri işi gibi geliyor.

Faust: Affedersiniz efendimiz, bunlar, izleri kaybolmuş peri varlıklarıdır. Bütün gemicilerin, adına yemin ettikleri Dioskurların izleridir. Onlar, burada en son kuvvetlerini topluyorlar.

İmparator: Ama söyle bakalım, tabiatın bizi gözeterek böyle seyrek harikaları bir araya getirmesini kime borçluyuz?

Mefisto: Senin alın yazını göğsünde taşıyan o yüksek üstatdan başka kime olabilir? Düşmanlarının sert tehditleri, onu derin bir heyecana düşürdü. Yok olmak pahasına da olsa, sizi kurtararak şükranını ödemek istiyor.

İmparator: Beni tantanalar içinde gezdirmekten zevk alıyorlardı. Ben, o zaman bir şeydim. Bunu denemek isteyerek o ak sakallıyı temiz havaya çıkarmayı uygun buldum. Böylece papazların bir eğlencesini bozmuş ve tabiatile onların yakınlığını kazanmış oldum. Şimdi aradan bu kadar uzun zaman geçdikten sonra ,o güzel hareketin armağanını mı görecektim?

Faust: İçten gelen bir iyilik, çok semere verir. Bakışını dışarlara çevir. Sanırım ki o bir işaret vermek istiyor. Dikkat et, hemen şimdi verecek.

İmparator: Göklerde bir kartal uçuyor, ve onu yabani tehditlerle bir akbaba kovalıyor.

Faust: Dikkat et ben bunu pek elverişli bir belirti sayıyorum. Akbaba, bir masal hayvanıdır. Nasıl olup da gerçek

bir kartalla boy ölçüşecek kadar kendinden geçiyor.

İmparator: Şimdi büyük daireler çizerek birbirlerinin etrafında uçuyorlar, bir anda birbirlerine saldırarak göğüs göğüse boyun boyuna vuruşuyorlar.

Faust: Bak şimdi, nasıl zavallı akbaba lime lime edilmiş bir halde yaralanarak arslan kuyruğu ile ormanın içine düşüyor ve kayboluyor.

İmparator: Bu neyi anlatıyorsa, onu yapalım. Ben bunu hayranlıkla kabul ederim.

Mefisto: (Sağa dönerek.)

Tekrarlanan şiddetli hücumlar karşısında düşmanlarımız çekilmeye mecbur kalıyorlar. Şaşkın bir halde çarpışarak sağ kanatlarına yığılıyorlar. Ve esas kuvvetlerinin sol kanadını karma karışık hale getiriyorlar. Bizim piyademiz de sağa kayarak bu zayıf noktaya şimşek gibi saldırıyor. Şimdi orada bu gıfte savaşta denk kuvvetler fırtınadan kabaran dalgalar gibi, coşup, görülmemiş bir hınçla çarpışıyorlar. Bundan daha haşmetli bir manzara tahayyül edilemez. Bu meydan savaşını kazandık demektir.

İmparator: (Sol tarafta Faust'a.)

Bak, oranın durumu şüpheli görünüyor. Mevziimiz tehlikeye düşüyor. Hiç taş atıldığı yok. Aşağıdaki kayalıklara tırmanmışlar. Yukarılarını da bırakmışlar. İşte düşman büyük yığınlar halinde sokulup geliyor. Belki de geçidi elde etmiştir bile. Uğursuz bir çabanın son başarısı. Sizin hünerleriniz sökmüyor. (Sükut.)

Mefisto: İşte benim iki kargam geliyor. Acaba ne haber var? Durumumuzun bozulmasından korkuyorum.

İmparator: Bu miskin kuşlar da ne oluyor? O siyah kanatlarını, kıyasıya vuruşulan kayalıklardan bu tarafa doğru çeviriyorlar.

Mefisto: (Kargalara.)

Şu kulağımın dibine oturun. Siz korursanız bir şey kaybedilmiş olmaz. Çünkü öğütleriniz dinlemeye değer.

Faust: (İmparatora.) Yuvalarındaki yavrularına ve gıdalarına kavuşmak için uzak diyarlardan gelen güvercinlerin öy-

küsünü duymuşsundur her halde. Bizimki de, bazı farklarla aynı şeydir. Güvercin postası barış hizmetindedir, karga postası ise savaşın buyruğundadır.

Mefisto: Büyük bir yıkım haberi var! Bakınız kayanın kenarındaki yiğitlerimiz ne sıkışık durumda! Düşman etrafındaki tepelere tırmanmış. Geçidi de zaptederlerse zor bir duruma düşeceğiz.

İmparator: Demek ki işin sonunda yine aldatılan benim. Beni bu ağın içine çektiniz. Ağ etrafımı sarmaya başladığından beri dehşet içindeyim.

Mefisto: Cesaret! Henüz her şey elden çıkmış değildir. Son zaferi kazanmak için sabır ve kurnazlık gerek. Son safhanın çetin olması alışılmıştır. Benim güvenilir elçilerim vardır. Benim komutayı elime almamı buyur.

Başkomutan: (Oraya yaklaşıarak.) Sen bunlarla birleştin, bu beni ilk andan itibaren üzüyor. Büyücülük bir mutluluk getiremez. Savaşın kaderini değiştirecek bir çare bulamıyorum. Bu savaşa onlar başladılar, varsın onlar bitirsinler. Ben komutanlık asâmı geri veriyorum.

İmparator: Talihin belki bize bahsedileceği iyi zamanlara kadar asâ sende kalsın. Ben, bu mel'un heriften ve onun kargalarla içli dışlı oluşundan tiksiniyorum. (Mefisto'ya.) Asâyı sana veremem sen bu işe elverişli adam değilsin. Buyur ve bizi kurtarmaya çalış, ne yapılacaksa yapılsın. (Başkomutanla birlikte çadıra girer.)

Mefisto: O total değneği, onu koruya dursun, bizlerin işimize yaramaz. Üstünde de haça benzer bir şey vardı.

Faust: Şimdi ne yapacağız?

Mefisto: Yapıldı bile. Haydi bakalım, Kara yeğenlerim! Hemen iş başına ve doğru büyük dağ gölüne! Undinelere benden selâm götürün ve onlardan dalgalarının hayalini isteyin. Onlar güç anlaşılır, dişi hünerleri ile, hayali, gerçekten ayırmasını bilirler. Ve herkes onların gerçek olduğuna yemin eder.

[Sükût.]

Faust: Bizim kargalar su perilerine esash şekilde sokulmuş olsalar gerek. Orada şimdiden, çağlama başladı, kayala-

rın bir çok kuru yerlerinde coşkun pınarlar fışkırıyor. Artık zafer elden çıktı.

Mefisto: Bu olağanüstü bir selâm! En yürekli tırmanıcıların bile zihni karışmış durumda.

Faust: Daha şimdiden dereler derelere katılıyor. Ve kovuklara rastladıkça da, iki kat büyümüş olarak dönüyorlar, bir sel kuşağı meydana getiriyorlar. O birden bire kayaların geniş düzlüğü üzerinde yayılıyor, kaynaşp köpürerek her tarafa saldırıyor, ve basamak basamak sıçrayarak vâdiye doğru yuvarlanıyor. Yiğitçe bir karşı koyma, artık ne işe yarar? Koskocaman dalgalar her şeyi sürükleyip götürüyor. Böyle bir azgın kabarış karşısında benim bile tüylerim ürperiyor.

Mefisto: Ben, bu su oyunlarının hiç birini görmüyorum. Yalnız insan gözü aldatılabilir. Bu yadırganan olay beni sadece eğlendirir. Büyük kitleler halinde yuvarlanıp giden bu dalgalar sapasağlam bir toprak üstünde rahatça soluk aldıkları halde boğulacaklarını kuruntu ediyorlar ve gülünç bir şekilde yüzme hareketleri yapmaya uğraşıyorlar. Artık kargaşalık her tarafa hâkim oldu. (Kargalar yine gelirler.)

Ben sizi büyük üstadın huzurunda öveceğim. Siz şimdi kendinizin de birer üstad olduğunuzu göstermek istiyorsanız, içinde cüceler kabilesinin hiç yorulmadan taş ve kayaları döğüp, kıvılcım haline getirdiği o kızgın demirhaneye koşunuz. Ve tatlı dil dökerek insanın zihninde büyüyecek kadar ışık saçacak patlayan bir ateş isteyiniz, gerçi yaz gecelerinde uzaklarda şimşekler çaktığı en uzak yıldızların yıldırım hızı ile kaydığı görülebilir ama, karma karışık çalıkların arasında çakan şimşeklerle, ıslak zemin üstünde vızıldayan yıldızlar, öyle pek kolay görünemez. Onun için kendinizi fazla sıkmadan, önce yalvaracaksınız, sonra zorlayacaksınız. (Kargalar giderler, emredilen şeyi tamamilе yaparlar.)

Mefisto: Düşmanın başına koyu karanlık düşsün. Adım adım da kararsızlığa kapılsalar. Başlarına her yanda parlayan aldatıcı kıvılcımlar ve birdenbire gözlerini kamaştıran bir ışık yağsa, ne âlâ olurdu! Şimdi bir de korkunç bir gürültü gerek.

Faust: Köşe bucaktan çıkarılan kof silâhlar, açık havada kuvvetlendiklerini vehmediyorlar. Epeyce zamandan beri karşıdan bir tıkırtı, hışırtı ve yadırganan bir sahte ses geliyor.

Mefisto: Pek doğru, artık onlara gem vurulamaz! Şimdi-den eski zamanların güzel günlerinde olduğu gibi derebeylik şamatalarından ortalık iniyor! Kol ve bacak demirleri Guelfler¹ ile Chibelinlerin² yerini tutarak bu ebedî savaşı tazeliyorlar. Tevariüs ettikleri duygulara ısrarla bağlı olduklarından, barışa hiç yanaşmazlar. Artık yaygaraları her yana yayılıyor. Zaten bütün şeytan bayramlarında dehşeti körükleyen etken partiler arasındaki kindir. Bu şamata, iğren ve korkunç bir biçimde, bazan da keskin bir şeytan çılgılığı halinde vâdiye doğru dehşetle yankılanıyor. (Orkestra savaş nağralarını taklit eder, sonra şen asker havalara geçer.)

(1) Papa taraftarları.

(2) Guelflerin hasmı.

Rakib imparatorun çadırı, Taht.

Zengin dekor,

Habebald ve Eilebeute.

Eilebeute: Buraya ilk gelen yine biz olduk.

Habebald: Bir karga bile bizden hızlı uçamaz.

Eilebeute: O! Burada yığın halinde, ne servet böyle! Nereden başlayıp, nerede bitireyim?

Habebald: Her taraf dopdolu. Ne tarafa elimi atacağımı bilmiyorum.

Eilebeute: Şu halı benim işime yarar, yatağım pek sertti.

Habebald: Şurada çelikten bir topuz asılı. Çoktandır, böyle bir şey isterdim.

Eilebeute: Ben de çoktandır şöyle kenarları sırmalı kırmızı bir mantoya imrenirdim.

Habebald: (Silâhı alarak.)

Bununla iş çabuk biter. Düşmanını öldürürsün ve yoluna devam edersin. Sen çok şeyler devşirdin ama, içinde işe yarar bir şey yok. Bu abur cuburu bırak da, şu çekmecelerden birini kap. Bu, ordunun ücretidir. İçi altın doludur!

Eilebeute: Kurşun gibi ağır. Ben onu yerinden kaldıramam, taşıyamam.

Habebald: Derhal eğil, eğilmelisin. Senin kuvvetli sırtına yükliyeceğim.

Eilebeute: Aman, aman, işte olan oldu! Bu yük belkemiğimi kırıyor. (Çekmece düşer ve açılır.)

Habebald: İşte yığın yığın altın! Çabuk ol ve devşir.

Eilebeute: (Yere çömelir.)

Çabuk koynunu doldur. Hâlâ bize yetecek kadar çok!

Habebald: Bu kadarı yetişir, haydi artık. (Ayağa kalkar.) Eyvah önlükte bir delik var. Nereye gitsen, nerde dursan, oraya bol altın düşüreceksin.

Yaverler:

Bu kutsal yerde ne arıyorsunuz? İmparatorun hazinesini ne karıştırıyorsunuz?

Habebald: Kellemizi koltuğumuza alarak ganimetten payımızı topluyoruz. Düşman çadırlarında bu âdettir. Zaten biz de askeriz.

Yaverler: Hem askerlik, hem yağmacılık! Bu bize uymaz. Bizim imparatorumuzun yakınında bulunanlar, dürüst birer asker olmalıdır.

Habebald: Bu dürüstlüğü herkes bilir. Bunun adı haraçtır. Hepiniz aynı kırattasınız. «Ver bakalım» sözü, mesleğinin parolasıdır. (Eilaeute'ye.) Çabuk ol ve topladığını al götür. Bizi burada hoş görmüyorlar. (Giderler.)

Başyaver: Terbiyesiz herifin yüzüne niye bir tokat atmadın, söyle.

İkinci yaver: Bilmiyorum. Kuvvetim tükeniverdi. Onlar öyle hayaletlerdi.

Üçüncü yaver: Benim de gözüm karardı. İyi göremez oldum.

Dördüncü yaver: Nasıl diyeceğimi bilmiyorum. Bugün hava bütün gün öyle sıcak, boğucu ve ağırdı ki, birimiz kalkıyor, ötekimiz düşüyordu. Önümüzü görmeden yürüyor ve kılıç salıyorduk, her vuruşta bir düşman yere yuvarlanıyordu. Gözlerimiz önünde tül gibi bir şey uçuyor, sonra da kulaklarımız uğulduyor ve çınılıyordu. Bu böyle süregelirken, sonunda kendimizi burada bulduk, ama bu işin nasıl olduğunu biz de anlayamadık. (İmparator dört prensle birlikte görünür, yaverler uzaklaşır.)

İmparator: Ne olursa olsun, zaferi kazandık. Düşmanın bozgun askeri kaçarken, düz ovada dağıldı. İşte boş taht burada duruyor. Halılara bürünmüş, hiyanete uğramış, hazine bu olayı dolduruyor. Biz, etrafımızda kendi yaverlerimiz, şahane bir biçimde ve görkemli ulusların elçilerini bekliyoruz. Her taraftan sevindirici haberler geliyor. Ülke müsterih olsun. Ve sevinçle bize bağlansın. Kafamıza büyücülük musallat oldu ise de, sonunda savaş tek başımıza kazandık. Savaşçı-

lara daima rastlantılar yardım eder. Gökten bir taş düştü, düşmanın başına kan yağdı ve kayalıklardan bizim göğsümü-zü kabartan, düşmanı ise korkuya düşüren güçlü, harikalı sesler uğuldadı. Yenilen, halkın istihzası karşısında çöktü gitti. Yenen de, göğsünü kabartarak bu ihsanı bahşeden tanrıya şükür ediyor. Ve herkes vicdanına uyararak ve onun buyurmasını beklemeden milyonlarca ağızdan «Tan-rım sana bin şükür» avazesi yükseliyor. Ben, değer bilirliğin en yükseğini göstermek üzere, nâdiren yaptığım gibi, bakış-larımı dindar bir hisle kendi vicdanıma çeviriyorum. Genç ve şen bir prens gününü boş geçirebilir, ama yaşlandıkça, bir anın bile önemi olduğunu öğrenir. Onun için vakit kaybetme-den sarayın ve ülkenin esenliği için, şu dört değerli prensimle birleşiyorum. (Birincisine): Ordunun aldığı düzenli tertibat, sonra da en kritik anda kahramanca bir atılganlıkla sevk ve idaresi, senin eserindi prens! Şimdi. zamanın icabına göre, barış devresinde de, aynı şekilde gayret göster. Seni Başmareşallığa atıyor ve kılıcı sana veriyorum.

Başmareşal: Şimdiye kadar içerde uğraşan sadık ordun, seni ve tahtını sınırlarda savunmaya başlayınca, atalarımın o büyük sarayının geniş salonunda büyük bir kalabalık, şenlik yaparken bize de şölen sofrasını hazırlamak onuru verilsin. O zaman ben bu kılıcı çekerek, hep huzurunda ve yanı başında, senin her zaman gözeticin olarak duracağım.

İmparator: (İkinci prence.)

Sen de hem yürekli, hem de kibar bir adam sıfatı ile Baş-mabeyinci ol. Bu görev kolay değildir. Aralarındaki çatışma-lardan içlerinde kötü hizmetkârlar bulunduğunu gördüğüm bütün saray adamlarının âmiri sensin. Bundan böyle sen hareketlerinle, onlara hükümdarın, sarayın ve herkesin nasıl hoşnut edilebileceğini gösteren onurlu bir örnek olacaksın.

Başmabeyinci: Hükümdarın güleryüz göstermesini, onun büyük tasarılarını gerçekleştirilmekle kazanılır. İyilere yardım etmek, kötülere bile fenalık yapmamak, ve yürekten bir samimiyet ve katıksız bir sükûnet göstermek. Velinimetim, sen benim içimi görsen, bu bana yeter. Acaba muhayyelemizi o şen-

lik gününe kadar uzanabilir mi? Sen sofraya oturunca ben sana altın kupayı sunacağım. Zevke daldığın zaman da bakışın beni sevindirecek ve ben, elin rahat etsin diye, senin yüzüklerini tutacağım.

İmparator: Gerçi ben, eğlenmeyi düşünmiyecek kadar kendimi ciddi hissediyorum ama, haydi öyle olsun. Neş'eli günlerin de faydası vardır. (Üçüncü prence.)

Seni, Başkilerciliğe atıyorum. Böylece av işleri, kümesler, saray eklentileri, senin buyruğuna veriliyor. Benim en çok sevdiğim yemekleri, mevsimine göre seçerek özenle hazırla.

Başkilerci: Hazırlatacağım yemekler seni memnun edinceye kadar kendimi tam bir perhize bağlı tutmak benim ödevim olacaktır. Mutbak hizmetlileri görülmedik şeyleri buraya getirmek, mevsimleri de çabuklaştırmak için benimle beraber çalışacaklardır. Sofra süsü olarak uzaktan gelen ve turfanda şeyler seni pek çekmez. Sen sade ve kuvvetli yemekleri tercih edersin.

İmparator: (Dördüncü prence.) Burada kaçınılmaz bir şekilde eğlencelerden sözkonusu edildiğine göre, genç yiğit, sen de sâki ol. Başsâki sıfatı ile mahzenlerimizin iyi şaraplarla dolmasına dikkat et. Kendin de içkide ölçülü ol. Fırsatın iç çekiciliğine kapılarak neş'elenmenin sınırını aşma.

Başsâki: Kralım, gençlik, ona güvenilince göz açıp kapamadan yetişkinlik düzeyine, kendiliğinden yükseliverir. Ben de o büyük eğlenceye koşacağım. Dörtbaşı mamur ve görkemli bir büfe hazırlayarak, onu güzel altın ve gümüş kupalarla süsleyeceğim. Senin için düşündüğüm kadeh, şimdiden hazır. Şaraba neş'e katan, lezzetini arttıran ve onu, başı döndürmez bir hale getiren parlak bir Venedik kadehi! Böyle harikalı ve değerli şeylere çok defa fazla güveniliyor. Fakat haşmetlimin ihtiyatkârlığı kendisini koruyacaktır.

İmparator: İşte şu önemli anda sizler için neler düşündüğümü güvendiğiniz bir ağızdan güvenle dinlediniz. İmparator sözü büyüktür ve onun kalbi samahat hazinesidir. Yalnız bunu sağlamlaştırmak için bir ferman ve altına imza gerek. İş-

te bunu yöntemine göre hazırlamak üzere bu işin adamı tam vaktinde çıkıp geliyor. (Başpiskopos ve başkâtip görünürler.)

İmparator: Bir kubbe, sağlam bir kubbe taşına dayanırsa, güvenle söylenebilir ki, ömrü sonsuz olur. Burada dört prens görüyorsun. Biz önce evin ve sarayın varlığını arttıracak tedbirleri düşündük. Fakat ülkenin bütününe ait olmak üzere alınacak tedbirleri, beş kişiye havale etmek gerekir. Bunlar, ülke bakımından diğer prenslerden daha göz kamaştırıcı olmalı. Bunun için hemen derhal malikânelerin sınırlarını aramızdan ayrılmış olanların miras paylarını da katarak genişletiyorum. Sadık dostlarım, sizlere birçok güzel ülkelerle birlikte icabında mirasa konma, satın alma veya değiştirmek suretiyle ,daha geniş topraklara sahip olma hakkını da bahşediyorum. Bundan başka topraklarınızda hükümrانlık haklarınızı tecavüze uğramadan kullanma selâhiyetini kesin olarak haiz olacaksınız. Yargıç sıfatı ile de son hükümleri siz vereceksiniz. Ve bu en yüksek makamlardan çıkan hükümlere itiraz edilemeyecektir. Bundan başka vergiler, harçlar, borçlar, aidat, bandrol, gümrük resmi, maden ve tuz gelirleri, para bastırma hakkı da sizde olacak. Çünkü ben, şükranımı tam ödemek için, sizleri ,saltanata yakın bir mevkiye yükseltiyorum.

Başpiskopos: Hepsinin adına sana en derin şükranlarımızı sunarım. Bize kuvvet ve metanet vererek kendi gücünü arttırıyorsun.

İmparator: Sizin hepinize daha yüksek aşamalar da vermek istiyorum. Ben, ülkem için yaşıyorum ve yaşamak istiyorum. Fakat, şanlı atalarımızın sonları, düşüncelerimde umulur tehlikeleri de hesaba katmaya sevk ediyor. Vaktim tamam olunca, ben de sadık dostlarımdan ayrılacağım. O zaman ödeviniz halefimi seçmek olacaktır. Yeni İmparatorun başına taç giydirerek kutsal kürsünün üstüne çıkarınız. Ve, bu kadar şiddetle esen fırtına tatlı bir sessizliğe müncer olsun.

Başkâtip: Tavırlarında alçak gönüllülük, kalblerinde gürur olduğu halde dünyanın en büyük prensleri huzurunda eğiliyorlar. Bu vefalı kan, damarlarımızda dolaştığı sürece senin iradelerine bağlı kalacağız.

İmparator: Haydi öyle ise. Bütün bu bildiğimiz şeyler sonsuzluklar için yazı ve imza ile sağlamlaştırılsın. Gerçi siz malikânelerinizin sahibi olarak tasarrufta serbestsiniz. Bu hakkınız bölünmemelidir. Bizden devir aldığınız şeyleri, ne kadar büyütseydiniz, bunlar aynı ölçüde büyük oğullarınıza geçmelidir.

Başkâtip: Yurda ve hepimize mutluluk verecek olan bu önemli vesikayı ben hemen ve sevinçle parşümene yazıyorum. Bunun temize çekilmesi ve mühürlenmesi işi kâtiplerin ödevidir. Sen de hükümdar sıfatı ile bu vesikanın altına kutsal imzanı koyarsın.

İmparator: Böylece herkesin dinlenmesi ve bu büyük günün zevkine varabilmesi için sizi serbest bırakıyorum. (Dünyevi prensler uzaklaşır.)

Rahip: (Kalır ve ciddi bir tavırla konuşur.)

Kâtipler gitti. Ama senin kulağına önemli bir öğütlemeye bulunmak üzere piskopos burada kaldı. Onun baba sevinciyle ilgili ile çarpan kalbi, senin için çok tasada.

İmparator: Bu neş'eli günde nasıl bir tasa duyuyorsun söyle;

Başpiskopos: Şu anda senin büyük ve kutsal kişiliğini şeytanla birleşmiş görmek bana çok acı veriyor. Gerçi sen görünüşde tahtına sağlam oturmuş bulunuyorsun, ama ne çare ki, ulu tanrının ve papa babamızın menfaatlerine dokunmuş oluyorsun. O bunu duyacak olursa bu günahkâr ülkeyi kutsal işmlarile yoketmek üzere seni mahkûm eder. Çünkü senin taç giydiğin gün, o en yüce anda, o büyücüyü nasıl kurtardığını henüz unutmadı. Senin alnından çıkan ilk acıma ışığı, hristiyanlığın aleyhine olarak o büyücünün mel'un başına isabet etti. Bunun için sen şimdi göğsünü döverek kutsal makama suçunun kefaretiin ödemelisin. Üzerinde otağının kurulduğu, kötü ruhların seni korumak üzere birleştikleri ve senin yalanlar prensine uyduğun o geniş yaylayı, benim dindarane öğütlerimi dinleyerek boylu boyunca uzanan dağı ve geniş ormanı ile, yeşil otlaklarla kaplı tepeleri ile, berrak göllerindeki balıklarile, kıvrıla kıvrıla vâdiye akan sayısız ırmaklarile

beraber, o geniş vâdiyi de, çayırları, çimenleri, kırları ile hayırlı bir işe vakfet. Bu, senin nedametini gösterir ve seni affa lâyük kılar!

İmparator: İşlediğim bu büyük kabahat beni dehşete düşürdü. Bunun sınırını sen kendi ölçüne göre tayin et.

Başpiskopos: Önce üzerinde böyle bir günah işlenen o uğursuz saha hemen tanrının hizmetine ayrılın. Hayalimde kalm duvarlar yükseliyor. Sabah güneşi hemen mihrabı aydınlatıyor. Bina büyüdükçe haç şeklini alıyor. Mâbet büyüyecek müminleri sevindiriyor. Onlar, can atmayla, o heybetli kapıdan içeriye akıyorlar. İlk çan sesleri, dağları, ovaları inletiyor. Göklere doğru uzanan yüksek kulelerden bu ses aksederken, tevbe edenler de yeni bir hayata kavuşuyorlar. Açılış töreninin yapılacağı o mutlu günde (İnşallah o gün yakındır) senin huzurun büyük bir onur olacaktır.

İmparator: Böyle büyük bir eser, benim ulu tanrıyı yüceltmek ve günahlarından sıyrılmak hususundaki dindarca niyetlerimi âleme ilân etsin. Bu yeter. Ben, şimdiden ruhumun yükseldiğini hissediyorum.

Başpiskopos: Ben, bunun kararını hazırlamak için gerekli işleme başlıyorum.

İmparator: Bu toprakların kiliseye verilmesi için usulü dairesinde bir kararname yazıp bana getir. Bunu kıvançla imzalıyacağım.

Başpiskopos: (Müsaade almışken kapıdan döner.)

Eser vücuda gelince, toprakların bütün gelirlerini, aşârı, harçları, rüsumu, daimi olarak, kiliseye adarsın. Bunun gereği ile saklanması için çok şeye ihtiyaç vardır. İyi idaresi için de büyük masraflar lâzımdır. Buna ek olarak böyle ıssız bir yerde binayı çabuk tamamlamak için, bize ganimetten de bir miktar altın verirsin. Bundan başka uzak yerlerden kereste, kireç, taş gibi malzeme getirmek gerek. Vaiz kürsüsünden irşat edilen halk bunları taşır. Kilise kendisine hizmet edenleri takdis eder. (Gider.)

İmparator: Yaptığım hata büyük ve ağırdır. Şu mel'un büyücüler gûruhu bana çok zarar veriyor!

Başpiskopos: (Geri dönüp yerlere kadar eğilir.)

Haşmetlim, bağışlarsın, o kötü adama, imparatorun sahillerini bağışladın. Ama peşiman olup da oranın da aşârını, harçlarını, vergilerini ve gelirlerini yüksek kilise makamına vermezsen aforoz edileceksin.

İmparator: (Bezgin.)

Henüz ülke elde değil. Daha denizde yatıyor!

Başpiskopos: Hak ve sabır sahipleri için her işin zamanı gelir. Bizim için sözünüz söz kalsın, yeter.

İmparator: (Yalnız.)

Bu gidişle galiba bütün ülkeyi dağıtacağım.

Beşinci perde.

Açıklık bir yer.

Seyyah: Evet, işte o heybetli ıhlamurlar, yaşlarının kuvveti ile ,görünüyorlar. Bu kadar uzun bir geziden sonra, bunları görmem alın yazısıymış. Fırtınadan kabaran dalgaların beni o kum yığınınca fırlattığı yer, bana mesken olan kulübe, hepsi yerli yerinde! Bugün karşıma çıkamıyacak kadar ihtiyarlayan o zamanki ev sahiplerimi, o iyi kalbli ve yiğit karı kocayı tâziz etmek isterim. Ne iyi insanlardı onlar! Kapıyı çalsam mı? Seslensem mi? Bugün de konukseverlik ve iyilik yapma mutluluğunu tatmakta iseniz, sizi selâmlarım.

Baucis¹: (Pek ihtiyar bir nine.)

Sevgili konuk yavaş, gürültü etme. Kocamı uyandırma. Uzun uyku, ihtiyarın kısa uyanıklığına dinçlik verir.

Seyyah: Söyle anneciğim, gerçekten sen o musun? Vaktile, ben delikanlı iken, kocanla birlikte hayatımı kurtarmaya çalıştığın için şükranlarımı kabul etmek üzere mi karşımda bulunuyorsun? O yarı ölü dudaklara hayat bahşetmek için uğraşmış olan Baucis sen misin? (Kocası gelir.) Sen de hazi-nemi dalgaların arasından o kadar büyük bir güçle çekip kurtaran Flemon değil misin? Küçük çanınızın gümüş sesi ve ateşinizin alevleri size o acıklı maceranın önüne geçme olanağını vermişti.

Şimdi bırakınız da ben öne geçeyim ve şu uçsuz bucaksız denizi seyredeyim ve diz çöküp dua edeyim. Çünkü sıkıntı var. (Kumların üstünde ilerler.)

(1) Karı koca aşkını sembolize eden kadın.

Filemon¹: (Baucis'e.) Küçük bahçenin çiçeklendiği yerde masayı hazırlamaya koş. Varsın o dolaşa dursun ve sonra, şaşsın kalsın. Çünkü gördüklerine inanamayacak. (Yolcunun yanında durarak) hiddetle köpürerek arka arkaya saldıran dalgaları, sizi şiddetle hırpalayan o denizi, şimdi bir bahçe haline gelmiş buluyorsunuz. Karşınızda bir cennet manzarası var. Benim yaşımla ilerlediği için işe yaramıyorum. Ve eskisi gibi her yardıma koşamıyorum. Benim takatim tükendiği vakit de dalgalar çekilmiş bulunuyor. Akıllı adamların cesur uşakları, çukurlar kazdılar, setler yaptılar, denizden arazi kazandılar. Şu yeşil çayırlara, otlaklara, bahçelere, köylere ve ormanlara bir bak! Ama şimdi yemeğe gel. Az sonra, güneş batacak. Karşıda çok uzaktan yelkenliler dolaşıyor. Gece barınacak bir yer arıyorlar. Kuşlar yuvalarını nasıl da bilirler? Çünkü orada bir liman var. Sen artık denizin mavi kıyılarını uzaktan görebiliyorsun. Bunun sağında solunda bütün genişliğince uzanan yan yana sıkışmış evlerle kaplı bir meydan görünüyor. (Küçük bahçede üçü beraber yemek masasında.)

Baucis: Konuşmuyorsun? Ağzına bir lokma bile koymuyorsun?

Filemon: Sen o mucizeyi bilmek istiyorsun. Konuşmayı seversen, anlatıver ona.

Baucis: Gerçekten, o bir harika idi. Bugün bile beni rahat bırakmıyor. Çünkü bütün bu olup bitenler, tabii şeyler değildi.

Filemon: Ona bu sahilleri bağışlamış olan imparator, günaha mı girmiş olur? Buradan geçmekte olan bir münâdi, onu bağırarak ilân etmedi mi? Evvelâ bizim kumsaldan pek uzak olmayan bir yere ayak basıldı. Çadırlar kuruldu ve kulübeler yapıldı, ve çok geçmeden yeşillikler arasında bir saray yükseliverdi.

(1) Baucis'in kocası.

Baucis: Gündüzleri işçiler boş yere kazma kürek sallayarak şamata ediyorlardı. Geceleri küçük alevlerin kaynaştığı yerde, ertesi gün, bir set yükseliyordu. Kurban giden insanların kanı durmadan akıyordu ve inleyenlerin feryatları da, geceleri her tarafı kaplıyordu. Denize doğru kızıl ateşler yayılıyor ve ertesi sabah bundan bir kanal peydah oluyordu. O Allahsız adam, bizim kulübemize ve bahçemize de göz dikti. O, komşu olarak böbürlenirken, herkesin kendisine boyun eğmesini isterdi.

Filemon: Ama yeni ülkesinde, bize yeni bir çiftlik önerdi.

Baucis: Sudan kazanılacak toprağa güvenme. Kendi yaylada sebat et.

Filemon: Güneşin batışını görmek için küçük kiliseye girelim. Çan çalalım, diz çökelim, dua edelim ve ezelî tanrımıza güvenelim.

Saray

**Geniş bir süs bahçesi, büyük düz bir kanal, Faust
en yaşlı halinde, gezinerek düşünmekte.**

Kule bekçisi Linkeus: (Megafonla.)

Güneş batıyor. Son gemiler limanlara giriyor. Büyük bir tekne, kanala girmek üzere. Rengârenk bayraklar neş'e ile dalgalanıyor. Direkler hazır duruyor. Sana sığınan her gemici kendini bahtiyar sayar. Seni, bu en yüksek devrinde talih selâmlıyor. (Kumsaldaki küçük çan çalınır.)

Faust: (İrkilerek.)

Mel'un çan sesleri! Hain bir mermi gibi insanı alçakça yaralıyor. Karşımda, ülkem sonsuz bir şekilde uzanıyor. Fakat arkama bakınca, içime can sıkıntısı düşüyor. Ve bu kindar sesler bana yüksek egemenliğimin pürüzsüz olmadığını hatırlatıyor. Şu ıhlamurların bulunduğu yer, o siyah kulübe ve bu harap kilise, benim değil. Orada bir az hava almak istesem, yabancı gölgeler sinirime dokunuyor. Bunlar gözlerimin önünde ve ayaklarımın altında birer diken gibi. Ah, keşke buralardan çok uzakta olsa idim.

Kule bekçisi: (Megafonla.)

Donanmış kayak, serin akşam rüzgârlarıyla nasıl neşeli ve pupa yelken geliyor! İçinde yığılı sandıklardan, kutulardan ve çuvallardan, başarılı bir seferden geldiği nasıl belli oluyor!

[Yabancı ülkelerin ürünleri ile dolu görkemli bir kayak.]

Mefisto ve Üç Kabadayı

Koro: Buraya yanaşıyoruz, işte geldik. Velinimetimizi ve patronumuzu selâmlarız. (Kayıktan çıkarlar, malları karaya taşırlar.)

Mefisto: İşte kuvvetimizi esaslı surette denedik. Patron bunu beğenirse ne âlâ! Sadece iki gemi ile yola çıktığımız halde, yirmi gemi ile döndük. Gördüğümüz işlerin azameti de yükümüzden belli! Açık deniz ruha serbestlik verir. Orada düşünmenin ne olduğunu kim bilecek. Sadece el çabukluğu işe yarar. İnsan orada balık tutar, bir gemi yakalar ve üç tane-si ele geçirildi mi, dördüncüsünü kancalamak kolaydır. Ama beşincisinde iş zorlaşır. Bunu kuvvetli olan başarır. Orada nasıl diye sorulmaz, ne diye sorulur. Eğer ben savaş, ticaret ve korsanlık işlerini birbirinden ayıramıyacak olsam, gemiciliğimden ne çıkardı?

Üç kabadayı: Ne selâm var, ne teşekkür! Sanki efendimize süprüntü getirmişiz! İğrenmiş gibi yüzünü ekşitiyor ve kralları bile imrendirecek bir servete mırın kırın ediyor.

Mefisto: Daha fazla ödül beklemeyin. Payınızı alın.

Kabadayılar: Bu sadece can sıkıntısını gidermek içindi. Hepimiz eşit pay istiyoruz.

Mefisto: Önce bu değerli eşyayı yukardaki salonlara sıra sıra diziniz. O, içeriye girip de bu zengin manzarayı görünce, işin kıymetini anlayacak ve hasislik etmiyerek donanmaya şölen üstüne şölen çekecektir. Rengârenk kuşlar yarın geliyorlar. Onlar için iyi bir hazırlık yapacağım. (Yükleri götürürler.)

Mefisto: (Faust'a.) Üzgün bir bakış ve ciddi bir tavırla yüksek talihin hakkındaki hükmü dinliyorsun! Sağgörü, ödülünü görüyor. Sahil, denizle barışmıştır. Deniz, yola çıkan gemilere istekle yol veriyor. Artık sen bu saraydan, elinin dünyanın her tarafına uzandığını söyleyebilirsin. İlk teşebbüs buradan başlamış, ilk baraka burada kurulmuştur. Aşağıya

doğru bir çukurcuk kazılmıştı, şimdi ise ,burada ateşli bir faaliyetle hareket eden kürekler, suları atıyor, senin yüksek fikirlerin ve adamlarının da gayreti, denize hâkim oldu. Buradan itibaren...

Faust: Lânet olsun burasma! Zaten bu, üstüme çöken bir karabasan! Çok mahimsin sana söylemek isterim: Bu benim kalbime bıçak gibi saplanıyor. Ona dayanmak mümkün değil! Ama söylerken de utanıyorum! Şu yukarıki ihtiyarlar yola gelmelidirler. O ıhlamurları, kendime karargâh yapmak niyetinde idim. O bir kaç ağaç, benim malım olmadıklarından, dünya egemenliğini bozuyorlar. Ben oradan uzaklara kadar her tarafı seyredebilmek, her dal dibinde bir yapı kurmak ve yetenekle halkta geniş bir yerleşme sahası kazandıran insan aklının bu görkemli eserini kuş bakışı görebilmek için, görüş alanını genişletmek istiyordum. İşte böyle bir zenginlik içinde olduğumuz halde, bu eksikimizi düşünerek acı çekiyoruz. Şu küçük çanın sesi ve o ıhlamurların kokusu, sanki kilisede veya mezarda imişim gibi beni bunalıtıyor. Her şeyi yenen iradenin güçlü, şu kumların üstünde güçsüz kalıyor! Bu dertten nasıl kurtulsam? O küçük çan çalınca, öfkeden deli oluyorum.

Mefisto: Tabii, bu başbelâsı, hayatı sana zehir ediyor. Onu kim inkâr edebilir? Her asil kulağı, o çan çingirtısı tırmalıyor ve akşam semasını sisleyen o mel'un bimbam sesi, doğumdan ölüme kadar her olaya karışıyor. Sanki hayat bım-bam arasında akıp giden bir rüya imiş gibi.

Faust: Bu karşı koyma ve bu inat, en şahane kazancın zevkini bile berbat ediyor. Ve derin bir acıyla haktanır olmaktan bezginlik veriyor.

Mefisto: Bu işten niye rahatsız olup duruyorsun? Burasını çoktan beri kolonize etmemeli mi idin?

Faust: Haydi gidin de, şunları bertaraf ediverin. İhtiyarlar için ayırdığım güzel küçük çiftliği biliyorsun tabii.

Mefisto: Onları götürüp oraya yerleştirmeli. Göz açıp kapayınca kadar toplanırlar. Bu zorbalıktan sonra, güzel bir mesken onların keyiflerini yerine getirir. (Keskin bir ısıklık çalar. Üç kabadayı ortaya çıkarlar.)

Mefisto: Efendimizin buyruğu veçhile geliniz. Yarın bir donanma şöleni var.

Üçü: İhtiyar bay, bizi fena karşılamıştı. Parlak bir şölen bizim hakkımızdır.

Mefisto: (Seyircilere.)

Çok eskiden olup biten bir şey burada tekerrür ediyor, çünkü «Nabot'un¹ üzüm bağı eskiden de var idi².» (Regum 1, 21.)

(1) Asuri tanrısı, yazıyı bulduğu söylenir.

(2) Bu bir deyimdir «Älem yine ol Älem» anlamına.

Gece Yarısı.

Kule bekçisi Linkeus: (Bekleme kulesinde şarkı söyler.)

Ben görmek için doğmuş, gözetlemeye memur edilmiş bir adam olarak, hayatımı bu kuleye adamışım ve bundan memnunum. Buradan uzaklara, yakınlara bakarım. Ayı, yıldızları, ormanı, karacayı görürüm. Bunların hepsinde sonsuz bir ziynet bulurum. Bunları beğendikçe kendimi de beğenirim. Bahtiyar gözler siz, kim ne derse desin, çok güzel şeyler gördünüz. (Bir az durur.) Bu yüksek yere keyif süreyim diye çıkarılmış değilim. Şu karanlık dünyadan ne korkunç bir yürekler acısı beni tehdit ediyor. O ıhlamurların karanlık gölgeleri arasından kıvılcımlar saçıldığını görüyorum. Rüzgarı körüklediği kızıl bir ateş gittikçe büyüyor. Heyhat! Yosunlu ve nemli kulübenin içinden alevler parlıyor. Acele yardım isteniyor, ama kurtuluş yok. Zavallı ihtiyarcıklar her zaman ateşe o kadar dikkat ederlerdi, şimdi yangına kurban gidiyorlar. Ne müthiş bir macera! Alevler parlıyor, o siyah ve yosunlu çatı kızıl kor haline geldi. Bari o zavallılar bu cehennemin içinden kurtulmuş olsalar! Yapraklarla dalların arasından parlayan şimşekler dillerini uzatıyorlar, tutuşan kuru dallar, hemen kül oluveriyor. Gözlerim bunu da mı görecekti? Uzakları bu kadar iyi görmeli miyim? Dalların yükü altında küçük kilise çöküyor. Sivri uçlu alevler, yılan gibi kıvrılarak çatıyı sardılar. İçi boş gövdeler erguvan bir alevle köklerine kadar yanıyorlar.

(Uzun sükut, terennüm.)

Gözleri okşayan o asırlık manzara yok olup gitti!

Faust: (Balkondan kumsallara bakar.)

Yukardan gelen bu iniltiler nedir? Bu ses ve söz buraya

ulaşmakta geç kalıyor! Benim bekçim feryat ediyor. Bu vahim vak'a beni perişan ediyor. Ama o koca ıhlamurlar, yarı kömürleşmiş çirkin birer kütük haline geldi ise de, yakında sonsuz ufukları seyretmek için orada bir taraça yükselecek; Ben oradan civanmertliğim sayesinde, son günlerini rahat geçirecek olan o ihtiyar karı kocanın yeni evlerini de göreceğim!

Mefisto ve üç kabadayı: (Aşağıda).

İşte hızlı koşarak geldik. İş iyilikle olmadığı için, bizi mazur gör. Kapıyı çaldık, vurduk, fakat kimse açmadı. Çalmaya, vurmaya devam ettik, çürük kapı yıkılıverdi. Bağırarak onları çağırdık, ağır tehditler savurduk, fakat duyan olmadı. Hep böyle vak'alarda olduğu gibi, işitmiyorlardı, istemiyorlardı. Ama biz işimizi ihmâl etmedik, onları atıp evi boşalttık. Karı koca fazla eziyet çekmediler, korkudan ölüp yere seriliverdiler. Orada saklanıp kılıçla vuruşma isteyen bir yabancıyı da yere yuvarladık. Bu kısa boğuşma esnasında etrafa sıçrayan korlardan samanlar tutuştu, şimdi bu üç kurbanın yakılacağı bir odun yığını halinde alev alev yanıyor.

Faust: Siz benim sözlerimi dinlemediniz mi? Ben trampa istiyordum, gasp değil. Bu düşüncesiz ve yabanice hareketi tel'in ediyorum. Bu lâneti, siz aranızda paylaşın.

Koro: Eski bir söz vardır. (Kuvvete isteyerek boyun ey, eğer yüreğin sağlamsa ve karşı koymak istersen, o zaman hem evin, hem kellen tehlikeye düşer.) derler. (Gider.)

Faust: (Balkonda.)

Yıldızlar bakışlarını ve ışıklarını gizliyorlar, yangın da hafifliyor ve alevler küçülüyor. Bir rüzgâr sağnağı, ateşi körükleyip dumanı ve sisi buraya doğru sürüklüyor. Acele ile verilen emir, pek acele yerine getirildi. Bu tarafa doğru gölge gibi süzülüp gelen şey nedir?

Gece yarısı, dört uğursuz kadın ortaya çıkar.

Birincisi: Benim adım yoksulluktur.

İkincisi: Benim adım suçtur.

Üçüncüsü: Benim adım üzüntüdür.

Dördüncüsü: Benim adım zorunluktur.

Üçü birden: Kapı kapalı. İçeri giremiyoruz. İçerde bir zengin oturur. Biz onun yanına giremeyiz.

Yoksulluk: Öyle ise ben gölge haline gelirim.

Suç: Ben de yok olurum.

Zaruret: Şımarık yüzler benden çevriliyor.

Üzüntü: Kardeşlerim, siz içeriye giremezsiniz ve girmemelisiniz. Üzüntü anahtar deliğinden sokulsun. (Üzüntü kaybolur.)

Yoksulluk: Uğursuz kardeşler, buradan uzaklaşınız.

Suç: Ben seninle iyice birleşiyorum.

Zaruret: Zorunluk da sizi adım adım izliyor.

Üçü beraber: Bulutlar geçiyor, yıldızlar kayboluyor, arkada, uzaktan o geliyor, biraderimiz geliyor. Ölüm geliyor, Ölüm.

Faust: (Sarayda.) Dört kişinin geldiğini gördüm. Halbuki giden üç kişi. Sözlerinin anlamını anlayamadım. Ağızlarından bir söz çıkıyordu, galiba «zorunluk» tu. Bununla kafiyeyle acıklı bir kelime onu izliyordu. Ölüm. Ses, boşluktan geliyordu. Yavaş ve hayalet biçimde idi. Ben henüz uğraşma ile açıklara çıkamadım. Büyücülükten tamamen vaz geçip büyüücü sözlerini büsbütün unutmuş olsaydım! Ey tabiat, senin karşında sadece bir insan olarak bulunabilseydim! O zaman insan olmak için gayrete değerdi.

Ben, eskiden, henüz karanlıkların koynuna atılmadan, bir küfürle hem kendimi hem de bütün dünyayı tel'in etmezden önce, işte böyle bir insandım. Şimdi etraf bu gibi hayaletlerle o kadar doldu ki, bunlardan nasıl kaçınacağını kimse bilmiyor. Gündüz bizi aydınlığa ve makul düşüncelere götürerek yüzümüze gülse bile, gece, bizi bir sürü rüyaların ağı ile sarıyor. Yeşil ovalardan neşe ile döndüğümüz bir sı-

rada bir kuş ötse, «bu niye öttü? Bir yıkım olmasın» diyoruz. Er geç, batıl inanışlar içimizi sarıyor. Güya tabiat dışı olaylar, bir takım belirtiler, bize ihtarlarda bulunuyormuş gibi! Böylece biz ürküyoruz ve yalnızlık hissediyoruz. Kapı gıcırıyor, ama içeri giren yok. (İrkilir.) Burada birisi mi var?

Üzüntü: Bu soruya «evet» demek gerekiyor.

Faust: Pekiyi ama, sen kimsin?

Üzüntü: Ben buradayım işte.

Faust: Çık git burdan.

Üzüntü: Ben, tam kendi yerimdeyim.

Faust: (Önce öfkelenir, sonra sakinleşir.) Dikkatli davran ve hiçbir büyücü sözü söyleme.

Üzüntü: Beni hiç bir kulak duymasa da, yine gönülleri sızlatırım. Şekil değiştirerek, vahim zorlamalar yaparım. Yollarda ve dalgalar üstünde hiç aranmadığı halde daima rastlanan, tel'in edildiği kadar da okşanan, hep böyle korkunç, bir yoldaşım ben! Üzüntüyü hâlâ tanımıyor musun?

Faust: Ben, sadece dünyayı dolaştım, her zevki saçlarından yakaladım. Beni tatmin etmeyi bırakıverdim. Kaçmak isteyen de serbest bıraktım. Çeşit çeşit hevesler duydum. Her istediğime ulaştım ve ulaştıkça, yeni arzulara kapıldım, böylece hayatımı fırtınalar içinde geçirdim. Önce büyük ve güçlü adımlar atıyordum. Ama şimdi, basiretli ve tedbirli davranıyorum. Yeryüzünü yeteri kadar öğrendim. Öte dünyaya bakan pencere ise, bizim için kapalıdır. Kamaşan gözlerini kırparak, oraya çeviren ve bulutların üstünde kendine benzeyen varlıklar bulunduğunu vehmedenler, budaladır. İnsan bulunduğu yere sımsıkı basmalı ve etrafına bakmalıdır. Becerikli olanlar için, bu dünya verimsiz değildir. Sonsuzluklarda dolaşmaya ne lüzum var! Onun bildiği şeylerin hepsi elle tutulabilir. Bu sebepten, insan hayatta yoluna devam etmeli, hayaletlerle karşılaşırса, aldırış etmemeli, yolunda yürürken, hem elem, hem haz duymalı, fakat hiç bir zaman emelleri tükenmemeli.

Üzüntü: Ben bir adamı bir kere elime geçirdim mi, artık

o, dünyada hiç bir şeyden hayır göremez. Her tarafı sonsuz bir karanlık kaplar, güneş doğmaz ve batmaz olur. İnsanın duyguları yerinde olduğu halde, yüreğinde karanlıklar hüküm sürer. Hiç bir nimetten faydalanınasını bilmez. Mutluluk ve yıkım, ona bir kuruntudan oluşur. Bolluk içinde, aç kalır. Sevinç olsun, keder olsun, her şeyi başka güne bırakır. Her geleceğe bel bağlar. Ve hiç bir zaman bir işi bitiremez.

Faust: Sus artık. Bana böyle nüfuz edemezsin. Böyle saçma şeyler dinlemem ben, çekil git. Bu kötü tekerlemeler en akıllı adamı bile çileden çıkarır.

Üzüntü: Gitsin mi, gelsin mi? Buna o kadar karar veremez. Dümdüz bir yolun ortasında sendeleyerek ve korka korka yürür. Gittikçe daha derin şekilde dalar. Her şeyi daha çarpık görür. Hem kendisinin, hem başkalarının rahatını kaçırır ve nefes alabildiği halde tıkanır, nefesi kesilmese bile, cansızdır. Ne ye'se düşmüştür, ne de mütevekkildir. İşte böylece önlenmesi güç bir yuvarlanma, acıklı bir gevşeklik, bıktırıcı bir zorunluluk, kâh kurtuluş, kâh eziliş, yarım uyku ve iyi dinlememek, onu olduğu yere çiviler ve cehenneme hazırlar.

Faust: Uğursuz hayaletler! İnsan oğlunu böyle bin türlü derde sokarsınız. Kaygısız günleri bile işkence ağlarıyla örülmüş, çirkin bir kargaşalığa çevirirsiniz! Bilirim, Demonlardan kurtulmak zordur. Bu ruhî ve kuvvetli bağ koparılamaz. Ama üzüntü, senin o büyük ve sinsi kuvvetin bende sökmiyecektir.

Üzüntü: O halde beddua ile senden hemen ayrılalım da anla. İnsanlar ömürleri boyunca kördürler, sen de sonunda öyle ol Faust; (Yüzüne doğru nefesini üfler.) Faust kör olur.

Faust: Gece gittikçe daha koyulaşüyor, yalnız içimde berak bir ışık parıldıyor. Tasavvur ettiğim şeyi tamamlamaya koyuyorum. En değerli rehber, tanrı sözüdür. Uşaklar, hepimiz yataklarmızdan kalkınız. Cesaretle düşündüğüm şeyi herkese sevinçle gösteriniz. Aletlerinizi alınız, kazma ve kürekleri işletiniz. Tasarlanan şey, derhal gerçekleşmelidir. Sıkı bir düzen ve hızlı bir çalışma, en güzel ödülü hakeder. Bu büyük eserin meydana gelmesi için bin işçiye, bir başçı yeter.

Sarayın büyük avlusu.
Meş'aleler.

Mefisto: (Gözcü olarak önde.)

Ey titrek Lemur'lar¹. Teller, kirişler ve kemiklerden yarun yamalak tutturulmuş yaratıklar buraya geliniz, içeri giriniz.

Lemurlar: (Koro halinde.)

Biz hemen senin çağırışına geliyoruz. Yarun yamalak duyduğumuza göre, bize verilecek büyük bir ülke varmış. İşte sivri kazıklar ve ölçme zincirleri şurada duruyor. Niçin çağırıldığımızı unuttuk.

Mefisto: Burada san'atkârca bir gayrete gerek yok. Kendi ölçülerinize göre hareket edin. En uzun boylunuz, boylu boyunca yere uzansın, sizler de onun dört bir tarafındaki çimenleri havalandırın. Babalarımız için yapıldığı gibi, dört köşe bir çukur kazınız. Saraydan bu dar yere! İşin sonu nasıl olsa buraya varır.

Lemurlar: (Alaylı tavırlarla yeri kazarak.)

Henüz genç iken, hayatım ve aşklarım, sanırım ki, güzeldi. Nerede bir eğlence ve keyif varsa, benim ayaklarım orada oynardı. Şimdi ise hilekâr ihtiyarlık, topal değneği ile beni yakaladı. Mezarın kapısına ayağım takılıyor, bu kapıyı da niye açık bırakmışlar?

Faust: (Saraydan çıkar, kapı direklerini eli ile yoklayarak.) Kazmaların takırtısı ne kadar hoşuma gidiyor! Bu ka-

(1) Ölülerin hayaletleri.

labalık, benim için çalışıyor, toprakları eşeliyor, dalgalara karşı sed yapıyor, deniz sımsıkı bendediliyor.

Mefisto: (Faust'a duyurmadan.)

Sen, o setlerin ve merdivenleriyle, yine bizim için uğraşmış oluyorsun. Çünkü şu şeytan Neptün'e¹ büyük bir şölen hazırlamadasın. Siz her bakımdan yok oldunuz. Bütün elemanlar, bize sadakat yemini etmişlerdi. Ve her şey yok olmaya doğru gidiyor.

Faust: Gözcü.

Mefisto: Buradayım.

Faust: Mümkün olduğu kadar fazla işçi bul. Onları tatlılıkla veya sertlikle gayrete getir. Para ile doyur, sıkıştır. Açılmakta olan hendeğin ne kadar ilerlediğinden günü gününe haber almak istiyorum.

Mefisto: (Yarı yüksek sesle.)

Bana bildirildiğine göre, hendekten değil, mezardan bahsediliyor.

Faust: Bu bataklık, dağlara doğru uzanıp gidiyor. Ve kazanılmış olan bütün ülkelerin havasını berbat ediyor. Bu kirli su birikintisini çekip boşaltmak en son ve en büyük kazancımız olacak². Ben milyonlarca insana refah içinde olmasa bile, her halde faal ve hür olarak yaşayacak sahalara açıyorum. Bu ova yeşil ve verimlidir. İnsanlar ve hayvan sürüleri, bu yeni kazanılmış topraklar üstünde rahata kavuşacaklar, cesur ve çalışkan bir kitlenin meydana getirdiği o koskoca tepeye hemen yerleşeceklerdir. Burası cennet gibi bir yer olacak. O zaman kuduran dalgalar istedikleri kadar seddin üstüne çıksınlar. Deniz şiddetle saldırmak için bu seddi kemirse bile, halk elbirliği ederek, açılan gediği kapatmağa koşacaktır. Evet, ben kendimi tamamen bu fikre verdim. Akıl ve basiretin gereği budur. Yaşamaya olduğu gibi özgürlüğe de ancak onu her gün yeniden fethetmek zorunluluğunda bulunanlar lâyıktır. Çocuklar, büyükler ve ihtiyarlar, ömürlerinin verimli yıllarını burada tehlikelerle göğüs göğüse ge-

(1) Deniz tanrısı.

(2) Faust esprisi, imarcılık harekete geçiyor.

çireceklerdir. Ben böyle bir kaynaşmayı görmek ve hür top-
raklar üstünde, hür bir halkın arasında yaşamak isterdim.
İşte o (an) a «dur geçme, ne güzelsin» diyebilirdin¹. Benim
dünyada yaşadığım günlerin izi yüzyıllarca silinmiyecektir. Bu
büyük bahtiyarlığı içimde duyuyor ve en yüce anın zev-
kine varıyorum. (Faust arkaya doğru yıkılır, Lemurlar, onu
tutup yere yatırırılar.)

Mefisto: Hiç bir zevk onu doyurmaz, hiç bir mutluluk ona
yetmez. Onun için hep boyuna değişen şekillerin peşinde ko-
şar. Şu en son ve kof (an)ı bile, zavallı, durdurmak istiyor.
Halbuki zaman hükmünü icra ediyor. Ve bana karşı o kadar
güçle dayanan bu ihtiyar, işte, şimdi kumların üstünde serili
yatıyor, saat duruyor.

Koro: Saat duruyor ve gece yarısı gibi susuyor, yelkovan
da düşüyor.

Mefisto: Düşüyor, iş tamamlandı.

Koro: Her şey bitti.

Mefisto: Bitti mi? Ne budalaca söz! Neden bitsin? Bitti
veya hiç, tamamiyle aynı şeydir. Yaratılan şeyi zorla elimiz-
den alıp, bir hiçe çevirdikten sonra sonsuz yaradılış ne demek
oluyor, «İşte artık bitti!», demenin anlamı nedir? Bu âdeta,
«hiç var olmamıştı» demek gibi bir şey! Halbuki her şey, var
olarak ortada dönüp dolaşıyor. Bu sebeple ben, sonsuz boşlu-
ğu seviyorum.

(1) Şeytanla yaptığı anlaşma. Fakat şeytan, anlaşmayı istemedi-
ği anlamda kazanmış oluyor.

Mezara koyma

Lemur: (Tek).

Evi, böyle kürekle, kazma ile bu kadar fena yapan kim?

Lemurlar: (Koro).

Keten örtü içindeki cansız konuk, bu sana çok bile!

Lemur: (Tek).

Salonu bu kadar bozuk kim döşedi? Masalar, iskemleler nerde ?

Lemurlar: (Koro).

Kısa zaman için ödünç verilmişti. Alacaklı da o kadar çok ki.

Mefisto: Beden yatıyor, ruh uçmak istiyor. Ona hemen kanla yazılmış kelimeyi göstereyim. Ama, şeytanın elinden ruhları aşırarak için, şimdi o kadar çok vasıta var ki! Eski yolda çatışılıyor. Yenisinde de bizden hoşlanmıyorlar. Eskiden olsa idi, ben bu işi kendi başıma yapardım. Fakat şimdi, yardımcıları çağırmak zorundayım. Bizim işimiz her bakımdan fena gidiyor. Gelenek, âdet, eski hukuk, artık bunlara bel bağlanamıyor. Eskiden o sen nefesle birlikte dışarı fırladı mı, ben, gözetlerdim. Ve çevik bir fare gibi, şıp diye, sımsıkı kapanan pençelerimle onu tutuverirdim. Şimdi ise, oyalanıp duruluyor. Ve o karanlık yerden bozuk cesedin o iğrenç meskeninden bir türlü ayrılmak istenmiyor. Birbirinden tiksinen elemanlar, sonunda onu hakaretle kovuyorlar. Günlerce uğraşsam, yine «ne zaman», «nasıl», ve «nerede» soruları uğursuz birer muamma olarak kalıyor. Nerede o eski ölümlerin kuvveti! Onun «acaba»sı bile, insanı, uzun süre şüphe içinde bırakırdı. Nice kaskatı kesilmiş organları, ihtirasla seyrettim. Ama bu görünüş aldatıcı idi. O organlar, kımıldandı ve harekete geçti. (Yadırganan büyücü hareketleri yapar.)

Haydi, çabuk yaklaşınız. Düz boynuzlu baylar. Kıvrık boynuzlu efendiler, eski zaman şeytanları, koşunuz. Cehennem ağzını da beraberinizde getiriniz. Gerçi cehennemin ağızları çok, ve herkesi rütbesine ve derecesine göre yutar ama, ilerde bu son oyundan da o kadar endişe eden olmayacak. (Sol tarafta cehennemin korkunç ağızı açılır.)

Sivri dişler aralanıyor, boğazın içinden müthiş bir gazabla ateş seli fışkırıyor. Alttaki kaynar buharların arasında da daimî bir kor halinde yanan alevler ülkesini görüyorum. Oradan uzanan kızıl dalgalar, dişlere çarpıyor. Mahkûmlar kurtulmak ümidi ile, yüzmeye çabalyorlar, fakat kocaman bir sırtlan, onları hemen yakalıyor ve dehşet içinde kalan zavalılları, yeniden o kızgın yola atıyor Köşe bucakta daha keşfedilecek neler var! Daracık bir sahada bu kadar korkunç şeyler! Günahkârları korkutmakla çok iyi ediyorsunuz! Çünkü onlar bunu yalan, uydurma ve hayal diye kabul ediyorlar. (Kısa ve düz boynuzlu şişman ifritlere.) Sizler ateş yanaklı pis herifler, Cehennemın kükürtünden semizleyerek, adamakıllı kızarmışsınız. Boynunuz, kütük gibi kısa ve hareket-siz. Şurada, aşağıda fosfor gibi bir şeyin parlayıp parlamadığına bakın bakalım. Bu küçücük bir ruhtur, kanatlı ruh. Kanatlarını koparırsanız, çirkin bir sülük haline gelir. Ben, onu, mührümle damgalıyacağım. Sonra, ateş girdabına fırlatırsınız.

İri göbekliler, aşağı bölgelere dikkat edin. Bu, sizin ödevinizdir. Onun orada oturmayı sevip sevmiyeceği pek o kadar bilinmez ama, göbekte oturmaktan hoşlanır. İyi dikkat edin, orada elinizden kaçıp kurtulabilir. (Uzun, kıvrık boynuzlu sıksa ifritlere). Koca enayiler, yalancı devler, havaya el atınız. Ve durup dinlenmeden, kollarınızı gerip, sivri tırnaklarınızı uzatarak, etrafı gözetleyiniz ki, uçanı ve kaçanı yakalayasınız. O, bu eskimiş evde her halde rahatsız oluyor. Ve bu defa, hemen yukarı çıkmak istiyor. (Yukardan sağ taraftan bir Glori¹ iner.)

(1) Tanrısal lütuf temsilcisi.

Tanrısal ordular, gökyüzü mensupları, elçiler, baş kaldıranları bağışlamak, toprağa hayat vermek üzere uçup yetersiniz. Uçarken duraklayarak dostluk izlerini, bütün tabiat varlıklarına gösteriniz.

Mefisto: Kötü sesler işitiyorum. Kaba bir tangırtı duyuyorum. Bunlar sevilmiyen bir günle birlikte yukardan geliyor. Yarı oğlan, yarı kız sesini andıran bu zırlıtları, sofular pek severler. En kötü saatlerimizde insan neslini yok etmek için ne gibi çareler düşündüğümüzü bilirsiniz. Bizim bulduğumuz en rezilâne bir şeyi, onlar dinî âyinlerine uygun buluyorlar!

Budalalar, sinsi sinsi iniyorlar. Bizim elimizden nicelerini böyle çekip aldılar. Bizim silâhlarımızı bize karşı kullanıyorlar. Bunlar da şeytan, ama maskeli! Bu işte yenilmek size sonsuz bir leke olurdu. Mezara yaklaşınız ve kenarından sıkı tutunuz!.

Melekler korusu: (Güller saçarak).

Ey mis kokulu, harika güzellikte güller, dalgalana dalgalana uçarak her şeye gizlice can veren, dal kanatlı, parlak goncalı güller, çabuk açılınz. Erguvan ve yeşil'in içinden baharlar fışkırsın. Cennetleri şurada şeytanın yanma taşıyınız.

Mefisto: (İfritlere).

Ne büzülüp titriyorsunuz öyle? Cehennem usulü mü bu? Kendinizi sıkı tutunuz. Ve bırakınız onlar, istediklerini serpsinler. Her ifrit, kendi yerini alsın. Bu çiçeklerle, ateşli şeytanları ürkütebileceklerini sanıyorlar¹. Sizin soluğunuzdan bütün uçuşanlar sararıyorlar. O kadar zorlamayın. Ağzınızı ve burnunuzu kapayın. Çok kuvvetli üfürdünüz. Hiç de ölçü bilmiyorsunuz. O yalnız büzülmekle kalmıyor, aynı zamanda esmerleşiyor, kuruyor, tutuşuyor. Zehirli, berrak alevler, üstümüze doğru uçuşuyorlar. Birbirimize sıkı tutunarak bunlara karşı koyunuz. Kuvvet tükeniyor. Bütün cesaretleri kırıldı. Şeytanlar, yabancı ve iki yüzlü bir alevin kokusunu alıyorlar.

Melekler korusu: Kutsal çiçekler, şen alevler, gönlün istediği gibi, neş'e saçınız, sevgi saçınız. Doğrular ve saydam-

(1) Hayır ve şer kuvvetlerinin çarpışması.

lık içinde uçuşan ölümsüz kafileler için, her yer aydınlıktır.

Mefisto: Ah, lânet olsun! Bu budalaların yaptığı ne rezalet! İfritler tepe takla duruyorlar. Ve hantallar, yuvarlana yuvarlana, dip üstü, cehenneme düşüyorlar. Lâyük olduğunuz gibi yanın. Ben ise, yerimde duruyorum. (Uçan güllerle pençeşerek). Yalancı ışıklar, çekilin. Ne kadar kuvvetli ışık versen, yine iğrenç bir balçık olarak kalırsın. Ne diye uçuşup duruyorsun? Defolup gidecek misin? Enseme katran ve kükürt gibi yapıyor.

Melekler korosu: Sizin olmayan şeyle ilgilenmeyin. İçinizi üzen şeyin derdini çekmeyin. O üzüntü bize zorla girmeye çalışırsa, bütün gayretimizle karşı koyalım. Sevenleri' buraya ancak sevgi getirir.

Mefisto: Başım, göğsüm, her yerim yanıyor. Bu, şeytandan da üstün bir unsurmuş! Cehennem ateşinden daha berbatmış. Demek ki, mutsuz âşıklar, siz onun için bu kadar deliştle inliyorsunuz. Ve hakaret gördüğünüz halde, boyunlarınızı tersine bükercesine sevgililerinizi arıyorsunuz.

Bana da bir şeyler oluyor! Başımı o tarafa çeken şey nedir? Ben onunla and içtiğimiz bir sabahda değil miyim? Bu bakış bana eskiden o kadar düşmanca ve sert gelirdi ki. Yoksa içimi yabancı bir varlık mı kapladı? Şu pek güzel yavruları zevkle seyrediyorum. Onları tel'in etmekten beni alakoyan şey nedir? Eğer, ben de aklımı oynatırsam, artık kime deli denebilir? Ama nefret ettiğim bu yaramazlar, bana da pek sevimli görünüyorlar.

Güzel çocuklar, söyleyin bana, siz de Luzifer'in soyundan değil misiniz? Ne kadar güzelsiniz. Gerçekten sizi öpesim geliyor. Ve galiba, tam da vaktinde geliyorsunuz. Sizi sanki bin defa görmüşüm gibi içimde bir huzur var. Öyle gizli bir kedi-ciğin iştihali bakışı ile her bakışta sizi daha güzel buluyorum. Ah, ne olur, bir az yaklaşın! Beni de bir tatlı bakışa lâyük görün!

(1) Burada dindarlar demek. Hristiyanlıkta Tanrı, sevgi olarak tasavvur edilir. İslâmîlik zihniyetinde de güzellik ve ilim şeklinde sem-bollaşır.

Melekler korusu: İşte geliyoruz. Niçin geri çekiliyorsun? İşte yaklaşıyoruz. Muktedirsen, yerinde dur. (Melekler, etrafa yayılarak, bütün sahayı doldururlar. Mefisto, sahnenin önüne itilir¹.)

Mefisto: Siz bizi mel'un ruhlar diye kötölürsünüz, ama asıl usta büyücüler sizsiniz. Çünkü kadını ve erkeği baştan çıkarırsınız. Bu, ne mel'un bir serüven! Aşk unsuru mu bu? Bütün vücudum ateşler içinde. Ensem yandığını bile duymuyorum. Oraya buraya uçuşup duruyorsunuz, artık yere konun. Kutsal uzuvlarınızı biraz daha dünyevî şekilde oynatın. Hakikaten ciddilik size yaraşüyor. Ama, ben bir defa sizin gülümsediğinizi görmek istiyorum. Bu, bende sonsuz bir hayranlık uyandırdı. Hani âşıkların bakışı gibi, ağzın etrafında küçük bir çekilme! Uzun boylu delikanlı, en ziyade senden hoşlandım. Bu papaz ifadesi, sana hiç yakışmıyor. Bana biraz çapkınca bak. Siz, namuskârca çıplak görünebilirdiniz. Uzun büzgülü entari, fazla kapalı. Sırtlarını çeviriyorlar. Onları, bir de arkadan seyrediyoruz. Pek de iştaha uyandırıcı şeyler, bu keretalar!

Melekler korusu: Sevgili alevler, aydınlığa doğru dönün, kendilerini tel'in edenlere, hakikat, şifalar versin, onlar da, birliğin içinde mutlu olmak üzere, o kötücünün elinden kurtulma sevincine ersinler.

Mefisto: (Kendini toparlayarak).

Bana ne oluyor? Her tarafı yara bere içinde kalarak, kendisini baştan aşağı süzdüğü zaman, kendi kendinden iğrenen ve kendisini iyi tanıyıp, şahsına ve soy sopuna güvendiği zaman muzaffer bir davranış alan Hioa gibi, şeytanın soylu unsurları kurtuldu. Sevgi belâsı da derime yapıyor. O mel'un alevler yanıp tükendi. Şimdi hepinize, gerektiği şekilde, toptan lânet okuyorum.

Melekler korusu: Kutsal alevler, siz kimin etrafında uçuşursanız? O, hayatta ve iyiler arasında mutlu olduğunu hissediyor. Birleşerek yükseliniz ve hamdediniz. Hava temizlenmiş

(1) Rahmanî kuvvetin şeytana galebesi

tir, ruh nefes alsın. (Faust'un ölmez tarafını yanlarına alıp yükselirler.)

Mefisto: (Etrafına bakınarak).

Bu da ne? Bunlar nereye gitti? Bu çocuk sürüsü beni şaşırttı. Ganimetlerini ahp, göğе doğru uçtular. Demek bu çukuru didikledikleri ondanmış! Benim büyük ve biricik hazine aşırıldı. Haciz altına almış olduğum yüksek ruhu, el çabukluğu ile kaçırdılar. Şimdi ben kime şikâyet edeyim? Benim hakkımı bana kim iade eder? Ben, ihtiyarlık demlerimde aldatıldım ve bunu hak ettim! İşlerim çok bozuk gidiyor. Affedilmez bir hata işledim. Ve büyük bir emeğin ürününi ziyan ettim. Alçak şehvet, boş bir sevda, kös dinlemiş şeytana musallat oldu. Bu akıllı ve görgülü yaratık, böyle coştukça ve çılgınca bir işe sarıldı ama, onu yenen bu delilik de doğrusu öyle yabana atılacak şey değildi hani!

**Dağ geçitleri, orman, kaya, ıssızlık.
kutsal târiki-dünya'lar.**

Koro ve yankı: Orman dalgalanıyor, kayalar ağırhlari-le yükleniyorlar, kökler kayalara tutunmuşlar, gövdeler birbirine sokulmuş! Dalga üstüne dalga kayalara çarpıyor ,ve en hücre mağara bizi barındırıyor. Arslanlar sessizlik içinde ve dostça etrafımızda dolaşıyorlar. Bu kutsal yere, sevginin bu aziz barınağma saygı gösteriyorlar.

Pater Ektatikus': (Bir yukarı, bir aşağı gezinerek).

Sonsuz sevinç ateşi, alevli sevgi bağı, göğsün kaynayan acısı, coşkun tanrı sevgisi! Oklar, beni deliniz, mızraklar, beni yere seriniz. Topuzlar, beni parçalayınız. Yıldırımlar, beni helâk ediniz ki, geçici olan her şey, uçup gitsin. Ve yalnız ölümsüz sevginin öncesiz yıldızı parlansın.

Pater Profundus¹: (Aşağı bölge).

Ayaklarımın dibindeki kaya nasıl derin bir uçurum üstünde duruyor! Binlerce dere, koskocaman çağlayanın köpüklerine doğru nasıl parıldayarak akıyor. Ağaç gövdeleri de, kendi güçlü atılışlarla nasıl göklere doğru yükseliyorlar! Bütün bunlar, her şeyi yaratan, her şeyi koruyan ve her şeye kadir olan sevginin eserleridir. Sanki orman ve kayalar, yerinden oynuyormuş gibi, etrafımda korkunç bir uğultu var. Ama yine de, çağlayanlar sevimli bir uğultu ile vâdileri sulamak üzere, uçurumlardan aşağıya yuvarlanıyorlar. Göğsünde zehir ve buharlar barındıran havayı temizlemek üzere alev alev yıldırımlar düşüyor.

Bunlar, sevginin elçileridir! Ölümsüz yaratıcı olarak etrafımızı çevreleyen gücün habercileridir. Bu haberci, şaşırان ve buz gibi soğuyan ruhumu, kâr duyguların sınırları içinde, onu sımsıkı saran zincirlerin acısından kıvranıp duran, içimi de ateşlendirsın! Tanrım, beni üzüntülerden kurtar. Gücsüz kalbimi aydınlat.

Pater Serafikus²: (Orta bölge).

Çamların titreşen tüyleri arasında ne güzel bir sabah bulutçuğu yüzüyor! Onun içinde olan şeyi seziyor muyum? Genç ruhlar kafilesi olacak!

Mutlu çocuklar korusu: Baba, bize söyle, nereye gidiyoruz? Lütüfkâr varlık söyle, biz kimiz? Mutluyuz. Varlık hepimiz için o kadar tatlı ki!

Pater Serafikus: Ana babaların kaybettikleri ve melekler safına katılmış, akıl ve duyguları yarı açılmış çocuklar, elbette duyuyorsunuz ki, karşınızda bir seven vardır. Ona yaklaşınız! Fakat mutlu çocuklar, yer yüzünün çapraşık işlelerinden sizde eser yok! Benim evreni ve dünyayı gören gözümü takınız. Bu gözleri kendinizin imiş gibi kullanabilirsiniz. Şu etrafa bakınız. (Onları kendi içine alır). Şunlar ağaç, şunlar kaya, şu da koskocaman yuvarlanışları ile dik, kestirme yollardan aşağı düşen çağlayandır.

(1) Derin bölgeler sembolü.

(2) Altı kanatlı ilham perisinin sembolü.

Mutlu çocuklar: (İçlerinden).

Görkemli bir manzara! Ama karanlık bir yer, bize korkunçluk ve tiksinti veriyor. Ey soylu ve iyi insan, bırak bizi gidelim.

Pater Serafikus: Yüksek çevrelere uçunuz. Ve ezelden beri olduğu gibi, temiz bir biçimde tanrı varlığından kuvvet alarak, hiç belli etmeden büyüyünüz. Çünkü en hür mutluluk tabakasında hüküm süren ruhların gıdası, ölümsüz sevginin mutluluk veren esinlemesidir.

Mutlu çocuklar korusu: (En yüksek tepelerin etrafında dönerek).

El ele vererek, şen bir halka olunuz. Yürüyünüz, kutsal duyguları terennüm ediniz. Bu bir ibadettir. Bunu size, Tanrı öğrettiği için, ona güvenebilirsiniz.

Melekler: (Faust'un ölmez tarafını taşıyarak, yüksek atmosferde yüzerler).

Ruhlar âleminin bu soylu organı artık kötücünün elinden kurtuldu. (Bir gaye için çaba harcayanı biz, kurtuluşa erdirebiliriz).

Hele tanrı da onu sevgisine yakışık görürse, mutlular kafilesi kendisini gönülden sevinçle karşılar.

Genç melekler: Kalpleri sevgi ile dolu o kutsal tövbekâr kadınların ellerinden dökülen güller, zaferi kazanıp, o yüce eseri tamamlayarak bu ruh hazinesini ele geçirmemize yardım etti. Biz, bu gülleri serpince, kötücü ruhlar geri çekildi ve güller vücutlarına dokununca, şeytanlar kaçtı. Ruhlar alıştıkları cehennem azapları yerine, sevginin acısını duyduklar. İfritlerin o ihtiyar elebaşısı bile, şiddetli acılar içinde kıvrandı. Sevinçle haykırınız: Bu iş başarılı.

Daha büyük melekler: Şimdi bize, taşıması eziyetli bir geçici ceset kalıyor. Bu Asbes'den bilen olsa, yine temiz olmaz. Ruhun o kuvveti, unsurları kendine bend edince, hiç bir melek, bunların kaynaşmasından meydana gelen ikiz tabiatı bölemez. Oları ancak, ölümsüz sevgi ayırabilir.

Daha genç melekler: İşte şimdi yüksek kayaların etrafını sis gibi saran ve yakınımızda kımıldayan kalabalık bir ruh

kafilesinin varlığını hissediyoruz. Bulutçular berraklaşıyor. Dünya gâilesinden kurtularak, halka halinde toplanan ve yukarı dünyanın yeni baharı ve şevki içinde safâ süren mutlu çocukların heyecanlı kafilesini görüyoruz. O, tam gelişime ulaşmak üzere, önce bunların arasına katılsın.

Mutlu çocuklar : Onu bir bebek halinde sevinçle aramıza alıyoruz. Demek ki, bize bir melek emanet ediliyor. Buna sarılı olan yumağı çözünüz. İşte kutsal hayatın içinde derhal büyüyüp güzelleşiverdi!

Doktor Marianus': (En yüksek ve en saf hücrede).

Burada manzara açık. Ruh yükseldiğini hissediyor. Karşıda ,yukarlara doğru uçan kadınlar görülüyor. Bunların arasında en güzeli, yıldızlardan bir çelenk içinde, göklerin ecesidir². Bunu, parıltısından anlıyorum. (Vecde gelerek) evrenin en yüksek hâkimesi, müsaade et de, asılı mavi gök çadırında, senin sırlarını seyredeyim. Bir erkeğin kalbini, şiddet ve yürek yumuşaklığına çarptıran ve kutsal aşk heyecanı içinde, sana doğru koşturan bu coşkunluğu hoş gör!

Sen, görkemle buyurduğun zaman, biz kırılmaz bir yüreklilik gösteririz. Ve sen bize dirlik verince, içimizdeki alev, birdenbire sâkinleşir. Kelimenin en güzel mânasında temiz bâkire, anne! Bizim için seçilmiş, takdise değer tanrılar ayarında ece! Etrafında hafif bulutçuklar yüzüp duruyor ve dizlerinin etrafında esîr'i yudumlayan ve yargılama dileyen tövbe-kâr kadınlar bulunuyor.

Hiç el sürülemyen bâkire, kolayca baştan çıkarılanlarını sana sığınmalarında sakınca görmezsin. Zaaflarına kurban olanları kurtarmak zordur. Şehvetin zincirlerini kendi kuvveti ile kim parçalayabilir? Meyilli ve cilâlı bir zemin üstünde insanın ayağı ne çabuk kayar? Okşayıcı bir bakış ve selâm kimi mest etmez ki?³

(1) Kendisini Meryem ananın takdisine vermiş olmanın sembolü.

(2) Meryem ana

(3) Gretçik'in serencamına telmih.

Mater Gloriosa', uçarak gelir

Tövbekâr kadınlar korusu: Sen ölümsüz ülkelerin göklerine doğru uçuyorsun. Ey eşsiz varlık ve ey saygılama kucacı yalvarmaları dinle.

Magna Peccatrik': (St. Luca 7, 36).

Senin, Tanrı nuru bahsettiğin oğlunun ayaklarına, o Phariser'in alaylarına rağmen, şifa verici göz yaşları döktüren o sevginin ,o kadar bol, güzel kokular saçan o kâsenin, onun kutsal organlarını yumuşak yumuşak kurulayan o saçların yüzü suyu saygına...

Mulier Samaritana': (St. Yoh 4).

Vaktile İbrahim'in sürülerini yolladığı o çeşmenin, İsa'nın dudaklarına serin serin dokunabilen o kovanın, oradan fışkıran ve berrak gür suları, dünyanın her tarafıda akan, o temiz ve zengin pınarın...

Maria Egiptica': (Acta Sanctorum).

Efendimizi defnettikleri o kutsal yerin, beni uyararak kapıdan geriye iten o kolun, çölde sadakatle geçirdiği kırk yıllık nedametin, kumların üzerine yazdığım o vedâ selâmının saygına...

Üçü beraber: Sen ki, büyük günahkârları bile huzuruna kabul olunmaktan mahrum etmezsın ve tövbe ile elde edilen bir kazancı ölümsüz mutluluğa kadar yükseltirsin. Bir defalık kendini unutarak ve farkında olmadan bir günah işlemiş olan bu iyi ruha da mağfiretini ihsan et!

Bir tövbekâr kadın: (Vaktile Gretçik ismini taşımış).

-
- (1) Meryem ana ve onu tâziz etmenin sembolü.
 - (2) Günah işleyenlerin sembolü.
 - (3) Bir yahudi cemaati, hayır işleme sembolü.
 - (4) Bir azize.

Ey eşsiz nur kaynağı, yüzünü lütfen benim bahtıma çevir! Artık günahlarından temizlenmiş olan eski sevgilim geri geliyor.

Bahtiyar çocuklar: (Döne döne yaklaşırlar).

O, heybetli boyu ile bizi şimdiden geçmiş! Sadık bir özen'in bedelini bol bol ödeyecek. Biz dünyada yaşayanlar arasından pek erken ayrıldık. Fakat bu, çok şeyler öğrendi. Bize bunları öğretecek.

Bir tövbekâr kadın: (Vaktile Gretçik).

Asıl ruh kafileleri ile çevrili bu yeni, kendisini ve henüz tanıyabildiği bu yeni hayatı ancak kavramaya başladığı halde, şimdiden kutsal kafileye uydu. Bak, eski örtülerinin bütün dünyevî bağlarını çıkarıp atıyor. Ve esirden bir elbise içinde, ilk gençlik kuvvetile ortaya çıkıyor. Onu yetiştirmeme müsaade edin. Bu yeni ışık, hâlâ onun gözlerini kamaştırıyor

Mater Gloriosa: Gel, daha yüksek kürelere yüksel. O seni tanır, peşinden gelecektir.

Doktor Marianus: (Yüzüstü kapanıp tapınarak).

Ey ince ruhlu tövbekârlar, şükranla, mutlu kaderinize uymak için, başınızı kaldırıp kurtarıcıya bakınız. Bâkire ane, ece, ilâhe: bize inayet et. Bütün temiz duygularımızla senin hizmetindeyiz.

Mistik koro: Bütün fânilikler, sadece birer remizdir. Olmaz şeyler, burada birer olay haline geliyor, tasviri imkânsız olan şey, burada icra edilmiş oluyor, kadınlığın ebedî olan yanı¹ bizi yükseltiyor!

S O N

(1) «Kadınlığın ebedî yanı», yaratıcılık, iffet ve sevgi olarak düşünülebilir.

